This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

25287.25

Harvard College Library

FROM THE FUND OF

CHARLES MINOT
(Class of 1828).

Received 17 Jan. 1889.

Jyske folkeminder,

samlede

af

Evald Tang Kristensen.

Niende samling.

Kolding.
Konrad Jörgensens bogtrykkeri ved H. P. Warberg.
1888.

Legends-Dan. I. Anal.
β Jutland.

Sagn og overtro fra Jylland,

samlede af folkemunde

ved

Evald Tang Kristensen.

Anden samlings
anden afdeling.

Udgivne med offentlig understöttelse.

Kolding.
I hovedkommission hos Konrad Jörgensen.
1888.

25257.25

HARVARD COLLEGE
JAN 17 [illegible]
LIBRARY.

Minot Fund.
IX.

Tredje afdeling af dette værk vil, som jeg håber, udkomme i 1889. Den lovede stedliste til alle tre afdelinger vil da følge med.

Eftertryk heraf forbydes.

Forord.

End ikke med dette bind har jeg kunnet afslutte værket. Det har været mig umuligt at overse stofmængden, og der er kommet en del mere med, end jeg fra først af havde regnet på. Deraf fulgte, at jeg endnu ikke kunde få rum til to vigtige og store afdelinger: *Sandsagn* og *Æventyrlige sagn*. Desuden agter jeg at udarbejde en samlet oversigt over de mange forskjellige mundtlige kilder, jeg i årenes løb har øst af, give læserne nogle småtræk af disse menneskers liv og meddele noget om vore folkeminders kår i dette århundrede. Denne oversigt burde, synes mig, afslutte mine sagnsamlinger. Der er nemlig ikke udsigt til, at jeg fremtidig kommer til at udgive flere sagnbøger af egen indsamling, siden min tanke om at lægge et samlet sagnværk frem for offentligheden nu er ført virkeliggjørelsen nær, da det höje ministerium har tilsagt mig så stor en pengehjælp til udgivelsen deraf, at jeg kan være sikker på ikke at have pengetab, sådan som tilfældet hidtil har været. Trykningsudgifterne vil nemlig nu kunne blive dækkede, om også bogen vil løbe op til 100 trykte ark, hvilket der er al udsigt til. Dette fremtidsarbejde vil jeg da her henvise til, for også ad denne vej at rette en opfordring til alle vore sagnelskere og sagnsamlere, gående ud på at sende mig alle de utrykte sagnopskrifter og overtroiske meninger i folkemunde, de monne træffe på.

I de sidste to vintre har jeg selv gjort betydelige indsamlinger, da jeg alene har anvendt min tid derpå. Det kneb noget i fjor vinter med at få lov til at holde hjælpelærer, da både sogneråd, skolekommission og skoledirektion var noget uvillige til at bevilge mit andragende derom. Men da jeg sidste efterår atter kom frem med et lignende, blev det helt ud nægtet. Jeg kunde dog ikke nu slippe sagen og indgav da ansögnin tilg ministeriet om at få lov til at rejse ud endnu en gang, i det jeg betonede, at hvis der skulde gjøres mere for vore folkeminders indsamling, måtte det være nu, og at jeg ønskede at få min store sagnsamling så fuldstændig som mulig. Med vanlig redebonhed gik ministeriet ind på at give mig orlov endnu for denne ene gang, men det betydedes mig tillige, at det ikke kunde nytte, jeg nu kom tiere, for jeg vilde ikke oftere kunne slippe løs. Da jeg så strags havde fæstet mig en ny lærer og var bleven enig med ham om lönnen, gav jeg som sædvanlig andragende ind til skoledirektionen om at få dens tilladelse til at lade ham bestyre embedet under min fraværelse; men samtidig havde provsten under 14. novbr. skrevet til mig, at det ikke var skoledirektionen, men ministeriet, der skulde antage ham, hvorfor jeg havde at affatte et andragende til ministeriet om at få læreren beskikket og dette forsynet med erklæring fra skolekommission og sogneråd indsendt gjennem skoledirektionen til ministeriet, der sandsynligvis også vilde indhente biskoppens erklæring. Da dette nu syntes mig at ville tage vel lang tid, rejste jeg til provsten og erfarede, at denne velvillig allerede havde sendt mit første andragende videre til ministeriet med anbefalende påtegning. Svaret indløb hurtig og var bejaende, så nu var jeg fri, og samme dag jeg fik det, gav jeg mig på rejse. Men beklageligt nok var det, at de gode indsamlingsmåneder november og december nu næsten var gåede tabte for mig I afvigte vinter og den foregående har jeg gjæstet Vest-, Öst- og Nordsalling, Ty, egnene syd for Hobro, nord og öst for Silkeborg, vest og syd for Skanderborg, nord for Horsens, vest for Vejle og strækningen mellem Kolding og Ribe, men især har jeg gjort store indsamlinger i Himmerland og der været både i öst og vest og nord. Samtidig har jeg eftersögt en hel del målgrænser og fået dem fastslåede på åstederne. Nu til 1. avgust er min rejsefrist udløben, og jeg véd da ikke, hvad fremtiden vil bringe for mig. Jeg kan ikke tiere få lov til at rejse, og jeg kan nu ikke godt opgive indsamlingsarbejdet. Da begge dele på ingen måde kan enes, må jeg vel opgive embedet og vil ikke betænke mig derpå, hvis fremtidsbrødet kan blive sikret for mig og min store familje. Jeg forlanger intet andet for mit arbejde end det daglige brød, og jeg har fået indtrykket af, at man også vil give mig det. Endnu kan der gjøres betydeligt for indsamlingen, et arbejde, der absolut står i første række, men jeg må selv gjøre det, og må selv ud til de folk, der er indehavere af det, jeg søger. Det er dog meget sværere nu end for ti år siden, da de gamle efterhånden dør bort, og de unge i regelen lader hånt om de gamles fortællinger.

Da jeg nu altså snart kan få alle mine utrykte *sagn* frem ad anden vej, står tilbage med et par ord at gjøre rede for, hvorledes jeg har tænkt mig at fortsætte med udgivelsen af „Jyske folkeminder«. Det 11. bind skal indeholde *æventyr*, hvortil der er et overvældende stof liggende. Dernæst bör den store mængde *skjæmtesagn* holde for i et 12. bind. Mine *ordsprog og talemåder* har jeg bestemt at ville udgive sammen med en hel del, der er sendte til mindesamfundet fra forskjellige i hele landet. Så kan der måske blive råd til at udgive endnu et bind viser, hvoraf der er et betydeligt forråd liggende, skjönt de sidste år kun har givet ringe udbytte deraf. Den sidste vise, jeg har optegnet, er sunget for mig den 23. april d. a. i *Sundstrup* ved Virksund af en søster til den vidt bekjendte huleboer Vogn i Strandby.

I dette her foreliggende bind er der enkelte steder optaget stykker, som just ikke kan regnes til de mundtlige minder, nemlig et par afskrifter af skriftlige ting i præste- og degnehistorierne, dernæst aftrykket af en kunstbog. Men dette er så lidet, at det ikke kan indvirke på titelen „folkeminder“, og æmnerne passede så godt, at jeg nok kunde forsvare at aftrykke dem her. Af målprøverne har jeg endnu en del liggende, hvilke kan få plads i det følgende bind. Grænsen for öst- eg vestjysk (forvedstående og efterhængt kjendeord) har jeg öst for Viborg bestemt helt nöje, i det jeg ved at gjennemvandre egnen har fundet, at Rödding, Kokholm, Tapdrup og Vinkel har æ, men Ørum, Velds, Over-Viskum og Vejrum ikke har æ.

Mindesamfundet har været så velvilligt at låne mig typer til mine målprøver, hvorfor jeg her siger tak. Men først og fremmest modtage det höje ministerium min dybtfølte tak for understöttelsen til bogen og for rejsetilladelsen, som har båret en stor frugt i de hjembragte optegnelser, der også er komne denne samling til gode.

Pinseløverdag 1888. *E. T. K.*

Indholdsliste.

Side.

VII. Folketro og bonderegler 1

(1. Om frugtsommelige kvinder. 2. Om småbörn. 3. Börnetale til dyr. 4. Om fuglene. 5. Fuglevarsler. 6. Husdyrene. 7. Andre dyr. 8. Om tider og måneskifter. 9. Andre tilsyneladelser på himmelen. 10. Om ild og forbrand. 11. Om vejret. 12. Mærkedage. 13. Höjtidsdage. 14. Nogle landboregler. 15. Nogle af bondens talemåder. 16. Kjæresteri og varsler derfor. 17. Om brudefærd og giftermål. 18. Menneskets legeme. 19. Om klæderne. 20. Mad og drikke. 21. Varsler. 22. Om ufred og lykkeregler. 23. Varsler for døden. 24. Om dødsfald og spøgeri. 25. Sygdomme hos mennesket. 26. Besværgelser. 27. Hegseri og forgjørelse. 28. Om Fanden. 29. Om træer og urter. 30. Forskjelligt.)

VIII. Mennesketale og naturlyd 79

(31. Husfuglene. 32. Andre fugle. 33. Får og lam. 34. Andre dyr. 35. Livløse ting. 36. Vognhjulene. 37. Efterslæt.)

IX. Stedlige talemåder og remser 94

(38. Om landsdele og deres mål. 39. Stedlige udtryk. 40. Stedlige talemåder. 41. Ordspil. 42. Stedlige små-rim. 43. Stedlige remser. 44. Stedlige börnerim. 45. Efterslæt.)

X. Prøver af jyske landskabsmål 161

(1. Vestkysten. 2. Sydjylland. 3. Vestlige Midtjylland. 4. Salling. 5. Vendsyssel. 6. Östlige Midtjylland. 7. Himmerland. 8. Östjylland.)

XI. Præste- og degnehistorier 273

(Første samling 1—148. Anden samling 149—207. Tredje samling 208—215.)

XII. Aftryk af en kunstbog 382

VII.

Folketro og bonderegler.

1. Om frugtsommelige kvinder.

1. En frugtsommelig kvinde må ikke spise af det kjöd eller brød, som bismerkrogen har været trykket igjennem, når man vejede det.

2. Hun må ikke gå over et sted, hvor der har ligget levende fisk, ti så får barnet ingen ro, men vrider sig frem og tilbage og bliver ved dermed, indtil det kommer til at ligge på en levende fisk. Meddeleren har prøvet det med sit eget barn og fundet det rigtigt.

3. Hun må ikke bære fejeskarn ud, for da vil hendes barn blive fattigt og komme til at lide nød.

4. Dersom hun bliver forskrækket for noget, skal hun hurtig gribe sig selv til rumpen, ti hvis barnet da får et modermærke, gjör det ikke noget, om mærket kommer på det sted.

5. Barnet får »dörspænde«, når hun går gjennem en dör, hvor én lige för har stået og spændt döre.

6. Går hun over et dörtræ, hvorpå der er hugget, har det dog ingen fare, hvis en anden først er gået derover.

7. Om et barn, der er slemt til at rapse, siger man, at dets moder »nok har forgrebet sig«, mens hun gik med det.

8. »Ålevred« har barnet fået, når moderen en gang, mens hun var svanger, har været ved at gjøre ål rene, og en af dem så er kommen til at sno sig op om armen af hende.

9. Når man kjører efter jordemoder, kan man kjøre så rask man vil, for hestene kan da ikke styrte.

2. Om småbörn.

10. En barselkone må ikke gå under rå skind, ellers skal hendes barn blive hudløst.

11. En uldsynål sættes i listen på småbörn, for at de ikke skal blive forbyttede.

12. Man brænder også lys over det af samme grund.

13. En gang var min moder henne hos en kone ved barselfærd. Da jordemoderen var færdig med at svøbe barnet, gjorde hun intet kors over dets bryst, og så siger min moder: »Hvorfor gjör I ikke det?« — »Nej«, svarte hun, »det kan jeg ikke få tid til, jeg svøber så mange.« Det gryvede min moder sådan over, for hun vidste jo, at hvis dette ikke skete, var de udsatte for at blive forbyttede.

14. Får et nyfødt barn først hoppemælk at drikke, trives det godt og får ualmindelige kræfter.

15. Et barn må ikke komme ud og se dagens lys, inden det er fjerdingår.

16. Lyset må ikke slukkes, inden barnet er döbt, og indtil den tid må der også våges over det.

17. Når barnet kommer hjem fra kirken efter at være blevet döbt, lægger én i al stilhed en salmebog eller et blad af en anden gudelig bog i vuggen under dets hovedpude, för barnet kommer deri, ti så bliver det dygtigt til at læse.

18. Holder moderen sin kirkegang samme dag barnet bliver döbt, bliver hun somme steder ved hjemkomsten stående i forgangen, indtil alle de indbudne koner er gåede forbi hende ind og har hver sagt: Til lykke med

din udgang! Når dette er sket, går hun som den sidste ind i stuen.

19. Første gang barnet kommer i by, skal en af folkene på det fremmede sted give det en skilling i den ene hånd og et stykke brød i den anden, ti så kommer barnet aldrig til at mangle penge og brød.

20. Når et barn kryber ud af et vindue, må det passe at krybe ind igjen ad det samme vindue, da det ellers ikke bliver större.

21. Når småbörn har den svaghed, at der er mælk i deres bryster, er det godt at binde et lille »vatterlys« på barnet, der behøves ikke andre råd.

22. Når et barn har ondt ved at få tænderne igjennem, skal man tage de sorte frøkorn, der findes på en afblomstret pæon, og binde barnet om halsen i en snor; det er et godt råd, som mange bruger.

23. Får barnet »knivströg«, der viser sig som røde pletter på legemet, så skal en kniv stryges, til den bliver så varm, at man kan smælte smör med den, og det smör skal bruges til at smøre på de dårlige steder.

24. Hvis et barn ikke vil trives, er det al tid godt at putte det gjennem en grön törv. Man skjærer en rund græstörv, som i Vestjylland kaldes en skæjt, laver deri et rundt hul og putter det nøgne barn stiltiende tre gange der igjennem. Det skal ske enten för solens op- eller nedgang, og törven lægges igjen, hvor den er skåren. Som den atter gror fast, gror eller trives barnet.

25. Når småbörn har »engelsk syge«, er de fødte med det, og det skal have lige så lang tid til at gå tilbage, som det har haft til at gå frem, og begynder man så ikke at kurere på dem i tide, bliver de let for gamle. Når de så er en 14, 15 år, inden de er kurerede, får de, hvad vi kalder »glasben«, og når de så falder, brækker de benene. For at kurere engelsk syge skal moderen fæste et lommeklæde for neden bag i et grönt

skjört med en knappenål, og så går hun over markerne om morgenen, når duggen er falden. Dernæst går hun hjem og vrider duggen stiltiende af klædet i en skål. Nu smøres barnet avet om i alle led med den dug, og der må ikke glemmes et eneste led. Der skulde nu gjærne begyndes i en bestemt orden, men det gjælder dog mest om at dreje avet om hver gang. Så smøres börnene daglig bag efter med en salve, der er lavet af syv slags fedt: hestefedt og præstefedt og papegöjefedt og slangefedt og hjærtebensfedt og björnefedt og hesselfedt. Så skal der »stanthenriker« til. Men der gjælder det om at tage de rette, for der er syv slags af dem, men kun den ene hjælper, de andre segs gjör dem fortræd, og da de ligner hverandre meget, må man kjende dem nöje. De skal knuses, og saften, der kommer ud af dem, skal man smøre avet om med, ligesom med fedtet. Dernæst smøres med alteasalve, og når börnene er ældre, så er et myrebad meget godt for dem.

26. Mod »engelsk syge« hjælper det at vaske börnenes rygrad og alle lede i førstdråber eller teglstensolje eller majmånedsvand. Man havde forhen så travlt med at sætte fade ud først i maj for at samle det første vand, der faldt i den måned, det var der sådan kraft ved, og det blev aldrig fordærvet. Man samlede gjærne en tre, fire flasker deraf.

27. Börn skal kunne helbredes for den engelske syge ved at puttes gjennem et led.

28. Vi havde to drenge i pleje, og de var så slemme til at pisse i sengen, de kunde ikke ligge tört. Så skulde de have en levende mus kogt i öllebrød, og den skulde jo så skjæres små, at de kunde få den i dem.

29. Det kunde ogsaa hjælpe, når de pissede i et hælehul, som fandtes ude på marken, eller også skulde de pisse i en krukke, og denne skulde sættes i en ligkiste og flyes med et lig.

30. Når börn slås med kjæppe, vil det give krig.

31. Når börn sanker sten, giver det dyrtid.

3. Börnetale til dyr.

32. Vogterdrengen siger om sommeren til køerne, når de bisser, i den tro, at de da holder op:

»Err terr!
stek hålli i vejret
å brems i lejret!
Ko*w*, kabbel åp,
så stelles du nåk.«

Fra Samsø.

33. Börnene siger til kukmanden, når den kukker:

»Kukmand, kukmand klöww!
hwu manne *o*er ska a löww?«

Dens kluk angiver da årene.

34. Når man første gang hører gjögen kukke, råber man:

»Kukkuk i e löw!
vo manne *å*e ska æ löww?«

Den vil da kukke så mange gange som ens leveår.

Fra Sønderjylland.

35. Man tager en edderkop på hånden og siger: »Bitte jeddekåp! w*i*s mæ, hwar mi lø*k* kommer fr*æ*.« Lykken kommer da fra den kant, edderkoppen tager.

Mors.

36. Man tager en møllermand (sådan kaldes en stankelben på Mors) på hånden og siger: »Møller, møller! w*i*s mæ, hwar mi kjærrest kommer fr*æ*, hæller rywwer a boode l*o*r å b*i*en a dæ.«

37. Når man ser en fåreorm eller uldorm, skal man tage den i hånden og sige:

»Fåreorm, fåreorm, klæd mig i år,
»så skal jeg klæde dig til næste år!«

38. I Vestjylland havde hyrdedrengene den mening, at de skulde træde alle de skarnbasser ihjel, som de så. Så snart de så en skarnbasse, sagde de:

»Skarnbassetyv!
i morgen klokken syv
skal du af med dit ly*w*
på Lindeballe hy*w*,
så kan du lige så godt miste det strags.«

De trådte den da uden videre ihjel.

39. Ved Kongeåen bruger hyrdedrengene, når de ser en mariehøne, som de kalder Vorherres kylling, at kaste den så höjt som mulig i vejret med de ord:

»Våhærres kylling, flyw åp i æ væ*j*r å sæ*j* te Våhæær, te de blywwer gåt v*æ*r i måån.«

Flyver den så i kastet, vil det give godt vejr, men falder den ned igjen, vil vejret vanskelig blive godt. Navnet Maries kylling bruges sjældnere.

40. Til mariehønen siger barnet:

»Wå Hærres kywleng fløw åp i æ væ*j*e
å be om gåt væ*j*e i muen!«

Flyver den, når man siger det tredje gang, bliver det godt vejr dagen efter.

41. Når man har den på hånden, siger man anden steds:

»Gulde gulde guldsme!
flö*w* te dæ*n*d sii, mi kjærrest hun æ ve!«

Flyver den da, er ens tilkommende kjæreste ved den side, som den flyver til.

42. Eller også:

»Guldsme, guldsme!
hwa sii æ mi kjærrest ve?«

43. Når vi som drenge fandt en mariehøne, lagde vi den al tid under en sten, for så hed det sig, at den gjorde æg.

4. Om fuglene.

44. Man må ikke lægge sine höns, gjæs eller husfuglene overhovedet om tirsdagen, for så får man ingen kyllinger.

45. Det er bedst at lægge höns på tretten æg, i alt fald ulige. I det man lagde hønen, sagde man for at få lykke derved:

»A læ*g*e mi høøn æpo træ*t*en æ*k*,
a sæ*t*e mi f*u*eđ ve æ ståk,
Gu g*i* mæ en fa*w*er flåk,
tö*l* höns å jæ*n* kåk.«

46. Når hönsene ikke vil søge deres reder, skal man tage nogle små glimmersten fra vejen, en håndfuld hörfrø og en håndfuld muld fra kirkegården. Det skal man sammenkoge og give hönsene i deres æde, ligesom man også skal strø noget i rederne. Man må ikke forsömme at lægge en håndfuld fremmed muld på kirkegården for det, man har taget. Når hönsene har ædt af denne blanding, skal de nok søge deres reder for fremtiden.

47. Man må ikke kjøre med æg, der skal udruges, ti så bliver der ingen unger i dem.

48. Af de spidse æg bliver der hönekyllinger, af de runde kokke. Sml. IV, 48.

49. Når man får en hane anden steds fra, skal man, for at få den til at blive, lade den skrabe tre gange i skorstenen med det höjre ben og strø salt på dens hale. Men man tage sig i agt for, at den ikke skraber flere eller færre gange, da den enten så bliver lam eller også løber hen. Marmes-æg kan gjemmes til næste påske. (Marie messe: 2. juli).

50. Hvis en skrukhøne kommer til at ligge på en af de små æg, vi kalder kokæg, og får den udruget, vil deraf blive en skorpion, og det må man forebygge.

51. Drager og øgler er kokken både fader og moder til, for han ruger dem selv ud, og det kan han gjøre, når han er segs år.

52. For at de forskjellige rovdyr ikke skal tage kyllinger og ællinger, putter man dem gjennem et hul,

som er blevet dannet ved, at to grene på et træ eller en busk er vogsede sammen, ti så kan rovdyrene ikke se dem.

53. Hvert år smider storken et æg eller også en levende unge ned af storkereden. Det er et takoffer, den bringer Vorherre, siger man. Sml. VI, 74.

54. Storken rejser ikke bort om sommeren, inden den har set det første bygneg. Sml. IV, 61.

Kukmanden kommer, når han kan få et bygblad at kukke i.

55. Forhen var det skik, når storken første gang viste sig på huset, at husmoderen gik ud og bød den et hjærteligt velkommen og ønskede, at den måtte finde sig godt tilpas med opholdet hos dem o. s. v.

56. At gjækkes af kukmanden har til følge, at man ikke får godt held med sig.

57. Når gjøgen ophører med at kukke, bliver den til en høg, og det er duehøgen. Sml. IV, 58.

58. Når kukmanden bliver til høg, æder han sin gamle mo'r, der har ruget ham ud af ægget.

59. Digesvalen siges at overvintre i dyndet.

60. To heste sprang en gang gjennem et morads ved vintertid, og da kravlede der et par viber frem af dyndet og havde hver et grönt strå eller blad i næbbet. På Sct.-Peders dag kommer den op af kjæret, og på Mariæ bebudelsesdag (25. marts) har den fire æg i kuldet.

61. Viben ligger i dvale om vinteren i vældhuller eller under gamle trærödder ell. lign. steder. Somme folk påstår, at de har fundet dem, og viberne så ud, som de var døde, men var dog levende, når de kom op. Forøvrigt vågner de nok af deres dvale og kommer op natten för 25. febr. (Peders stol), derfor måtte det ikke godt fryse den nat.

62. Kragen flyver al tid mod syd om aftenen og mod nord om morgenen.

5. Fuglevarsler.

63. Findes en høne død af sig selv, siges, at så skal:

»æ*ň*ten æ ma*ň* *å* æ ståww,
hæller en ko*w* *å* æ klåww.«

64. For nygifte folk må der hellere dø en ko end en høne, det sidste varsler ikke godt.

65. Når hönsene kagler på råånen om eftermiddagen, er det tegn, at de snart skal slagtes til en begravelse.

66. Galer hanen i forstuen om morgenen, kommer der den dag fremmede.

67. Når hanen galer i forstuen. vil der den dag komme fremmede, og lige så mange höns han har med sig derind, lige så mange fremmede vil man få.

68. Når hanen galer i eller uden for forstuedören, kommer der fremmede. Galer den for bagdören, kommer der fremmede til pigen. Sml. IV, 96.

69. Når kokken galer i soelset (bryggerset), får vi al tid fremmede inden aften. Samsø.

70. Når hönsene flyver höjt op: på huse eller på höjt stakit, henter de blæst.

71. Er brystbenet af en speget and eller gås mørk over alt, vil vinteren helt igjennem blive hård, og rögteren må ikke lade et strå gå til spilde. Er blot den bageste ende mørk, bliver vinteren hård i sidstningen. Sml. IV, 97.

72. Når spurvene flagrer for vinduerne, mælder de fremmede.

73. Lægger viben æg på fugtige steder, bliver det en tör sommer; lægger den dem på heden og slige törre steder, bliver det en våd sommer.

74. Hører man om foråret viben skrige, inden man ser den, bliver man arrig, eller også skal man græde meget det år. Sml. IV, 89.

75. Den, der om foråret ser viben stå stille,

første gang han ser den, skal ikke i dette år flytte sin seng.

76. Den, der om foråret ser viben først løbe eller flyve, skal komme til at flytte i årets løb.

77. Det er et godt tegn, når man om foråret først ser: Viben flyww, ploven dryww, harven gå, storken stå. Eller: Harven driww, og ploven gå, viben flyww, og storken stå.

78. Når viber og hjejler om sommeren flokkes på de höje agre, får vi regn og blæst.

79. Kommer der mange sorte storke, får vi et vådt år.

80. Dersom storken knebrer ned i skorstenen til en, så dør den, inden året er omme.

81. Storken, uglen, spurven og lærken kan varsle lig.

82. Når man først ser storken sankende, finder man noget det år. Står den rolig, vil ens arbejde ikke komme til at lide.

83. Når svalen flyver frem og tilbage forved en, får man snart blæst, men svitter den frem og tilbage over husrygningen, så får vi regn. Sml. IV, 91.

84. Når skaden sidder på taget og skvaldrer, kommer der fremmede fra den kant, hvor skaden vender sig hen.

85. Når der er krageskrig over et hus, betyder det dødsfald. Sml. VI, 77.

86. Når kragerne kommer nær til byen og skræber, får man ondt vejr.

87. Når uglen »utter« (tuder), spörger vi snart lig.

88. Når uglen sætter sig på et hus (andre tilföjer: og tuder), vil der snart én liste af der fra huset, enten det nu er et menneske eller et dyr.

89. Hvis man fastende hører kukkeren første gang, og denne så skvadrer, bliver man gjækket og bliver som følge deraf syg og svinder hen. Eller man

kommer til at gå og være syg det meste af den øvrige tid i året.

90. En gammel kone blev gjækket af en kukmand, og da hun så var bange for at dø, inden året var omme, løb hun hen og bed i et kirsebærtræ, der stod i haven, og det gik ud, inden året var omme.

91. Dersom kukkeren gjækker for én tre torsdage efter hverandre, dør man, inden året er omme.

92. Bliver en kvinde gjækket af kukken, laver hun i det år dårlige ost. Sml. IV, 77.

93. En pige kom ned i engen östen for *Lille-mølle* til slåfolkene, og da var kukmanden så glad, så det tydede på regn. Så siger hun: »Æ ku*k*mand drækket dånede mi m*u*er i månns.« Hun havde jo opfattet det fejl.

94. Når man første gang hører kukken, skal man lægge mærke til, fra hvilken kant lyden kommer. Kukker den vesten for en, da skal man have lykke med sig hele året.

95. Kukker gjøgen på bar kvist (d. e. för skoven er udsprungen), bliver der mange piger lokkede i det år. Sml. IV, 78.

96. Når svanerne om efteråret eller vinteren flyver mod nordvest, får vi snart knog.

97. Når terner og havmåger flyver ind over landet, får vi storm.

98. Når den store örn flyver fra heden til fjorden for at fiske, får vi regn. Flyver han derimod fra fjorden til heden, får vi tört vejr.

99. Når horsgummeren eller skronnehorsen skogrer om aftenen, får vi godt vejr næste dag.

100. Når skyen ser ud som en agerhønes krave, så får vi regn om få dave.

101. Når vandspåerne eller sortebærhönsene flyver i luften og hytter, får vi vandet vejrlig.

102. Dersom bogfinkerne samles ved huse, får man megen sne og frost.

103. Når savfuglen synger ved huse, får man regn.

6. Husdyrene.

104. Øg skulde man endelig passe på at holde til, sådan at de kunde få føl i ny, for fik de dem i nææi (næde), så groede de ikke ret til. Vilde man have føllet blisset, skulde man vende øget imod solen, mens hesten sprang. Vilde man have det til at ligne hesten, så skulde øget lugte til ham og se til ham, mens han sprang; men skulde det ligne mooen, så måtte det ikke se ham förend bagefter. Det samme gjælder koen.

Fra Salling.

105. Var man oppe at age og skulde enten stå af eller på en vogn, og der var et øg for, der var føl i, så måtte man ikke stå af eller sidde op til fiermant side, for så bliver der fejl ved føllet (nærmant ɔ: til sig).

Fra Vendsyssel.

106. Man må ikke klappe et læs gjødning med en skovl, når et føløg er forspændt, for det vil da kaste føllet.

107. Man må ikke spænde en hoppe, som er med føl, for en vogn, når man skal kjøre i ligfølge, ti da vil den kaste føllet eller føde for tidlig.

108. Det er et sikkert middel mod at hestene og kreaturerne skal blive forgjorte, at slå en hestesko med ni sömhuller i op over stalddøren, ti når den er der, kan ingen hegse gå gjennem den dör.

109. Kan man ikke holde en hest med en almindelig mile, skal man sörge for at få noget kirkegårdsjærn lagt ind i milen, så kan man holde den.

110. Når vi skal kjøre til begravelse, må vi ikke binde halerne op på hestene.

111. Har en hest eller et kreatur vredet en fod, drejes en skjæppe om den. Foden sættes i skjæppen,

der drejes en gang rundt, foden løftes op, og man spytter under den. Dette gjøres tre gange. Ty.

112. För kvæget sættes på græs om foråret, skal deres ryg bestrøes med salt, for at der ikke skal blive tilföjet dem nogen skade om sommeren.

113. Når køerne om foråret skal på græs, bör man give dem nogle blade af et rönnetræ, at de ikke skal forhegses, og tillige for at forebygge mulige vanskeligheder ved at kjærne smör.

114. Man må ikke binde sine kreaturer ind på en mandag, onsdag eller løverdag og ikke, når de er våde.

115. Man skal sætte en uldsynål ind i »æ hwårrev« (hovedladrebet) i en koes töjr, når en trækker den ud om foråret, og nålen skal sidde der hele sommeren, så kan ingen forgjøre koen. Man vrider rebet op og putter nålen ind, så at den kommer til at ligge på langs i rebet. En gammel kone har rådet os til det og forsikret, at det skal nok hjælpe.

116. Når jeg har tro til, at en har onde öjne og vil forgjøre mit kreatur, er det sikrest at slå vedkommende til blods, f. eks. når jeg træffer den på min mark.

117. Man må huske hyppig at indgnide kreaturernes hale og horn med terpentinolje, for at de ikke skal blive hale- og horntomme.

118. Når en ko er bleven forfangen, kan man let helbrede den ved at grave en jordtörv og smække denne med al sin magt ind for koens ende tre gange. Törven skal graves stiltiende, og koen skal have slagene stiltiende. Jeg har prøvet det, og det hjalp. Koen brækkede sig over to timer, og det slog ordentlig løs i hende.

119. Når man malker en ko sen, skal det være en søndag morgen, og det mål mælk skal da malkes ned på jorden. Sådan har de gamle al tid gjort her (Brandstrup). Det skal vel være et takoffer for hvad mælk den har givet, siden den sidst fik kalv.

120. Når man malker en ko sen søndag morgen, vil den få kalv om dagen.

121. Andre påstår, at en ko skal malkes sen om fredagen, atter andre en onsdag eftermiddag.

122. Når en ko ikke vil blive tyregal, skal man tage en levende frø og putte ned i halsen af den, så bliver den det om anden dagen.

123. Der er somme, der lægger en hægte ved den ene side af porten og en mane ved den anden, og når en ko så kommer fra tyr, bliver den trukket gjennem den port, hvorpå hægten og manen bliver hægtede sammen. Det gjøres, for at man kan være vis på, at koen bliver med kalv.

124. Om koen gjøder, når tyren har sprunget, så er den med kalv.

125. Strags efter at en ko har løbet, skal man knibe den stærkt i det ene øre, den skal da nok blive med kalv.

126. Når man knytter to avet knuder på rebet, man trækker koen i, når den er ved tyr, bliver den også med kalv.

127. Der er også nogle urter, man kan bruge for den. Det er Guds hånd og Fandens hånd. Koen skal have dem ind i rå tilstand: Guds hånd, förend man trækker den hen til bedækning, og så snart tyren har været ved den, skal den have den anden rod.

128. Når en ko er bleven »ræjlings« og ikke kan blive tyret af, skal man gå op på kirkegården, hvor en grav er kastet til et lig, og se at finde et bitte lille aflangt ben af en menneske-arm eller -ben, og det skal man have inden i sin hånd, når koen er ved tyren. Så snart nu denne sætter af koen, skal man jage til at stryge hen over koens lænd med det ben; det skal nok hjælpe. Det samme kan de gjøre ved et hors.

129. Eller også tager man en pot havre og branker

i panden, ligesom når man brænder kaffebönner, det skal koen så have ind.

130. Hvis man lader koen snuse til kalven, lige efter at den er født, vil man kunne forebygge, at koen skyder livet ud.

131. Så snart en ko havde fået kalv, fik den salt og brød, og så tog vi en ulden klud og gned saltet omkring ved tænderne med kluden. Dernæst strøg vi tre gange lige fra nakken og ud af halen med den klud. Det var, for at koen nemt skulde blive skilt ved skarnet. Endelig blev kluden stukken op i ranen forved og oven over koen, og blev der siddende. Det var, for at hårene skulde gro lige og pænt på kalven. Så skulde koen have vand, men det skulde den drikke over en nøgle, som blev kastet i vandet. Første gang hun så skulde ud til vand, skulde der sættes en stor kniv over dören, og det skulde al tid være om aftenen, efter at solen var gået ned.

132. Når en ko har kælvet, lægges en greb i dören, så at koen kan gå over den. Også bruges at stille en fork ved den ene side af dören og en skovl eller kost ved den anden, at den kan gå ud imellem.

133. Inden man tager fat på en nyfödt kalv, skal man gribe tre gange i møget bagved koen, og kalven skal man svinge tre gange op over koen. Det er der lykke ved, men det må gjøres stiltiende. Mors.

134. Når en tillægskalv skal have mælk første gang, må man give den det tiende. Næste gang skal man give den et slag over ryggen og sige: »Drik mere næste gang!«

135. Lige så mange timer, som det varer, efter at kalven er født, inden den får mælk, lige så mange uger vil den siden, når den bliver ko, komme til at stå sen, för den kælver.

136. Når en kalv bliver født, skal der bindes en

rughalmsflætning om sin hals, for så bliver der bedst held ved den.

137. Første gang en kvie malkes, må det ske tiende.

138. Når det regner majdag, skal man hugge hovedet af kalvene, som er lagte til Graversdag.

139. Når en ko blev malket første gang efter kælvning, skulde der tages tre drypper mælk og dryppes på en gløde.

140. Når man lægger ny visker i sine træsko, må man endelig huske at rive den gamle visk i stykker og så spytte på den. Skulde en ko, der er med kalv, komme til at træde på en visk, der ikke er adsplittet, vil den kaste kalven.

141. Ved sommertid, når vi har sengklæder ude, bruger vi en stok til at banke dynerne med. Sådan en kjæp skal der passes nöje på, når den er afbrugt, at en ko ikke skal komme til at slikke den, for ellers vil den ko få en »dynekalv«, og så kan koen ikke leve. Horsens-egn.

142. Jeg har enkelte steder set benraden af en ræv ophængt i kostalden, det skal hindre køerne i kalvekastning.

143. Nogle steder bruger man at hænge en flået rævekrop ved hver ende af kostalden for at beskytte kvæget mod sygdomme. Også i fårestien er den god.

144. Nogle steder hersker den overtro, at man ved at nedgrave et eller andet dyr levende kan holde sygdommen borte fra kvæget. Når en levende kattekilling bliver gravet ned inden for og en lignende uden for, skal det hjælpe for kalvekastninger. Killinger, der nys er fødte, skal hjælpe bedst. Sml. IV, 102.

145. Når en gryde mælk koger over, er det skik at tage en håndfuld salt og kaste i ilden, for at køerne ikke skal lide nogen skade.

146. Når hövederne er blevne henne, skal man tage sine træsko og kyle fra sig. Den vej, næserne så vender, skal en gå efter dem. Mors.

146. D. 25. marts siger de i Salling om fåret: »No ka do ta di la*m* ve di l*o*r å ta*k* di hosbond å sæj tak får i *o*r.«

147. Hvis en kvinde river sidst op ved et »gjævlinghul«, får alle får ålam.

148. Bliver der et år mange sorte lam, er det tegn på uheld. Mors.

149. Mister nylig bosatte folk et »talghöved« (f. egs. et får), det går vel an; men er det et »isterhöved«, da er det et ondt varsel.

150. Fårene kan undertiden få »swæld«, det er en helt ulægelig sygdom. De bliver gule og sårede over hele bælgen, og ulden går af dem.

151. Min bedstefader havde al tid fem flintesten med selvdannede huller hængende i strikker i sin fåresti. De hængte i en dynge, og det var, for at fårene ikke skulde blive dorske.

152. Der var en tid, vi havde sådant et uheld med vore lam. De var nok så raske i førstningen, men når de var en fjorten dage gamle og skulde ud, blev de slingre i bagbenene og skurvede i hovedet og helt tåbelige. Så blev vi lært det råd, at vi skulde grave nogle kattekillinger ned i fårestien, og det hjalp, så siden har vi haft godt held med vore lam.

153. I fåre- og svinesti må man ikke bruge skovl, da man i så fald skovler lammene og grisene ud på møddingen. Sml. IV, 124 og 125.

154. Når man får en so bedækket, skal man give den havre uden for dören, så snart den kommer hjem, inden den kommer ind. Lige så mange håndfulde havre, lige så mange grise. En anden meddeler siger, at det er det samme, enten man giver dem havre eller byg, og siger, at han véd dem, der har gjort det. Når man så ønsker, at de fleste grise skal være galtgrise, skal et mandfolk give soen først,

men vil man have flest sogrise, skal et kvindfolk først.

155. Min bedstefader satte en stor speget tusse på spid oven over svinehusdören, den skulde der være lægedom ved.

156. Når man kjøber en gris, så skal man have lidt halm med den ind i det hus, den kommer i, for at den ikke skal længes.

157. Kjøber man en gammel hund, kan man få den til at blive ved sig, når man giver den en bid brød, som man har sovet med under den venstre arm, for så går den aldrig fra den person.

158. Det kan også gå an at klippe nogle hår af hunden og stikke op under taget, hvor de kan blive siddende. Så går han aldrig fra det sted mere.

159. En hund må kun leve i ti år (andre siger tolv år), ti for hvert år den lever herover, tager den et år fra sin herres levetid.

160. Kattene vil jo løbe hen. Når man får en fremmed kat, skal man bære den baglænds ind ad gården og ind ad dören, så løber den ikke hen.

161. Når kattene æder græs eller trimler sig, så vil det give blæst. Sml. IV, 133.

162. Når katten vasker eller pynter sig, kommer der snart fremmede, ligeledes, når hanen galer i gangen.

163. Katten lærer først at knurre, når den begynder at fange mus.

7. Andre dyr.

164. De pindsvin, der har en hunde- (eller katte-) mund, skal være så umådelig rare at have i huse for at tage mus. Andre har en svinetryne, og de kan lade sig spise.

165. Når man kan få hjærtet af en flaggermus törret og syet ind i en klud og bærer denne under venstre armhul, så kan man vinde fra alle dem, man spiller kort med.

166. Harerne skal kunne se både frem og tilbage.

167. Når rævene kommer nær til huse, får vi forandring i vejret.

168. En höjtidsmorgen skulde man tage sin lime og feje fra alle fire hjörner ind midt på gulvet. Dernæst skulde man tage gulvfejningen i sit forklæde og bære det over på sin nabos mark og smide det der i Djævelens navn. Så skulde man selv blive fri for rotter og mus, og de skulde søge naboen.

169. Når der er mange rotter og mus, giver det dyrtid.

170. Når man pinsemorgen fejer alle gulve og kaster fejeskarnet over på naboens mark, skal man nok blive fri for lopper den sommer.

171. Hugormen skal kunne indhente mennesker ved at bide sig selv i halen og så løbe som et hjul.

172. Man må ikke kaste eller jage efter hugorme.

173. Når man undliver en hugorm og gjör den ren, hænger den op og törrer den med skindet på, indtil den bliver bræktör, og så tager den og støber tælle omkring den og bruger den som et lys, så vil hele værelset, når lyset bliver tændt, både vægge og borde og mad, kort sagt alt, krybe med ene hugorme. Der var en mand, som havde proberet det, da han havde forsamling, men han jog alle folk af hans værelser med det syn. Så snart man slukker lyset, er det forbi, for der er jo ingen ting mere ved det end det samme.

174. Den bisværm, der synger juleaften, skal nok overleve vinteren.

175. Når man ser en sværm bi, der er flöjet hen og driver efter skove eller buske, kan man få den til at lægge sig, hvor man vil, blot ved at klappe på stedet tre gange og så sige nogle ord, men de ord kan jeg ikke huske.

176. Det skal også være godt at kylle staldmog eller sand oven over dem.

177. Folk tror, at en tusse kan spytte edder.

178. Er der mange fluer om sommeren, får vi en stræng vinter.

179. Er der få fluer om sommeren, vil vi få en dårlig rugavl næste år.

180. Hyrdedrengene holder meget af mariehöns. Det er den første mariehöne, man ser, som man skal tælle prikkerne på. Se IV, 164.

181. Tyestjærten søger ørerne for at bide trommehinden over.

182. »Tærbiddere« kaldes nogle lange sorte nogle, der går i sengene. De vil bide i folks tæer og er yderst farlige. Jeg har hørt om en mand, der en middag lå i stumphoser og sov sin middagssøvn, og så bed de ham i hans store tå, men han døde af det (Tærbiddere = skjeldbasser).

183. Vi har fået strøelse hjem med »løjjorm« i, og de kan lyse, som det var ild. De er lådne, og hårene går i gårer.

184. Mange hyrder, der uforvarende er komne til at træde en løjjorm (fåreorm) i kvas, har kort efter måttet slæbe et af sine kjæreste får død ud af fårestien. Man skal altså tage sig i agt for at undlive et sådant dyr.

8. Om tider og måneskifter.

185. Det hjörne, vinden er i de tolv juledage, og det vejrlig, der da indtræffer, vil det falde med vejr i de tolv måneder.

186. Lige så mange lyse dage i jul, lige så mange gode måneder at gro i.

187. Juletåge
giver kyndelmisse sne i råge.

188. Efter julemørke
følger sommertørke.

189. Rim mellem jul og kyndelmisse spår en god rughöst.

190. Når pilevollerne imellem jul og kyndelmisse er så tykke af rim som slageler, får vi en god rugavl.

191. Advent sne
vil gjærne have påsken at se.

192. Når det er mørkt i fasten, bliver rugen ikke god i toppen.

193. Fååst-vendter å hællsot å pennds-vææsten de ær tri ten*g*, dær e*t* for ææænd så lænng væ*r*den st*å*r.
Ty.

194. N*æ*e de æ m*å*st grøø,
så blywwe dæ manne kreat*u*re lå *øø*.
M*å*st mæ si blii skjæ*k*
lå*k*e æ b*ø*en *u*e te æ væ*k*,
mæn m*å*st *u*e å apr*i*l e*n*d
de re*m*pe i æ ske*n*d.

195. Hwa dæ komme åp i m*å*est,
de stappe apr*i*l i si *å*est. Sml. IV, 262.

196. Marts med hans skjæg
lokker börn uden væg,
men april med hans hool
gjenner börn ind å skrool.

197. Massi mæ hans røø skjæ*k*
narrer æ drænng *u*r te æ væ*k*,
så kommer april mæ hende pe*n*d
hun ska nåk gjæn dem e*n*d,

198. Når marts bringer ploven til at gå,
får april den atter til at stå.

199. En tör marts, en våd april, en kold maj og en mild regn først i juni det fylder bondemandens lade.

200. Marts har lov at låne tolv dage af april til at fryse »staklernes lam« ihjel i (så kommer nemlig foråret senere, og staklernes foder slipper op).

201. En kjølig maj giver meget hø,
men ej for kold og ej for våd,
giver et godt og frugtbart år.

202. I hundedagene har vi hundevejr.

203. I de ni kattedage er vejret al tid vådt, mere eller mindre.

204. En grön jul giver en spids påske. Sml. IV, 252.

205. En hvid jul giver en grön påske.

206. En mørk jul giver en spids (spydig) påske.

207. Regner det første mandag efter nytænding, vil det regne meget i den følgende måned.

208. Tåge i ny fører vinter til by.

209. Står nymånen op med den ene ende, hælder den så meget, at vandet kan løbe af den som af et fad, og da får vi regn i 30 dage.

210. Hvem der ser nyårsnyet med tomme hænder, skal have hovedpine hele året.

211. Det hed sig også her for at være en gammel skik, at folk turde ikke se nyårsnyet uden at have noget i hånden. Gamle fattige koner stormede ud med et stykke brød. Salling.

212. Første gang man ser det, skal man tage en salmebog i begge hænder og gå uden for dören, og i det man ser stift op imod nyet, kaster man en salme op i blinde. Først når man kommer ind, må man se, hvad det er for en salme. Er det en ligsalme, bliver derført lig af gårde, inden år er omme; er det en bryllupssalme, bliver der bryllup i familien o. s. v. Man kan altså let få at se, hvilket gilde, enten bryllup eller begravelse, man skal med til i årets løb.

213. Hvem der står under tag og første gang ser nyårsny, skal blive slem til at slå potter og pander i stykker det år, eller dø, inden et år er omme.

214. Nyårsn*øj*', sidder höjest på sk*øj*' og dybest i d*øj*'.

215. Sanct-Povls ny sidder höjest på sky.

216. Povls n*øj*' gor hö*t*est i sk*øj*',
men stikker dyyvest i d*øj*'. Vestjyll.

217. Povls messe n*øj* den er hy*w*est o æ he*m*el å dyyvest i æ d*øj* (der er stærk frost).

218. Sanct-Povls ny viser sig aldrig mere end tre dage för fastelavn og ikke over ni dage efter.

9. Andre tilsyneladelser på himmelen.

219. Når der er en ring om solen, vil det snart regne, men er den åben for neden, bliver det törvejr. Sml. IV, 192.

220. Galde ved solen vil give enten langvarig törre eller langvarig regn. Viser de sig ved den søndre side eller bagved solen, kommer der törre, er de ved den nordre side eller forved, kommer der vand. Det kommer altså an på, hvad side de viser sig ved. Det er sjælden, man ser galder ved solen uden i vester för dens nedgang.

221. Når der viser sig to regnbuer jævnsides, får man tört vejr.

222. Hvis solen ikke lader sig se den hele uge. skal den nok lade sig se om løverdagen.

223. Er der en bue om månen, så får vi regn.

224. Er der en eller flere »solulve« er det tegn til regn.

225. Dersom en stjærne i længere tid følger med månen, betyder det krig.

226. Hver gang et menneske fødes, kommer der en ny stjærne.

227. Ser man en »langhalet stjærne« (komet), betyder det ufred og krig.

228. Ser man et stjærneskud, skal man gjøre et ønske, inden det slukkes. Det ønske vil da blive opfyldt.

229. Det år vi har megen torden, får vi et godt grødeår.

230. Formiddags-torden vil sætte op igjen, og efter torden om eftermiddagen vil der komme kuld.

231. Når det tordner, må man vogte sig for at synge, ellers er der fare for, at den slår ned på en.

232. Hvem der har en »Zebedæjsten« i lommen, slår tordenen ikke ned på. Det er også godt at have en tordensten i huset, for at tordenen ikke skal slå ned der.

233. Når »æ Rommestii« (mælkevejen) peger i vest eller nordvest, så giver det snart nedkast.

10. Om ild og forbrand.

234. Når man brænder en gammel lime, får man storm.

235. Leger man med ild om aftenen, kan man ikke ligge tört om natten.

236. Drömmer man om ildebrand og ser flammerne, kan man tröstig sætte i lotteriet, ti så vinder man.

237. Det er godt at drömme om ildsluer, men det bebuder noget ondt, hvis man i drömme kun ser tykken, eller puls og tåge.

238. Når der brænder et rundt hul i en törv, skal huset snart brænde.

239. Man må ikke låne ild hen, for man tror, det så skal gjengjældes på hus eller bygning.

240. Min gammelmo'r kunde ikke lide, at nogen forlangte at give dem ild, »for di gir ski ild i hælledi«, sagde hun. Man skulde tværtimod låne.

241. For at kunne stille ild skal man få fat i et stykke bly af et kirketag og derpå skrive: Argus vargus sargus, og dette bly skulde da kastes i ilden.

242. Man kan også stille ildebrand ved at ride tre gange omkring den og hver gang sige oven nævnte ord. Men man må se efter, når man er færdig, at være i nærheden af vand, og så skal man kaste sig ned i det, for ilden vil ellers flyve på en og brænde en helt op.

243. Når tømreren hugger træ til et hus, kan han, hvis han er synsk, se, om huset nogen sinde vil brænde, i det der da springer gnister fra tømmeret og øgsen.

11. Om vejret.

244. Søndas ræ*j*n å Mandas truu
betye ræ*j*n æ hiel uug.

245. Fredags vejr er næste uges vejr. Som vejret er om formiddagen, bliver det i første halvdel af ugen, og på samme måde om eftermiddagen for sidste halvdel.

246. Om morgenen i vesten gråt
giver op ad dagen godt.

247. Ligger der om morgenen spindelvæv på tagene, vil det snart regne.

248. Når vinden går höjre om, får man smukt vejr, men går den venstre om, får man regnvejr.

249. Når lyset rinder, viser dette vindretningen for næste dag.

250. Hvis det regner, og det da blanker op i sydvest, så skal det snart give törvejr, selv om himmelen ellers er overtrukken med regnskyer.

251. Når regnen slår bobler i vandet, holder den snart op.

252. Når myggene »danser« (sværmer i luften), får vi godt vejr i morgen.

253. Blæsearker på himlen er meget mere lyse og tynde end vandarker.

254. Når skibene og stranden tegner sig skarpt i vandet, får vi forandring på vejret.

255. N*æ*r æ he*m*el æ som en hjæjjlmaww,
så for vi ræ*j*n enden tre*j* daww.

256. N*æ*r æ he*m*el ær som plo*k*e to*w*,
så vel æ ræjjn enden daww to*w*.

257. Når skyen ser ud som et klippet får,
så får vi regn, hvordan det går.
Sml. VI, 169.

258. Når det regner i solskin, siges der: Nu farer der en skrædder til himmels, og en smed til »hællet«.

259. Swåt öwwer æ ha*w* å hw*i*d öwwer æ skow,
så ær dær vendter i howw. Sml. VI, 183.

260. N*æ*r de ær swåt öwwer æ ha*w*
å skj*æ*r öwwer æ skow,
så ær dær vendter i howw.

261. Når løvet ej af træerne vil falde,
da vil det give en hård vinter for alle.

262. Når man drömmer om døde folk, så vil det snart regne eller give ondt vejr.

263. Når padderne om sommeraftenerne kravler på veje og stier, får vi regn.

264. Når katten triller sig i sneen, bliver det ondt vejr.

265. Næ æ kukma*n*d begønne å kuk, å æ traww begønde å waww, så fo vi mi sa*j*en gåt ve*j*e.

12. Mærkedage.

266. Blæser det *nyårsaften*, vil det give krig i det nye år.

267. Hvis man bliver for sent færdig med arbejdet den sidste dag i året, får man ikke meget udrettet hele det følgende år.

268. *Nyårsaften* skal man tage tre stykker brød og lægge til lænkehunden, et for rug, et for byg og et for havre. Det stykke, som hunden først tager, den kornsort bliver der bedst afgrøde af det år. I *Fjends* herred og flere steder tager man tre blankpudsede knive på juleaften og sætter i en kage. Den kniv, der til næste morgen bliver anløben med rust, dens kornsort mislykkes i den følgende höst.

269. Man må ikke sy *nyårsdag*, så vil man få bulne fingre i höst.

270. Når solen ikke skinner *Povls dag*, bliver der et dårligt år med kreaturhandel. Derfor siger de gamle: »Kund Povl endda s*i* å såå*l* hans hæjst.« Andre siger, at der så bliver krig det år.

271. Knyger det *Kjörmisdag*, får vi megen sne. Andre siger, at det giver et tidligt forår.

272. *Kjörmisdag* skal det blæse, så får vi en god rugavl.

273. Når halmstakkene blæser bort *Kjörmisdag*, får vi et godt år.

274. Det skal blæse så stærkt på *Kjörmisdag*, at fire kjællinger ikke kan holde et lagen, da vinterfoderet så ikke slipper op.

275. »Kjörmis knude har vi endnu tilbage«, siges, når der ingen stræng vinter har været inden den tid.

276. No hålder Kjörrmes knuud hær uud
mæ hans fiie hwiid stuud.

Ellers skal man holde i »æ hjöggel« med den ene hånd, mens man plukker ned med den anden.

277. Hvis det ikke knyger den dag, må bonden ikke tage mere hø ad gangen, end han kan gnide af med sin ryg.

278. Når vi har *Kjörmis* på bagen,
så blider solen én gang om dagen.

279. Har man først *Kjörmis* på bag,
då får man godt én gang om dag.

At komme forbi Kyndelmisse er manges tröst, »så får vi da godt vejr én tid på dagen«, og så kan man rigtig mærke, at dagene længes.

280. Bonden beder til, at det ikke må fryse *Peders dag*, »te Pæ*j*e ka fo hans pi*k* i æ jo*w*e.« Sml. IV, 370.

281. Regner det *Sanct-Peders nat*, vil det regne 30 nætter efter.

282. Når *Sanct-Peder* har kastet den varme sten i vandet, må pigerne ikke få varmt vand at vaske af i længer.

283. Sanct-Pe*j*er kommer mæ hans røø skjæ*g*
å lå*k*er æ sm*o* pigger *u*d te æ huusvæ*g*.

284. Pæjer siger til Povl: »Dæssom a hååd lisså

mö*j* majt, som du h*å*r, da skuld a fryys æ ka*l* *å* æ ko*w*. Sml. VI, 209.

285. *Blasius dag* (3. Febr.) må vinden ikke kunne blæse en lyngtop af gården, da den ellers i den kommende höst vil slå bygget af.

286. Dersom det fryser på de *40 ridderes dag*, så vil vi få at se, at det fryser 40 dage efter. Dersom det fryser på den sidste af de 40 dage, så vil det fryse sådan af og i 40 dage til.

287. De *40 ridderes dag* må det ikke blæse, så blæser det kornet af om sommeren.

288. De *40 ridderes dag* skal solen skinne så længe, at en rytter kan sadle sin hest, så bliver der ingen krig det år.

289. I Grego*r*ii t*i*
da æ næt å d*å* lii vii.

290. Får vi ikke *Gregorius* væde
vil lawnieren vennd, å båneren taab.

Der vil blive god afgrøde i lavningerne, og de höje agre vil tabe. Samsø.

291. *Gravers* med sit lange skjæg
lokker småbörnene ud til væg.

292. Om *Gregorii* dag siges:
Graws skjæ*k*
sætter åll æ sm*o* drænge *u*d te æ væ*k*.

293. Når en krage kan skjule sig i rugen på *Gregorius dag*, er det tegn på, at det vil blive et godt kornår.

294. Er det tøvejr *Gregorius dag*, får man et godt kornår.

295. Falder *tamperdag* først i måneden, vil rugen blive billig det år, i modsat fald omvendt.

296. Således som vejr og vind er en *tamperdag* og to dage efter, vil det blive til næste tamperdag, hver dag for sin måned.

297. Man må lægge mærke til vinden på første

tamperdag, for sådan vil vinden blive det første fjerdingår efter. Andre siger: Hvad hjörne vinden er i på tredje. *tamperdag*, vil vi for det meste beholde den i det fjerdingår.

298. Når det sneer *Gjertruds dag*, siges: *Gjertrud* spinder til *Benedikt* til en kjole.

299. Så længe *Gudmund* og *Gjertrud* ikke har
rystet deres hale,
skal man ikke af vinteren prale.

300. Den gale *Gjertrud* drager til gilde d. 17. marts og kommer tilbage d. 22. I den tid er det gjærne ondt vejr.

301. Er *Palmesøndag* klar, bliver det et frugtbart år

302. *Langfredags* væde
får mangt et barn i vuggen til at græde:
men *Skjærtorsdags* taar
er ti gång waar. Sml. IV, 271.

303. *Langfredags* væde
får manne fa*t*e b*a*r te å grææd,
men hverken for öl eller brød
men for ildings nød.

Vejret skal nemlig da blive fugtigt den sommer.

304. Fryser det *Fruer nat*, vil det fryse 40 nætter efter, om det så skal fryse Sanct-Hans nat. Sml. IV, 277 og VI, 222.

305. Marts med sin blide skjæg
lokker börn ud til væg,
men Per med hans pind (22. febr.)
han gjenner dem ind.

306. Regner det *Voldborg aften*, når de brænder gådeild, får vi en god grøde, det er noget, vi ser gjærne.

307. Regner det 1. maj, vil det ikke regne mere i den måned, og sommeren bliver tör.

308. Regner det *Majdag*, skal jorden tørste hele sommeren.

309. Får vi ikke *Bodilmisse* væde (17. juni),
da skal barnet i vuggen græde.

310. Får vi ikke *Buddelmisse* væde,
så vil manne fa*t*e b*ö*n kom t*e* å grææd.

311. Den 1. avgust må det ikke regne, så vil kornet »gro i æ rader.«

312. Regner det på *Peders fængsels dag*, vil det blive ved i 30 dage efter.

313. Er *Laurentius dag* (10. avgust) klar, giver det stærk vinter. Er den mørk, så kommer der våd vinter. Er formiddagen klar, giver det stærk vinter för Kyndelmisse; er eftermiddagen klar, så stærk vinter efter Kyndelmisse.

314. *Bartolomæus dag* kaldes »Bartel brydestrå«. Den dag er meget frygtet, da den gjærne bringer storm eller uvejr, der afslår sæden eller bryder den.

315. Når det regner *Sanct-Mikkels dag*, bliver kornet dyrt.

316. Når det tordner *Mikkels dag*, vil det give stærke storme.

317. Når det er mørkt i vejret *Mikkels dag*, så bliver der ikke svar megen isstang (d. e. ålstangen på isen). Men er den niende dag efter Mikkels dag blank, så er det et godt tegn til, at der dog skal blive noget islæg i den kommende vinter.

318. Når det blæser *Mortens dag*, bliver kornet dyrt. Det sagde min bedstefader.

319. Når det er stille vejr *Novembers dag*, skal der blive billige priser på kornet. Er det blæsende om morgenen, men bliver stille længere hen, så bliver de lavere; er det modsatte tilfældet, bliver de dyrere længere hen, og blæser det ad aften, skal priserne blive dyrest til sidst. Det gjör det jo også gjærne, for så slipper kornet op for folk.

320. Når *Efterårs-solhverv* indtræffer samtidig

med julebagningen, »da danser kovringerne rundt i ovnen.«

321. Regner det *Trefoldigheds søndag*, vil det regne syv søndage i rad.

322. *Juleaften* må vinden ikke være i sønden, så får vi et sygeligt år ad åre.

323. Hvis det blæser *juleaften*, må man gå ud og ryste frugttræerne, da der ellers ingen frugt vil blive i det næste år.

324. Vinteren siger:

Jeg kommer, når jeg tör,
måske til *Hellemisse*,
måske til *Mortensmisse*,
og kommer jeg ikke för,
så kommer jeg på *Sanct-Karens dag* (d. 25. nov.)
og lægger mig for din dör.

13. Höjtidsdage.

325. Lille-juleaften sidder under bænken, men storejuleaften sidder ved bordet.

326. Juleaften skal man gå op på kirkegården og der tage jord, som man lægger på sit hoved, hvorefter man går tilbage og ser ind ad vinduet til stuen, og den, man så ser der uden hoved, skal dø, inden året er omme.

327. Når folkene i huset juleaften eller nyårsaften sidder til bords, og en så tager et lagen om sig og går ud og ser ind ad vinduet, opnåes det samme.

328. Jule- og nyårsaften må man ikke tage lyset af bordet eller slukke det. Sker det uforvarende, dør man, inden året er omme.

329. I juleaftens-grøden lægges en afskallet mandel, og den, der får mandelen, skal blive gift inden næste jul. Da der kan være flere, som gjærne vil have mandelen, men den ofte kan være sen at få fat på, hænder det ikke sjældent, at flere, til stor morskab for de andre, spiser flere grød end godt er.

330. Når hundene tuder juleaften, får vi krig.

331. Juleaften kl. 12 rejser alt kvæget sig op og strækker sig og drøner. Andre siger: udstøder et brøl

332. Juleaften taler kreaturerne med hverandre, og den, der forstår hebraisk, kan tale med dem.

333. Når man ikke får sin uld opspunden til jul, skal man have det, der er tilbage, hængt på sin ryg til kirke juledag.

334. Man må ikke smøre lædertöj juledag (somme siger: fra julens begyndelse til efter kongedag), ti så kommer man til at smøre ved doktoren i det nye år (andre siger: ved øvrigheden).

335. Den, der går ubuden ind i fremmed hus juledag, skal overstænkes med kogende vand.

336. Når man lader sig årelade anden juledag, behøver man ikke at lade sig årelade tiere i årets løb.

337. Dersom vi ikke får ost på Stefansdag, så bliver vi sorte.

338. De tre helligaftener i julen skal man lægge mærke til, hvorfra vinden blæser, de har betydning for hele året. Det hedder nemlig: sønden sot, norden godt, östen kri (krig), vesten dyrti (dyrtid). Mors.

339. En mørk jul giver en lys lade.

340. Det ser ud til en mørk jul og en spids påske og en forpint pinse.

341. Lader man rokkehjulet gå rundt i julen, kan hegse og trolde ikke få ro i graven.

342. Når noget går rundt i julen, bliver det næste års kyllinger navleunger. Sml. IV, 68.

343. Når man sliber i julen, skal man flå i påsken.

344. Man må ikke slibe knive i julen, hvis man ikke vil udsætte sig for at komme til at flå i fasten (miste kreaturer). Sml. VI, 157.

345. Når man syr i julen, får man bulne fingre Eller: Syr man på de tre store höjtidsdage, får man

det slemt med bullenskab i fingrene hele året efter.

346. Man må ikke skærpe knive i julen, så kommer man til at »flo kr*e* i æ fååst.«

347. Man må ikke arbejde i træ i julen, hövle, save, slå söm i ell. lign., ti lægger man så en høne på æg, bliver de udrugede kyllinger navleunger.

348. Jule- eller nyårsaften skal man gå op på kirkegården og tage noget jord, som man skal komme i krybben for hestene, ti så skal hverken hegse eller troldpak kunne gjøre dem nogen skade.

349. Nyårsaften giver man hunden noget af alle slags mad, der er på bordet, i et fad, og det, den tager først, bliver dyrest det år.

350. Nyårsaften jævner man asken uden for arnestedet, og den, der først træder deri, dør inden det ny års udgang.

351. Når man nyårsaften tager et lagen over hovedet og går baglænds ud af dören, vil man se sin lykke skrevet på taget.

352. Nyårsaften vil dens skygge, der skal dø i det ny år, vise sig uden hoved, lige i det man tænder lyset.

353. Det samme opnås ved at gå ud og se ind gjennem vinduet lige ved midnat.

354. Nyårsaften skal man sidde oppe til klokken 12, for at man, i det klokken slår, kan skrive det ny årstal med kridt på dören, det er der held ved i det ny år.

355. Nyårsaften og hellig tre kongers aften kan man se sin tilkommende ægtefælle i et glas med vand ved at kaste en æggeblomme deri på slaget tolv. Efter nogen tids forløb vil der da vise sig et billede i glasset.

356. Når man nyårsaften lægger en skilling og en æggeblomme i et glas vand, kan man i dette se, hvad man får mest af i løbet af næste år.

357. Når man nyårsaften i et halvfyldt glas vand med en æggeblomme i vil se, hvordan det skal gå en, skal man lade det hele stå urørt til næste dags middag.

358. Nyårsaften tages tre kopper, og under den ene lægges et stykke brød, under den anden en ring, og under den tredje lidt jord. Tages nu kopperne op, vil det gå således, at den, der tager koppen med brødet under, vil ikke komme til at lide nød; den, der tager koppen med ringen, vil blive gift, og den, der får koppen med jorden, skal dø, inden året er omme.

359. Nyårsaften kl. 12 lægger man under sin hovedpude tre sedler, hvorpå er skrevet navnene på de tre, man holder mest af. Om morgenen, så snart man vågner, tager man en af sedlerne, og den, hvis navn står på den, bliver man gift med.

360. Den unge pige siger:

»Hellige konger tre!
lad mig i denne nat se,
med hvem jeg skal leve, og med hvem jeg skal dø,
og med hvem jeg skal æde mit brød.«

361. Når man nyårsmorgen, uden at vide af det, tager sin vest »vront« på, skal man ikke blive fattig i det ny år.

362. Står solen meget ildrød op nyårsmorgen, varsler det krig i det ny år.

363. Som vejret er nyårsdag, bliver det det meste af året. Er det mørkt, vil der dø mange i det ny år.

364. Det er jul til kjörmes og halvhellige dage til påske.

365. Kjörmis knuur
drywwer æ y*w*l *u*r.

Nu er helligdagene forbi, men derefter kommer halvhelligdagene til påske.

366. *Fastelavnssøndag* kaldes flæskesøndag, og da må man ikke undlade at give sine tjenestefolk flæsk

at spise, ti ellers er der fare for, at de skal løbe af tjenesten.

367. Løverdagen för påske kaldes Sprængløverdag, fordi man den dag må stræbe at blive færdig med alt arbejde inden påskedag.

368. Når man påskemorgen, för solen står op, jager skaden af reden, bliver man vel til pas hele året. Sml. VI, 231.

Påskemorgen må træerne helst dryppe, da det så bliver et godt år for hör og boghvede.

Påskemorgen må man vaske sig i duggen for at blive smuk.

369. Påskedag skal börnene trille påskeæg. Med farvede æg og smörrebrød og salt i et klæde går de samlede op på en bakke og triller æggene ned. Det bliver de ved med, til æggene går i stykker, og så spiser de dem med saltet og smörrebrødet. Samsø.

370. Det byg, der bliver sået Kristi himmelfarts dag, bliver det bedste.

371. Den, der er født en søndag eller anden höjhellig dag, kan troldtöj ikke skade.

14. Nogle landboregler.

372. Års grøde er års føde.

373. Efter Fastelavn skal man have meldmad om da*w*en.

374. Ved Kyndelmisse skal man have halvt årre og halvt tårre (halvt fødekorn og foder og halvt brændsel). Ellers betyder »årre« det foder, som kreaturerne levner i krybben.

375. I februar må man hellere se en hungrig ulv end en plovmand.

376. Hvem der plöjer nær solen, må höste nær jorden.

377. En kan harve sig rug fra og havre til. Meningen er, at man skal harve let til rug og dybt til havre.

378. Når vildgæssene kommer om foråret, siger man i *Fjends* herred, at de kommer med æ mældmæ å æ sto*n*dthueser å t*a*e æ trææsko.

379. Når en mand har set et føl om foråret, må han få middagssøvn, og når en kvinde har fundet et hyldeblad så stort, at det kan bedække et af hendes öjne, må hun også få sin middagssøvn.

380. För kukmanden kukker trillingkuk (kuk kuk kuk, kuk kuk kuk), må vi ikke så boghvede.

381. Man skal så hörfrø så tykt, at der skal følge ni frø med fingeren, når man bløder den og stikker den i jorden.

382. Hörfrø skal såes så tykt, at man kan skride om kuld i dem. De er jo så glatte at gå på.

383. Man skal rende (eller ride i trav) og så boghvede, men man skal krybe og så hörfrø.

384. Når rugen i maj kan skjule en lærke, er det tilstrækkeligt.

385. Kan man i maj med udstrakt finger nå to hvedespirer, har det ingen nød med den sæd.

386. Kan man i maj finde hvedespirerne ved lygte, er der hvede nok.

387. Når frøerne kvækker, sår de havre; og det er da klogt at gjøre ligesom dem.

388. En skal e*t* rues å æ b*yg* i blåå,
å e*t* å æ hweed, enden de kommer i æ låå.

Her tales om boghvede.

389. Man kan godt tromle havren, om den end er så lang, at den kan svøbe sig om tromlebommen.

390. Havren kan rejse til marked tre gange (få knøk tre gange), og så kan vi endda avle havre nok.

391. Havren kan rejse til *Trust* marked én gang og til *Skive* marked tre gange og endda komme igjen, men rejser den så for fjerde gang, kommer den aldrig

mere. Havren kan altså længe stå i stampe og endda blive til noget.

392. De ær en *gu*e boogeta*w*l i *o*r, dæ vel nåk blyw manne bröllopper. Til brylluppeme skulde man nemlig have boghvedegrød som gildemad.

393. En skal høste hvede, når det er som en spraglet høne (her menes boghvede).

394. Det, der mangler i æ kjærne, det har en i æ strå. Sådan siger man i höstens tid, når kornet höstes, inden det bliver hængmodent. Især gjælder det om havren.

395. Når man höster havren for grön, vil hestene blive for lådne om vinteren, det går for unyttigt igjennem dem.

396. Rugen skal höstes, når man kan trykke en kjærne i sin hånd fra enden af, uden at den går i stykker.

397. Man skal höste rugen, når man kan tage en kjærne og trykke ind i balden af sin hånd, og den der kan blive stående.

398. En skal höste »byg i røø rueser å hawwer i si grönn tröjj.«

399. Søk mæ l*o*ret
å træj fra*m* i sk*o*ret,

er en regel for den, der skal lære at höste godt.

400. »Ja, a skal bend ham æ håål åp«, siger opbinderen om höstkarlen.

401. Når pigen, der binder op, samler alt kornet, medens karlen stryger leen, er hun pligtig at give en pægl.

402. Det første læs korn, der kjørtes ind om hösten, skulde læsses af stiltiende, for hvis man talte, åd rotter og mus det op.

403. Når man kjører det sidste læs korn hjem om hösten, skal manden og konen hjælpe hinanden at lukke porten, for ellers får de ikke lige mange ålam og vædderlam.

404. Når det sidste læs sæd er kjørt i gårde, må

et kvindfolk skynde sig at lukke porten, så bliver der flest gimmerlam født næste år. Hvis et mandfolk lukker porten, får man flest vædderlam.

405. Når det sidste læs korn er kjørt ind, skal porten hurtig lukkes, ellers bliver der ingen kviekalve eller gimmerlam født der i gården i det kommende år.

406. Den dag eller aften man fik indhöstet, skulde man binde en visk sammen og drive i marken med de ord: Det skal musene have! så gjorde de ingen skade det år.

407. »Der er tynde hår på den«, siges om en mark, hvor der er tyndt korn eller græs.

408. Om en nær afgræsset mark siges: Den er så omgnavet, at man kan jage en flok lus over den med en svøbe, eller: at man kan se at piske en lus på den.

409. Det er en ringe mand, der brænder hans plov, for det han avler lidt et år.

410. En tager ikke æ mark så god, som en slipper den. Tyder på, at man i forrige tider skulde have kreaturerne for tidlig ud om foråret, inden der endnu kom græs.

411. Det er lige så kostbart at omlægge sin mark som at ombygge sin gård. Siges, når man inddeler sin mark på en anden måde.

412. »Vi har mog og skidt nok uden to gange om året«, siger bonden (nemlig forår og efterår, når der skal gjødes).

413. Det er æ lort, der sætter (eller løfter) æ kage på æ bord.

414. Bede og smøre det tøder ikke, men vælte og skide det tøder.

415. Han har skummet fløden, siges om den, der udpisker jorden, især ved brug af mergel. Eller: A t*å*r æ ho*n*e, så ka di ander sle*k* æ kuuv.

416. Manne hæjjr å manne skr*å*d,
de gir let br*ø* å mö*j* gr*å*d.

417. R*å*es å k*å*es de ær e*t* st*å*es,
kle*n*dt å hæjjr ær e*t* mø*j* bæjjr.

418. Klet gjænne bonden t*e* å stret,
mæn skr*å*d gjö ham b*å*r.

419. Kyes å skråed
gjör bunden b*å*r,
hæjjr å kle*t*
de ær bæjjr end e*t*.

Kyes er nu et sjældent ukrud, der kun findes, hvor jorden er grumme ringe behandlet.

420. Hvor hylden ikke kan gro,
der kan ingen mennesker bo.

421. Når tienden er fire, tre, to,
så lever præst og bonde begge to.

422. Hör kan gjemmes, til det bliver til silke, uld, til det bliver til skidt.

423. I gamle dage, når folk kjørte møg ud om efteråret til rug, satte de deres meldmad i møddingen, og den tog de så om foråret, når de kjørte møg ud til byg. Meningen er, at man hørte op med at spise meldmad om efteråret i rugsædtiden og begyndte igjen i bygsædtiden.

424. Smörret er tre gange galt; når vejret er koldt, så er det for hårdt, og når det er varmt, så er det for blödt, men galest er det, når man slet intet har.

425. Når et får føder sit lam i marken, er det en gammel ret, at hyrden så skal have et stykke brød og to æg til meldmad, hvis det er et ålam, men kun ét, hvis det er et vædderlam. Jeg har set min moder dele brød og æg ud til hyrden så mange gange. Det kan nok være, byhyrden var glad i den tid fårene fik lam. Han kunde komme drivende hjem ad med en fem, segs hver dag, der havde fået lam, og på den måde fik han fem, segs meldmader med æg til.

426. Når man skal smøre en vogn, må man al tid begynde med det höjre forhjul, ellers vælter man.

427. Man skulde al tid begynde at smøre vognen ved fiermant forhjul, ellers gik det ikke heldigt, og når en hest skulde skoes, skulde man al tid tage det fiermant forben først. De gamle smede holdt strængt over den regel, og min fader, som var smed, vænnede mig til det, så det falder som af sig selv for mig. Vends.

428. Når man kjører i skoven efter brænde, må man huske, för man kjører der ind, at hænge en sort snegl ved hvert hjul, ti ellers kommer man ikke lykkelig hjem med brændet.

429. Der blev alle tider gjort kors i kornet på loftet og på tærskeloen, for at nissen ikke skulde tage noget af det.

15. Nogle af bondens talemåder.

430. Gode bonderåd de skal ikke rådne, når de kommer tört i huse.

431. Når en mand binder sine heste og en anden så siger: »Vel do'*t* ha hammelreeven tan *o*?« så svarer han: »Næjj, vel di löv, så skal di ha w*o*nen mæ, a ka da bæje löv æb*a*g ætte dæm mæ tæmmen end mæ w*o*nen.«

432. En søngend tæsker å en naagen smæj å en båårf*u*eđ skowwk*å*el de ær it de gue slaw fålk, dæmm skal en it hålld lænng op*o*.

433. En to*w*års klå*đ* å en sø*t*en års dræ*n*g dæmm ska di ta dæm i wåår får.

434. Mjælken æ g*u* bådđe wa*r*m å kå*l*d, ko*w*en æ illd få pængen så*l*d, de såå missel a*l*d t*i* mi f*å*e.

435. Præsten kunde godt lide skindkjole på fåremælk, men kunde ikke forstå, at folkene ikke led skindkjole på melgrød.

436. Dær æ væst k*y*ev i de re*n*gest.

437. »Gilder å slæjjføører di ska passes«, sagde en

mand i *Erslev* al tid og mente jo dermed, at tiden skal passes til enhver ting.

438. Mæsk hø*j*e å bro*w*n row å ree pænng ska en e*t* væ ræ*j* få*r* å gjæmm.

439. Ved flytning siges om boskaber: Det får et stød i hvert flytte og to i somme.

440. Når en passer si mad å si mæjjdassø*w*n, så ka dær engen gjö*r* en nåwwed, eller: så kommer en ikke af sin tjeneste for det.

441. Han sir *u*d, som han vild hæ*n* å fæjst fålk, siges om den, der er fedtet om munden. Der sigtes til, at de får en god føde.

442. »Di ær åw fanget o en søllkrog«, siges til den, der spiser fisk, når de lader et ord falde om, at de smager godt.

443. »Di æ hvæ*r*ken gra*w*et få snak hæ tak, mæn få las å stak«, siges om törv eller klyne.

444. Når man bager, og melet slår for knapt til, siges: Sist vi bååget, da drowwnet vi æ møller. Eller: Du hår nåk dæjnet æ møller mæj i da*w*.

445. »Pas du p*o*, æ stuud kommer e*t* æ*t*e dæ«, siges til den, der har strå af halmmåtten hængende bag ud af træskoene.

446. »A gleer mæ te, vi h*å*r nöj å bed å brennd«, siges, når det er strængt vejr om vinteren.

447. Tobak og salt er det synd at spilde, for fuglene pikker det ikke op.

448. En ka gjör mæjjda å mældmadaws, hwitter en vel, mæn æ a*w*ten kommer sjællböjen.

449. Mands hest i mands havre, det kan hverken skade eller gavne.

450. *Æ* kwenndfålk ka ta skåå jæ*n* næt lissom æ booget.

451. Piger og humle er ikke lette at tumle, de kan få skade på én nat.

152. Man kjører bedre med havre end med pisk.

153. Koen malker gjennem tænderne.

154. Hjorrens såve ær et slet,
baarend hwer mands dør æ let.

For han har megen besvær med at få alle de ham betroede kreaturer og får til deres hjem.

155. For det om de også giver mølleren æ told,
så kan de endda være i behold,

siges, når man lader kornet til kreaturerne grutte i stedet for at give dem skaftekornet.

156. De bijer fo å de skallet og det skal være det bedste.

157. Nu har han snart tjent sig guld til et svinetrug, om den smalige, der dog intet tjener ved sit arbejde.

158. En stående skrædder og en siddende kokkepige og en barfodet tømmræder er ikke gode at have i gårde.

159. Når manden ikke er hjemme, sætter de møgkrogen for bordenden.

160. Til bryggeren siges: »De må nok rømme byen for din munds skyld«.

161. Der kommer tre slags folk til ildebrand, nogle for at stjæle, nogle for at redde, nogle for at se til.

162. Tyve års leje er evig eje.

163. Ligesom de er til deres mad, sådan er de til deres arbejd.

164. [illegible] a maden å armen ane [illegible], siges om dovne arbejdsfolk, der passer maden, mens tid er, og så skynder sig ud til deres arbejde.

165. Ja, du ka sajt få dæ en kuen igjen, mæn de æ pinnede it så læt å få en hejst.

166. Eller: De æ bejer å most dæn kwind hæd end dæn hejen, man kan bedre undvære et menneske end en best.

467. Den ba*g*er ko*ẁ* kommer å te bø*j* å so*m* ti a*l*derbæjst (om den, der er noget langsom).

468. Hvis bonden kjendte sin ret, og hesten sin styrke, skulde pokker være herremand.

469. Den bageste ko kommer og til vand.

470. Börn sætter ingen i armod, for det, de skal have, det gror i æ agerfurer.

471. »No lier et«, så æ mand, han kjoor de føøst las.

472. »Nu hjælper det«, sagde manden, da han fik det første læs törv kjørt hjem, han havde 99 tilbage.

473. »Årsens tid er«, sagde manden, han kjørte i kane om vinteren, enten der var sne på jorden eller ikke.

474. »Han har fået det mon, som ingen tager fra ham«, siger man om en, der er bleven bag efter med sit arbejde.

475. »Gud ske lov, nu har den buldren da ende«, sagde konen, da manden fik optærsket.

16. Kjæresteri og varsler derfor.

476. Kna*p*enool å knyww
skal å*l*d kjærrlih*i*ed fådryww;
mæn spæjjl å skie
skal å*l*d kjærrlih*i*ed fåmie.

477. Knappenål' og kniv'
skal kjærlighed fordriv';
guldringe og sølvskeer
skal kjærlighed former'.

478. Når der hænger en lang spindelvæv ned under loftet, er der bejlere til pigerne.

479. Når en pige fejer gulv, må hun ikke feje gulvskarnet ind under dörtærskelen, så bliver hun ikke gift med en ungkarl.

480. Den, der ikke er gift, må ikke tage fløde først i sin kaffe og te, men skal først tage sukker, ellers varer det syv år, inden han (hun) bliver gift.

481. Lige sådan vil det gå, hvis man ved et bord sidder med benene på hver sin side af bordbenet.

482. En ung uforlovet pige må ikke tage hul på smörret i en smörkande, så bliver hun ikke forlovet.

483. Den karl, der kan synke »brudebenet«, er giftefærdig, og den kvinde, der kan lave en gryde melgrød uden klumper, kan også gifte sig.

484. Den af pigerne, der synger først om morgenen tidlig, den dag man bager, skal have den første fremmede karl, der kommer ind ad dören.

485. Man skal lægge mærke til, den dag der bages, hvem der først synger. Er det et kvindfolk, så skal hun have den første stodder, der kommer til gården. Er det et mandfolk, skal den have den første kjælling, der kommer.

486. På skuddagen tör pigen fri, karlen hverken tör eller kan da sige nej.

487. Når man tager en håndfuld havre og kaster på en karl eller pige, lige så mange kjærner der bliver hængende ved deres klæder, lige så mange kjærester vil de få. Er det ved gifte folk, betyder det, hvor mange kjærester de har haft, för de blev gifte.

488. Når en karl første gang er fadder til et pigebarn (og en pige til en dreng), holder den første forlovelse sig.

489. For at få at vide, hvem en karl eller pige skal giftes med, går han (hun) alene og uden lys ind i en stue og stiller sig imellem to spejle. Når midnatsklokken slår, kommer den ind, man skal have.

490. På Sanct-Hans aften er det skik, at tage Sanct-Hans urter og stikke op under bjælken, i det man tænker på et par kjærestefolk eller ens venner. Visner de nu, da vil de pågjældende dø; er det for kjærestefolk, og urterne gror hver til sin side, får de ikke hinanden, men gror de mod hinanden, vil det modsatte blive tilfældet.

491. Hvis en karl (eller pige) vil vide, hvem han (hun) skal forloves med, må han hellig tre kongers aften stiltiende gå tre gange omkring huset og ikke se ind af noget vindue, för han tredje gang kommer til vinduet nærmest storedören. Da skal han se ind ad dette, og da vil han se sin tilkommende brud stå i dören ind til stuen.

492. Stikker en kvinde sig ofte, mens hun syr på en ny klædning, vil hun få mange kys i den klædning.

493. Pudse lyset skal den, der har den pæneste kjæreste.

494. Når der bliver et ömt sted på læben, »har kjæresten bidt en.«

495. En karl skal, for at få en pige til at holde af sig, skjære et lille snit i et æble og der få en lille dråbe af sit blod ned i. Dernæst skal han se at få pigen til at spise æblet, så skal hun nok komme til at elske ham. En pige kan bruge det samme råd over for en karl.

496. Unge piger må ikke flöjte eller spejle sig om aftenen, så drukner deres kjæreste.

497. Man anstiller juleaften følgende prøve på kjærestens troskab. Efter at alle husets folk er gåede til ro, og der er blevet helt stille, sætter man sig forved et bord, hvorpå der står et glas vin og et glas vand Kjæresten kommer lidt efter ind og tömmer et af glassene. Bliver det da vinglasset, er han tro, men er det vandglasset, kan hun kun vente utroskab.

498. Når man slagter får og lam og flår dem, bliver der en lille lap skind siddende på brystbenet. Denne lap skal en pige slå imod en dör, stående i nogen afstand derfra, og kommer nu uldsiden til dören, falder den ned, men kommer kjödsiden til, bliver den hængende. Sker dette sidste, er det kjendetegn på, at kjæresten er hende tro, men det modsatte er tilfældet, hvis den falder ned.

499. Lige så mange dråber vand der bliver i

vasketöjet, når man vrider det, lige så mange tårer skal man græde for sin kjæreste.

500. For at en pige ikke skal blive frugtsommelig, skal det kunne hjælpe at koge kvægsølv og sevenbom i en gryde og så drikke deraf. Sevenbomtræet skal gro på mange steder ved veje og beplantede diger.

501. Når pige eller karl spilder noget salt, så siger, vi gjærne: Lige så mange saltkjærner der spildes, lige så mange tårer skal man fælde, för man kommer i seng. Eller også: lige så mange hug skal vedkommende få af sin mand (eller kone).

502. Om en pige, der har ondt ved at få dejen skrabt af hænderne, når hun dejner, siger vi: hun bliver ikke god ved sin mand.

503. Man siger om en karl, dersom han er slem ved sine heste, især følhoppen, at han vil blive slem ved sin kone.

504. Når man får to teskeer i sin underkop på én gang, skal ens kone både have bryllup og barsel på én gang.

Horsens-egn.

17. Om brudefærd og giftermål.

505. Et bryllup skal stå i nytænding og ikke i næde, ti eftersom månen er i til- eller aftagende, bliver også brudefolkenes lykke.

506. Når det er storm ved brylluppet, betyder det et stormfuldt levnet.

507. Når bruden vil sikre sig godt vejr på sin bryllupsdag, må hun aftenen i forvejen »sætte katten i flødebøtten.« Sml. VI, 256.

508. På bryllupsdagen må bruden ikke se sig i spejlet, för hun har været i kirken.

509. På bryllupsdagen må brudeparrets moder ikke komme med i kirken, da dette betragtes som uheldigt. Man kan endnu hyppig få at se, at ældre mødre holder sig denne regel efterrettelig.

510. Det er meget almindeligt, at bruden planter

en lille gren af myrtekransen, og det betragtes ikke som noget godt tegn, når denne ikke vil gro.

511. Det er godt, at det regner den dag der er bryllup. R*æ*n i e smøk de gi lök. Sønderjylland.

512. Brudefolk må ikke se sig tilbage, når de kjører til kirken, for så »ser de efter en anden.«

513. Når bruden ser sig tilbage, vil alt gå tilbage for hende i hendes ægtestand.

514. Når et brudepar på rejsen til eller fra kirken møder en gammel kjælling, tager hun hele deres lykke med sig. Det skal kunne hjælpe noget derimod at hilse höjt, för hun får hilset.

515. Når et bryllupstog kjører til kirke, må der ikke kjøres gående mere end nødvendigt. Skulde en af vognene komme til at holde, da er det dobbelt galt, hvis det er den vogn, hvorpå brudeparret sidder, ti så vil der også hist og her i livet ske standsning for dem.

516. Man må ikke standse, når man kjører fra eller til kirke i brudefølge. Sker det ved en hændelse, vil der snart komme en stor ulykke i ægteskabet. Jeg har kjendt to eksempler herpå.

517. Når et brudetog til eller fra kirken må holde, så bliver der splid imellem ægtefolkene. Den af brudeparret, der først ser sig om, bliver enke. Den gang a var med til lange Anders Hvams bryllup, og vi gik fra *Vindum* og op til kirken, greb han stade, da vi var komne lidt hen, og vilde have bruden til at love sig, at hun ikke måtte hente ham i kroerne. Først da hun sagde ja til det, gik de videre. Men det var også et sölle ægteskab.

518. Når brudeparret står for alteret, må man lægge mærke til, hvem der rører sig først, ti den skal også dø først.

519. Når solen skinner på bruden i kirken, betyder det lykke.

520. Hvis en brudeskare, i det den kjører fra kirken, først møder en vogn, betyder det lykke; ligeledes, hvis parret om natten drömmer om ild og luer.

521. Når brudeparret sidder til bords, må der al tid stå to lys forved dem, som kaldes brudelys, og man må lægge mærke til, hvis lys der brænder først ud, ti den skal også dø først.

522. Flytter et par nygifte folk til deres hjem, og de så møder en kjørende, helst med heste, er det et godt varsel. Dog kan det også gå an at møde en kjørende med stude for. Det er derimod slemt at møde en gående, og allerværst en kvinde. Mange går derfor af vejen for en bryllupsskare, når den kommer henne på vejen, for ikke at møde den.

523. Nå røgen af skorstenspiben driver med vinden, da råder konen i hjemmet; men driver den mod vinden, da råder manden.

524. Med lidt mere glædelige udsigter for manden, meddeler en anden: Hvor røgen trækker lige op fra skorstenen, der råder manden, men hvor den spreder sig og trækker hen med jorden, der råder konen.

525. Når en gift mand eller kone skal begraves, må man lægge mærke til, om hestene for ligvognen trækker tungt eller let; trækker de tungt, bliver det længe til eller måske aldrig, at der kommer nogen i stedet for den døde. Trækker de derimod let, bliver den efterlevende snart gift igjen.

18. Menneskets legeme.

526. Man siger til en, der er lille af vægst: »Han hå nåk hat æ ski*p* öwwe æ h*ue*.« Går man nemlig med en skjæppe, kar, sold over hovedet, bliver man ikke större. Det vilde vi knægte gjærne gjøre, men vore forældre skjældte os ud derfor.

527. Man skal tage sig iagt for at så over hovedet af en dreng eller et ungt kreatur, så bliver de ikke större.

528. De folk, der bliver tidlig skaldede, har været slemme til at lyve.

529. Man skal nöje passe på ikke at lade sit hår klippe ved aftagende måne. Klipper man det ved tiltagende måne, vil det vogse stærkere.

530. Man må ikke kaste sit afklippede hår ud, ti dersom fuglene får fat i det og bygger rede deraf, vil man ikke få ro i sin grav. Horsens-egn.

531. Man må ikke klippe sit hår eller sine negle i juleugen.

532. Bliver afredt hår kastet ud, dør man, inden året er omme.

533. Ringer det for höjre øre, taler folk godt om en; ringer det for venstre, tales der ondt.

534. Spytter man på gloende jærn, kan man få vabler på tungen. Mors.

535. Når börnene skifter tænder, skal en udfalden tand smides op på ovnen, i det man siger: »Mus! gi du mæ en bentand, så gir a dæ en guldtand.« Så kommer barnet ikke til at lide af tandpine.

536. Eller også kastes den op i skorstenen med de ord: »Mus, mus! her er en sølvtand, giv mig en bentand!« Så får man gode tænder.

537. Man skal ikke skjære negle af om søndagen, så skal de gro ud med sorg. Sml. IV, 398.

538. Man må klippe sine negle om fredagen (og ikke om søndagen), for ellers volder det uheld iblandt kreaturerne. Fra Vendsyssel.

539. Klipper man sine negle om søndagen, da tager Fanden dem til at sko sine træsko med. Søndagsneglene holder han i det hele meget af. Deraf kommer det gamle rim:

Fanden kunde ikke sejle,
förend han fik søndags negle.

540. Man må aldrig afbide sine negle, ti hvis man

skulde komme til at synke noget deraf, er det meget farligt, da neglen kan svulme så stærkt op i maven, at tarmene kan sprænges.

541. For hver hvid plet, man får på neglene, har man sagt en lögn for sin moder.

542. Når man lader en uldorm gå over sin hånd, bliver denne aldrig större, end den er.

543. Når man skjærer negle om søndagen, får man bulne fingre. Så snart man har klippet negle eller hår, skal man trække kniv eller sags i træ, lige efter at man har brugt den, og inden man lukker den sammen og lægger den hen, for at hegse og onde mennesker ikke skal fordærve os, hvis de fik fat i redskaberne. Ældre folk har man al tid set gjøre det.

544. Sætter en loppe sig på håndleddet, vil en god ven tale med en.

545. En kone i *Jebjærg* har fortalt i fuld tro dertil, at de mennesker, som ikke kan lade være at stjæle, har en orm i håndleddet. Der var en gang et menneske, som var så bedrøvet over at have denne lidenskab, og så lod han ormen skjære ud. Da den lå på gulvet, greb den begjærlig efter alt, hvad der kom i nærheden af den.

546. »A vil få en foræring«, siger min kone, når hendes höjre hånd klør inden i, og hun gnider derpå. Det har også al tid sædet.

547. Når den höjre hånd klør inden i, så får man snart penge, og når den venstre klør, vil man komme til at give penge ud.

548. »A hår hywwl po ålld mi fenger«, siger en, hvis gårer på fingerspidserne løber helt rundt. Der er altså gode tegninger til, at sådanne mennesker skal blive lykkelige. Som börn så vi efter disse hjul på vore fingre og talte om, hvis vi havde dem, at vi så skulde blive kjørende.

549. Når årerne på den indvendige håndflade ikke

løber tæt sammen, har man »en vid pung« og skal blive rig. Sml. IV, 388.

550. To, der vasker sig i samme vand og samtidig törrer sig på samme håndklæde, vil komme op at slås för aften. Sml. VI, 252.

551. Den, der har glatte ben, vil blive fattig.

552. Når et menneske snakker i søvne, og man da tager ved dets store tå og vogter sig for at sige: Hvad? kan man ved at udspørge det få alle dets hemmeligheder at vide.

553. Hvem der taler til sig selv i enrum, bliver gammel. Det gjorde gamle Schaltz i *Vindum*, han kunde formelig skjændes med sig selv. Sml. VI, 337.

554. Sidder man om aftenen og pirrer op i lysetanden, pisser man i sengen. Mors.

555. Nogle har for skik, för de går til strængt arbejde, at spise en teskefuld salt, hvorved de mener at øge kræfterne meget.

556. Man må ikke spise meget sukker, ti så vil musene komme og slikke ved ens ende om natten.

557. Kristi himmelfarts dag er det sundest at bade sig.

558. De gamle har sagt, at to, der får hinanden, også skal ligne hinanden på et eller andet tegn eller mærke. Det kjender de, der er kyndige på det. »Di læjter hinåån, dæ ska ha hinåån.«

19. Om klæderne.

559. Har linned ligget ude sent om aftenen, må man enten kaste en gløď eller et tændt lys igjennem det, för man tager det på, for at afværge natild. Det er heldigt at gjøre det hver gang man trækker i rent linned, da det er et ufejlbarligt middel mod natild.

560. Et nyt stykke linned skulde vaskes, inden man trak i det, ellers kunde man ikke holde sig for utöj i det. Man måtte ikke trække i en frakke eller et par bugser, der var nyt, uden man spyttede i det først.

561. Man skal ikke forsømme at spytte tre gange igjennem skjorten, för man trækker i den, da man ellers er udsat for natild.

562. Vil man undgå at få utöj i linned, så må man komme kvægsølv i en pennefjer og derefter udspy dette i en söm i det ny klædemon. Dette bör især anvendes, når mindre börn skal ud at tjene.

563. Kristi himmelfarts dag skal man have sine klæder ud for at holde æ h*ow* (møllarverne) ude. Sml. IV, 410.

564. Vi skal have vore klæder ud Mikkelsdag, når det er skjönt blankt vejrlig.

565. Lægger man hugormskind i sine gjemmer imellem klæder, bliver de fri for »hug«. Mors.

566. Det er godt at have en snogeham imellem klæderne, for at beskytte det mod orm.

567. Den dag man skal have sin linnedvask törret, må karlene give deres bugser et godt opslag forneden, så vil det nok blive godt vejr.

568. Fra nyårsdag til første kongedag må man ikke hænge vask ud for at törres, da man ellers vil komme til at klæde lig der i huset i fasten.

Man må ikke hænge töj ud juledage eller helligdage overhovedet, ellers bliver man forfulgt af sladder og bagtalelse.

569. Man må ikke klæde træer d. e. hænge vasketöj til törring i julen, ti så kommer man til at klæde lig i fasten.

570. Når man hænger töj på gjærdet nyårsdag skal man klæde lig i fasten.

571. Når en pige har brændt et hul på sit forklæde, skal hun blive lokket inden år går om. Sml. IV, 319.

572. Når mus skjærer i sengetöj, betyder det dødsfald. Sml. IV, 411.

573. Når to på én gang vil fortælle noget, da gjælder det om, hvem der først kan få det sagt, ti den skal først få en ny kjole. Sml. IV, 415.

20. Mad og drikke.

574. Når der i tidligere tider lagdes dej til bagning, havde man gjærne to dejtruge, et stort og et lille, og når dejen var lagt, blev der hvælvet to solde på det store trug, et i hver ende, og et i midten af det lille, for at dejen skulde løftnes godt.

575. Når man bager og har fået brødet i ovnen, må man skynde sig at få bordet törret af, som brødene stod på, för de kom i ovnen, ti ellers vil den ikke tage på brødet.

576. Når man skjærer hul på et brød, bruges at slå et kors med kniven i det, for at det ikke skal blive forgjort, imens der spises af det.

577. Når man har skåret hul på et brød og kommer til at vende skøret d. e. den ende, man har skåret af, mod dören eller vinduet, skal man en gang komme til at savne brød, eller med andre ord: der bliver fattigdom i huset.

578. Når man vender et brød om på ryggen (overringen), vender man lykken fra huset.

579. Når vi bager, skal al tid en af kvindfolkene være vred, ellers får vi ikke godt bagt.

580. Man må aldrig lade brødet ligge i vindueskarmen, ti det fører sygdom i huset.

581. Når man skal brygge, må man komme nogle stykker trækul i det malede malt, inden man øser vandet på det, for at det ikke skal blive forhegset. Andre kul nytter ikke.

582. Ligeledes kommes salt i fløden, en lille håndfuld, för man kjærner, at fløden ikke skal forgjøres, og man så ikke kan få smör.

583. Kommer der en fremmed ind, i det man står og kjærner, skal denne tage ved kjærnen et öjeblik, ti ellers går den med smörret. Den skal også hoppe over dörtræet, det kan ellers let ske, at vi ikke får smör den dag.

21. Varsler.

584. Gode forårstegn er:
En ståånend stårk,
en viif, dæ flywwe,
en plåw, dæ drywwe,
en frøø fræ sæ
å en føl te sæ.

585. Det varsler om en god sommer at se:
Viben flyww,
ploven dryww,
storken stå,
og sædemanden gå.

586. Det er godt tegn at se:
En flywwend tiend viif,
en st*å*end knævrend stårk,
en drywwend plåw
å en skjænnend harre.

587. Første gang om foråret skal man se:
Storki st*o*
å plo*w*i g*o*,
viben flyww
å harren dryww,
så bliver man vel tilpas hele året.

588. Det er godt, når man først på året ser:
En föl, dæ vænner *æ*'en
å en frøø dæ vænner fr*æ*'en. Mors.

589. Ser man første gang ploven drywwend, storken flywwend og frøen hoppend, bliver man ikke doven det år.

590. Høwrdre*n*gi skulde se:
Wiben flyww,
å plå*w*i dryww,
stårki stånng,
åå fø*l*t gånng,
hælles blöw di entj kjönn höwrer de *o*r. Vendsyssel.

591. Man skal aldrig bestemme noget til den 13. i måneden.

592. Den 6., 16. og 26. i måneden bringer al tid ondt.

593. Mandes fløt
æ tiisde fåtröt.

594. Når börn græder juleaften (nyårsaften), skal de græde hele det år omkring.

595. Når man er smølevorn på syvsoverdag, vedbliver man dermed i årets løb.

596. Sådan som man er tilpas den dag, man fylder år, skal man blive ved at være hele det næste år.

597. Det bedste, man kan møde, når man går i by i et eller andet ærende, er en hugorm. Sml. VI, 294.

598. Det er et godt varsel for den, der drager i tjeneste, om han møder først en hund eller også et par heste.

599. Det er intet godt tegn, når jægeren møder en der ønsker ham til lykke.

600. Når man går i by, er det et dårligt tegn at møde en pige uden forklæde.

601. Det er heller intet godt tegn. når man nødvendigvis må vende om efter noget, man har glemt, og man må da helst blive hjemme.

602. Hvis man på en vandring kan finde en snegl og kan svinge den rundt om sit hoved tre gange ved at tage om dens ene horn, får man lykke af sin gang.

603. Når vognen var smurt, skulde tjærestikken sættes på enden imellem de to bageste hjul, og hvis den så væltede forover, i det man kjørte, var det ikke noget godt varsel, men faldt den bagover, var det tegn til godt held.

604. Når man ikke kommer til gilde den dag, man er buden, skal man helst blive hjemme (ikke komme dagen efter).

605. Stikker man sine fingre til blods, når man syr, er den vred, man syr til.

606. Når katten vasker sig, får man snart fersk fisk.

607. Når man nyser på fastende hjærte, får man en gave, inden ugen er omme.

608. Får man en gave om mandagen, får man gaver hele ugen.

609. Et muldvarpeskud uden for en husdör betyder sygdom mellem husets beboere, Sml. IV, 143.

Der kommer fremmede samme dag:

610. Når der ufrivillig strøs sand på en stol, i det man strør sand på gulvet.

611. Når man om morgenen kommer til at trække sin strömpe sådan på, at hælen vender frem.

612. Når katten om morgenen peger med sin fod eller vasker sig.

613. Når der aftenen för er kommet en lille klar gnist frem i lyset.

614. Når der om morgenen falder ildgnister på gulvet.

615. Når kokken galer i gangen. Er det for den store dör, kommer de op ad dagen.

616. Falder røde gløder ud af kakkelovnen, kommer der fremmede kvindfolk, er det derimod billinger med lidt ild i, bliver det mandfolk.

617. Falder en törv ud af kakkelovnen, kommer der fremmede, som er klædte i sort eller har sorg. Falder en glød ud, er de fremmede klædte i lyst.

618. Falder en billing ud af kakkelovnen, får man et budskab; et godt, hvis der er godt ild i den, et dårligt, hvis det ikke er tilfældet.

619. Når det rumsterer i køkkenet, skal huset snart have en anden kone. Går hakkelsekniven af sig selv, kommer der snart en ny karl i gårde.

620. Den, som synger i sengen om morgenen, skal græde inden aften. Sml. IV, 436.

621. Det varsler ondt, når man hører fårekyllingerne synge.

622. Den dröm, man fortæller på fastende hjærte (uden at tænke på, det betyder noget), går i opfyldelse.

623. »Du har ikke ligget ene i nat«, siges, når noget falder en af hænderne.

624. Hører man noget, som man ikke rigtig véd, hvad er, skal man råbe: »Er det varsel, så kom igjen!« Er det et varsel, kommer det atter og meget stærkere end første gang. Dog er det ikke rådeligt på denne måde at få det til at lyde tredje gang.

625. Når man drömmer om, at man ser fisk spille i en balje, vil man snart blive fuld.

626. Når man lyver nogen komme, er han vred, når han kommer.

22. Om ufred og lykkeregler.

Det varsler splid i huset:

627. Når to knive kommer til at ligge overkors Sml. IV, 468.

628. Når det brummer i kakkelovnen.

629. Når man törrer bordet af med papir. Sml. VI, 300. Eller sætter sko op på det. Sml. IV, 455.

630. Når man tager en knappenål op fra gulvet en mandag.

631. Når man lægger en ildtang på bordet.

632. En øgse må ikke ligge på bordet, da det betyder noget ondt. Derfor hedder det: Man skal för tage øgsen af bordet end barnet af ilden.

633. Man må aldrig spinde om mandagen, da man så får sorg i den uge.

634. Man må aldrig begynde noget en mandag eller fredag eller en dag, der har tallet syv i sig (7., 17.) ti så mislykkes det, man vil fuldføre.

635. Under kortspillet må man ikke tælle sine penge, det medfører tab.

636. Drömmer vi om, at orme bider os, medfører det tab.

637. Den, der fejer gulvet, må aldrig feje sandet over dörtræet, for så fejer hun lykken ud.

638. Det betød lykke, når man om foråret først så et hvidt gimmerlam, men derimod ulykke, når man først så et vædderlam, og yderst uheldigt, når man først så et sort lam.

639. Fødes der sorte lam i et hus, vil der i det påfølgende år indtræffe en eller anden ulykke.

640. Man slår en hestesko op over dören for at få god sögning i sin forretning og lykke med sine foretagender, ti en sådan giver held ude og inde. Et rustent stykke stål med huller i er der lykke ved at finde. En funden hestesko kan man også fæste på gulvet inden for dören. Sml. VI, 395.

641. Når man finder en mønt på en korsvej, skal man omhyggelig gjemme den, ti så længe man har den, skal man ej komme i pengemangel.

642. En edderkop, der spinder sig ned lige forved en og op igjen, kaldes en lykkenbringer. Andre siger, at det er en bejler. Sml. IV, 157.

643. Jeg véd, der har været nogen jagt på svaler for at få fat på et svalehjærte, som skulde indsmæltes i et stykke vogs, og det skulde bæres på brystet for i en særlig grad at blive yndet og elsket af alle mennesker, man kommer i berøring med.

644. Når man står på en bro, prøver man på at spytte ned i åen, og kan man da ønske, inden spyttet når vandet, da vil ønsket vorde opfyldt.

23. Varsler for døden.

Man vil snart spörge lig:

645. Når en brændende billing falder ud af kakkelovnen, og den har lighed med en fod. En i huset vil da dø.

646. Når æbletræerne blomstrer to gange.

647. Når to på én gang tager i en dör, en fra hver side.

648. Når uglen tuder ind ad vinduet.

649. Når man drömmer om grönt.

650. Hvis der hænger ildgnister ved gryden, når den tages af ilden.

651. Når to halmstrå ligger over kors.

652. Når to höns slås.

653. Når lænkehunden tuder tre gange tre skumringer i træk. Det bliver i nabolaget.

654. Når der ses en ring i røgen fra en tobakspibe.

655. Når væggestorken knæbrer. Det bliver i huset.

656. Når ens næse bløder. Det bliver af ens slægt. Det mest sikre tegn er, når der blot springer en tre drypper.

657. Når dörene springer op. Det bliver i huset.

658. Når man i drömme hører regnen plaske på overdynen. Det bliver også i huset. Sml. IV, 459.

659. Når en mand går og sår korn i marken, og han så glemmer at så et varp (eller et kast). I samme år skal da en af familien i huset (eller det hus, hvortil marken hører) dø.

660. Når muldvarpen skyder jord op i spisekammeret.

661. Når muldvarpen skyder op ind ad i huset. Det bliver i huset. Men skyder den op ud ad fra huset, skal der snart blive bryllup. Når den skyder op på vejen fra gården til kirken, skal der snart komme et lig fra gården.

662. Når to knive ligger over kors. Ligger de med eggene mod hinanden, bliver det et kvindelig, i modsat fald et mandfolkelig. Sml. IV, 468.

663. Når hunden tuder uden for dören eller vinduerne. Det bliver i huset.

664. Når en kål i haven har sammengroede blade eller anden sær vægst, skal der snart en dø i familien.

665. Den, hvis töj bliver skåret af mus, vil snart dø. Sml. IV, 411.

666. Når uglen tuder tre gange i skumringen foran dit hus, skal du dø inden et år.

667. Hvis du en aften hører nogen kalde på dig, og du er overbevist om, det ikke er nogen menneskeröst, så kan du berede dig til døden.

668. Når der sidder tretten personer til bords, dør en af de tretten, inden året er omme. Der siges, at det var, fordi Vorherre og hans apostle var tretten til bords skjærtorsdag aften.

669. Der kan så tit komme et skrump for døden. Min fader spurgte en gang en lille dreng, hvis fader var syg, om, hvordan han havde det. »Nu dør han snart«, svarede drengen. »Hvoraf véd du det?« — »Jo, for det gav et stort skrald i hans skab i nat.«

670. En gammel kone har fortalt, at da hun tjente for pige, sagde busbonden til hende en dag, da præsten var kjørende dertil for at berette konen, at hun skulde stå op og se ud ad køkkenvinduerne efter præstens heste, om de rystede sig for vognen. Det skulde nemlig være et tegn på døden. Men de rystede sig ikke, og konen kom sig også.

671. Når et ligtog kommer fra kirke, må man lægge mærke til, så snart ligvognen standser, om hestene da strækker hovederne ned, ti så dør der snart et menneske til.

672. Enkelte snedkere påstår at kunne høre deres save klirre natten för der kommer bestilling på en ligkiste.

673. Når en brud eller brudgom får det uheld at snuble eller falde på sin bryllupsdag, når de går til kirken for at vies, lever de ikke ret længe.

674. Når man flytter ind i en ny lejlighed, skal den, der først betræder huset, snart dø. Man må da sörge for, at det ikke bliver et menneske, men heller

ikke må det være et af de större og nyttigere husdyr, som man udsætter for »wonnstøwt« (d. e. uheld med kreaturer). Det er nemlig ikke alene det første dyr, men alle af samme art, man således udsætter sig for at miste mange af. Derfor smider man først en kat eller høne ind i lejligheden. Ribe-egn.

675. Man skal tage en grön törv over hovedet, når man juleaften stiller sig uden for et vindue og ser ind ad det for at få at vide, hvem der skal dø inden næste juleaften. Se også 303.

676. Når man juleaften klapper asken på skorstenen med en skovl, og der så julemorgen viser sig at være fodspor deri, kan man vente, at der inden næste juleaften dør en i huset. Ser man derimod i asken tryk af hænder, vil der i huset blive en født inden næste juleaften.

677. Man må tage sig i vare for, at man ikke Sanct-Hans aften kl. 6 kommer til at stå og stirre ned på jorden, ti hvis der netop i det samme skulde sidde et firben og glo på en, måtte man dø inden næste Sanct-Hans.

24. Om dødsfald og spøgeri.

678. Når man uvilkårlig kommer til at gyse, falder der en student over det sted, hvor man skal begraves. Salling.

679. Lyver man nogen død, dør han ikke den gang. Sml. IV, 483.

680. Når en kusk, der kjører med et lig, kjører usædvanlig rask til, siger man, at han skal nok selv komme efter.

681. Længes man meget efter en afdød, skal man snart komme efter.

682. Kristi himmelfarts dag har man næsten al tid blæsende vejr, for den dag skal alle de, der drukner året rundt i have og fjorde, drive til land, om de ikke er komne för.

683. Når et menneske har aflivet sig selv, skal det redskab, hvormed selvmordet er øvet, lægges ned i kisten, da den døde ellers vil gå igjen.

684. Når et lig er båret ud af huset, skal der strags fejes, hvor kisten har stået, ellers går den døde igjen.

685. Når et lig er kjørt af gårde, skal den port fejes hver aften, hvor igjennem liget er kommet, så kan det ikke gå igjen i gården om natten.

686. Halm, der er blevet brugt til at lægge et lig på, för det lægges i kiste, må man sörge for at få med i kisten. Levnes der noget, skal man strags tage det ud på marken og brænde det.

687. Når et lig er begravet, skal den halm, hvorpå liget har ligget, för det kom i kisten, tages og brændes op ude på åben mark. Man skal lægge mærke til, hvilken side røgen trækker til, ti fra den side skal det næste lig komme.

688. De, der er fødte på en stor höjtidsdag, har fra födselen den gave at kunne se alt spøgeri.

689. Når du går ud om aftenen, skal du al tid gå ved höjre side af vejen og ikke ad »æ mældvej«, så kan spøgelser, ligtog o. s. v., intet gjøre dig.

690. Når man har set noget overnaturligt, skal man kige ind over dören først, inden man går ind. Man skal se lyset, för det ser en.

691. Tuder en hund, og man går hen og ser mellem ørerne på den, kan man se, hvad den tuder ad. Men det kan hænde, at man får en på hovedet af spøgelset, hvis et sådant er på færde.

692. Når man møder en gjenganger, må man endelig ikke kige over skulderen, men hellere vende sig helt om. En mand, der således keg, kunde ikke vende hovedet tilbage og måtte siden gå med skjævt hoved.

693. Når man ser en gjenganger gå og lede efter noget, og man har tro til, at den i levende live har

nedgravet enten det ene eller det andet, så gjör man klogt i at kaste en greb eller spade eller lignende hen til skikkelsen, han skal nok sætte redskabet på det sted, hvor han har gjemt noget, og så viser han sig aldrig siden.

25. Sygdomme hos mennesket.

694. Om en syg og svag person siges: »Han når vist ikke at høre kukkeren.»

695. Man bliver syg, når man i marken går over friske hestepærer. Jo mindre friske de er, jo mindre fare er der.

696. For visse sygdomme bliver den syges særk hængt på kirkedören en nat.

697. En sølvskilling kan standse *blod.*

698. Tobaksblade er gode at lægge på *frostknuder*, men de må påbindes med silke.

699. Man må ikke vaske *et sår* i havet, når der er höjvande, så bliver såret også större og kan ikke læges. Vasker man det derimod, når der er faldvande, bliver såret mindre og læges.

700. For *sommersygen* skal en have grön malurt på smörrebrød og tage tre bid tiende tre morgener efter hverandre. I denne syge bliver man så bentræt, at man ikke kan holde ud at gå, og bliver så bleg som et lig.

701. Hvis nogen er befængt med en eller anden *hudsygdom*, kan den hurtig bortdrives ved, at man vasker sig i vand, der har stået i hule træer eller rödder i skoven.

702. Når man mærker, at der falder *natild* på en, så må man ikke gå lige ind i et hus, men først gå hen og stille sig under tagskjægget i nogle minutter, så skal det strags gå bort. Hvis man derimod går lige ind, bliver man syg.

703. Når nogen er befængt med vorter, knyster, fnat eller anden *hudsygdom* eller har *tandpine*, kan han

sende den med en død. Han skal en aften uden nogens vidende gå stiltiende ind til den døde, først røre ved, hvor man er syg, derefter ved den døde, og derpå skal man tre gange bede den døde om at tage sygdommen med.

704. Mod *vorter.* Man går til en skorsten, sætter en fingerring over vorten og derpå ind i soden. Det sker tre gange og tiende, og man må ingen fortælle det siden. Man kan også stryge hver vorte med en ært, som man så lægger under en sten, der ikke bliver vendt. Som ærterne rådner, går vorterne væk.

705. Eller: Man går ud i skoven, finder en hvid snegl, og gnider stiltiende med den tre gange avet om på det sted, hvor vorterne findes. Når det er gjort, tager man sneglen, sætter den fast i en kløftet pind og sætter den så på et sted, hvor man er sikker på ikke at komme tiere, f. egs. i en tornebusk. Så vil vorterne svinde hen, samtidig med at sneglen dør, svinder hen og rådner. Sml. IV, 508.

706. Eller også kan man overføre dem på et andet menneske. Man tager en pind, skjærer så mange skurer deri, som man vil af med vorter, bestryger derefter pinden en smule med sit eget blod og lægger den på et sted, hvor man véd, at den anden vil komme til at gå over.

707. Man kan blive fri for *vorter* ved, at en anden stiltiende tager et stykke flæskesvær og gnider dermed vorterne tre gange avet om og så brænder det. Sml. VI, 506.

708. For *vorter* bruger man at binde en rød silketråd om dem, så vil de svinde hen.

709. *Vorter* kan bortsættes ved, at man fastende lader sin bedste ven, som ligeledes må være fastende, tælle dem. Eller også ved, at man stiltiende gnider dem i saften af svinetidsler.

710. Når man har *vorter,* siger man tre gange til

en hvid hest: »Hå*l*d bi, hwii hæjst, å ta mi ueter mæj!« Så skal de forsvinde, og man vil aldrig siden få vorter.

711. Når man har *bylder*, skal man i skoven finde tre udvægster på en bøgegren og bære disse i en snor om halsen eller stadig have dem i lommen. Så længe man bærer disse bøgeknuder hos sig, får man ikke bylder, og har man nogle, vil de forsvinde.

712. Har man en *byld*, da skal man stiltiende gå ud til skorstenen og med tre fingre tre gange korsvis tage over bylden, og derpå hver gang kaste op i skorstenen. Når man gjör dette, vil bylden svinde bort af sig selv.

713. For *koldfeber* har man mange gode råd. Det er særdeles godt fastende at spise en tyk råmælkspandekage, hvori der er indbagt tre lus. Men den syge må ej selv vide, at de dyr findes der.

714. Et andet råd er, at den syge får en snaps brændevin, hvori der er noget sod, salt og krudt.

715. Man kan og en nat igjennem have en seddel bunden på den syges hals, men denne seddel skal om morgenen tidlig kastes i rindende vand, og alt skal gjøres tiende.

716. Hvis man går over en uknust æggeskal, får man koldfeber. Altså skal man al tid knuse skallerne, når man spiser æg.

717. Lider du af *koldfeber*, skal du tage et af dine hosebånd og gå ud i skoven og binde det stiltiende om et træ. Træet vil kort efter gå ud, men du vil blive befriet for sygdommen. Sml. IV, 530.

718. Vil man fries for *kolden*, skal man skrive på dörens udvendige side: N. N. er ikke hjemme! så udebliver den.

719. Man kan blive fri for *koldfeber*, når man om aftenen efter solnedgang går uden for huset og råber höjt tre gange: Måån blyvve æ et jemm! Sønderjyll.

720. Når man vil sikre sig mod *koldfeber*, skal man tage de tre første primuler (kobool eller teblomster), man finder, og spise dem med de ord, gjentagne tre gange:

»Kobool, kobool, befri mæ få e kọol!« Sønderjyll.

721. Når man spiser »sildemanden«, får man *kolden.*

722. Den, der har ondt i sin *hals*, plejer at binde sin höjre hose om, men hælen skal sidde, hvor det gjör ondt.

723. Fem eller ni muselorte, kogte i nymalket mælk, hjælper mod *forstoppelse.*

724. Bladene af de store tordenskræpper at binde om lemmerne, skal kunne drive *vandsoten* ud. Jeg har prøvet det. Om morgenen, når jeg havde ligget med dem om, var mine ben så rene og glatte, som de kunde være.

725. Af at pisse i ilden kan man få *stensmærter.*

Mors.

726. Den, der har *modersot* (muesot), skal have tre levende menneskelus indbagte i en pandekage eller anden trind bitte kage. Der skal også urter: Kamelté o. s. v. i den kage. Det samme råd kan også bruges for sommersygen. Man kan også nyde lusene på et stykke smörrebrød, men så må de være levende. Eller også kan det være godt at blive målt. Sml. IV, 526 og VI, 281.

727. *Modersyge* fordrives ved, at den lidende ved solnedgang skjærer sig ni pinde af ni forskjellige slags træ, som står med rod, og spiser dem. Det hele må foregå tiende, ti ellers hjælper det ikke.

728. Lider du af *modersyge*, må du en aften efter solnedgang gå ud og lægge dig på den venstre side. Dernæst lægger du dig om på höjre side, rejser dig så op og griber med udstrakte arme mod solen, derefter mod vinden og siden mod en anden kant. Læg dig

derefter ned på höjre side og vend dig så om på venstre. Efter den tid vil sygdommen forlade dig, men det hele må foregå tiende og på et sted, hvor du aldrig mere kommer, ti sker det, da vil sygdommen ytre sig pány.

729. Når man tager nogle kukmandskjærner, hvilke man skal kunne få på apoteket, og syr disse i en pose, som man til stadighed må bære om halsen, da kan man ikke blive smittet af *smitsomme sygdomme.*

For at frigjøre sig for *mareridt:*

730. Hænger man et marekors over sengen.

731. eller en kvinde (når det er en sådan, der plages) lægger et par bugser over sin seng,

732. eller en mandsperson breder en kvindes underskjört over sin.

733. eller man støder en kniv i sengestokken.

734. eller vender ryggen til maren (baglænds), når man går i sin seng, og vender fodtöjet fra den. Mors.

735. »Æ måår« skal kunne komme og klemme somme mennesker. For at jage den væk sætter man noget skarpt noget, egtöj, på den indre side af sengestedet. At gjøre kors over sig kan også hjælpe. Det ene menneske kan efter et gammelt sige klemme det andet.

736. Er man plaget af mareridt, skal man, når man mærker, at det begynder, slå til det og sige: »Det er maren!« Man får da en fornemmelse af, at man slår til noget levende, som man hører falde ned på gulvet med et dump; men siden bliver maren borte.

26. Besværgelser.

737. Har man forvredet en fod, skal man have den signet i en skjæppe. Denne drejes tre gange med solen, og det må ske ved solnedgang. Men nöje må det mærkes, at ingen må sige et ord, medens foden er i skjæppen.

738. Har et menneske eller kreatur forvredet et

lem, hentes en signekjælling, der med begge hænder griber om det dårlige lem, i det der hviskes:

Jesus gik ve æ str*å*nd
å vre*j*˙ hans h*å*nd,
å æ seen å *i*˙ æ seen
å *å* æ le å *i*˙ æ le!

739. Eller man griber med begge hænder mod vinden tre gange, og derefter gnider man det forvredne lem med hænderne. Det er et ufejlbarligt middel.

740. Eller man læser tre gange, mens man stryger op og ned ad foden:

Og Jesus ned ad bjærget red,
og der han vred sin fod af led;
så lagde han sig ned at signe.
Sener i sener, kjöd i kjöd,
blod i blod, og årer i årer.
I navn G. F. o. s. v. Ty.

741. Når man plages af koldfeber, skal man en morgenstund forlange en skilling af en anden, men man må hverken tigge eller låne den, og så gå baglænds mod rindende vand. Når man er kommen tæt til vandet, tager man skillingen i höjre hånd og kaster den over venstre skulder, idet man siger: »Eg og beg og bar! jeg befaler dig 99 koldfebere, du (skillingen) tager dem, og jeg slipper dem. I Vorherres J. K. navn.« Derpå går man stiltiende hjem uden at se sig tilbage, da vil man blive fri for koldfeberen. Men finder en anden skillingen og tager den op, vil han få kolden og vil næsten ikke kunne blive af med den igjen. (En gl. kone i Babøl, *Fövling* sogn, forsikrer, at hun på denne måde er bleven fri for kolden, og at en karl, der tog skillingen, fik kolden i höj grad).

742. En anden måde. Man går en morgenstund stiltiende med en ulden tråd til den nærmeste vidjebusk;

binder tråden om en kvist og slår en halv knude, idet man siger:

Den uund kålld dænd plawwer mæ
a bender dænd fast i dænd h*æ*r vidde;

(nu binder man en halvknude igjen), dænd først fowl, som flywwer over den i luften, ska min den hårde kålld mæ sæ bortrive (nu slås den tredje knude). Den fugl, der først flyver over vidjebusken, får koldfeberen.

Sydjylland.

743. Imod rosen har været brugt følgende formular:

Jesus han under espen stod,
han svedte vand, han svedte blod.
Du er det ægte rosens fange.
Fly, ægte rosen, for ordet, som den døde under
jorden, som duggen for dagen!
Jeg binder dig med min hånd og med Jesu hånd,
med jomfru Marias hånd,
med hvid uld og grönt græs og den hellige ånds
sande list, i navn Gud o. s. v.

744. Er der blevet en gjenstand henne for en, og man har tro til, at en anden har taget den, skal man blot lægge en nøgle af dem med kors i ved den epistel, der er lagt ind under 10de sønd. eft. tref., så skal tyven nok komme tilbage med den.

745. For rotter og mus har jeg hørt følgende signeformular:

Her stiller jeg mit korn og mit korngulv under Guds trygge beskjærmelse. Herudi forbyder jeg rotter og mus at røre den allermindste vippe eller kjærne. Det skal være dem så forbudet, som himlen er den mand, der går til tinge og trætte og vinder med urette. I navn G. F. o. s. v.

Ty.

746. En gl. mand har fortalt, at man kunde stille ildebrand ved at bruge følgende formular:

Jeg står på jorden hin grönne

og ser til himlen hin skjönne,
vi ser den ild at gjøre.
O, milde G. F., S. og H. Å!
Kristus tog over sig kappen blå;
slå over ilden og forbyd den længer at gå!

Først skulde man kaste en blå klud i ilden, og dernæst læse formularen tre gange. Ty.

747. Til at spotte over slige formlers kraft har man andre formler, der bruges for spøg og tydelig viser ironien:

At læse over vrede:

Dæ sa*d* en skååd ap*o* et læj
å ba få vræj,
dænd hå*p*et næær å næær,
git de blywwe vææær å vææær.

748. At læse for bylder:

Du lelle bette tep,
git du bly*w*e så st*u*e som en skip!

Samtidig skal man spytte på bylden og skrive avet om den tre gange.

27. Hegseri og forgjørelse.

749. Det er en plat umulighed for et ondt menneske at forhegse os, når han (hun) har os til uven, derfor skal man altid sörge for at være uens med slige folk, og derfor er hegse altid slege og venlige. Men »slege folk og roogregn skal man tage sig iagt for.«

750. En hegs gjøres uskadelig, når man kan komme til at kaste ild på hende, uden at hun mærker det.

751. Plages man af en hegs, kan man få at vide, hvem det er, når man ilder ovnen for låsede döre, ti da vil hun trygle for at komme ind. Nu gjælder det at holde hende ude, ti så har hun tabt sin magt.

752. Er man bange for, at et menneske skal forhegse en, da må man se at få udtrukket tre strå

over dette menneskes dör af taget, da kan han ingen skade gjøre. Mors.

753. Vil nogen være en hegs, da må han løbe tre gange rundt om kirken ved nattetid og for hver gang blæse ind ad nøglehullet og sige: »Jeg giver mig Fanden i vold!« Tredje gang vil han komme, og da kan der gjøres aftale med ham.

754. Den, der har Cyprianus og én gang har gjort ondt med den, kan ikke gjøre godt mere. Ondt skal han gjøre hver dag, og kan han ikke gjøre andet ondt, skal han brænde en brødskorpe hver dag.

755. En klog kone kan kun komme af med sine bøger til en mand, og en klog mand kan kun afsætte dem til en kvinde. Sml. VI, 387.

756. Sanct-Hans aften blev det nöjagtig efterfulgt hjemme, at der blev sat en rönnekvist over hver dör. Sml. IV, 551 og VI, 367.

757. Sanct-Hans nat rider hegsene til Troms kirke, Bloksbjærg eller Hækkenfeld.

758. En forhegset hare kan kun skydes med en arvet sølvknap.

759. Sildeben (rygraden) må man knække, ellers kan troldene sætte falsk kjöd paa dem, og de sild er der ingen næring ved.

760. Kommer en hegs ind et sted, så er det om at gjøre at få hende til at snakke, förend »hun hjæ*l*ser«, for så kan hun intet ondt gjøre. Det kan også gå an at lægge en gammel lime ved dörtræet, for så bliver hun stående og prikker den af vejen med hendes kjæp. »A s*e*r ski de, a s*e*r ski de, d*æ*r hår bö*n* wat«, sagde en sådan gl. kvinde, i det hun stod og prak.

761. Når et kvindfolk havde samlet fejeskarnet op i sit forklæde, skulde hun med limen give et par strög frem og tilbage paa stedet, men først spytte og sige

pöj, inden hun gav det par strög, altså strags, når hun havde fået den sidste håndfuld skarn op.

762. For en del år siden brugte en gammel mand om foråret, den første gang han skulde på markarbejde, at kaste plovøgsen og kjæppen (redskaber, der hørte til de gamle hjulplove) overkors foran hestene, og kjørte så ploven tre gange derover, for at intet ondt skulde vederfares ham selv, hans heste eller sæden, som skulde sås. En anden brugte på samme måde at kaste tre håndfulde hörfrø. Ty.

763. Man skal tage en hestesko og lægge på bunden af kornladen, for at kornet ikke skal blive forgjort.

764. Når man stryger en kniv på dörtræet, skal man bag efter spytte tre gange på dörtræet og selv gå over først.

765. Når brødet er slået op, skal der gjøres kors i enden af det, ligesom der og skal gjøres kors over dejen i dejnkarret, når den er lagt. Der skal og gjøres kors i Jesu navn i ovnsmunden. Ligeledes over maltet, når det er mæsket, og kors, når der er øst på tappen, kors over sæden i sædekurven, för man sår, kors over luge og döre, alt sammen for at skjærme for trolddom. Sml. IV, 577.

766. Man tager sand af en korsvej, tre håndfulde lige i vejens midte, og bruger det til at skure kjærnen i og alle de ting, man bruger til sin mælk, for ikke at få det forgjort.

767. Når man ikke kan få smör, skal man lægge en tusse under kjærnen, det skal nok hjælpe.

768. Eller også kan man komme tre boghvedekjærner, tre rugkjærner og tre hörfrø i kjærnen.

769. Mette Marie kom al tid arvesølv i kjærnen.

770. En varm hestesko lagt ned i kjærnen, hjælper godt til at få smör.

771. Når en mælketiggerske går med mælk, kan

skarnsfolk, der ser på mælken, gjøre ondt ved de folk, der har givet hende mælken, hvis de ikke i forvejen har kommet en lille smule salt deri. Sml. IV, 568.

772. Mesterrod skjæres i tærninger og sammenblandes med hörfrø, hvilket da gives kreaturerne ind, når de er forgjorte.

773. Ingen måtte se i öllet, når der bryggedes, det skulde hylles, for öllet kunde formelig koge oven ud af karret, når der kom nogen ind, som havde et ondt öjesyn.

774. Når der brygges, skal der sættes to kjæppe i kors over ölkarret. På flasker, der henstår med öl, saft o. lign., skjæres et kors i proppen.

775. I et flynder- eller ålvåd er der en pose ved enden, som fiskene til slutning går ind i, og som i fiskernes sprog kaldes æ *håw*. Den er åben i enden, når garnet er bundet, og derfor må man binde om åbningen med en strikke. I enden af denne strikke er fastgjort en pind, som man plejer at gjøre nogle kunster ved for at forebygge forgjørelse. Der skal skjæres visse kors i den, og der skal indslås visse söm i den på et vist antal steder. I enhver fiskerby er der i reglen én mand, og sjælden flere, som kan udføre de kunster med den pind. Jeg har selv set kunsterne blive udførte, men kan ikke gjøre rigtig rede derfor, da det er en hemmelighed.

776. Man må stryge hakkelsekniven, för man forlader den, da spøgelser ellers kan komme og bruge den, og så er den spoleret.

777. Når man ved at lade sin bøsse kommer et hakket musehjærte imellem ladningen, undlader kuglen aldrig at ramme sit mål.

778. Kan man fange en levende svale og skjære dens tunge af, og så med svaletungen i sin mund vil gå hen og kysse en pige, da vil hun blive så »wondt« efter at få den karl, at hun løber bag efter ham, ihvor

han går, og vil ingen ro lade ham have, inden han gifter sig med hende.

28. Om Fanden.

779. Den 11. juni og den 11. december kaldes Fandens geburtsdag, han har altså to födselsdage om året.

780. Lille juleaften skal Fanden i skoven for at plukke nødder.

781. Når man skjærer brød med en kniv, må man ikke tage således ved kniven, at baghånden vender mod knivsbladet, ti da står Djævelen bag ved og ler ad en.

782. Når man spejler sig selv for at beundre sin skjönhed, står Fanden bagved og griner.

783. Når et barn har lært sin lektie om aftenen, må det ikke glemme at lukke bogen, ti ellers kommer Fanden om natten og læser i den, og så har barnet næste morgen glemt alt hvad det havde læst.

784. Lyder også således: De bøger, man har læst i om aftenen, må man huske at lukke i, för man går i seng, ti ellers udsætter man sig for at måtte vedblive med læsningen om natten.

785. Når man bortslænger sine gamle visker (halmmåtter i træskoene), skal man først spytte på dem, ellers tager Fanden dem og går med. Vendsyssel.

786. Når man kjører med to agestole i vognen, hvoraf den ene er tom, må man sætte sig i den bageste, ti ellers kommer den Onde og sætter sig op.

787. Når man har redt sin seng, skal man slå korsets tegn over den, så skal de onde ånder ingen magt have over en.

788. Et flag må ikke hænge ude efter solnedgang, ti så flager man for troldene. Kolding-egn.

789. Efter at solen er gået ned, må man ikke flöjte, ti ellers har man strags Fanden eller en af hans håndlangere hos sig.

790. Den, der flöjter under tag,
han har Fanden på sin bag.

791. Når man ser en kniv ligge på ryggen, skal man strags vende den om, fordi den skjærer Vorherre i hjærtet. Eller: for det er at vise skarpt imod Vorherre. Eller: så længe man gjör det, skjærer Vorherre sig på den. Eller: så længe skal Fanden hvile.

792. Hvis man vil holde Fanden borte fra huset, så slår man en udslidt hestesko på dören, ti han må så holde sig lige så langt borte fra huset, som hesten har gået skridt.

793. Når man vil binde en bøsse for en, skal man, idet han lægger bøssen an for at skyde, se vist paa den, holde om sit pissetöj og sige: I Fandens navn! Så skal han ikke kunne skyde.

29. Om træer og urter.

794. Den 10. maj springer *bøgen* ud, den 12. maj flyver storken over Middelhavet.

795. Når *frugttræerne* beskjæres på Abelons dag (30. juli), vil de gro bedst.

796. Den rön, der undertiden pludselig gror op af et andet træs spalter, kaldes *flyverön*. Der skal findes én henne i Kås skov i *Lime* sogn. Hvis man ikke kan få smör, skal man skaffe sig en kjærnestav af rön. Nogle mener, at det er nok, når der blot er flyverön i staven. Sml. IV, 576.

797. Lige så stærkt træerne bugner af rimfrost om julen, lige så stærkt skal agrene bugne af kjærner om hösten.

798. Når *slåentorn* er lig en skimlet hest, så er bygsæd bedst.

799. Man siger, at *hyld* ved husene bringer ulykke enten på en eller anden måde.

Der er *gjæs* på piletræerne.

800. Til at fordrive rotter og mus med er storblomstret *kongelys* god.

801. Når man lægger *kongelys* i kobåsene, bliver kvæget tåbeligt.

802. Når man er plaget af lopper og lus, skal man tage bladene af *Eng-troldurt* og lægge under lagnerne, da de dræber eller bedøver dem.

803. *Troldkonsurter* gror både på god og skarp mark. Når de som vejrede kommer i kornet og laden, og køerne siden får dem, skal man ikke kunne få smör. Blomsterne med gule hoveder kaldes på *Mors* troldkoner.

804. *Løvetand* kaldes i *Lem* Låkkilæjer.

805. Frugtstanden af *Fandens mælkebøtte* hedder Sanct-Gjertrud. Kan man med ét pust blæse Sanct-Gjertrud af stolen, får man en ny kjole det år. Ty.

806. Vogser der af sig selv megen *malurt* på marken, da vil der komme uheld. Mors.

807. En skal skjære sin *malurt* af Sanct-Wols dag.

808. *Rugrölliker* skal være yderst sunde for folk i tevand og for kreaturer i fodring.

809. Når man finder en *smörblomst*, skal man berøre husmoderens hage med den. Afsættes der da stöv på hagen, så denne bliver gul, betyder det held med smörret.

810. N*æ*r dær er manne fyn i æ mues,
så bly*w*er dær manne gryn i æ pues.

811. Når man tager en lille knold af *kalmerrod* i sin mund, kan man gå ind til hvad smitsom sygdom det skal være.

812. Man har brugt at vaske hvidt uldent töj i *klintelud*, det skal være udmærket til at gjøre det hvidt.

813. Efter Voldborg nat lugter *skovmærke* ikke, så har hegsene været ude at pisse på dem.

30. Forskjelligt.

814. Når der pludselig bliver en dyb pavse i et selskab, går der en engel gjennem salen. Af sådanne pavser vil der sikkert komme to til, naar den første har været der.

815. Årny*k*erer opholder dem i åer og bække.

816. Enhver ældre mand i Sydvest-Salling tager sin lue af, så snart han hører kirkeklokken ringe.

817. Der er to slags jøder til: Mimrejøder og Skrabalderjøder.

818. Frimurerne ved forud, når de skal dø.

819. Man må aldrig komme penge i anden mands pung, der kan de tidlig nok komme. Men klemmer man dem godt mellem fingrene og spytter på dem, kommer de snart tilbage til en igjen. De første penge, man får ind, når man er ude på handelen, spytter man også på, det har jeg set gjort nogle gange.

820. Når man glemmer noget, i det samme man vil sige det, hedder det, at man har spist det.

821. Når man lægger et nyt logulv, skal man tage hovedet af en hest eller ko og lægge under gulvet, da det så bliver lettere at tærske på. Jeg har været med til at kaste en hestepande ned i et lergulv. Det var i min faders storstue, og der blev også så klingert, som om det kunde være i en herregårds mælkestue. Men det gulv blev også meget brugt, for de unge havde tit dans og lystighed til vores. Til sidst sled vi gulvet sådan op, at panden kom til syne. Ellers har de jo hestepander under deres logulve. Madses faders havde en i deres dagligstue, og det hus blev bygget 1816.

822. Det har været en almindelig skik, at når en brønd skulde kastes, blev der sendt bud efter »vandviseren«, som gik med en kløftet pilegren hen over stedet, hvor brønden skulde graves. Hvis kvisten da begyndte at vride sig i hans hånd, var vandet overligt,

og så kunde man trygt give sig til at grave. Omtrent på samme måde bar man sig ad med at vise mergel.

Man tager en toårig pilevånd, der er tvedelt i vægsten. Men når man vil vise vand med den, skal den nok være af en anden alder. Enhver, der kan finde mergel, kan ikke finde vand, det kommer meget an på, i hvilken måned de er fødte.

823. En mand skulde lære en anden at signe, og så sagde han: »Du skal læse sådan:

Et sort får og en sort bede,
når de er lige fede,
er de lige gode at æde.«

Dette vers brugte han så i mange år og helbredede mange derved. Endelig blev han kaldt op til den mand, der havde lært ham verset, og som nu var bleven syg. Men der kom han til at sige det så höjt, at den anden hørte det, og så var det forbi med versets kraft.

Det er en broget blanding af overtroiske råd, gamle prøvede vejrregler og bonderegler, af gængse talemåder og folkeskik, af sikre erfaringssætninger og af sære meninger, jeg her fremstiller for læserne Det meste er meget gammelt og ligefrem rodfæstet i folkefantasien som og på forstandens område, og adskilligt bunder endog i hedenskabet. Til oplysning om menneskeliv og kultur kan slige sager give ret gode bidrag, og i det öjemed har jeg samlet dem. Der henvises hist og her til mine to foregående samlinger af sagn: J. F. IV og VI, hvori findes to rækker af folkemeninger. Noget, der smager af gjentagelse, kan ikke undgåes; men jeg har undgået så meget deraf som mulig, når jeg ikke vilde tabe mit mål af sigte, nemlig at være så fuldstændig som mulig og ikke sky at give sidestykker og varianter, når de havde noget egent ved sig, som ikke hidtil af mig var meddelt. Alt er opsamlet i Jylland, det meste her fra Viborg-egnen, men en hel del har jeg fra min rejse i fjor vinter i Salling og Fjends herred, og fra Vendsyssel. Adskilligt har jeg anden steds fra. Det mest særegne er stedfæstet, men jeg fastholder, hvad jeg tidligere på et andet sted har udtalt, at i grunden intet er særegent for nogen enkelt del af Jylland, jeg har i alt fald aldrig truffet noget sådant, men alt er (eller har været) almindeligt og har holdt sig lidt forskjelligt i brug de forskjellige steder. Det beror altså ligefrem på rene tilfældigheder, om man træffer en overtroisk mening ét sted og ikke et andet. Herom håber jeg dog en anden gang og på andet sted at skulle kunne udtale mig mere udførlig og ved oplysende exempler. De få bonde-talemåder, jeg har medtaget, er kun et lille gran af min egen store ordsprogssamling.

VIII.

Menneskotale og naturlyd.

31. Husfuglene.

1. Når *hönen* kagler, siger hun: »Gåt gåt gåt gyr a, gyr a! a gjor i *gu*er, a gyr i da*w*, lii gu tak hår a!«

2. I Sønder-herred på *Moks* siger hun: »Got got got gjær a i da, a gjær i muen, om a ka.«

3. Når hönen har gjort et æg, siger den: »Gåt gåt gjör a i da*w*, gåt gåt gjor a i *gu*er, å gåt gåt gjör a i muen.«

4. Eller: »Gåt gåt gjör a—a, a gjoor i guer, a gjör i da, å lii gu tak hår a.«

5. Eller: »Godt godt godt gjör a, godt godt godt gjör a, a gjör en æ*k* hver evige da*w*.«

6. Eller: »Godt godt godt gjör æg! én i går og én i dag, lii go tak.«

7. I *Stenderup*, Toftlund sogn, siger hönsene, når de kagler: »Gjör æg, gjör æg, gjör åt!« Men det er ikke sandt, for de har dog kun gjort ét.

8. En höne med otte ællinger gik nede ved vandet, og da nu ællingerne svömmede ud i vandet, sagde den:

»De otte, de otte dem har Fanden skabt skabt skabt (»skabt« med pibende stemme)!«

9. Når *kokken* galer, siger den: »No ko*m*er a å sidder å—åp!» Eller: »No kommer a å stiger å—åp!«

10. Når hönsene får korn, siger kokken: »Dæ æ mö*j*, dæ æ mö*j*, de æ gå—å—åt, ja så mænd, ja så mænd, hå hå hå—å—å!«

11. Kokken siger om morgenen: »A ska nåk fåswaar jær får høøg å hu—und!« Når høgen kommer, siger den: »Br*å* k*å*l hy*t*er sæ sjæ*l*, sæ sjæ*l*!« Når høgen igjen er borte: »S*o* I, a stu—u mæ!«

12. Når kokken står på møddingen, råber den modig: «A ska fri jær fræ ålld æ høøg!« Men når han ser høgen, dukker han nakken og sænker halen så dybt han kan, løber af alle kræfter for at skjule sig og råber: »Hille pokker, hille pokker!«

13. Eller: »A skal nåk hy*t* jær!« og: »Hille pokker, hille pokker!«

14. Den siger, når der ingen fare er: »A ka værre jæ få fæ*m*ten høøg. Å—hå!« Når den opdager høgen, siger den: »A priise mi raske bjænn, a priise mi raske bjænn!«

15. Når den galer, siger den: »Kejseren af Kina er død. Å—å!«

16. Kokkyllingerne fører følgende samtale. Første siger: »Jeg kan drink en hø—øne!« Anden: »Det har jeg prøvet så ti—it!«

17. Når hanen i godt vejr står midt i sin flok, galer den nok så kjækt: »Sikken hale jeg har!« og tilföjer sagtere: »Den bedste i vor by!« Men når det blæser stærkt, siger den nok så ydmygt: »Den forbistrede hale!« og tilföjer sagtere: »Den værste i vor by!« Den kan jo ikke tvinge halen frem mod vinden.

18. I fordums tid gol hanerne forskjellig i de to *Hjerm*gårde, i den ene brystede kokken sig og gol: »Vi for en

fåle føø—å!« I den anden gol den: »Vi for en ussel føø—å!« Og det var nok ikke lögn det samme.

18. *Ænderne* siger til hverandre, når de kommer ud om morgenen: »Du st*o*r, hur a sku st*o*, du st*o*r, hur a sku st*o*!«

19. Når *gæssene* står lukkede inde i et hus, snadrer de sådan: »Du står, som a skuld stå, du står, som a skuld stå! av av av av, du tr*e*er mæ!«

20. Gæssene siger, når de kommer i hus: »Gak gak gak (rask)! do se*j*e, som a ska sej; a se*j*e, som do ska sej (langsomt)! a*w*, do træ*j*e mæ!«

21. Gæssene siger, når de æder: »T*å*r du de, så t*å*r a de, t*å*r du de, så t*å*r a de!«

22. Når gæssene kommer i en havreager, snakker de ivrig sammen: »Så ta do dænd, så t*a*r a dænd, så ta do dænd, så t*a*r a dænd! . . . a*w*, do tr*æ*er mæ!«

32. Andre fugle.

23. Når der om vinteren er sne på, og det fryser hårdt, løber *agerhønen* omkring der ude på sneen og klager sig således: »M*i*' t*æ*—e*r*, m*i*' t*æ*—e*r*« (stødtone på hver stavelse). Den fryser nemlig tæerne, og denne klagende lyd lader den kun høre, når dette er tilfældet.

24. *Uglen* i kirketårnet siger: »A fr*y*se m*i*' fæ*d*e, a fr*y*se m*i*' fæ*d*e!«

25. Når man om foråret hører *kukmanden*, kan man tydelig høre, at den siger: »Kukkuk, so byk, so byk, kvik kvik kvik!« Det er dog ikke al tid, den kommer med dette trillingkuk bag efter.

26. *Vagtelkongen* kaldes i Horsens-egnen »æ turrfugl«, fordi den om aftenen siger: »Turrrrr!«

27. *Spurven* siger: »Tyv, tyv, tyv, tyv!«

28. *Musvitten* siger i foråret, når den kommer: »Til smirre, til smirre, lad plovjærn slii, så havre, så havre, nu er det tii (tid)!«

29. *Skovduen* siger: »Æ er kun skovdue, æ er kun skovdue, æ er kun skovdue!« Eller: »Hvor skød du skovdue, due, due?« Eller: »Hvi skød du skovdue, hvi skød du skovdue?«

30. Når *viben* om foråret er kommen så tidlig, at det endnu er stræng vinter, siger den: »Jeg fryser, å, mine tæer, å, mine tæer!« Men når *kragen* hører det, siger den: »Pyt, pyt, jeg har været her hele vinteren, og jeg fornemmer ikke til frosten!«

31. Når *Rylen* står på törveskruerne og siger: »Ky te, ky te!« så siger *horsgummeren* uafladelig »Turr, turr!«

32. *Horsgummeren* siger: »Tæ*n*d piiw, tæ*n*d piiw!« og dens mage svarer: »Sæt hy*t* æpå, sæt hy*t* æpå!«

33. På *Mors* siger *regnspåen:* »De vel rææn, de vel rææn!« Dens mage siger så: »Hwi tier, hwi tier?« og dertil svarer hannen: »I måå d*å*, i måå d*å*!«

34. Først på foråret siger *hjejlen:* »Bjærre ve, bjærre ve, k*y*ev h*i*e!«

35. Om foråret, når vejret er godt, siger *hjejlen:* »S*æ*-el h*y*, s*æ*-el h*y*!« Men er det ondt vejr, da siger den: »K*y*-ev h*y*, k*y*-ev h*y*!«

36. *Hjejlen* skriger: »Tæg hø*j*—e, tæg hø*j*—e!« (tig hø).

37. Eller: »Kjyr i hien, kjyr i hien!«

38. Eller: »Flyv i hien, men forw*å*r min' æg!«

39. *Hjejlen* siger: »T*æ*nd mi piiv, t*æ*nd mi piiv!« Så svarer *æ sandegret:* »Fy fy fy fyt!«

40. Der var en gang en karl, som fandt et kuld hjejleæg, og dem tog han med hjem. Den gang *hjejlen* så kom, var der ingen æg, men karlen havde tabt hans pibehytte på pladsen, og da den så den, sagde den: »Pi—if—hyt!« Siden er den bleven ved at flyve omkring og sige sådan.

41. *Sandegretten* siger: »Hwed kny*w*, hwed kny*w*,

stek hwilleng, stek hwilleng!« (fuglen kommer nemlig i begyndelsen af fisketiden om foråret).

42. Om aftenen, når *kragerne* flyver til skovs, spörger den ene: »Hvo hær do væt, hvo hær do væt?« Den anden svarer: »Til marks, til marks!« Første: »Hvad hær do fået, hvad hær do fået?« Anden: »Gammel as, gammel as, mangen brav og fed, knåger og ben, knåger og ben!«

43. *Svalen* siger: »Da vi drog ud, var olld e loft' og lader fulld! da vi kom igjen, var de ædt op og skidt op. Svit svat, svit svat, svit svat, svirrrrr!«

44. *Nattergalen* siger: »Dåvid, Dåvid!
Sikken pieg, sikken pieg, sikken pieg!
hvor, hvor, hvor, hvor, hvor, hvor?
Der, der, der, der, der!
dik hind, dik hind, dik hind!
dikke dikke dikke dikke drrrrrr!«

33. Får og lam.

45. Når det lille lam er kjed af at være på marken, fordi det fryser, siger det til sin moder: »Mæ—æ, m*u*e a—'l hjæ*m*!« Fåret svarer: »Busken er så grön, pille lidt i den busk, lidt i den busk, så—'l a mæ—æ!«

46. Lammet: Mæ—æ, m*u*e, a fr*y*s mæ, a vel hjæ*m*!« Moderen: »Ja, b*i* let, te a fo dæ*n*d bosk, å dæ*n*d bosk, så skå a nåk følle mæ dæ—æ, bæ—æ—æ!«

47. Lammet: »M*u*er, a vel hjæ*m*, a fr*y*s mæ!« Moderen: »Bi, te a fo rosket å plosket æ stuerige boske, å bulle bulle bæ—æ!«

48. Lammet: »Hjæ*m*, hjæ*m* i ly!«

Fåret (med munden fuld): »Åå, b*i* no let, åå, b*i* no let å nep æ bosker å blåå, blåå, blåå!«

Vædderen tilföjer: »Ja, hjæmm o æ boore!«

49. Lammet: »Mæ—æ, fr*y*s mæ!«

Moderen: »B*i* let, te a fo rosket å plosket i dænd stuer busk, så ska vi nåk kom hjæ*m*, bulle, bulle, bæ—æ!«

50. Lammet: »Mæ, a vel mæ!«

Moderen: »B*i*ˈ let, mæn a rosker en bosk hæller to*w*, så skal du kom mæ—æ!«

51. L.: »Mæ, a vil hjæm, a fryser!«

F.: »A rosker mæ i jæn bosk, a rosker mæ i tå*w*, så ska vi hjæ*m*, bollum bollum bæ—æ!«

52. L. siger: »De både rææner å blææser på mæ—æ!«

F. svarer: »Kom hjæ*m* mæ mæ—æ!«

Vædderen tilföjer: »Hå*l*d b*i*ˈ, læ mæ rosk en bosk, så vil a mæj—j!«

53. Om aftenen siger det lille lam: »Fr*ø*s ihjæl, hjæ*m*, mæ—æ, fr*ø*s ihjæl, hjæ*m*, mæ—æ!« Det gamle får svarer: »Bö*j*ˈ e b*e*n, lig i r*e*n, la*w* æ blæjer en busk eller to, så vil vi samled hjem ad gå, bulle bulle bulle bæ—æ!«

54. Fåret siger til lammet: »Bålle bålle bæ—æ! de ræjjner å de bl*æ*ser på mæ—æ, hå*l*d b*i*ˈ, læ mæ rosk en bosk eller to*w*, så skal a følle mæ dæ—æ!«

55. Det bitte lam siger: »Bæ—æ, a vil hjæm, a æ kåldt!« og det gamle får svarer: »Læ mæ rosk om bosk æller bosken tow, så komme a mæ dæ—æ!«

56. På *Livø* siger lammet (i en pibende tone): »Muer, muer, hwitter vel do go hjæm mæ mæ—æ—æ—æ!« Fåret svarer (i en grov tone): »B*i*ˈ b*i*ˈ, te a for nasket en tåp hæller to*w*, så skal a go hjæ*m* mæ dæ—æ—æ!«

57. På *Mors* siger lammet: »Hjæ*m* bææ, hjæ*m* bææ!« og moderen svarer: »Læ mæ rosk en bosk hæller to*w*, så skal a følle mæ dæ—æ!«

58. Be*t*e la*ḿ* be*t*e la*m* le*g*er i aggerfuur å sæ*j*er: »Bæbæbæ, be*t*e m*u*er, be*t*e m*u*er, hwitter vel do kom te mæ mæ mæ?« — »B*i*ˈ, te a fo rosked en tåp hælle to*w* så skal a, så skal a nåk kom te dæ dæ dæ!«

34. Andre dyr.

59. Så længe et *sygt får* siger: »Æfå--få, æfå—få!« kan det komme sig, men begynder det at sige: »Æf, æf!« er døden sikker.

60. Når det tordner, siger *gederne:*
»No kommer Fanden å ta—a—ae dæ!«
»Æ han næ—æ—ær?«
»Ja—a—a, no ko*m*e han stra—a—ags.«

61. Den gamle *vædder* siger: »Morrbro, mórrbro Lavst! mommommom!«

62. I parringstiden siger *hankatten* meget langtrukkent: »Maren La—a—avst!« hvorpå *hunkatten* svarer: »A vel gja—an!»

63. Den *lille hund* siger: »Hjælp, hjælp, hjælp!«
Den *store* svarer: »Hå du mæ behov, hov hov?«

64. *Frøerne* siger: »Længe har vi levet i verden, al tid bliver det værre, værre, værre, værre, værre!«

35. Livløse ting.

65. *Kirkeklokken* siger: Klinng klanng, klokken sang, præst å dejn æ liig lanng.«

66. Eller: »Dinng, danng falder i sang,
præst å klokker æ liig lanng.«

67. Eller: »Ginng ganng, klokken klang,
siben sang, mange gang',
ginng ganng, ginng ganng.«

68. Eller: »Dinng danng, klokken klang,
uud i Balle mues!
gi koen hø, gi smör i grø,
gi gammel mand si natter.«

69. *Læsten kirkeklokke* siger: »Tø*n*d vælling å let br*ø*, tø*n*d vælling å let br*ø*!«

70. *Vester-Alling kirkeklokke* siger: »Let vælling å let br*ø*!«

71. *Madklokken* ved *Bidstrup* sagde al tid: »Tynd vælling å let brø!«

72. *Høleen* siger, når den bliver strøgen, enten: »A ær en k*å*l, a ær en k*å*l!« (hurtig), eller: »Nåt i da*w*, å nåt i måån!« (langsomt), eller: »Kom, nær du kan!« (meget langsomt).

73. Landsbypigernes *klodser* siger (langsomt og slæbende): »Fræ—ja, lö—werda.« Men når pigerne har tjent nogle år i kjöbstaden, siger klodserne (hurtig): »På tirsda, på torsda!«

74. Når den unge pige sidder ved *spinderokken* om sögnedagen, og hun er søvnig, så siger rokken: »A orker så lidt, a orker så lidt!« Men om søndagen, når hun sidder og spinder, siger rokken: »A spender få mæ sjæ*l*, a spender få mæ sjæ*l*!« Den unge kones rok siger i ét væk: »Fort, fort, fort, fort!« (den første lyd trækkes langsomt ud, de andre to siges meget hurtig).

75. Per Smeds *tromle* sagde al tid, når han kjørte med den: »Do hår et fjætted, do hår et fjætted.«

76. En mand havde to karle til at save brænde for sig, og så fik de sure vælling til middag, men dem holdt karlene ikke af. Da han så kom ud til dem, spurgte de, om han kunde høre, hvad *saven* sagde. Nej, det kunde han ikke. »Ja den siger da: Su—ure Væ—ælling!« og det lød livagtig nok, for det gik så langsomt, som det omtrent kunde. Så tænkte manden, at han skulde nok få saven til at sige noget andet, og næste dag opvartede han med flæsk og kål og brændevin. Da han så kom ud til dem, var det, lige til saven suste igjennem træet, og nu sagde den: »Flæsk og kål og brændevin til!«

36. Vognhjulene.

Usmurte og smurte vogne.

77. Törvevognene var sædvanligvis ikke smurte, og læsset var stort, så det gik kun langsomt frem ad.

Når hjulene da peb, var det, som de sagde: »Vi kommer åller djærtil, vi kommer åller djærtil!« Men når bønderne ved aftenstid kjørte hjem ad, var så vel de som hestene godt fodrede, og vognene smurte. Da gik det rask frem ad, og så sagde hjulene: »I må kjøør så tit, som I vil, I må kjøør så tit, som I vil!«

78. For mange år siden, når bønderne i *Klakring* kjørte til Horsens, sagde hjulene nok så höjt, fordi man havde glemt at smøre dem: »Vi komme ålde dær u—ud, vi komme ålde dær u—ud!« Men i Horsens blev de smurte, og hjem ad sagde de så: »Fyt, fyt, fyt!«

79. Når *Fjandsboerne* kjører til Skive til kjöbmand, siger deres vogne: »A kan e*t* mier.« Men når de er blevne smurte i kjöbstaden, siger de på hjemvejen: »Så tit, som do vel.«

80. Når *Skovboerne* kjørte til Nibe med deres træsko, sagde deres vogne: «Ti—er, ti—er!« Men hjem ad sagde de: »Fjæt å tier, fjæt å tier!«

Usmurte vogne.

81. En mand kjørte igjennem en mose, hvor der var meget græs, og studene var sultne og vilde gå hvert öjeblik og bide i græsset. Da tudede vognen og sagde: »A trænge te smørels, a trænge te smørels!« Men manden tog i tömmen og sagde: »Jåww, do trænge nåk håt.« Nu gik det nok så hurtig, og vognen kom derved til at tude på en anden vis, idet den sagde: »Hwilte, hwilte fæk a sist, hwilte fæk a sist?«

82. Når mændene i *Avning* kjører til *Randers*, siger deres vogne, som de ikke har smurt, i ét væk: »Fjet, fjet, fjet!« Mændene svarer dem da: »T*i* no stell! n*æ*e vi komme te Rajjs, så ska I fo fjet!« Når de så kjører hjem efter, siger vognene, der endnu ikke er blevne smurte: »Do loww mæ nue, a fek et it, do loww mæ nue, a fek et it.«

83. Når Österboerne kjører törv til *Ringkjøbing*,

råber vognhjulene i langsom, klagende tone: »N*æ*r vi kommer te æ bö*j*, så ska vi ha fjæt å tjæ—ær, fjæt å tjæ—ær, fjæt å tjæ—ær!« Men når de kjører hjem ad, siger de i en lystig og hurtig tone: »Vi fæk hvæ*r*ken fjæt hæ tjæær, fjæt hæ tjæær, fjæt hæ tjæær!«

84. I gamle dage kjørte bønderne fra *Tislund* tit til *Haderslev* med törv, men da de glemte at smøre vognhjulene, sagde disse, mens de gik langsomt rundt med læsset i hulvejens sand: »Vi kommer aller der u—ud, vi kommer aller der u—ud!« hvorimod de på tilbagevejen, når bonden havde fået ild i piben, snurrede hurtigere rundt og sagde: »Kjør så tit, som I vil, kjør så tit, som I vil!«

85. Vognene siger i en langtrukken tone, når man kjører til staden: »Hwip, hwip, a venner ålle dær u—ud, a venner ålle dær u—ud!« Men hjem ad går det mere rask, og da hedder det: »Do fæk let, å a fæk it, do fæk let, å a fæk it!«

86. Da bønderne fra *Kalslund* forhen kjørte til *Ribe* med törv, glemte de gjærne at smøre vognene, og så skreg de, idet vognene kjørte der ud: »Vi kommer aller te by, vi kommer aller te by!« Men når de skulde hjem ad, havde de gjærne fået en lille letter på, og så gik det raskere. Da skreg vognene: »Vi ka gjör et så tit, som vi skal, vi ka gjör et så tit, som vi skal!«

87. Når folkene fra *Arnitlund* kjører med deres usmurte vogne til *Haderslev*, siger disse: »A kommer aller der u—ud!« Men når folkene kjører hjem og drukne pisker på hestene, siger vognen: »No kan a *go* så tit, som a skal!«

88. Når vognene fra *Ugilt* kjører til *Hjörring*, siger hjulene: »Pier, a ræster tier!« På hjemvejen siger de: »A fæk hværken tier hæller fjæt!«

89. Når folk fra *Ringkjøbing*-egnen kjørte til byen,

sagde den usmurte, tungtlæssede vogn: »A kommer ålder der u—ud!« På tilbagevejen jager den drukne kusk på hestene, og så siger hjulene: »O tisda, o tåsda, o tisda, o tåsda!«

90. Gamle folk i *Torning* siger, at når de kjørte fra *Viborg*, peb deres hjul sådan på vejen:

»A hår hwærken fjæt hælle tier,
a komme ålde te Vibårre mier.«

91. Vognen siger, når den kjører til kjöbstad: »Di hå sjæ*l* æt djæ fjæt!« Når den kjører hjem, siger den, »Kommer sn*å*r ijæn, kommer sn*å*r ijæn!«

92. *Sjørup* vogne sagde på vejen til byen: »Tier få smör, tier få smör!« men fra byen siger de: »Hverken smör heller tier, hverken smör heller tier!«

Hen- og hjemkjörsel.

93. Folkene fra *Blirup* ved Horsens har i lange tider udmærket sig ved deres fortrinlige havesager, som de førte til Horsens og til forskjellige markeder. Man fortæller, at når de kjørte til Kristianshede marked, peb deres vogne slemt over den lange hede, og det lød livagtig således: »A æ fræ Bli—i—irup, Gu bæj—jr et!« for vognene var jo hårdt læssede. Men når folkene havde udsolgt og kjørte hjem igjen, gik det rask, og da sagde hjulene: »A æ fræ Blirrup, a æ fræ Blirrup!«

94. Når bønderne i *Horsens*-egnen kjører ud til kjöbstaden, siger hjulene: »A kan *e*, a kan *e*!« Men når folkene har fået en knot i kakkelovnen, siger hjulene: »A ka let ino, a ka let ino!«

95. Når bønderne ude fra *Vesteregnen* kjører til *Vejle* med törv, siger vognen: »A kommer ålder te Væjjl, a kommer ålder te Væjjl!« Men når de kjører hjem igjen, siger hjulene: »A kommer o tirsde o torsde igjen, a kommer o tirsde o torsde igjen!«

96. Vognen, som kjørte törv til *Ringkjøbing*, var simpel, og det gik langsomt, hvorfor det ved omdrejningen

af hjulene lød, som om det sagde: »A kommer ålder derud, a kommer ålder derud!« Men når det gik hjem ad, var vognen tom og i stærkere fart, og da lød det: »På tirsda, på torsda, så kommer a ijæn, på tirsda, på torsda, så kommer a ijæn!«

97. I *Tårs* siges, at når en mand kjører efter jordemoderen, siger hjulene: »No k*y*r a, no k*y*r a!«; og når han har fået hende på vognen, siger de: »No kyr a mæ Dorte, no kyr a mæ Dorte!« Men når han kjører hende hjem, lyder det således: »Hwiww, no ær å*l*d te*n*g fåb*i*, hwiww, no er å*l*d te*n*g fåb*i*!«

98. Når bønderne fra *Gjerlöv* kjørte til Randers med læs, så sagde hjulene: »Gi—e—löw, Gi—e—löw, Gi—e—löw!« Men når de kjørte muntert hjem ad, sagde hjulene: »Ge—löw, Ge—löw, Ge—löw!«

99. Når det går rask, siger vognen: »I fy*w*r, i fy*w*r, i fy*w*r, i fy*w*r!« Men går det sindig, siger den: »De ja*w*—er e*t*, de ja*w*—er e*t*, de ja*w*—er e*t*!

100. De gamle trævogne med de store dövlinger og de lange agsler, der nåede langt udenfor hjulene, sagde, når de kjørte: »Rommel—i—tut, rommel—i—tut!« (langsomt og brumlende eller klaprende).

101. Når bønderne fra *Avning* om foråret kjørte til Randers efter sædekorn, sagde vognhjulene: »Vi—æ—fra—Aw—neng! Gu bæjr et!« men når de om efteråret kjørte korn ind til Randers, sagde hjulene: »Awneng, Awneng, Awneng!«

Dette sagn danner overgangsledet til den efterfølgende række historier, der er mærkede nr. 104—116.

Op og ned ad bakken.

102. Når man kjører op ad bakke, siger vognhjulene: »Vi hjælpes ad, vi hjælpes ad!« Når man kjörer ned ad bakken, siger de: »Enhver hytter sig selv, enhver hytter sig selv!«

103. Når man kjører fra *Lundø* gjennem Hald, er

der en bakke gjennem skoven op til Ørslev kloster. Op ad bakken siger det første hjul: »Vi kommer ålder dæråp!« Det andet siger: »Jååw, nær vi hjæ*l*pes ad!« Det tredje: »Enhver må hjælpe sig selv!« Imidlertid er vognen kommen op ad bakken, og nu går det i strygende fart ned ad. Da siger det fjerde hjul: »Vi kom endda dæråp, vi kom endda dæråp!«

37. Efterslæt.

Nogen lighed med disse sagn har efterfølgende mere stedlige historier, altså ligesom dannende et overgangsled til næste afdeling. Som jeg allerede i J. F. VI har betonet, gjælder det om, for at frembringe den rette virkning i foredraget, at kunne fortælle disse sagn med det rette tonefald. Folket har villet fremstille det ejendommelige ved bestemte steder eller i visse bestemte stillinger og forhold under en dramatisk form, så dette ejendommelige ved fremsigelsen af de ord, der lægges disse mennesker i munden, skulde træde klart frem for tilhørerne.

104. Møder man om foråret en mand fra *Snorup* i Rakkeby sogn ved Hjörring og spörger ham om, hvor han er fra, da svarer han helt langsomt: »A æ frå Sn*å*—rop i Ra—akkeby so*w*—en.« Men møder man ham om efteråret, når kornet er i laden, da svarer han rask: »A æ frå Snårrop i Rakkeby so*w*n!«

105. Efter indhøstningen kalder vi sognet her for *Wowslev* (V. ved Nibe), men om foråret, når laderne er tomme, så lyder det som *Usle.*

106. Når man om foråret møder en mand fra *Sterup* i Jerslev s. i Vendsyssel, og man da spörger ham om, hvor han er fra, svarer han ganske sagte: »A æ frå Ste—rop.« Men møder man ham om efteråret, når der er indhöstet, svarer han rask: »A æ frå Sterrop stahæjj! fort, fort, fort!«

107. Mændene i *Avning* øst for Randers, kjører om efteråret om i andre byer og råber: »Hyp, a er fra Avning, vil I kjøbe sæderug?« Om foråret kjører de igjen omkring, men siger da: »Slop! a æ fræ O— oning, vel I kjev påtååsk.«

108. Mændene fra Avning siger om efteråret: »Vel I kjev row, a æ fræ Awning!« (i en rask og vigtig tone), men om foråret: »H*å*r I nöj ha*l*m å sææl!« (slæbende, forknyt) og på spörgsmålet om, hvor de er fra, svares der i bedrøvelig, modfalden tone: »A æ så mænd fræ O—oning.«

Det er en selvfølge, at jorderne i Snorup, Sterup og Avning er skarptsandede. Omkring Avning har der været nogen skov, og i deres nød har da folkene om foråret brændt træ til aske for at tage om og sælge denne.

109. Når *Vester-Alling* mænd, der var hårdt trængte af hoveriet til Gammel-Estrup, kom sammen til »vide«, sagde den første: »De blywwer strænger å strænger!« Den anden tilföjede: »Ja, de blywwer krapper å krapper«, den tredje: »Ja, de blywwer vææer å vææer!« og den fjerde endelig sagde: »Ja, de blywwer hoorer å hoorer.«

110. I *Kastrup*, Gram sogn, har de gode enge, for byen ligger mellem Flads- og Gjelså. Når man der møder pigerne om morgenen, i det de går ad engen, sætter de riverne lige i vejret, og spørger man en af dem, hvor hun er fra, så svarer hun: »Æ er fra Kastrup.« Men når de går hjem ad om aftenen, slæber de riverne efter sig, og spörger man så en: »Hvor er du fra?« svarer hun: »A er fra Kååstrup.«

K. ligger netop på grænsen mellem a og æ. Gjelså har för gjort grænsen, men nu er det rede til, at æ som 1. person går en bitte smule norden for åen.

111. De *Nörholms* piger var et korn lette om morgenen, når de gik til hove, og så sagde de: »I, der hopper en frø!« Men om aftenen var de trætte og sagde: »Hu, der kryber en tuus!«

112. Når pigerne første gang skulde på hovarbejde på *Nörholm* (ved Varde), lo og sladrede de lystig, og mødte de nogen på vejen, stak de riverne i vejret og råbte: »Vi ska åp o æ g*o*r å gjö håww, s*i*e, dæ håpper en frøø!« Men når de om aftenen vendte hjem, gik de tavse, og riverne hang bag over, så de næsten slæbte hen ad jorden. Blev der så spurgt dem, hvor de havde været, svarede de: »Vi hå wann å*p* å gjö håww få dænd fåba*n*dede mand, dææ krøwwler en tuss.« Da var lystigheden gået helt fra dem.

113. Når pigerne gik på hovarbejde til *Holmgård* sagde de om morgenen (i en glad og frejdig tone): »Dææ ho*p*er en frøø!« men om aftenen (i en slæbende, søvnig tone): »Dææ krawwler en tuus!«

114. Når der om morgenen blev spurgt pigerne, som gik til hovarbejde, hvor de skulde hen, svarede de: »Vi ska te *Ryssenstejn* å gjör håwwarrbe!« Men når de om aftenen vendte tilbage, og der atter blev dem spurgt, hvorfra de kom, lød svaret: »Vi kommer fræ Bøwleng, fræ de fåbandede håwwarbe!«

115. Et par ældre folk giftede sig med hinanden. Brudgommen haltede på det ene ben, og bruden gik dårligt på begge sine. Da de efter vielsen gik ned ad kirkegulvet, sagde han: »A hoe få*tröt* et! a hoe få*tröt* et!« og hun: »Hwa der *æ gjoe*, *æ gjoe!*« hwa der *æ gjoe*, *æ gjoe!*« Som følge af hans gang kommer der et eftertryk på én af stavelserne, når han træder til med det korte ben, og dette skal, som angivet, falde på stavelsen — tröt. Hendes rokkende gang fremkalder ved hvert trin eftertryk på ordene: æ gjoe.

116. En præst havde en karl, der gik og plöjede, og når præsten var ude at se til ham, stoppede han af af og til op med de ord: »Stop, vælling og sild!« Præsten kunde nok forstå, at det sigtede til den ringe

kost, hans folk fik, og så sörgede han for, at de næste dag fik ærter og flæsk. Om eftermiddagen da han kom ud til karlen, havde det fået en anden vending, nu lød det: »Fort, ærter og flæsk!«

IX.

Stedlige talemåder og remser.

38. Om landsdele og deres mål.

1. Man siger, at *Fynboerne* er Danskere, der er gåede i vandet.

2. I Horsens-egnen siger de, at *Fynboerne* de kan være lige så gode som Danskerne.

3. *Fynboernes* boghvedegrød er, når de bliver kolde, så hårde, at man kan slå katteöjne ud med dem. Når folkene så om morgenen går ud for at lede efter deres heste, tager de grødene af fadet, gjör et hul i midten og hænger dem på armen. Nu går de og bider deraf, og når de så kommer til en mand, siger de: »Kan du finde mig mit öj, skal du få en bid af min gröj.« Eller: Manden, der går på arbejde i marken, råber til sin nabo: »Kan du hitte mej mit öj, ska du få noget af min gröj.«

4. Jyderne gjör i et og alt nar ad *Fynboerne,* og disse gjengjælder det naturligvis. Fynboen siger: »Når *Jyden* går over en mark, hvor der står en stud, siger han: »God dag, bro'r!«

5. Eller: *Jyden* siger: »Først mig selv og så mig selv og så mig selv og så min nabo.«

6. Men så siger *Jyden:* »Du er vist fra *Fyn,* du spytter så bredt.«

7. »De mo vær brambær«, så æ *Fynbo* om skjelderbasser, han havde hørt, at de var sorte.

8. En *Jyde* og en *Fynbo* gik en gang ud for at plukke revlinger. Jyden fandt snart nogle og spiste dem. Fynboen kom derimod til en del skarnbasser, og dem tog han i den gode tro, at det var revlinger. Dog, da de havde spist lidt, spurgte han: »Har revlunger vinger?« — »Nej, det har skannebasser.« — »Ja, så har jeg allerede spist manne skannebåsjer.«

9. *Jyden* siger efter *Fynboen*, efterlignende hans udtale og tonefald: »Jej kan al slags bondearbejde undtagen höste og så og plöje og slå — men plukke humle, det kan jej!«

10. »Gode *fynske* humle i sækki! min kone har allerede brygget på dem en to tre fire gange, o di var lisså gode sidste som første« (efterlignende fynbomålet).

11. *Jyden* siger: »Hunni sprang på katti, å katti sprang på kakkelovni å væld t sætti ned i skitti!« sådan taler de på *Fyn*.

12. *Fynboerne* siger hun til alt undtagen til præsten og tyren.

13. *Fynboerne* siger *han* til en særk, og *hun* til en skjorte.

14. »Natten er vor egen«, siger de *fynske* piger.

15. Sælland er mindre udsat for viddets pile, men *Jyden* siger dog: »Du er fra *Sælland*, du er så begjærlig.«

16. *Sællænderne* siger: »Der skal ni Vendelboer til en Himmelbo og tre Himmelboere til et menneske.«

17. Men Kjöbenhavnerne må især holde for. »Det er nogle forskrækkelige mennesker«, sagde *Kjøbenhavnerinden*, »de koger deres kartofler i vand.«

18. »Han ser ud, som han havde brændt *Falster* og nu skulde i lag med *Lolland*.«

19. *Lollands* plöjning og Helvedes pine, det får aldrig ende.

20. »Nu er det ovre med *Slesvig*, nu er der kun *Holsten* tilbage.«

21. »A ær åsse en Sawser«, sagde *Jyden*, han vilde gjælde for en Tysker. Om oprindelsen hertil fortælles følgende. En Jyde og en Sachser stod på vagt sammen på Rendborg vold. Da kom en tysk prins og »sprækkede dem an.« Sachseren sagde: »Ich bin ein Sachser«, og prinsen gav ham en krone. Da Jyden så, der var penge at tjene, vilde han for den sags skyld også være en Sawser.

22. Det er *tysk* og *latin*, der er tygget sammen i et par læderbugser.

23. Han er skabt i æ röw som en *Hollænder*« (ɔ: et hollandsk skib) eller:

24. »Han har skabelon som en *Hollænder*.«

25. »Han ta'r imod ham, ligesom Fanden imod *Hollænderne*.«

26. »Du synger nok på den melodi, man i *Norge* synger de døde køer hen med«, siges til den, der græder. Eller:

27. »Han sørger nok over de døde køer i *Norge*.«

28. »Det er vist den sang, de synger over deres lig i *Norge*, når de tager dem med hjem igjen.«

29. »Du skulde have hovedet slået ned i maven og så sendes til *Norge* at bære fjæl, så var hovedet ikke i vejen.«

30. Om en, der er tungnem og ikke har gode arbejdsgaver, siges: »Å, a v*e*e sn*đ*e it, hwa dæ ḳa kom *u*đ a ham, de han wa bejst skekket te, de wa å slå håwwedet a ham, å så sænd ham te *Nårre* å bæ f*ı*el.«

31. »Ka do it ve*n*dt let, så ka do blyw kæjser i *Rom*.«

32. Når en *Östjyde* spörger: »Huer æ du fr*æ*?« eller: »huer skal du hæ*n*?« svarer *Vestjyden*: ›Huer ær do, å huer vel do, å huer skal do, så de hiele blywwer te horrer*ı*ˊ mæ-*đ*æ.«

33. »Æ *Væsteboere* di dåånse mæ æ båå pløøs i æ trææsk, te æ wåstebrø håppe *u*đ å*w* dje lomm.« Sådan siger Östjyden, efterlignende Vestjydens mål, for at spotte ham.

34. »Gu walsi*g*n di nies n*i*er i di rö*w*, så h*å*r do et o jæ*n* stæj«, siger *Vesterboen.*

35. »Du ska *sønder po* å sæl be*n*dler«, siges til den, der ingen tjeneste kan få.

36. »Han er ovre fra den vrange side«, siger de, der bor sønden for *Kolding-å*, om dem, der bor norden for åen.

37. I Hvejsel har man sagt om folkene fra *Himmerland*, når de kom kjørende sønder på: »De kjører med messing-hammelrebe.« Deres hammelrebe skal nemlig i forrige tider have været snoede af strå, altså meget tykke simer, og da strået har en gul farve, lignedes det ved messing.

38. »Der skal tre *Morsingboer* og en gammel vædder til et menneske«, siger *Sallingboen.*

39. *Tyboen* siger om *Sallingboen:*

»Hier å dier å hjæmm te was
de sæ*j*er alld de Sallingbogras.«

40. »De tykke *Sallingboer*«. Dette kjendingsnavn har de, fordi der er så mange handelskarle imellem dem.

41. »Der skal en spand vand og en langhalms brønge og et par gamle træsko og så en *Morsingbo* til et menneske.«

42. Tyboen siger om *Morsingboen,* at han kan kjende ham på hans store mund, og om *Sallingboen,* at han kan kjende ham på den store næse.

M. god til at prale, S. god til at drikke.

43. »En lue på et knæ, det er en *Morsingbo.*«

44. »En *Morsingbo* er gjort af ler og tag og tre dages törre.«

45. »Der skal tre *Morsingboer* og en byghalmsbrønge til en *Sallingbo.*«

Nogle siger, at der skal endda et par træsko til.

46. A æ wæster fr*æ*, a trænger e*t*«, siger *Östjyden* i *Himmerland.*

47. »Di røøge *Österbor* å di skorre *Wæjsterbor*«, siges i *Himmerland.*

48. *Furboen* plejer at spörge: »Hvad er *Sallingboens* störste glæde?« og svarer selv: »Æde.« Når man nemlig står på Fur og råber dette spörgsmål over fjorden mod Salling, giver bakkerne der ovre gjenlyd tilbage, men så hører man kun de tre sidste bogstaver af spörgsmålet.

49. Når en *Furbo* kommer fra gilde, spörges ham gjærne om: »Hvem drak mest?« Men *Sallingboen* bliver spurgt: »Hvad for retter fik I der?«

50. Når der kommer en fremmed ind et sted på Fur og tager hat eller kaskjet af, så spörger *Furboen* ham, om han vil ikke af vesten også.

51. *Furboen* siger aldrig: »God dag!« når han kommer forbi en på vejen, han siger: »No ko*m*er wi!« eller: »Ka do hææl dæ?« eller: »Ka do båår dæ?«

52. Borgmesteren spurgte ved et forhør en *Gjølbo*, om han var en Kristen. »Næjj, a ær en Gjöllbo.«

53. Når *Fjendsboerne* de kommer i én kjole og sætter penge i sparekassen, så kommer *Sallingboerne* i tre kjoler og låner dem.

54. Til en god meldmad hører der brød fra *Fjendsherred* og smör fra *Salling* og ost fra *Ty.*

55. »Må æ fo gråww fin messing-ståltråd at ringe en hanorne med for fire skilling«, sagde *Harboøreboen.*

56. »Det blev revet bort ligesom den halve kardus tobak, der strandede ved Agger, da hver *Aggerbo* skulde have en skrå.«

57. »Di g*o*r i en ræ*k* lissom æ *Aggerbo,* n*æ*r di gor te Kre*k*.«

Krik er den første by, Aggerboerne kommer til, når de med kurven på nakken går ud for at sælge deres fisk.

58. »De går gåsegang ligesom *Aggerboerne*, når de går til kirke.«

59. »Di t*å*r eđ mæ æ fenger lissom æ *Aggerbo* to*w* æ søøđ willing.«

60. »Han ser langs ned ad næsen og tvært over munden ligesom de *Harboøre* svin.«

61. »Vi löwwer ve h*å*v lissom æ *hawwbopigger*.«

62. »På *Sejerø* bruger man kokokker til grydelåg og i en snæver vending til at bage pandekager på.« Kokokker er et navn for kogjødning, og så meget er i alt fald vist, at man for at afhjælpe den følelige mangel på brændsel smækker gjødningen op på væggene og der lader den törres, hvorpå man bruger den til at koge sin mad ved.

63. »Di gjær i rad lissom di *Ængelaww* gjæs, di haad it mie end tå*w*.«

Endelave, Hads Herred.

64. »Føst sæ s*i*el å så di ajer, det er *Tyboens* katekismus.«

65. Når *Vor herreds* folk så en af Hads herreds bønder komme kjørende, sagde de: »De æ nåk jæ*n* å di Has hæ*r*es pinakkere mæ di fæ*m* uunkjæppe.«

66. »*Vestjydens* første bud lyder således: Elsk specier over alt! og det andet: Elsk di stuud som dæ sjæ*l*!« Sådan siger man i Århus-egnen.

67a. *Tyboerne* og folkene i *Harsyssel* vil gjærne gjøre nar ad hverandres mål. Fra Harsyssel siger de, at Tyboerne dræver og trækker talen så langt ud. Tybyerne gjör gjengjæld og siger: »I kan ikke sige d, I siger: Bur, far, gryyr, åp å æ gåår å n*i*er å æ gyyr, stuer hwiir st*u*r st*å*r mueren omm o æ mørreng.«

67b. I *Holstebro-egnen* siger de således, for at gjøre nar ad folk længere vester på: »Buur, fåår, gryyr, åp å æ gåår å n*i*er å æ gyyr, æ stuer hwiir st*u*r st*å*r nueren omm o æ mørreng å ski*r*er, te de blarrerer.«

68. For at gjøre nar ad *Vissingboernes* mål siges af nabobyerne: »I dæhenn i Vesseng I gor åp a gåren å å*m* ve smerren å *u*r i gyyren å hæ*n* æpå bårren å fløt klårren å hjæ*m* æpå jæ ååskmørreng å skiire.« Det var altså for at lade dem høre, at de brugte så mange r—er.

69. I *Malling* og *Beder* siger de g for đ, altså: Mag å fag å gr*ö*g å kjöggmag. I steden for Ođđer siger de Ogger og nø*g*er for nø*đ*er. Vel du it mæ hæ*n* åg æ goog å plok nø*g*e i ætteme*g*e?

70. I Skåde, Holme s. v. Århus, bruges det rivende đ og man siger da:

»*Skoren* kjö åp å n*e* å goren mæ et pa lårren purre å klårren.«

(Skåderne kjører op og ned ad gaden o. s. v.)

71. I *Hads herred* siger de: »Di söö öwwer te såålma*g*erens i gå*w*r, te præjstens breendvin war grøn.« Men i *Voer herred* siger de: »Di sââ åwwe ve æ salmagges i g*u*er, te æ præstes brænndvin wa grö*n*.«

72. I *Hads herred* siger de: »Rååg å bååg å skååg å hæjst å præjst å panndkååg.« Men i *Vor herred* siger de: »Raag å baag å skaag å hæst å præst å panndkaag.«

73. I *Nörre herred* (ved Grenå) siger man: »Wa re ræ Ras, re gjen wæ*j*ren a hweeren« (r for d).

74. »*Molboerne* tager til Oos (ɔ: Århus) med gr*i*n og kommer hjem med latter.«

75. I Nörre-herred siger man: »De folk i *Sønderherred* snakker sådan: Wi kjere te Æwweltowt mæ gr*i*n å komme tebååg mæ latte (ɔ: lægter).«

Sådan tale høres dog nu kun hos ældre folk, da den er bleven strængt forfulgt af skolelærerne, og de unge skammer sig da derved. En meget tvivlsom ære, disse lærere har indlagt sig!)

76. For at gjøre nar ad *Havboernes* brede mål siges: »Wæjsten te wæ*j*en leger wællengwælt.«

77. Ligeledes: »N*æ*r do wel gi mæ di willi å di wænnskab, så æ wi ewige wænner i wærden«, sådan bejler man på *Harboøre.*

78. »Wæjjsten få wæ*j*en legge føringen wældt«, således siges i det nordlige *Himmerland.*

føringen ɔ: læsset.

79. *Björnsholm* og *Farsø* har samme præst. Når så konfirmanterne fra de to sogne kommer sammen, vil de drille hinanden med målet. F. begynder: Wæjsten få wæjen legge wællingen wældt. B. siger så: Væjsten få væjen legge vællingen væltdt.

80. *Tyboen* siger for at gjøre nar ad målet i Salling: »A fild i kå*l*d öwwer æ ştø*w*t e*n*d i æ nøs.«

81. I *Lindeballe* siger de: »Hwål å kwål å was å wand å walkommen å go muen.« Men længere sønder på siger de: »Hål å kål å vas å vand å valkommen å go måån.«

was, ɔ: kvas, ris.

38. Stedlige udtryk.

82. Folkene i *Nörre-Nissum* kalder *Harboøreboerne* for »Havgassier«, men til gjengjæld kalder disse hine for »Klæghæle«, fordi deres ejendomme er lerede.

83. »*Hærbør*-gassier« eller »*Tyborön*-gassier« er et spottenavn for beboerne der.

84. *Torstedboerne* kaldes af omegnens folk »Toorstegrörrki*k*erer.«

85. I Mors *Sønderherred* siger de om dem i *Nörreherred*: »De Nörherreds Trampler.« Til gjengjæld siger de i Nörreherred: »De Sønderherreds Hjampler.«

86. *Skanderup* sogn er bleven kaldt »det kåde sogn«, da folkene var meget letfærdige der.

87. »*Mølby* langenge« har gammel berömmelse. Når forslætteren var ret i dræt, måtte han se tilbage, om de andre kom med. »Er I her, kååI?« råbte han,

for engene var så lange, at de kunde få tre kamisoltasker fulde af hø i hvert skår; var engene groede til, gav det en sækfuld, ellers blev det ved en posefuld.

88. Tin kaldes i almindelighed »*Rönbjærg* sølv«. I R. var der forhen og er vel endnu mange småfolk, og på R. hede havde al slags pak og mange kjæltringer deres tilhold.

89. *Sejs* kaldes menneskets sidste tilstand.

90. Månen kaldes i Salling *Volstrup* sol. På den gård rodede de meget om aftenen.

Nu kommer *Bysted* sol.

91. Skjærnboerne kalder månen »*Stavning* sol.« I Ulvborg kaldes den »*Vosborg* sol«, i Føvling »*Krovstrup* sol«, i Gram »*Skjoldager* sol«; den skal de se ved, der ikke kan få helligaften med andre folk. Andre kalder månen »Den *svenske* sol«. Fiskerne, der er ude på fangst, siger: »R*u*e no, sölle br*o*er, no ko*m*er dænd swænnsk s*ù*el.«

92. Af markeder i *Skive* nævnes »Ballemarkend« (i Sept.) og »Rowmarkend«, der begge særlig er for unge mennesker. Dette sidste marked holdes sidst i September og kaldes Rugmarked, fordi Sallingboerne på markedet kjöbte deres sæderug fra Fjends herred. »Be*t*emarkendsd*å* (i Juli) skal man efter gammel skik have ny kartofler til onden, og da tager man særlig til marked for at få håfisk, som spises i sommermånederne til kartofler.

93. Havmågerne kaldes i *Vestsalling* Nisses höns. Dette navn efter en ejer af Spötrup, som hed Niss.

94. I *Vind* kalder man tordenskyer i Vest for »*Staby* kjællinger«. Staby ligger nemlig vesten for. Ellers siges også om disse skyer: »Dær ær manne kjællinger te kaffebo*w*r i a*w*ten«. Eller: »Dær se*j*er manne kjællinger te bo*w*rs.«

95. Fiskerne i *Fjand* siger: Når *Møborg bakke*

ligger höjt, så får vi havvejr (så vil det tage vinden om i nordöst), men når de maler gryn på *Hovvig*, får vi opblæst (så vil vinden gå syd og vest).

96. *Horsens* er den smukkeste kjöbstad, og *Ulstrup* er den smukkeste herregård i Jylland.

97. Når der er mørke skyer i vest ovre ad *Ry* til, så siger vi her i Dover sogn: »De har hængt deres kulsække ud, i dag får vi regnvejr.« Sagen er, at de brændte meget kul der ovre.

98. Måger kaldes i Nordsalling *Risum höns.*

39. Stedlige talemåder.

99. »Til *Kjærgårds mølle* (nord for Struer) det er en udenlandsrejse«, siger de i *Salling.*

100. »De må lige så gjærne drukne ved *Struer* som sidde i bløde i fjorten dage ved *Kjærgårds mølle.*«

Overkjörselen til »Pinen« har forhen været så moradsig, at man meget let kom i bløde.

101. »Had vi nu worren i *Nöjbrow* (eller Rødebro), kund vi ha fåt en dram.«

102. »Så nær *Tisted*!« sagde manden, han væltede ved *Dragsbæk.* Eller:

»Så nær *Viborg*!« sagde manden, han væltede ved *Tjele.* Eller: »Så nær *Viborg*!« sagde manden, han væltede ved *Skive.* »Så nær *Viborg!*« sagde manden, han væltede i *Drastrup sige.*

Det var en mand fra Åalborg, der væltede i Dr. s.

103. »Det var så godt, som det var lavet sønden for byen.« (*Holstebro.*)

104. »Det er nok gjort langt sønder ude i *Hemmet* sogn.«. Siges i Lönborg, der ligger nord for H. Sønder ude ɔ: Sønderjylland, og hvad derfra kommer, er særlig godt, men mundheldet i sin helhed er spottende.

105. »De æ gåt, te vi e*t* se*đ*er uuđ ve *Randbøl* kjæ*r*k mæ et på trææt hææst å en swæ*l*dten maww.«

106. »Vest for *Ty* er der hverken land eller by.«

107. Nogle fiskere har fortalt mig, at der ud for *Bolbjærg* står en sten i havet, og på den står der skrevet: Nordvest for dette sted er ingen land at finde.

108. »N*æ* vi no føst kommer åwwer *Efdrup* løng, så hå wi *Rostved* Suunbakker te bååg.« Ebdrup og R. to byer i Sønder herred. Talemåden bruges i Kolind og omegn, når man kjører ad en slet vej.

109. »Hwa ska du ha?« siges til en syg, og der svares: »A ska nåk ha hawwer fræ *Bøvling*.« På denne herregårds marker avles der megen havre.

110. »Do hår e*t* sit *Løghyw* ino« (ɔ: du er for uerfaren endnu).

111. »Gråww f*n* mæssing-stålltrå*j* de h*æ*r di e*k* en gå*ng* å *Brørup* avvet*e*k.«

112. »De'*n* fååle warrm i *Jegsen* kje*r*k — sinn en brænnd«, föjes gjærne til. Der er ingen kirke i Jegsen.

113. »Dæ æ i*l*d i *Mås-sø*, vi må ha noj lonngha*l*m å slo*k* et mæj.«

114. »Det varte ej så længe som *Ry* marked« (om et arbejde, der gik let fra hånden).

115. »Det skal vel betales, når *Ravn sø* løber tör.« Eller: til det sidste snabsting.

116. »A æ fra *Hååt* so*w*n«, siger de ovre i *Stubdrup* (ti St. er en mager by).

117. Den, der kan gå igjennem *Bække* uskj*æ*nd
han kan gå igjennem Helvede ubr*æ*nd.

(Folk i Bække skal nemlig i gammel tid have været så forskrækkelig hovne og drilske).

Den, der kan gå igjemmel *Bjærgby* uskj*æ*nd, han kan gå igjemmel skjærsilden ubr*æ*nd. Eller: . . . igjemmel *Tofthöj* og *Smidstrup*, og der föjes til det første sted (Bjærgby): med mindre han skulde møde de *Skarum* skrankler eller de *Alsted* rankler.

»Hwæ*m* dær ka go igjæmmel *Kjærkby* uskj*æ*nd, ka go igjæmmel Höller ubr*æ*nd.« Kirkeby i Trans. Siges også om mange andre byer, som *Levring*, *Søndbjærg* på Tyholm, *Høstrup* i Haderup, *Kytrup* i Ulvborg o. s. v.

118. »Han går norden om *Gram* for de *Obbekjær* hunde.« Om den, der gjör omveje.

119. »Han går uden om Gram for *Harreby* hunde.«

120. »Han går om ad *Ring* for *Öster-Alling* hunde.« Om den, der bruger omsvøb i sin tale.

121. »A er fra det sogn, hvor de har krevle degne og ingen præst.« Dermed menes *Sevel*, der har de nemlig en provst.

122. »Til *Klöjing* er der indsejling med limer og karreboster.«

123. Om *Glibing mølle* i Hundslund sogn siges, at folkene dér malker deres køer i Hads herred og sier mælken i Vor herred. (Gl. udtales Glivind).

124. I *Kløjing*, Nörre-Lygum s., fedede man hvert år et svin i fællesskab, men det skulde al tid være en galt. Når så galten skulde slagtes, foretrak man al tid at sælge den for at få penge. De beholdt dog småtöjet af den, og det skares ikke for knapt af. Nu tog man en mand — og det var en edsvoren mand — til at gå rundt med denne her indretning i byen hver søndag og holde den i alle kålgryder, men hvor længe han skulde holde den i hver, rettede sig efter ottingepart.

125. Der er en mand i Gadbjærg, som trækker af hans töj i Gadbjærg og går i sengen i Givskud. Det kommer af, at skjellet går igjennem huset.

126. »I *Hörning*, Arrild s., lægger de hatten, når de skal stryge under høslætten, for at de kan se, hvor de skal begynde igjen.«

127. I gammel tid havde de i *Endrupskov*, Gram sogn, kun ét par støvler, men dem havde de også god ligen af, ti enhver, der skulde rejse, måtte bruge dem.

128. *Endrupskov* er en tör by, den ligger på

kammen af en höj bakke, der går fra öst til vest og falder stejlt af mod syd. Langs foden neden for løber Gjels å. Når en af folkene har en aftægtsmand, sætter han ham på en halv lundstikvogn, giver ham et halvt pund tobak og en kridpibe og lader ham så russe ned i åen, så er man færdig med ham. Det er »Endrupskovs aftægt«.

129. I *Lunderup* og *Mjølls*
der spiser de brød til pølls.

(Det er en mager egn, hvor de skal tage det lidt knapt).

130. Når mændene i *Lunderup* de træder uden for deres dör, så kan de se en lus trave op ad Mjøls agre.

131. Der dør ingen mand i *Mollerup*.

(Det var det armeste sogn på Mors, hvorfor enhver stræbte efter at flytte derfra).

132. »Hier æ a, huer æ do, s*å*en kogge di vælling i *Snæærild.*« (Odder s., Hads herred).

133. »Der er forskjel på *Timgård* og *Skjeldmose.*« (T. har været en herregård i Tim sogn. Sk. er en lille gård i Stadil).

134. »Til måde er al ting godt, og måden har man i *Skjørbæk kro.*« Siges i Løgstør-egnen.

135. »Du er så dum som en gås; man kunde sende dig til *Hamborg*, og du kom endda hjem som en gås.«

136. »Der skal tre *Resenboer* om en dram og syv om en spegesild«. (Sønder-R. sydvest for Viborg).

137. »Han æder brød til vælling ligesom de *Pjedsted* kjællinger.« (P. syd for Vejle).

138. »*Sorringerne* skal al tid brygge i morgen.« De siger til dem, der forlanger noget at drikke:« Vil I ha nöj wa*n*d? vi hår it öl, vi skal brøg i muen.« Det samme siges om *Fjandboerne* v. Nissum fjord. Men *Sallingboerne* siger: »Drik I kuns, vi hår öl nåk, vi hår brøgget i go*w*r.

139. Når fiskerne ved *Lönstrup* skal sælge deres

fisk, véd de nok at sætte prisen efter kjøbernes antal og bopæl. Er der mange kjøbere lang vejs fra, bliver fisken dyr, men: »Di *Hujlöw* hækmæjer å di *Söjlöw* sækmæjer å di *Vennebjærre* teggerer dem bryr vi os entj st*u*t om«, siger de. Hundelev, Sønderlev og Vennebjærg er nabobyer til Lönstrup.

140. *Binderup* karle de kunde slå deres næse i en stænger og stå ret op og sove. (B. i Sønder-Bjært s. Folkene stod så ualmindelig tidlig op).

141. »Kjender I *Uslev* sogns bandere?« Vogslevfolkene havde al tid så meget: Satan lyne og tordne i munden.

142. Senne, menne menik
det er *Hornum* folk djer skik.

(H.-boerne har al tid været anset for skikkelige og hæderlige mennesker, som ikke bandede, men i steden for bekræftede de deres tale enten ved senne eller menne eller menik.)

143. »Di h*å*r de *Skovby* rywwtræk« (to småtræk med riven i steden for ét langt, når de river hø — altså et ord, der bruges om den magelige, lidt dovne). (Sk. i Framlev h.).

144. Når det er ondt vejr, og man træffer en fisker fra Norsminde, siger man til ham: »Nå, I er da levende endnu?« — Da han jo ikke kan komme ud på havet, svarer han: »Ja, löwwend æ-*v*i, mæn vi for it ræt mø*j* te føen.«

145. »Vi æ fræ Randle dæswaar.« (Hads-Herred).

146. »De *Hårup'er* slider dem igjennem, de *Linå'er* piner dem igjennem, og de *Mollerup'er* æder dem igjennem.« Hårup har meget mager jord med dygtige beboere. Linå har bedre jord, men fattige stoddere. Mollerup federe jord og rige beboere. Således har nok tanken været. Talemåden bruges mest af Hårup'erne som spot over for de andre. Alle tre byer i Linå sogn.

147. Når der kommer nogen forbi, som man ikke kjender, siger man: »Å, det var de fire *Stavns* bønder og Pæ Nord og Blææs-Niels.« St. er en by på Samsø, som kun har fire bønder.

148. Når et par folk skal giftes, spörger:
Holmboerne: Er di skjönn'?
Rindomboerne: Er di kjönn'?
Vellingboerne: Forstår di nöj?
Stavningboerne: Hår di nöj?
Fra Ringkjöbing-egnen.

149. »Du er nok fra *Hårby*, siges til den, der ikke tager sin lue af.

150. »A æ fræ *Hemstok*, så ke*n*de do mæ nåk.« H. er to store bøndergårde en mil nord for Skanderborg, og de har tidligere udgjort én. Sml. VI, 189.

151. Når *Viborg* skomagere sælger støvler, siger de: »Det er et par gode støvler, lille mand! Vorherre spar hans ben, så varer de ham ud. Når han nu kommer hjem med dem, så skal han gi dem nå gåt smøør å så hænng dæm på en t*ö*r stæj, så kan han ha støvler a dæm så lænng han æ mand.«

152. En mand fra *Viborg* havde været ude at ruske et knippe lyng på heden, og da han så havde kjöbt et fjerdingkar kartofler, sagde han til konen, da han kom hjem: »Lad hende nu föjte, men hun föjte vil, nu har vi min sæl både at bite og brænde« (udtales med efterligning af kjöbstedmål). Meget betegnende. I forhold til byens störrelse er der mange småfolk.

153. Når Hedeboerne i gamle dage kom til *Viborg* med klywwer (törv), så morede læredrengene sig med at stå på loftet og kaste törvstumper ned efter dem. Da en bonde så en gang syntes, at det var vel grovt, sagde han: »Deđ æ da åsse strænng, at te jæn kan it go po Vibårre gååi ujen å fo æ klyyn i æ håwweđ. (Fortalt af en Molbo).

154. »Du er snart værre at komme i kast med end *Skagens* bjærgere.«

155. »*Tirslund* er æ bæjjkun- (tiggerkone-) sogn.«

156. »I *Åved* (Vodder sogn) hænger der et stykke brunt sukker i en tråd fra loftet, og når de får kaffe, skiftes de til at suge af det.« Det samme fortælles om Nörrejyden i Sønderjylland.

157. »De ær *Skjaan* kjæ*r*kt*o*n« (eller Skjaan kjæ*r*k), siges om en ranglehöj mandsperson.

158. »Han er höj bag til ligesom *Skodbjærggård* kat.«

159. »Du er spids tilbage ad ligesom de *Ajt* mænd« (siges om de magre og törre).

Kan også have hentydning til, at de var snilde til at slippe for hoveriet. A. i Hovlbjærg h.

160. Om *Röddingboerne* siges: te di ær e*t* staar, end som n*æ*r jæ*n* sæ*t*er si luu po si knæ. Eller: »En rød lue på et knæ det er en R.« (Gårdene i R. er så forfærdelig udstykkede, så der bor en hel del småfolk.

161. »Han æ hö*w* æb*a*g som *Holdt* kat.«

162. »Du er ligedan i begge ender ligesom *Udstrup* koner.«

163. »Hon æ så tyk som *Balle* møllekwon.« (B. i Tårs s.; møllekwon ɔ: møllekone).

164. »Di æ lånng å småll lissom di *Hæjenste* klomper.« (Hedensted v. Horsens).

165. »De gik skjö*w* *å* lissom Traww-Ælses skålder frå *Vamdrup*.«

166. »Hun sidder som Marie på *Dråby* alter, som fluerne havde overbegjort.« (Dr. på Mors).

167. »Hun er så tyk som *Tril-om* i Ferring.«

168. »Det skilles ad ligesom æ præstes præken i *Lintrup*«.

169. »Du æ skam bestemt lissom *Randrup* præst, han vild gå æ klåk ti å gik æ klåk to.«

170. »Do ska te *Mæjl* kjæ*r*k å preek«, siges om en, der vrøvler. M. kirke er en stor stendysse et sted på Marup mark.

171. »Han tar *o* lissom *Vrold* dæ*j*n.«

172. »No sjönger *Råld* dæ*j*n« (om den, der synger dårlig).

173. »Do sku hæ*n* i *Nåbel* (Nagbølle) skow å væ fårsanger får æ brommelbi« (til en, der synger falsk).

174. »Han ær horrere lissom *Damsgor* sw*i*n, da di håj læ*j*en uur o æ næt.« (D. er en gård i Ferring; horrere ɔ: rusten i stemmen, noget hæs).

175. »Han somper sæ lissom *Riskjær* so*w*« (R. i Tim s.)

176. »Di sky*w*ter et mæ æ monnd lissom *Harresø* hunnd«, er en almindelig talemåde, der skal have sin oprindelse fra et optrin på markedet i Harresø (der nu er flyttet til Kollemorten). Der mödte sædvanlig en kagekone fra Vejle med sine varer, men et år kom der også en fra Kolding, og de så vredt til hinanden så længe, til de kom op at slås. Imens det stod på, åd hundene deres kager, og da faldt det en mand i munden: »Ja di sky*w*t et mæ æ monnd, de skuld I åsse ha gj*o*r.« Denne gisning (nemlig om talemådens oprindelse) er alligevel meget usandsynlig. (Harresø i Givskud s., Nörvang h.)

177. »Di ski*w*ter et mæ æ monnd lissom di *Hoorby* hunnd.« Eller: lissom di *Møgelkjær* hunnd. Eller: *Rybjærre* hund. (R. i Velling v. Ringkj.)

178. »Han er ligefrem en *Herslev'er*.« (H. v. Fredericia er noget berygtet.

179. »Han ka spøt te de treddi knaphwål lissom de *Mårup* mænd om foråret. (M. v. Torsager).

180. »Di æ*d*e ættema*d*et føst lissom dæmm i *Swållbjære*.« (Solbj., Tiset s., Hads h.)

181. »Han p*i*n æ skowwer lissom di *Hwonnbårre* mænd. (Hornborg).

182. »Vi t*å*er et mæ fængern lissom dæmm i *Malleng* so*w*n t*å*e hwik*o*len.« (M. i Hads h.)

183. »Di bæ dæm ađ lissom æ ha*k*elsskjæære å *Trojjbårre,* di e*đ*e æ kromm å gjö i æ renng.« (Hakkelse-skj. ɔ: mus. Tröjborg).

184. »Du snakker mæj få ro*w*s skyld lissom *Stajild* gjæs.« (Stadil v. Ringkjøbing).

185. »Do æ hwep te se*n*ds lissom di *Æægo* gjæs.« (Byen Egå ligger tæt ved Havet; gæs ɔ: vildgæs).

186. »Du er vist en af de Bja*t* vrövlere.« (Bjært v. Kolding.

187. »De go dæ åpo lissom »Alene Gud« go ve di *Gulev* mænd.« De kunde nemlig ikke synge salmen.

188. »Han ser ud som *Vandel* fanden.« En mand i Vandel, Randbøl s., klædte sig ud som djævel for at kyse nogle penge fra en enke, derfra kommer måske tålemåden.

189. »Det er den lille Fanden fra *Låsby*« (siges om en, man ikke kjender.)

190. »Er et e*t* dæj, di kålder *Gjælballe* Faanen?« (i kåd spot).

191. »Hans ene ben siger *Skanderborg,* og det andet *Frederits.*«

192. »Han si *u*đ, som han håđ et *Molgje* å sku i la*w* mæ *Trebjære*« (byer i Horsens-egn).

193. »Kunde du ikke have lyst til at blive havnefoged i *Vorbasse?*« (til et rigtigt fæhoved).

194. »Din samvittighed vilde du vel sælge for 10 øre på *Vorbasse* marked?«

195. »Vi hjælpes ad som *Tandrup* plovhjul, når de skal op ad bakke, så hytter hver sig selv.«

196. »Di h*å*r eđ få dæm s*i*el lissom dæmm øøsten *Tiiste.*«

197. »Do ær væst fr*æ*, do kan spell«, siger de östen *Tisted.*

198. »A æ wit ber*e*st, a hå wat i *Kåårop* so*w*n.«

199. »De er på stuen, ligesom *Fasmeli* galt.« Man havde nemlig svinet i storstuen.

200. Når en madmoder lagde på en meldmad til folkene, og der blev klaget over, at det var sådan lidtagtig, havde man dén sige i min hjemegn: »V*e*đ do et, dede tema*đ*en po en mælldmađ skal leg lissom *Skøđ* so*w*n«. Skjød ligger så meget adsplittet med hensyn til bygninger.

201. »De æ håt å klyww lissom *Skiffard* skommfjæt.« (Sk. i Tøstrup s. v. Grenå).

202. »Det lyder, ligesom når de skjærer kalve ihjel i *Vitten*« (om en, der synger dårlig).

203. »De æ swotteblo a ku*l*d lissom *Lekkesholms* vælling.« (Lykkesh. i Lyngby s. p. Mols).

204. »Det er så langt som *Arnum.*« A. i Höjrup s. v. Gram.

205. »Det er op ad ligesom til de *Ladegårds* piger.« (L. i Klovborg s. ligger på en bakke, så der er op ad fra alle sider).

206. »Do æ dænd slemm dræng fræ *Jeegibjære*, dæ *o*d vællingen fræ hunden.« (Egebj. i Hansted s.)

Eller: fræ *Æskirowe* (Hornslet s.)

207. »Ska vi spell om en skjæ*l*eng få na*r* som di *Hammelöw* drænger?«

208. »A æ præstens kusk i *Følle* møll, de h*æ* Jæns knæjt, dæ lut Wålle Pinds gr*i*s e*n*d i Pe Hutfælds fåståww.«

209. »Po toosda trætten daww så æ dæ trej uuge te *Kalø* å en fjærrengvæj te *Wosnesgor.*«

210. »Vel do e*t* kys Ka Pend i *Handbjærre* å Ka Råt i *Salling?* de æ tåw håwweløs kjællinger«, siges, når man ingen tiltro har til ens meddelelser.

211. »Du er fra *Skjæve* sogn og véd ingen besked«, siges i Vendsyssel om den, der ingen redelighed véd på det, man spörger ham om.

212. »Kjender du de syv vise mænd fra *Tiwwkjær?*« (til den selvkloge). T. v. Fredericia.

213. »No ka et hålld sæ sjæ*l* lissem æ piig i *Ejstrup*« (siges, når noget er gjort godt fast).

214. »Gå af vejen, nu kommer *Hammelev* præst!«

215. »Har du endt set nowwed på *Lengbe* præstes pigger?« L. v. Grenå.

216. »Æ æ fra *Böwtowt*, æ gjör e*t* undt«. B. i Sønderjylland.

217. »Nu går det nok, som det gik, da de stormede *Ottesund* med rådne kartofler.«

218. »Han har nok været i lag med *Blæsbjærg* hvalpe« (siges om den dovne). Bl. i Mejrup v. Holstebro.

219. »Det går frå *Villem* til *Tågård*.«

220. »Er du fra *Ramsing*, siden du kan høre?« R. i Salling.

221. »Han skal være Hanstork på *Bisgård*.«

222. »Han skal til *Hanstedbro* og være vægter.« Om den, der ingen plads har.

223. »Do æ nåk fræ *Søwten*«, siges om den, der ingen penge har. S. i Öster-Lisbjærg h.

224. »Wa dæ e*t* dæj, djær st*å*l en f*å*r neeđ å *Randbøl heeđ* i fjö*w*r?«

225. »Do ska te *Ty* å gjö føller«, siges til den, der har en sölle finger. Til en sådan siges for resten også: »Du går nok omkring og føler til folks höns, om de vil til at gjøre æg.«

226. »Han går vel og bider nødder i *Vrold* skov.«

227. »De ær ue!« sagde hun pigen fra *Bjært*, hun pissede i soldet (om det, der får en brat ende).

228. Når den sidste mand går ud af *Ribe* med et

par store jærntræsko på med kjærnemælk i, er en betegnelse for »aldrig«.

229. »A ka bådde de viis å de gall lissom bette Jakkob åw *Håderop*.« Han faldt en gang af vognen, da han var fuld, og da han nu lå ved forhjulet, og de var nær ved at kjøre over ham, kom han til at sige sådan, da de hjalp ham op.

H. i Hundslund, s., Hads h.

230. Det er også det samme«, sagde han Otto i *Smedemark*, da stormen slog hans byg af. Sm. er i Salling.

231. »Han er ræd for kvindfolk ligesom brogede Mads i *No* hans ko.« N. v. Ringkjøbing.

232. »A er så skam e*t* så sulten endda«, sagde smeden i *Hem*, han havde spist tre skiver smörrebrød og et fadfuld grød. H. i Salling.

233. »Det kan fejle for den bedste, det har så galt fejlet for mig«, sagde skrædderen i *Holstebro*.

234. »Han fik nykker og døde ligesom *Floos* hjorde.« Hyrden der i byen døde, og bag efter døde alle bymændene, men hvilke nykker han fik, oplyses ikke. Fl. öst for Randers.

235. En gang kom *Per Bejer* fra Randers, hvor han havde gjort nogle indkjøb til husholdningen. Da konen nu så sagerne efter, sagde hun: »Men saltet, hvor har du det?« — »Ja, de æ få sæ sjæl«, sagde han. Da var der gået hul på posen, og alt saltet lå nede i halmen på bunden af vognen. Siden har man haft det mundheld: »De æ få sæ sjæl lissom Per Bejers salt.«

236. »De ko*m*er i æ lænng som *Pe Vennd* hans pænng«, siges i Skive-egnen. Den nævnte mand boede i sin tid uden for Skive by og brugte gjærne det mundheld: »De ko*m*er i æ lænng!« men da han var en dårlig landmand, og det stadig gik tilbage for ham, kom det alligevel ikke i længden for ham.

237. Lad dem nu selv baskes ved med den«, sagde *Påbøl hyrde* om den tykke meldmad. Han havde nemlig hængt sin meldmad op på bæsningen hjemme i stalden, og da han kom ud til de andre hyrder, og de begyndte at spise, spurgte de ham, om han ikke også vilde have sin meldmad, hvortil han svarede som anført.

238. »Dæ*n*d gå*n*g a war o*y*g«, sagde han *Niels fra Vejstrup*, han var kun 22 år.

239. »Hierunter mit der kat vom der tisch«, sagde han æ Tysker i *Stepping*, han slog æ karaffel ned af æ bord, han troede, det var en kat.

240. »Æ b*å*n skylder mæ en søsling«, sagde han *Stepping degn*, de havde ofret vel lidt ved barselet.

241. »Plump!« sagde hun *Maren i Sommersted*, da faldt hun i en törvegrav.

242. »Der hænger han, det svin!« sagde konen i *Andrup*, hendes mand havde hængt sig.

243. »De æ de ty*k*, dæ kåster æ pænng«, som han så' æ mand i *Kalslund* kro.

244. »Skiid! så Kåår mænd, di sked *Kåårholm* hæn.« Karholm er en holm i Randers fjord ud for landsbyen Kare, der tilhører Gl.-Estrup, og om hvilken der siges, at skjøderne på samme blev tabt af en mand fra Kare, medens han forrettede et naturligt ærende. Papirerne blev fundne og bragte en frue på Gl.-Estrup, som saa svor sig holmen til. På denne græsses omtr. 120 køer om sommeren.

245. »Håp, skiid, klåsh*u*i, s*i*, hwådan do kyer!« sagde han manden fra *Gjelballe* (til den, der ikke kjører godt eller har fejl ved kjøretöjet).

246. »Mand over mand, men ingen over *Per Nielsen i Vestervig*.« Stammer fra et kjendt skjæmtesagn om »Kisæ i æ kjærk.«

247. »Krummer er også brød«, sagde Fanden, han tog *Vrold degn*, han vilde have haft *Skader præst*.

Eller: Krummer . . . . Vrold degn, han vilde have haft *Skanderborg præst.*

Eller: Krummer . . . ., han slugte *Bælum degn.*

248. »A æ mæj«, sagde *Træden degn*, han skulde sige amen.

249. »Guj hjælp wos mæ *Ryy*«, sagde *Dover præst.* En del af Dover præsteembedes indtægter går nemlig til embedet i Ry.

250. »Det bliver én sommer endnu«, sagde *Hundslund præst*, han vilde ikke have hans korn ind, inden det frøs tört. (Hads herred).

251. »Er det søndag i dag?« sagde *Kysing præst*, han lå på huset og tækkede, da folk gik i kirke. Sagsild s., Hads h.

252. »A ka it sønng, sinn de gr*o* f*o*r løv låvsk mæ-*m*æ o *Bjærrelii*, dæær ta*v*t a mi stæmm.«

253. »Det er så længe siden, som da Fanden boede i *Svennum.*« Siges om en ting, der aldrig har tildraget sig. Sv. en lille by i Jerslev, Vendsyssel.

254. »Håp, st*å*s!« siger *Brundby* piger til deres kjærester.

40. Ordspil.

255. *Tyboen* siger: »Hestene er på borerne.« *Sallingboen* svarer: »Hvor vil I så kjøre dem hen?« Bårer er i Ty: græsagre, men i Salling: hjulbører.

256. I *Sydsalling* siges: »Hwitter war de?« Så svares der: »N*æ*r di hvi*t*er, så kalker di.

257. *Erdrup* stude går til *Hemshöj* kirke. E. og Stude er to byer.

258. Når man går i seng, siger man: »Nu går jeg til *Fjederholm.*« Eller: til *Hvilsted.* (Hv. i Horsensegnen). Eller: »Vil du med til *Firup*?«

Man bruger også følgende udtryk derom: »Nu går jeg hen og lægger mine ben, hvor der ingen vogne kjører.« Eller: hvor jeg kan tage dem i morgen tidlig igjen. »Nu må jeg hellere lægge mit hoved, hvor jeg kan tage det i morgen tidlig.« Eller: »Det er vel bedst at se at komme i andre klæder.«

259. »Vi skal til *Fjerholm*«, eller: til *Sovstrup* (siges i Århus-egnen).

260. Når der går noget i den gale hals, siger de i *Grandslev* (Hovlbjærg herred): »Det går til *Vrangstrup*.« V. er netop nabobyen.

261. »Der kan bruges meget i *Betryk*.« B. er navn på en lille samling huse i Lem v. Lemvig.

262. At sætte sine penge i *Kummerlev* og trække renter af dem i *Trælborg*. Byer i Brede s., K. er tör, Tr. er törrere.

263. »Tesæt (ɔ: tilsæt), armod og elendighed ligger i en trekant«. *Tiset* i Gram s., *Arnum* i Höjerup og *Endrupskov* i Gram.

264. »Han er ikke fra *Smalby*.« Siges om en mand, der har penge i lommen og bruger dem. Navnet opdigtet.

265. »Du ser ud, som du skulde til *Åsbjærg* kirke.« Eller: som du er kommen fra Åsbjærg k. (til den skidne, spil på as, ars: rumpe). Å. i Gudum s. v. Lemvig.

266. »Han er præst ved *Ingensted* kirke«. (I. er et opdigtet navn).

267. »De er fra *Ingensteds-gårde*.« (De har intet hjem).

268. »Hår du wat o *Hweegbjære?*« (af hvege: søge, gå hid og did for at finde noget). Siges til den, der har tabt noget.

269. »Hun vasker ved *Ludbæk* og törrer ved *Skidhöw*.« Om et skidenfærdigt kvindfolk. Navnene opdigtede.

270. »Vær ski*k*ele!« siges til börn, og der svares i spøg: *Skikkild* det er i Vejrum« (v. Holstebro).

271. Når noget falder ned, bliver der undertiden

råbt: »Håww!« og da hedder det gjærne: »*Hov*, det er vesten for Lemvig.« Man har en lignende afvisning til den, der ikke kan huske, hvad der spörges om. Når han da siger: »De ka a'*t* håww!« svares der: »Ka*t*håww æ gue å læp træsku mæj.«

272. »Han kom fræ *Hjæteng* te *Kooldeng*«. Eller: »Dær ær e*t* låndt fræ Hj. te K.«, siges om börn, der snart ler og snart græder. Hj. er spil på det hede, og K. på det kolde.

273. »De g*o*r ve låje lissom *Tjöstrup* (Tyrstrup) årreværk.« T. v. Kristiansfeldt. Löjer og lodder lyder ens.

274. »Herre Gud i *Hammelöv!*« spil på himmelen. H. i Nörre-herred v. Grenå.

275. »De gor e*n*d i taar lissom Fjærrisle f*e*i.« Fjerritslev er i Ty. Gå ind er: at indkrympes, men fæet går i husly.

276. »Skal du ikke med til marked i *Vorbasse?*« — »Nej.« — »Skal du da med til marked i vor so?« (V. spil på: vor galt, ti basse = galt).

277. Man siger, når én falder: »Han kom til *Fald*, för han kom til *Overlade*.« F. og O. er to byer.

278. »Der er så mange uldentorer i år, te en kan ikke komme over for dem ved *Snoghöj*.« Ej for oldenborrer, men for penge.

279. To mænd mødtes. Så siger den ene:
»Hwår æ du fræ?«
— »A æ fræ *Herning*.«
»No, du æ fræ Herning.«
— »Ja a æ, men hwår æ du fræ?«
»De ska a så mænd sæjj dæ: a æ fræ Spæggerbur sown, å a b*u*er i en lelle bö*j*, dæ hir Fre*t* liig *u*d i æ syylææend.«

41. Stedlige smårim.

280. Fra himlen höjt kom di *Honninger* n*e*r,
å di vår manne, men di vår a l*e*r.
H., Arrild s., Sønderjylland.

281. *Tømmerby* er lang,
men hjælper hverken i nød eller trang.

T. i Vester-Han h.

282. I *Skaww*
der er lidt å gnaww.

Skave i Borbjærg.

283. I *Skjød*
æder de grød.

284. *Törring* kan ingen øde,
og *Ildved* kan ingen føde.

285. Den store *Nawr*
den er så ma*w*r,
den lille *Siir*
er risså god som sådan fiir.

N. og S. v. Holstebro.

286. I *Asp* og *Lind*
er der intet godt at find'.

A. og L. v. Struer.

287. En skal t*a* eđ nap å nyww,
om en skal i *Hadderup* blyww.

Og dog har de tre gode ting i Haderup (syd for Skive): godt vand, godt rug og gode kartofler. Andre lægger til: godt ildebrændsel.

288. Dæmm, dær vel i *Ævveltåwt* væær,
di må både sliid å bææр:
dæm, dær vel i *Bueslom* blyww,
di ska både steel å lyww.

Æ. er omgivet af höje bakker, og jorden er dårlig. B. er en by i nærheden, hvor der også er dårlig jord. Folkene er meget fattige og ernærer sig mest ved fiskeri.

289. »A æ fræ *Blæær*,
we do'*t* tro*w*'d, ka'u læ wææр.«

290. *Omm* å *Håwwn* æ renng sowwn,
i *Grendste* å *Green* æ let å tjeen.

291. *Hygum* er et fedtefad,
Jælling er en arm stad.

H. og J. v. Vejle.

292. I *Woor* dær sææler di djæ flæsk å eeder djæ sw*a*r,
de står skröwwen o *Awlom* kjæ*r*kd*a*r.

Varhede i Avlum v. Holstebro.

293. *Dæjbjære* å *Rind*,
dææer lævver ålld æ kjæltringer ind.

D. og R. er fra gammel tid kjendte for deres kjæltringer.

294. *Ramten* var en dejlig stad,
Skarutten rev og split' den ad.

Sk. var en mand i Ramten, Ørum s. v. Grenå, som i sin tid udstykkede byen; hans slægt lever endnu i Fjellerup. Sk. var et øgenavn.

295. Di *Hiegors* gjæs di stuer å di smo,
ad *Rørbæk sø* så vild di go,
å gassi så vild di ha ha ha!

296. De renne, de renne, de blywwe te wand,
di *Sårreng* pigge di gre*j*e få mand.

S. öst for Silkeborg.

297. De *Galten* piger de er så fromme,
de går med æbleskiver i djer lomme,
når deres fader ej er hjemme,
så har de karlene ret i klemme.

298. Lad os nu være fry og fro
som pigerne i *Holstebro*.

299. En kapellan i *Favsing* v. Struer fremsagde følgende ord fra prækestolen:

»Skam få alle de bønder i *Lind*
for djer offer og for djer tinnd;
men værre få de norden æ å,
for djer oster de er alt for små!«

300. En præst i *Egerup* ved Vojens stod på prækestolen en dag og lyste velsignelse over hans menighed, og så siger han: »Ære være med de *Jegerupper*

og de *Skrydstrupper* og en mand fra *Uldallund!*« Så er der en mand fra Uldallund, der rejser sig op og spörger: »Hvorfor ikke med os alle?« — »For det I ikke gav mig tag til min store lade.«

301. *Åwwe-Kuu* å *Næje-Kuu*,
Kåkenbåre ær å hær uu,
Hwærom, *Flærom* å *Trep-hærom*,
de æ å no sææer nawwn, di hå hær uu,

Således siger *Vesterboen*, når han hører egnens folk udtale disse navne. Kodallund ligger nord i sognet, Gudenå deler byen i Övre- og Nedre-K., Kokkenborg er en gård ved landevejen fra Horsens til Nörre-Snede. H., Fl., og Tr. er Hvirring, Flemming og Trebjærg.

302. Der fortælles, at en skjælm en gang skal have skrevet følgende på *Hamborg* port:

Majbøl, *Röjbøl*, *Stursbøl*, *Terp*, *Åbøl*, *Gabel*, *Nustrupbæk*, di wollen der Hamborger ødelæk.

Da de gode Hamborgere om morgenen så det, troede de, at det var syv stormagter, der vilde fejde imod dem, og gjorde derfor deres by rede til forsvar. Men så blev det da opklaret, at de syv stormagter kun var syv små landsbyer i Gram herred, Haderslev amt.

303. »*Brannerup*, *Rurup*, *Rövslund* å e møll,
stakket dans er snart sprungen,
månn må I komm mæ jært smör å jært brød.«

Fra Törning len. En præst skal en gang have sagt det på prækestolen. Sml. VI, 224.

304. *Stowwer-Alle*, *Lelle-Alle*, *Barre*, *Owrgodbøj Avildtrop* å *Fjælsterwång* di dreker djæ brændvin nøj.

305. Vejrum, Viskum, Ørum, Ø,
Vorning, Kvorning, Hammershöj.

Byer i Sønderlyng h.

306. Vorning, Kvorning, Hammershöj,
Tjele, Vinge, Flarup bøj.

Viskum, Vejrum, Ørum, Ø,
Tisted, Tapdrup, Hulbæk sø.

307. Hem, Tem, Temmerbøj,
Salten, Galten, Ryy, Jongyy,
Ellerup, Skjællerup,
Mollerup, Dollerup,
Horup, Skorup, Laven, Lenne (Linå).

308. *Rosenholm* den røde
lagde *Kalvø* slot øde;
Skafføgård den grå
kunde det ej formå.
Eller: *Skafføgård* hin grå
hjalp til det, den kund' formå.

309. *Gjessinggård* den røde
lagde *Honstrup* øde (ɔ: Hungstrup i Tvede s.)

310. Di *Mjesing* herremænd,
di *Fuelöw* stojemænd,
di *Illerup* tyww,
i *Alken* ka di blyww.

Mesing, Forlev, I. og A. ligger omtr. i lige linje öst til vest, M. er kirkeby, F. hører til Skandrup, I. og A. til Dover sogn.

311. *Hylke* æ en kjerkeb*øj*,
Båstrup lege let i l*øj*,
Udstrup æ en hærrestad,
Brørup æ et ma*w*e rad.
Byer i Hylke s. v. Skanderborg.

312. *Örbæk* ær en li*l*e b*øj*,
Towtom lege let i l*øj*,
Søønd ær en howwistaj,
Bregsti ær en ma*w*e raj.
Fra Søvind v. Horsens.

313. *Gantrup* er vor hovedstad,
Voorladegård er vor kirkeby,

Dørup er vor kjöbstad,
Hem er en mager rad.

Byer vest for Skanderborg.

314. *Verst* er en gue *bøj*,
Ravnholt ligger så godt i *løj*,
i *Bække* avler di godt row,
i *Kragelund* hår di djes behow.

315. *Engeslöw* æ en stå*we* *bøj*
Rawnhåldt lege let i *løj*,
Tiset die hå di mangel å wand,
i *Swålbjære* feske di fesk i land.

42. Stedlige remser.

En stor del af de i disse remser forekommende udtryk er nu helt *meningsløse*, hvilket vel væsentlig hidrører fra forvanskning af det oprindelige, men dog i visse tilfælde beror på, at man for at beflitte sig på at få rim har drejet lidt om på ordene. I andre tilfælde, hvor udtrykkene er *dunkle*, beror det på, at man ikke er fortrolig med stedlige forhold og egnens dialektudtryk.

316. Gylling er en stor *bøj*,
Lindrup leger godt i *løj*,
i Amstrup avler di godt row,
i Ålstrup hår di djes behov,
i Falling lier di nø for wand,
i Oting hår di ingen anden dannemand
end Knud Hansen pinkelmand.

Byer i Hids herred.

317. Brejning er en gammel bøj,
i Lillerup bor di godt i løj,
Gaverslund er en herlig stad,
i Brøndsted er di aller glad,
di Pjedsted mænd di er så viis,
di Børkop mænd gjö sjæl djæ griis.

318. Sandby er en g*u*er bette bø*j*,
Hadsten ligger godt i lø*j*,
i Vivild s*o*er di en g*u*er sæd row,
de hår di i Svejstrup godt behov;
i Lyngå er der trang for vand,
i Vitten er der ikke en ærlig mand
undta*w*en præjsten å dæ*j*nen,
å di gjennembånket smæ*j*en.

319. Rawnhålt le*g*er let i ly,
V*e*rst ær en ski*d*en by,
Kragelund le*g*er så höjt mod sky,
i Bæ*k*e dær hår di pææng å tææl,
i Asbo h*å*r di gjæs å sææl.

320. Ammelhede er en net lille by,
Virring den ligger i ly,
Floos der avler di godt row,
det kan dem i Kastrup ha' behov,
Assentoft der mangler de vand,
i Favsing er der ikke en ærlig mand,
undtagen præst å dæjn,
å di overbegjoor smejen.

321. Grætrup er en kjön lille by,
Bjårnsko ligger godt i ly,
i Hampen avler de godt rov,
de Bost'er kan ha' det behov,
i Hampensø har de godt vand,
i Snee er de i vandtrang.

Eller: i Snee æ dær e*t* en ææle mand.

Om byer i Nörre-Snede.

322. Hååt ær en g*u*i b*y*,
Pooby le*g*er let i l*y*,
i Æjstrop hå di row å sææl,
i Brösgor hå di pænng å tææl,
i Ståfdrop hå di djes behåw,

i Rådve hår di tö*r*e å tææl,
i Sondebjæ*r*e dier hâ wan kr*u*er.

De fire sidste linjer også således:

o Brödsgor h*å*e di row å sææl,
o Lyngsgor h*å*e di pænng å, tææl,
i Ejstrop h*å*e di gåt row,
i Stofdrop h*å*e di djes behov. Sml. VI, 211.

323. Tærp de ær en g*o*i b*y*,
Bejjstej le*g*er let i l*y*,
i Syvverkro tkjænker di får æ gææst,
i æ møll må*l* di får æ bææst,
di Andrup'er har djært behov,
Mårbæk er en ussel kov',
i Grawwlund t*æ*l di æ pææng.

En kove: et snævert rum som til en seng. Der laves kover i kalkgrave.

Alle byer i Bedsted sogn.

324. Hylke er en kirkeby,
Båstrup ligger lidt i ly,
Ustrup er en herrestad,
Brørup er en mager rad.
I Lyngå er der trang for vand,
i Vitten er ikke en ærlig mand.

325. I Skoi h*å* di noi,
i Hållm hå di slæt it,
Viib*øj* æ en sto*w*e b*øj*,
Sta*w*trop le*g*e let i l*øj*,
i Læmmeng awle di gåt row,
i Kåldt hå di djæs behåw.

Skåde, Holme og Viby ligger sydvest for Århus.

326. Holm ær en smörsii,
Sjøgom den ær urren liig,
Bövoj er et lille slot,
æ Åbøllinger gjör kun lidt godt,
Vettegård le*g*er å æ røø s*a*end.

Væster-Höjst ær i et andt l*æ*end,
i Alsle æer di vost å br*ø*,
i Öster-Höjst æ di n*æ*r v*e* a hongersd*ø*.

Byerne i Öster-Höjsted, Slags herred, Tønder amt. Åbøllinger er det samlede navn på en hel mængde gårde og huse, som ligger udflyttede vest i sognet langs med Arnå, som falder i Vidå lidt öst for Tønder. Flere af gårdene har særskilte navne, men som ikke findes optagne i denne remse. Lyder og således:

Holm det er en smörsig,
Sjövang den er urren liig,
Bøgvåj er et lille slot,
i Vester-Höjst gjör de kun lidt godt,
fordi Eldehus ligger så langt fra land,
derfor ligger Måsbøl å æ røø s*a*nd,
i Höjst (Öster-Höjst) har di smör te br*ø*,
i Alsle er di n*æ*r ve å hungerd*ø*.

327. Löjtved ær en smörsii,
Bjendrop har di enne liig,
Visbjærre ær et lille slåt,
Landby gjör di lidt godt,
i Kooldkår æer di wost å br*ø*,
i Olstrop lier di enne n*ø*,
Lymgårre hyy hat, Törnskov skovkrat,
Tilgård rall, Fårgård vall,
Terp'er knar er hver mands nar,
Lyem vællinggryyr,
Klöjing svolt gær o*w*er et oldt.

Remsen er om byer i Sogn sogn, Kloster amt. Nörre-Løgum kaldes almindelig Sogn sogn og Løgumkloster blot Kloster.

Lyder og lidt anderledes. Efter Ulstrup fortsættes med

Tillgård ralld, Fårgård valld,
Lyemgård hyyhat, Törnskov skovkrat,
Tærp knar er hver mands nar,

Klöjing svåldt gær ö*w*er et åldt,
Lyem vællinggryyr.

328. De Mollerup rotter, de Sporring sparre,
de Törring frøer og Jongyyd sellinger.

J. ɔ: Javngyde. Sellinger: små bitte fisk.

329. Øsløs hyww å Skorup tyww,
Temmerby rakker å Skajhaww bakker.

Fra Vester-Han herred.

330. Di Gylling vandråtter, di Skovns skovkatter,
Lerdrup ståwwskidere, Søby kålhoveder,
Fensten klammertyre,
Gosmer gjæs, Smejerup höns,
di Falling fiis å di Ørting griis.

331. De Vissing galaner, de Galten patroner,
de Hadbjærg møer, de Erridslev søer,
de Balle ånninggrise (ɔ: ornegrise),
de Hadsten krager og de Vivild sandmarker.

332. Når hovfolkene var på hovarbejde på Gl.-Estrup, drillede de hinanden med følgende remse:

Tojstrup mærer å Tårup herrer,
Avning sandtotter,
Ring kukker, Alling bukker,
Flöjstrup vildgjæs,
Ammelhede ho*r*k, Virring pu*r*k,
Floos sto*r*k,
Grund vrøvlinger, Favsing kalukker.

333. De Nustrup syvsovere, de Bæks sandgravere,
de Kraftemos pinnd, de Billund kukmænd,
de Vojens stohæst, de Styding starre (stoddere).
de Hammelöv narre,
de Fredsted duer, de Haderslev fruer,
de Erslev trolld, kan over dem ålld.

334. Bjær*k*le bæ*r*k,
Åver lønngpennd,

Vårrer valldsæk,
Gånsager vost-i-mund.

Byer i Vodder sogn.

335. Åvel, Gavel, Nustrup, Bæk,
Majbøl, Rajbøl, Stursbøl, Terp,
Ellum, Hønkys, Mjøls,
lungebånd, isterbånds pøls!

Især fra Nustrup og Ö.-Linnet sogne.

E. ved Løgumkloster, H. og Mj. en mil nordvest for Åbenrå. Lungebånd o. s. v. er det almindelige sønderjyske navn for lungepølser, medisterpølser. Hele remsen læres småbörn, i alt fald de to sidste linjer, når de skal puste et lys ud: »Pøls!« siges med forstærket tone.

336. Syebøj sak i døj, Kåvverop åp o nøj.
K*å*rop dyyvdåål, Tååstom knyygsåånd,
Flø*j* dænd fåbandede tywwbø*j*.
i Vråww æ di så gråww,
i Vreste æ di så dreste
i Sø*w*l æ di snøwwl,
i Såål gjænne di djæ kå*k* t*e* å gåål
fjo*w*ten daww faa di komme *å* æ skåål.

Byer i Fjends og Ginding herreder.

337. Skovby skredt å Naarom skrald,
Besse esp å Kråwslund hjald,
Hammerum hærrer å Berk beswærer,
Awwerskow træjere,
Bjöstrop bårrer å Fååstrop hjårrer,
Lind knå*t*er, å Kållund rå*t*er.

Byer i Gjellerup og Rind sogne, Hammerum h.: Nörum, Bidse, Birk, Agerskov, Fastrup, Kollund o. s. v.

338. Have den ligger ved bølgen den blå,
i Brokhus kan ingen ting forslå,
Revl den ligger i røg og damp,
Hønholt ligger i strid og kamp,
Fruelund ligger i den grönne eng,

i Skovhus går de så tidlig i seng,
Lysdal ligger udi dale,
Pederstrup har så lang en hale,
Fuglemosegård har ligget foran et slot,
Elkjærgård gjör hverken ondt eller godt,
Mavsing ligger udi en ring,
og Mavsing møllehjul går runden omkring.

Gårde og byer i Vinderslev s., Hids h.

339. Albæk den røø
kan lægg Frendstrup øø,
Hjedsbæk kall,
møllerens fald.
I Busted der får de en god skalleføø,
i Hjeds der lider de både hunger og nø,
i Brasted der er de no'n dulle møer,
i Byrsted der er de no'n dovne søer,
i møllen søber de varme kål,
i Veggerby drikker de luset vand,
i Lyngsø skider de i deres hoser,
i Torndal bæres det ud i poser,
i Aastrup er de både stor' og stærk',
i Höjris er de både favr' og nett'.
Digtet i *Nibe* og skreven i knibe,
kan du så gjætte, hvorfra det kom,
så er du klogere end paven i *Rom.*

Byer og gårde i Suldrup og Veggerby sogne syd for Nibe.

340. Hjeds gjæs, Brasteds gassier,
Byrsted svin, Veggerby lus,
Lyngsø lyngtopp', Åstrup ååskposer.

En del af de samme byer som ovenfor.

341. Di Ås gjæs, di Ballebo vyww,
di Gångstej tyww, di Elbæk tælleknyww,
di Aggestrup ratte, di Ørbæk katte,

flöjjskæg æ Towtum, snöwsom i Søind,
følle ette te Brigstej.

Byerne i Gangsted og Søvind, Vor h.

342. Søndenæs knyww, Astrop tyww,
Skjærbæk skræ*v*el, Hjæmste herremænd,
Gesing dörtrækkere, Mosbøl svin,
Barsbøl svindrywwere, Gårkrog knååld,
Gasse trålld ær ö*w*er dem ålld.

343. Årup buu, Kargård fruu,
Stawne ha*t*, Varming swa*t*,
Sjæm ka*t*,
Höm pra*k*erer, Råår ra*k*erer,
di Ki*r*kby møer di æ sa ty*k* som køer,
de vålder di Åveling stuur,
få di gær så lænng uur,
Væsterbæk bårresæ*k* löjt hat Lundsmark.

Andre har efter »ra*k*erer«:

Væsterbæk skældebasserer,
Sjæmm ka*t*, Varming va*t*,
Lustrup fårkyllinger,
Öster-Veeste törretrillerer,
Væster-Veeste sååndknyygerer.

Å. i Gram s., Kargård, Stavnager, V., H. i Sem s., Kirkeby, Obeling, Vesterbæk i Roager, Lundsmark i Hvidding s.

344. Rejsby stenhorsk,
Kjærbølling griis, Åveling fiis,
Hawwervåj kat,
Syndernæs knyww, Astrup tyww,
Brøns ræ*v*el, Skærbæk skræ*v*el,
Gessing dønndtrækkerer,
Hjæmstæj hærremind,
Ottersbøl gå*l*dt, Mjoolen swå*l*dt,
Fårballom kleghææst, Hybjæ*re* valldkruus,
Døstrup fruu, Vinum duu,

Gasse trålld di ka ö*w*er dæm ålld.

Andre tilføjer:

Skast kukmind, Ballum törretyww,
Randerup tælleknyww, Kringelum hærremind.

Byer syd for Ribe; Kj. i Rejsby s., Obeling, Havervad, Søndernæs, A. i Brøns s., G., Hj. i Skjærbæk s., O., F. i Mjolden s., Höjbjærg i Ballum s., V. i Døstrup s.

345. Vester-Alling stuu, Flöwstrup vildgjæs,
Ammelhie griis,
Mueskjær rotter, Öster-Alling bokker,
Rengs hunnd, Oning vellingwååm,
Töjstrup mææere, å Tårrop hærre,
å Fawseng kalukke di sked i djæ krukke,
å gjemme et te poosk
å æ*d*er et te djæ juulawtens nætte.

Alle disse byer hører til Gl.-Estrup gods: Flöjstrup, Mosekjær, Avning, Tårup, Favsing o. s. v.

346. Nøvel fruu, Gram duu,
Endrupskov glår mø, Åske skirren sø,
Stjænsbæk rænndbæk, Aanom revvelsæk,
Höjrop kryv i ly, Stenderup starreby (stodderby).

Nybølgård, Endrupskov, Åskov i Gram s., Stensbæk, Arnum i Höjerup s., Stenderup i Toftlund s.

347. Årop fruer, Kargård duer,
Stawne ha*t*, Warming wa*t*, Sjem ka*t*,
Lostrop kå*k*kyllinger, Rivve slughalls,
Öster-Veste brændevinsdre*k*ere,
Sønder-Farop håwn mænd,
Vester-Veste sandknyggere,
Ænderop, Stænderop,
Råhe rotter, Widdeng wandsluger,
Høgsbro kållstruer, Ræjsby skronnerhås,
Brønns a*d*el, Skjærbæk, skra*d*el,
Gasse trålld, Winom wålld,
ær ö*w*er dæmm ålld.

348. Varming va*t* (ell. höns), Sjem ka*t*,
Tanderop taptååsk, Hillerop røø ååsk,
Farup a*d*el, Kjærbøl skra*d*el,
Darum duer, Jæste fruer,
Tved hærrer, Tånng smærrer,
Ovvekjær kalkunsk hanner,
Lustrop ko*k*kyllinger, Rivve slughalls,
Öster-Veste dyndtræ*k*ere,
Sønder-Farrop sandknyggere.
Eller: Vester-Vested sandknyggere.
I V.-Vedsted siges:
Österby rotter, Vesterby sandknyggere.
Alle sognene i kreds om Ribe.

349. Rivve, Rivve knivvererer,
Öster-Veeste, Öster-Veeste törregrawwerer,
Farup, Farup døøndtræ*k*erer,
Veeste, Veeste saandknyggerer,
Ænderup, Ænderup stek i j*o*r,
Råjhe, Råjhe rå*t*er,
Hwerring, Hwerring vanndslugerer,
Høgsbro, Høgsbro kållstruer,
Rejsby gås, Kjærbølling stighås (?)
Brønns ræ*v*el, Skærrbæk skræ*v*el,
Gasse knålld kan ö*w*er dem ålld.
Alle byerne syd for Ribe.

350. De Ogslund møer, de Guldbjærg søer,
de Vitrup hådere, de Lindknud stådere,
de Adserbølle fruer, de Kidholm vinduer,
de Klelund grinnere, de Hovborg selvherrer.
Fra Lindknud sogn.

351. Di Tyrstrup herrer,
di Fåvrvråer fordærrer,
di Høkkelbjærgs trolld,
di flywwer öwwer ålld

mæ en lille börren pennd
te di Vindrup'er kvennd.

Kvinde er et skjældsord.

Byer ved Christiansfeldt.

352. Strandby rænder, Esbjærre spænder,
Rørkjær obag-a*t*er, Gamstby wandka*p*er,
Måre kumjælk, Vældbæk giedmjælk,
Nowrop foorloot, Oggelvig viir*i*s,
Kwawlend twinder,
di såt dæm åp o Båldersle båår awwer o *o*d di
mawwer mæ di fejer.

Fra Jærne sogn: Måde, Kvavlund, Uglevig o. s. v.

353. Borris a*d*el, Faster skra*d*el,
Felding foorhåwwed, Assing stållstånng,
Tjörring törretyww, Snæjbjærre grödlyww,
Rend hærrer, Hanning smærrer.

354. Hallum svanser, Kvong danser,
Åsted pevlinger, Kvorup svevlinger.

Remsen er længere. Fra Ölgod.

355. I Sønder-Omme bor:
Österby totter, Bøwl rotter,
Nårre (egentlig Bøwl nordre) møs, Kirkeby
mogråger,
Gårds krager, Skovsende stager,
Baggesgård kratast, Kroge hönseraand,
Simmelhus spidsnakke, Hvælplund gåjjstaag,
Møbjærg mjælk-å-brø,
Brande a*d*el, Filskov skra*d*el,
Omvrå hærrer og Hallundbæk mærrer.

Hvælplund har fået det navn, fordi Jullingholms jagthunde her oplærtes.

356. Astrup mærer, Ørup pærer,
Hyllesteds flødekrukker, Rosmus vallegryder,
Jensgård gimmer, Balle væddere,
Hoed ha*r*k, Glatved sto*r*k,

Österballe sandslikkere,
Høbjærg og Alsrode ere to byer så gode,
Ålsø er så bar en by,
Homå ko har ingen ly,
det svier i Tolstrup mave,
det må de i Vejlby beklage,
det ler Lund ko af.

I Lund er der en lille skov. Fra Sønder h. v. Grenå.

357. Tandrup grydeskrabere, Sjørup hvedeknagere,
Grönnerup sandbagere, Risgård åleskrabere,
Strandbygårds tyrkalve, Lillemølle vandrotter,
Kjærsgårds blommer, Vestergårds konger,
Ærtbølle la*p*, Myrhöj kna*p*,
går lige ind til degnens tøndetap.

Byer og gårde, der alle hører til Strandby sogn syd for Løgstør.

358. Di Tiis griis, di Wrenste wre*n*iker,
di Ossenterp hærrer
di Witrup tyww, di Skøtrup knyww,
di Kløster kåk, di Marribo råk,
di æ wit bek̂*æj*.

Kloster er B*ö*rglumkloster. Fra Vendsyssel.

359. Ravnholt og Guldforhoved,
Kolpen og Kjærshoved,
Tyvkjær og Rom, Drækkeborg og Drandtom,
Knærkisand og Klem,
Storgård over all dem.

Se VI, 209. Fra Ikast, Bording og Vrads sogne.

360. En pige her ovre fra Lime (i Salling) havde en gang været til et kartegilde, og så kom hun til en anden pige på vejen, som spurgte hende om: »Hvor mange kartepiger var I?« Hun svarede:

»Dær wa mæ, så æ f*o*r,
dær wa jæn fræ Limg*o*r

å tåw fræ Hærrop
å jæn fræ Trærrop,
å An Heje å Mæt Kåk, å dææer æ*r* æ flåk.

43. Stedlige börnerim.

En del *börnerim* er også mer eller mindre stedlige. For det meste beror dog sådanne stedlige benævnelser kun på tilfældigheder eller på bestræbelsen for at få rim. Sligt er tilfældet med visse *hyrderim*. De drages frem, når passende lejlighed gives, og der foretages da blot den ændring, at et nyt stednavn indsættes. På den måde kan man betragte disse rim som *vandrende*. Da stedet her ikke er til at give en samling af de *stedlige börnerim*, men kun at pege på de overgangsformer, der forekommer, og derved ligesom bane vejen for en kommende samling af börnerim, som dog selvfølgelig ikke kunde have sin plads i foreliggende bog, vilde jeg her blot anføre nogle enkelte prøver til oplysning om, hvad det er jeg mener, og hvad talen egentlig drejer sig om.

361. A kam te *Hvamm*,
å de ku vææer de samm;
a kam te *Boorbjærre* bøj,
å dææ krøv a i løj;
a kam te *Skaww*,
å di ga mæ en bien å gnaww,
a kam te *Tenkedåål*,
å dææ wa kååI,
a kam te *Hæsselo*,
å dææ børrelt di åpo,
å de gik öwer grøwt å diig,
å de gik bådde skjæ*w* å liig,
å de gik e*m*er løstig.

Steder öst for Holstebro.

362. Han skal til *Åds* efter en dåås,

til *Riiv* efter en piiv,
til *Skyww* efter en ryww
Århus, Ribe og Skive.

363. De wa jæ*n* gång, wå piig wa uur i *Fii sø*
å ryw t*a*r h*y*,
da blöw di en gjæđđ w*å*r,
så rå*v*t di ađ Pæjer i *Bårk*,
han sku komm mæ æ hjöfårk,
å di ka*l*dt på Kr*æ*n i *Krådg*,
han skuld kom å fo æ gjæđđ åp å ååg,
mæn da han fæk æ h*u*e po æ få*r*e ree,
slæ*v*t æ hool a*t*en all öwwer æ stue hie.
Da han ko*m* po *Wåår* bro*w*,
da slap ålld hans fiir hy*w*l i to*w*,
å da han ko*m* po Wåår gååđ,
da mö*t* han en ma*n*d nåk så wal te mååđ,
han wa fræ *Nårre*,
å han vild ha dænd hall gjæđđh*u*e å bårre,
så låwwet han ham hawwer te en tåwt
å f*i*el te en låwt.

364. Dæ bue en mand i *Hammelbrow*,
han hå flie sönne, end do vel tro*w*,
han hå Stue-Las å Lelle-Las
å Lassenfæld å Öwwenskjæld
å Krusendal å Snusendal
å fæ*m* stakkelsposse.

365. Dæ sad en lelle piig ve *Lennebjærre* ba*k*,
— Dulledul! —
dæ kom en lelle dreng å vild kilder hende na*k*,
han vild ree hende h*o*r,
han vild uut hende f*o*r,
han vild kla*p* hende l*o*r,
om han skulld.

366. Jens Munk han var så strunk,
han kund' så herlig prale,

han kjöbt' en hest af *Viby* præst,
den vild' han ej betale.

367. Mikkel ræv
han skrev et bræw
han sendt' et til *Vejl'*
og lod det forsegl'
med lik, med lak,
med gammel skråtobak.

368. Mikkel med den lange hale
han stak op i *Jegsen* dale,
han tog både stor' og små,
så kaldt a ham Mikkel gro,
så læt han mæ go.

369. Di *Jegsen* råtte
di sk . . i dje påtte,
di lukker 'et i loos,
di gjemmer 'et te poosk
å spis 'et te dje ywlawtens-natowe

Eller:

370. Di *Astrup* råtter
di pisse i djæ påtter
å sk . . . . i djæ kanner
å skjænker hweranner,
di slår e i loos
å gjæmmer e te poosk.

Om Store-Ajstrup i Slet herred.

371. Kjesten Donses hun sad ved det *Hjerndrup* lej
mæ isterbondpølls å rowle,
hun sloj en sk . . ., der var fem al lang,
å den kund di høør te *Fovre.*

372. Klår åp i sky,
la ræjn i *Ty,*
klår åp ve wås,
la ræjn po *Mås!*
la fowlen flyww,

la toogen dryww,
la riig mands b*a*r sed håt i d*y*,
la fa*t*e mands b*a*r kom t*a*r te by,
å gi vi arme *Sallingbohöwrer* jet bette kun ly!

373. Ræjjnboww!
skønd dæ hjæm igjæmmel *Rold·skov*,
di kow hå kjæ*l*t, di f*o*r hå læ*m*t,
di so*w* hå lå griis,
tö*l* røø å tö*l* døø
å tö*l* ga*l*dtgriis, dæ le*g*er i aggerreen.

374. De ræjner, å de blæser,
de er så hård en sky;
Gu nåå vi *Fitting* hjårrer,
vi h*å*r så låndt te b*y*.
Gu gi, de war a*w*ten,
å a war i·mi sæng,
å a håd mæ en påt bogetgrød,
å a mot eed å dænd.

375. I Wonng
ær æ daww lonng,
æ træsko ær tonng,
æ mældmad ær slååg,
å aller for vi tebååg,
tiele åp å silde i sæng,
skam sku tien i Wonng få dræng.

Vange i Ö.-Nykirke sogn.

376. Lelle Wåhææer, klår op i sky!
i *Skjærlunds* hie er ingen steds ly,
å der er så undt få vi smo hjårrer å vææer.

377. De renger i *Vænng*,
di drywwer djæ bö*n* i sænng,
di æ så small som flowwe,
di fo hwærken nætå*w* end dåwwe.

378. Vor byhyrde med hans höjpuldet hat
de femten kjærester har han haft,

de ti de har ham rent forladt,
men de fem de elsker ham endnu;
den første hun hedder »Grimmiskovkat«,
den anden hun hedder »Hvad ta'r du dig fat«,
den tredje hun hedder »Tung«,
den fjerde hun hedder »Let«,
den femte hend' kjender jeg ikke så ret,
men nu har han fået sig en kjærest på ny,
og det er »Mette Sladders« i *Galten* by.

Sml. hermed visen om Knud Hyrding.

44. Efterslæt.

Nærmest henhørende til »Stedlige talemåder og remser« må man nævne alle hånde remser om *forskjellige byers beboere.* Nogle af dem er vel fra først af fremkomne som nidremser. Ja, hele *viser* af den slags har der været. Jeg har for mange år siden hørt en synge, hvori hver mand i Ulvborg sogn havde sit vers. Men alle slags börnerim og börneskjæmt, gåder, folkeskjæmt og folkeskik kan strejfe ind på dette samme område. Det vilde dog ikke her være stedet at fremkomme med ret mange egsempler herpå, men nogle enkelte må der forundes plads, for at læserne kan skjönne, hvad der er min mening. Forøvrigt må jeg henvise til den samling af stedlige minder, jeg har givet i »Sagn og Overtro fra Jylland, 6. samling«, og hvad jeg der har fået lejlighed til at indflætte til oplysning om visse enkeltheder.

379. Mikkel Bisnap han er fin og net,
Morten Madsen han er nok så tæt,
Kristen Herman han er ret og ærlig,
Morten Nörgård han er nok så nærig,
Manuel de er en gien gålt,
Frederik han er nok så stolt,
Frans Andersen med sin tykke krop,

Frans Nörgård han kan åller få nok,
Jakob Lærke han synger så godt,
så siger Peder Fransen: Nu er det nok!
Peder Munk han lyner og gåler,
Niels Kristian fryser, te han knåger.

Om mændene i *Estvad.* En enkelt af dem er endnu levende. Gien gålt: fedet galt.

380. Æ degn han slår somtid hårdt,
Sören Pedersen han er aldrig væk,
ja, Sören Pedersen han gjör enhver godt,
Jens Brunsgård han gi'r hver et smæk,
Per Kristian er både tyk og fed,
Per Sinding er både op og ned;
ja, Per Sinding er både god og gal,
Kræn Pilgård er både lang og smal,
Per Husted er en stræbsom mand,
Per Stoffer skræver alt det han kan,
ja, Per Stoffer triner godt til framm,
Hans Skomager bor møt i æ dam,
Jens Baelsen troer, Kræn Nordsgård kan hegs,
men Per Kristian han er nok så figs,
Niels Larsen er en ussel mand,
Niels Trærup er ud af fattig stand,
Jens Andersen brovter og h*å*r e*t*,
Kræn Bavnsgård klager sig og sk*å*r e*t*.

Om beboerne i *Lime* sogn i Salling. Skal være lavet for en 40 år siden af en gammel mand i sognet.

381. Sören Povlsen han har så mange røde køer,
derfor går Sören Lund som en lille inspektør.
Ras Kok han hængt' sæ siel,
derfor kund Jörgen Snedker godt danse riel.
Kristen Fowwe han har en fodret lu',
derfor går Bak-Kristen ærend for den Bisgård fru'.
Jens Steffensen han har en sort ko,
derfor er Lars Børs i en gal tro.

Jens Peter han har en stor gård,
derfor har Jens Jensen et sort hår.
Jörgen Bennetsen han har nowwer røø ö*w*n,
derfor går Abraham al tid med en bø*t* fuld af löwn.
Peder Søndergård han kunde godt læse breve,
derfor vilde Morten Junker ikke have sin datter til at leve.
Jens Brundby murer,
og Niels Mogensen lurer,
Povl Drejer rokker,
og Ole Jörgen går i sokker.
Sören Tønnesen han er både tyk og fed,
derfor er tolderens Jörgen al tid vred.
Jakob Terkelsen han er kniben,
derfor går Sören Mikkelsen og røger af piben.
Smeden banker,
og Alfast spanker,
Jens Svensk han graver til dem ålld,
derfor kund' Jens Vadstrup godt told'.

Fra Österby på Samsø.

382. Henne på *Uglkjær mark* i Sindbjærg s. digtede de en vise om alle mændene, og den begynder således:

Mikkel Lavrsen er så smækker og smal,
han sæjer, den viis den er alt for gal.
— Så hænger di randsler om aftener. —
Per Rugbjærg med hans brede pand',
han sæjer, den viis den er i band'.
Niels Underup med hans messing-paryk,
han sæjer, den viis den skal o tryk.
Antonne med hans spindehy*w*l
han spinder de hy*w*l, de hænger dem ily*w*l.

A. var nemlig rebslåer.

383. Maren te Anders Peersens hun t*å*r sæ en t*o*r,
Kåren te Knud Mowwensens hun klør sæ o hende lor,

Kjæn *O*s hun g*o*r så krom i hende g*o*r,
å Maren te Justes flø*t*er sjæl hende f*o*r,
Trin Dal hun vil for hver mand ske*n*k,
Anmari Tåål hun kan så herlig gå og le*n*k,
An Hååg hun slår så tit en f..,
Sessel Vestergor hun t*å*r sæ en pris,
Ingeborre Daniels tre*p*er så småt som en f*o*r,
Sessel Kamp hun sæ*t*er hende saalihed *o* ed,
Maren Mastrup vel gjaan ha sæ en t*o*r,
Kjæsten Mari te Pe Pesens hun sæjer: De æ missel gåt få hwæm dæ ka f*o* ed;
Stinne Skåårbå*r*e gor i hende gammel tröjj,
å Krestjane de ær en prajjræjj,
Kåren Rytter gor i hende pjalte kjoller,
Maren Meldgor hun læ*v*er å stroler,
Lene Odderbæk slår så stowr en swans,
å Mæt Kjæstin te Kræ Johannesens hun klør sæ o hende krans.

Om konerne i *Hvingel,* He sogn ved Ringkjøbing. For en 40 år siden var alle disse koner levende.

384. Å e green danner a tiwrstagger,
sæjer e skommagger.
Jammen a danner bæjer,
sæjer e sæjjskræjer.
Jow vest,
sæjer Jens Krest.
Såen en dræng,
sæjer Nels Møllesvend.
A ka bææр ’em te Rusland,
sæjer Tammes Træskomand.
A ka bær ’em hjæm i en sæk,
sæjer e Bæk.
Da væjer di manne puend,
sæjer Jörren i e luend.
Han ka hæller e*t* bær em te bååg,
sæjer han e Krååg.

Fra *Bredstruplund* v. Fredericia. Første linje har hentydning til, at skomagerens nabo hedder Gren.

385. Dæ ståe en hund ve Kristen Sörensens port
den såi di, Hans Nissen haj gjort.
Så gik en ind te Jens Fris,
han gjoo en viis.
Så gik en ind te Kresten Tuusen,
han ga en en luuseng.
Så gik en ind te Hans Birk,
han såi, en haj kwærk.
Så gik en ind te Tue,
han ga en jen å æ snue.
Så gik en ind te Povl,
han såi, en sku ha smowl.
Så gik en ind te Lawwe Jensen,
han penselt en.
Så gik en ind te Mas,
han såi, en va skit tepas.
Så gik en op te Kristen Smej,
han vist en åp o den åwwe vej
Så gik en ind te Niels Fønbe,
han ga en rönbe.
Så gik en ind te Fale,
han taw de hale.
Så gik en ind te Jörren Holdt,
han taw en oldt.

Fra *Stevelt* i Nordslesvig.

386. Der går en tuss i Mikkels goer,
å den hår gån der i manne oer.
Da skuld vi hat'en dæfræ,
så han Kræn Skræ.
Had vi hat en kjæp,
så han Jæp.
Mæ en klont,
så han Pe Bront.

La mæ fo’n onder en sæ*t*,
så hun Mæ*t*.
Hwa væjer ’en?
så han skræjeren.
Femten pund,
så han Klavs Lund,
La mæ gjör’en ve,
så han æ sme.
La wås læg’en o æ rest,
så han Bertel o æ kwest.
Vi ka e*t* en gång löwr ’en,
så han lelle Söwren.
La wås sæt’en åp o bowr å bænke,
så hun Jens Hansens enke,
No hår a aldrig sjæt en fuler,
så han Jörren Hjuler.
La mæ put ’en i mi lomm,
så han æ Domm.
A tro*w*er, ’en sprækker,
så han Hendrik Tækker.
De er e*t* waer å last’en,
så han Kasten.
Læ wås pøll’en,
så han æ møller.
En er roste,
så han Anders Husted.
Læ wås kyl ’en ad æ væjr,
så han Knuds Pæjer.
La mæ så fo ’en o æ fårk,
så han Hans Stårk.
La wås hakk’ en,
så han Bakken.
La wås læg ’en i en bog,
så han Hans Krog.

A trower, 'en rygger,
  så han Sören Brygger.
Da er 'et en låwwele,
  så han Per Owwergor.
Den æ dejelsom,
  så han Anders Nielsen.
Ska vi't ha'en djæld?
  så han Kjeld.
La wos fo 'en a væjen,
  så han dæjnen.
Vi sku hat en te væjster,
  så han præjsten.
Ja, vi ka't fo 'n låndt,
  så han Kræn Brondt.
La wås så stans 'en,
  så han Pe Hansen.
Men så for a å fo 'en te skræj
  så gaver Kristian Smej,
öwwer den hejle tus
å bed 'en så bre som en kàrus,
å så mæ et smit
så war et i ham de hejle skidt.

Vi går nu fra remserne over til de *stedlige viser* De fleste af disse er nidviser, og flere af dem er af temmelig ny oprindelse, men andre er og forholdsvis meget gamle. Vore fædre har haft åbne öjne ej alene i geografisk henseende (m. h. t. de stedlige naturforhold), men og i kulturhistorisk henseende (m. h. t. folkeejendommelighederne), og om end öjnene er blevne noget matte og glansløse ned imod vor tid, så er blikket for begge dele dog ej endnu ganske udslukt. Det er dog kun en svag efterklang af det oprindelige, der endnu fremkommer, hvilket kunde synes et bevis for, at folket i höj grad er åndeligt synkende. I de sidste århundreder har dette sikkert også været tilfældet, men jeg tror, at det nu atter er åndeligt stigende, om end på en noget anden måde.

387. En vise om *Brande* sogns piger:

1. Åld wå pigger vil giwtes i oer,
derom vil a sönng så gåt a fåstoer.
— Trilillilit å dalidera! —
derom vil a sönng så gåt a fåstoer.
2. Kjæn Otster hon ær net å skjön,
hun vil ha wå sownfoweds sön.
3. Skjaalunds kåål æ lomsk å stell,
dem vil æ pigger åldti drell.
4. Thomas Blæjsbjærre han æ lelle å bette,
han skal ha Jens Jörrensens dætte.
5. Stin Peters mæ hinne udståppet loww,
hon vil væær Knud Knop hans froww.
6. Di sæjer, Skjærris pigger æ tykk
sa nær som den lille, dæ goer ve krö*k*,
7. Per Torp han bejled te Ån Skø*t*,
hind den lille trimmelbø*t*.
8. Men han fæk så hååreie næj,
så blöw han så usigelig ræj.
9. Per Pik mæ hans krøllet hoer
han vel kla*p* Berret Holm o æ loer.
10. Mads Kwåtbårre mæ hans morgenfroww,
a frøjter for, han bli*w*er få gråww.
11. Han ka herlig skyd te skiww,
får han tår se*j*t mæ æ venster yww.
12. Dorret hun hå læer å lyww,
hun ka ek længer i Skjaalund blyww.
13. Hun vil illi*w*el e*t* ha Jens Donner,
få de te han stael Per Lasens ronvær.
14. Niels Jensen han æ stuer å stærk,
han vil rø*k* i æ pigger djæ særk.
15. Mett Povlster b*e*r bodde awten å mowen,
te hun ku blyw Per Siversens kowen.

16. Niels Kræmmer han ka prååt å prååi,
han hænger i Mett Væstergors hååi.
17. No hår a songen så gåt a fåstoer,
gid åld wå pigger mo blyw giwt i oer!
18. Foer a sjæl så ingen madamm,
så ka et åsse vææ de samm,
— Trilillilit å dalidera! —
så ka et åsse vææ de samm.

388. Der bor en skrædder his opp' på bakken
med pisk i håren og pung i nakken,
fire klover og ingen ko
det er hele skrædderens bo.
2. Der bor en kjælling his ned' på gaden,
hun bager kringler og hvedekager,
en vakker datter og så en so
det er hele skrædderens bo.
3. Der bor en skomager his omm' i krogen,
vi var tilfreds, at Fanden tog ham,
alt både med hans stövl' og hans sko,
så kund' vi lev' i fred og ro.
4. De *Virklund* piger de er så rare,
de kjøber kniplinger for en daler,
ja, for en daler eller to,
derfor har de ingen sko.
5. De *Skovhus* piger de er så bjatte,
de går om dagen med höje hatte;
hatten' kan de int undvær',
derfor har de ej silkeklæ'r.
6. De *Salten* piger de er så nippe,
de går om dagen, som de vild' trippe,
de tripper, og de tripper ej,
derfor får de karlen's nej.
7. De *Tem* piger de er så höje,
de hjælper karlene af deres tröje,

de kruser op i deres hår
og venter, de skal bliv' gift i år.
8. De *Pårup* piger de slår slinte,
de går om dagen med deres rinte,
så snart de kan få rinten ind,
så sætter de dem pa en pølsepind.
9. De *Tømmerby* piger de står i laden,
de ser så ofte ud på gaden,
så snart de ser en hvirvelvind,
så lukker de dem snarlig ind.

Denne nidvise er fra egnen syd for Silkeborg. En stor mængde af slige nidviser har været gængse omkring i alle egne både i ældre og nyere tid. Hvem der er sådanne visers forfattere, bliver så vidt mulig dulgt af let forklarlige grunde, og det går gjærne sådan ved visens vandring fra mund til mund, at én sætter et vers til, en anden et andet, hvorved den vinder i udstrækning og fra at omfatte nogle enkelte personer *kan* til sidst komme til at rumme et helt sogns folk i sig. Viddet er tit meget grovkornet, men næsten al tid meget træffende over for enhvers bröst.

Man har for ikke mange år siden set egsempel på, at en ungkarl i *Hjermind* nær var kommen galt af sted, fordi det opdagedes, at han havde digtet en nidvise om sognefolkene, men blev hjulpen ud af forlegenheden ved den såkaldte »Jerusalems skomager«.

389. Den vise, hvoraf her neden for meddeles et par brudstykker, er digtet som nidvise ved en bestemt lejlighed, nemlig i anledning af den knappe beværtning ved et gilde og altså for at spotte værten.

1. Præsten med hans guldbonden lov',
— Kom lidt i fad! —
han vild mæ i den pott å dov'.
For Jens Karstoft han od æ klimper aw.
2. Johann Vrå hun tov te å vrii å vrååan:

»Her vil en hön' mier nejr fræ æ rããn.«
3. Inger Vrå hun satt sæ nejd å skröww,
hun gjord' en klimp i Jens Karstoft hans ńöww.
4. Æ faad wa smo, å æ villing wa fo,
æ pandekåg' kund slet ingen ste'r no.
5. Povl Torlund stryger hans feddel i laww:
— Kom lidt i fad! —
»Her hår vi hat trej sulten daww!«
For Jens Karstowt han od æ klimper aw.

390. Visen om de *Enner* piger.

1. Ved Pe Tammesens piger begynder vi først,
— Som fuglen flyver i tælle. —
Jens Jörgensens piger har mod i djer bryst.
Under de krogede elle.
2. Jens Bruns piger de bær' æ pris,
Sören Lavsens piger de render og f..
3. Severins piger er så rød' som en ros',
Sören Jensens piger de pisser i djer hos'.
4. Jens Pæjesens piger de malker i djer spand',
Mads Jensens piger vil gjan' ha' en mand.
5. Knud Pæjesens piger er butt' og forædt,
— Som fuglen flyver i tælle. —
Per Madsens piger vil gjan' ha' dem lidt.
Under de krogede Elle.

Disse ti mænd i Enner ved Horsens havde hver sin gård, og gamle folk bekræfter også, at der ikke var flere gårde i byen.

391. Her efter følger en meget kjendt skjæmtevise, der sagtens oprindelig er digtet som nidvise over en vis bødker, men nu bruges for at spotte hele standen. Således har vi også viser om skræddere, skomagere, møllere, præster, degne. o. s. v.

1. Lavst Jensen han solgte sin rødhjælmed' stud,
— Allery allery allerallala! —
for han skulde hen og kjøb' hywl af Knud Fut.
Futri fallala!

2. »Og kjære Knud Fut, kan du slöv' mæ et par hywl,
for a skal kjør' for vor' pigger i ywl!
3. Og kjære Knud Fut, kan du stand' mæ et par råd',
for a skal kjør' for vor' pigger o æ gåd'!
4. Du må endeligmål gjör' dem stærk' i æ nav,
for a skal så tit kjør' mæ frowwen[1]) te *Ryhaww*.
5. Di må endeligmål vær' fast udi jægger,
for a skal så tit kjør' mæ frowwen te *Ljærgrav*.
6. Du må endeligmål gjör' dem fast i æ døwling,
for a skal så tit kjør' mæ frowwen te *Növling*.
7. Du må endeligmål gjör' dem fast udi fel,
for a skal så tit kjør mæ frowwen i træl.
8. Du må endeligmål gjör' dem fast udi ring,
for a skal så tit kjør' mæ frowwen te ting.«
9. Men så kom der sne, og så kom der slud,
og så kund' æ pigger slet ikke komme ud.
10. Så satt' vi 'et ud til påsken så skjön,
så kjoor a så rask med æ pigger omkring.
11. Ja, kusken han kjoor i galop og i trav,
så skiltes 'et ad både hywl og nav.
12. Den gang han kjoor op ad *Knækkelbjærg bakk'*,
så kom der en fel og slog ham i hans nakk'.
13. Den gang han kjoor midt på *Ejsing bro*,
da gik både hywl og vogn i to.
14. Og da han kjoor ad *Növling* ind,
da skiltes 'et ad hver eneste pind.
15. Lavst Jensen han sad æpo hwæjren å tut:
— Allery allery allerallala! —
»Guj nåå mæ den daw, a kjöwt hywl å Knud Fut!«
Futri fallala!

392. En smedevise begynder således:

1. Smeden kaldte på sin dreng,

---

[1]) måske det er rettest her og i det følgende vers at sætte: wå pigger for: frowwen.

han skuld' op og blæs';
der flöj en gnist fra drengens end'
op i smedens næs'.
Kom fruer og mø, kom væsselige ind,
og for den lille se og ve og opstafferede, udstafferede, sølvvallerede, guldvallerede, knægten ret på polskruvold.

2. Smeden smed hans hammer og tang
og ud ad dören rendte;
kjællingen hun bag efter ham,
hun tænkte, smeden brændte.

393. Slutningen af en anden vise lyder således:

1. Vor præst han fik en tyrkalv,
og den var grå:
vor degn et blakket hæst'føl,
det red han på.
2. Præsten vild' til kirken får'
på hans grå kalv:
og degnen bag efter,
som han var gal.

Af denne vise, der er meget udbredt og tillige meget gammel, hvilket versemålet også tyder på, haves en særdeles god opskrift fra Skjelskør-egnen.

I flere viser fremstilles forskjellige håndværksmænd, som en pige har at vælge imellem, men hun har noget at udsætte på dem alle og vælger i regelen til slutning en bondekarl til sin mand. De fleste af den slags viser er plumpe i udtrykkene, så de næppe kan trykkes, i alt fald ikke helt og holdent, men værst er dog de viser, der fremkommer som en slags gåder med tvetydig udlægning. Her er imidlertid ikke stedet til nærmere at komme ind på betragtning af den slags folkeminder, som henregnes til *Skjæmteviser*, hvad enten det nu er af nyere støbning, eller det er omformning af ældre motiver.

394. Visen om »den stjålne harve«.

1. Nu har vi digtet en vise på ny, — Ju, ju, ju!
og den er givet i Ribe by. — U, u, u!
Så stjæler de harven om aftenen.
2. Den vise at sjunge det koster ej stort,
det er om Adser på *Stennervadgård.*
3. Adser han taler alt som en monark,
han har stjålen en harve på Ribe mark.
4. Klemmen Kjeldsen, som bor næst ved Jens Skår,
han så, den harve den stod i forvår.
5. Han os det siger og ikke lyv',
da så han den sønden for Ørmis hyw.
6. Og som man det hørte hen udi kort,
da var det Palle Hjorts ved den östre port.
7. Palle Hjort han taled' da til sin svend:
»Og skuld' du ikk' fly os vor harve igjen?
8. Ja, kunde du skaffe mig harven min,
da skal a betale dig umagen din.
9. Der er to rosiner og så en svedsk',
lad mig så se, at du bruger din pisk.«
10. Den svend han sadler op sin hest,
han siger, at han vil vær' Adsers gjæst.
11. Klemmen Kjeldsen kunde ett' være i fred,
Palle Hjort hans svend vild' ha' ham med.
12. De red til Stengård, så det havde klem.
og der fandt de Adser Mortensen hjemm'.
13. Klemmen Kjeldsen han talede hårde ord:
»Hvor er den harve, du stjal i går?«
14. Adser svarede ynkelig:
»Min kjære Ven, det var ej mig!«
15. »Her hjælper ingen undskyldning til,
og du må sige alt hvad du vil.«
16. Palle Hjort hans svend han triner frem:
»Jo, du skal før' os vor harve hjem.

17. Og det skal du gjøre, så nødig du vil,
og så skal du give os penge til.
18. Penge at få det er noget svår,
rid med til Stenderup til min får!«
19. Og der de mon komme til Stenderup by,
da hørtes i samme et ynkeligt kny.
20. Lisbet hun binder hend hoved i klud:
»Hvad er det for folk, te vi ser her ud'?«
21. An' Mortensdatter kom trippende frem:
»Jeg ser, at vor Adser han er med dem.«
22. Lisbet med hendes tykke lyw:
»Jeg hører, di sæjer, vor Adser er en tyv.«
23. Hans Mortensen smiler under skind:
»Ti still', mo'rlil, lad dem først komm' ind.«
24. Den tid de tren ad dören ind,
da hørtes allarm af byens kvind'.
25. An' Platters hun kiger så hyvt i sky:
»Har I hørt den snak, der er i vor by?
26. Det vil jeg sige jer udi lön,
det er om Morten, Adser hans sön.
27. Det vil jeg sige jer godt og kort,
han har stjålet en harve fra Palle Hjort.«
28. Maren Hummelmajs hun er ikke om svar:
»Ja, kjender vi 'et nok, det tyvepar!«
29. Maren Povls lader, hun klager med skjel:
»Guj bedre, vi kjender dem ret for vel!«
30. Johan Lunders kone hun kom løbende til:
»Hvad er det, Klemmen Kjeldsen han vil?«
31. Ludse Rasmusdatter hun er ett bang';
hun siger, de har tæjen Andres te fang'.
32. Else Lervads siger: »Kjære Ludse min!
er det for hans slemme tyveöjn'?«
33. Gret' Anders kone hun triner let på ben:
»Vor Herre Guj, de kommer udi galle og gren!«

34. Dorret Pedersdatter hun er ett stam:
»Ja, nu får de både last og skam!«
35. An' Bendigses kryber ej udi skjul:
»Ja, gid de mått' klæde stejle og hjul!«
36. Dorrit Anders kone ønsked det samme så frit:
»indtil de la'r enhver beholde sit.«
37. Den gamle kvind' kom linkendes frem:
»A tror, at Djævelen står i dem!«
38. Adser han stod og græd:
»Kommer hid, börnlil', og sætter jer ned!«
39. »Palle Hjort hans svend han talede stræng:
»Ja, hør kuns Adser, vi sidder ett læng'.«
40. Den svend han var i huen vred:
»Og nu skal du sige os fuld besked.
41. Hvad heller at du vil stå eller fly,
heller du vil med os til Ribe by!«
42. Morten Adser han svarede godt og kort:
»Ja, i morgen vil vi møde jer hos Palle Hjort.«
43. Den tid de to helte var reden af sted,
Lisbet hun var forbandet vred.
44. Morten svared': »Mit søde båen,
du ved jo nok, det er vor gamle våån.«
45. Tyve daler udi en klat
dem trak Morten ud af hans hat.
46. Lisbet smider hendes hovedklud,
så render hun ind i den östre stu'.
47. Lisbet hun var både vred og forstyr',
fordi denne harve skal vær' så dyr.
48. Adser og Morten begge to
de drog ned til den Kongeå.
49. Morten han var en drabelig mand,
han kund' så vel træk' den harve i land.
50. Morten med hans lange piib,
han kjoor da selv den harve til Riib.

51. Morten han kjører ad vejen frem:
»Det er ondt at stjæl', det er vaar at bær' hjem.«
52. Hvad penge han gav, det siges ej her,
at gjætte derpå er ikke værd.
53. De penge, han gav det kund' blive godt,
det er vaar med al den skam og spot.
54. Det er ondt, ven der stjæler i huse og skov,
det er vaar, ven der stjæl' harve og plov.
55. Min' kjære venner, som endnu er fri, — Ju, ju, ju!
vogt jer for sådant tyveri. — U, u, u!

Så stjæler de harven om aftenen.

395. Brudstykker af *Herningsholms* hovvise.

1. Sildig om aft'nen jeg gik mig ved å,
vidste ej, hvad jeg skuld' finde på;
jeg var træt og meget tung,
derfor digter jeg viser derom.
2. Vi skal daglig gjör' hov' til Vig,[1])
deraf bliver ingen rig;
de tager tind' af bondens neg,
derfor er hans kinder bleg'.
3. Den ager, som dem synes brav,
den vil de have ti'nder af;
den ager, som der synes let,
den skal bonden have til sit.
4. Vi skal kjøre deres mog,
når de synes, det gjøres behov;
vi skal fyld'[2]), og vi skal spred',
ellers bliver de på os vred'.
5. Vi skal plöj', og vi skal så,
vi skal altid for dem gå;
vi skal gjør' så meget, de vil,
og så snart de synes til.
6. Vi skal höst', og vi skal slå,

---

[1]) Herningsholms gamle navn. [2]) fylde mog: læsse gjødning.

vi skal endnu for dem gå;
vi skal tærsk' på deres lov[1])
boghvede, havre, byg og rov.[2])
7. Vi skal brygg', og vi skal bag',
selv så æder de djer kag';
vi skal grövl', og vi skal brend',[3])
selv så æder de djer rind'.[4])
8. Vi skal kjør' til Horsens med rug,
vi har det selv så hårdt behov;
vi skal hold' på Viborg gad'
med hver en kjærn', vi ejer og har.
9. Vi skal kjør' med djer byg i æ land,
selv drikker vi det bare vand;
vi fattes både mel og malt,
jærn, tjære, huml' og salt.
10. Vi skal kjøre ad Rye skov,
der skal vi hente de store trov';
trug, der er både tykk' og trang',
ofte over ti alen lang'.
11. Vi skal ag' dem sandet hjem,
vi skal og kjør' til kirk' med dem;
vi skal gjøre djer borggård ren,
plukke græs fra hver en sten.
12. Vi skal skufl', og vi skal grav'
runden om i den store hav';
vi skal kjør' med deres støwt,[5])
vi skal også lug' djer maløwt.[6])
13. Vi skal skur' både vindver og dör',
hvert et hul vi rent skal gjør';
vi skal slå deres höveder op,
for det er et kongeligt slot.

---

[1]) lo. [2]) rug. [3]) brænde brændevin.
[4]) rinde: brødskorpe. Sagtens forvanskning for: æder vi djer rind,
[5]) skubkjærre at kjøre gjødning ud på. [6]) malurt.

14. Når som ywel[1]) den er omm',
så begynder æ lags at komm',
tre og fir' i hver en grind',[2])
det skal bonden få at find'.
15. Vi skal kjør' æ døj[3]) af æ grav'
vi skal kjør' det i djer hav';
vi skal kjør' det i deres gård,
derpå har Kjeld Lad'foged sor.
16. Lindbjærg med hans höje hat
han rider ud og kraver skat;
to gange vil han skatten hav',
förend han vil skrive af.
17. Han tager fra dem alt, hvad de har,
føde, klæder, kjedel og kar;
så snart som han restance kan få,
træhesten skal de ride på.
18. Lindbjærg måler skatkorn brav,
bonden smiler ej deraf;
det er stor ynk med dette korn,
der skal ligge og blive så orn.
19. Lindbjærg er både stiv og stram,
han slår æ bønder, te de får skam;
han er ond og altid stræng,
strænge herrer regjer' ikk' læng'.
20. De havde en foged, hed Anders Munk,
han gav aldrig bonden et bunk;
han var god og ikke stræng,
derfor künd' han ikk' vær' der læng'.
21. Vædersø kom af österkant,
og han var der midt iblandt;

---

[1]) jul.

[2]) grinde: ramme med spoler, der sættes i vandløbet, og som kan møde for fisken, men ikke for vandet.

[3]) dynd.

han rider med galoner om sin hat
nede i Hölled og kræver skat.
22. Når vi ser ridefogden komm',
af frygt vi springer da runden om,
ser vi, at han kommer ridend' fort,
da frygter vi, han vil jage os bort.
23. An Pallister[1]) løber så tit til æ gård,
hun får nok hendes lön derfor;
hun møder lad'fogden på kammeren sin,
han elsker hende, for hun er så fin.
24. Lindbjærg rider så tit til *Lund*,
ind til Niels Skåphus i samme stund;
gårdens karle de er så nell',[2])
Lund piger kan dem så herlig still'.
25. *Lund* og *Birk* og *Holing* by
de synger altid höjt i sky;
men i *Gullestrup* er ikkun hark og knark
over djer hele östermark.
26. *Lundgård* det ligger der midt blandt,
der sætter de djer klæder i pant;
Agerskov træder höjt på strå,
for de djer udgift have må.
27. *Hammerum* hedder så knap en by,
der får piben en anden lyd;
fordi de så læng' har kjöbt djer fød',
derfor er de næsten ød'.
28. *Gjellerup* vil vi tage frit,
der er så mange, der gjör kuns lidt;
så stor en by er altid trang,
for deres markvej er så lang.
29. I *Vrå* der bor også en fir' mænd,

---

[1]) Pallesdatter.

[2]) nel (især om dyr): ömtålig, let at fornærme. I betydning lig per der bruges om mennesker.

de kan få djer udgift frem;
deres husbond de ej fire vil,
for de er ej nødt dertil.
30. Der bor tre mænd i *Hanning* by,
de er altid mjesten ny;
for deres hov' den er så stræng,
derfor bliver de der ej læng'.

Denne såkaldte hovvise har jeg fra mange forskjellige meddelere i lutter brudstykker. Om end jeg har prøvet på at sætte disse sammen til en helhed, er det dog ingenlunde min overbevisning at have truffet den oprindelige form. Dertil har det foreliggende materiale været for vildt, og selve visens indhold for lidet sammenhængende.

396. Stykke af en strandingsvise.

1. Hvad nyt vi her må spörge,
som mest forunderlig er!
et skib, som er indstrandet
for *Husby* her i landet,
det havde sukker inde,
som vi skuld' se og finde.
2. I *Husby* piger, som
for skipperen gav rum,
I ondt egsempel giver
for *Nissum* smukke piger,
som för Gud tjene vilde,
men lever nu saa ilde.
3. Af *Staby* går de og,
ja, mængde og i flok,
af *Ulfborg* går de fleste,
af *Idom* er de værste,
og *Råsted* søde dukker
går med og sukker plukker.
4. Af *Madum* går de og
til dette sukkertog,
af *Tim* de ere vikker
og statelige svikker,

af *Vedersø* de kommer
med poser og med lommer.
5. Ja, hele *Klitten* om,
fra *Holmsland* de kom
og sukker vilde stjæle,
for Husby vilde hæle
og lade losemente
for dennem, som de kjendte.
6. *He*, *Rindom*, *Velling* med
far' og til dette sted,
af *Ölstrup*, *Lem* og *Hover*
der også kommer novver;
af *Torsted* og af *Omme*
de også monne komme.
7. *Ringkjøbing* og *Holst'bro*
kan ikke have ro,
de kjører og de løber
for sukkeret at kjøbe,
de vilde være skjönner'
og kjøbe kaffebönner.
8. *Nes*, *Bövling*, *Gjörding*, *Vem*,
derfra og indtil *Tem*,
så vidt det kunde høres
og lydeligen spøres,
de sukker vilde have
for penge og for gave.
9. En mand i Husby der
var skipperen så nær,
han svitter og han springer
for at fortjene penge,
men agter eder nöje
hvad I har for jer möje!

X.

Prøver af jyske landskabsmål.

De jyske landskabsmål (dialekter) falder i to hovedformer, *vestjysk* og *östjysk*, og det afgjørende med hensyn til denne inddeling er, om det bestemte kjendeord sættes forved navneordene eller hænges bagefter. Udtalen af ordene (altså selve deres lyd) må også tages meget i betragtning. Östjyden taler mere hurtigt, spidst, lydslugende, hvorimod Vestjyden taler langsomt, ja, helt vester ude ligefrem slæbende, åbent og med klar udtale af mange lyd (især d, r, l) som ikke (eller næppe) høres österpå. Grænsen imellem forvedstaaende og efterhængt kjendeord har i dette århundrede flyttet sig lidt mod vest, Östjysken er altså optrådt erobrende og endnu gjör det den dag i dag. Mod nord begynder skjellet ved Låstrup å, så *Låstrup* hører til Östjylland, *Skals* derimod til Vestj., hvilket er mærkeligt nok, når man ser på de naturlige forhold. I almindelighed gjör större åløb eller dalfører eller skovstrækninger målskjel, men her har det brede eng- og mosedrag syd for Skals ikke haft nær den indflydelse, som den smalle lavning nord for, og Skals har altså ikke haft nogen tilknytning til egnen öst for sig, hvormed den dog er landfast. *Skringstrup* hører til Vestj., og den store vilde dalstrækning öst for *Holmgård* er skjellet, hvoraf følger, at *Bjærgegrav* er östjysk. Over *Lövel*, der nu hører til de blandede distrikter, går linjen ud over *Tap hede* ad Vejrum, skjærer Nörreå, følger de store dalpartier med skovland mellem *Mammen* og *Bjærring* på den ene side og *Le* og *Hjermind* på den anden. Her og længere syd på har Östjysken især vist sin erobrelyst, idet forhen så rent vestjyske byer som Mammen[1]), Bjærring og Vindum nu i et og alt eller dog for största parten er östjyske. Jeg har talt efter og fundet, at Vestjysken i *Vindum* nu kun tales af 6 indfødte familjer. Skjellet støder her på *Guden å* og følger denne helt ned til *Mos sø.* Men også på denne strækning er åen idelig overskreden. I *Ans* taler man mest östjydsk, i *Gjødvad* ligeså, og det er kun de gamle, der i samtalens løb og halvt ubevidst en gang imellem sætter et æ forved ordene. Det selvsamme er tilfældet i *Virklund.* Syd for Mos sø er *Tåning* det vestligste östjyske sogn, *Hem*, *Dørup*, *Ejer*, *Tebstrup*, *Katrup*, *Örridslev* og *Bleld* er vestj., og skjellet, der går over *Ris*, er her så skarpt, at linjen meget let kan afstikkes; ja, familjer, der bor tæt sammen, er sig det ikke alene bevidst, men holder endog fast ved det gamle. Nu stikker skjellet betydelig i sydöst, så *Gangsted* og *Søvind* endog kommer vest for, hvorimod *Horndrup* og *Hylke* ligger öst for, og det ret egentlig kun er landtangen Gyllingnæs med sognene *Gylling* og *Falling*, der her danner Östjyllands sydgrænse. Men grænsen er nu her lidt svævende formedelst den livlige forbindelse mellem folk i disse egne.

Vil man søge efter andre ørefaldende skjælnemærker mellem Öst- og Vestjyllands folk, da kan man ikke undlade at lægge særlig mærke til stødtonen på p, t, k i visse ord. Östjyll. fattes denne stødtone, visse midtjyske egne har den kun svagt, men Vestj. har den i det hele meget fremtrædende. Der er noget så særegent ved dette tonehold, at Øboer og Östjyder har meget ondt ved at udtale det. Grænselinjen herfor falder ikke så meget nær sammen med den forud nævnte. Vi begynder atter ved Limfjorden. *Klithusene* har den ikke,

---

[1]) skolelærer Chr. J. Møller i Le, der er barnefødt i Mammen, vidner, at man der i hans barndomstid kun talte vestjysk.

Vogslev, *Öster-Hornum* og *Stövring* er blandet, hvorimod *Årestrup* og *Gundestrup* har rent stød, *Rebbild* derimod ikke, og skjellet er da her skarpt, gående igjennem den dybe bjærgkløft ned imod *Rold skov*. Syd herfor kjender jeg det ikke tilbørligt på strækningen til Viborg. Herfra svinger det noget i vest ad *Rindsholm* og følger omtrent jærnvejen om ad *Tange*, hvor denne skjellinje falder sammen med den foregående. Tange har da fra først af været et mærkeligt knudepunkt, hvorimod det nu intet stort vidnesbyrd kan give, da der kun er én eneste indfødt mand, alle de andre er indvandrede östfra, men hovedbestanddelen af talen er dog mærkeligt nok lige så meget vest- som östjysk. En mærkelighed, som ikke må lades uomtalt, forekommer dog i disse egne ved stødtonen. Ordet *ikke* udtales i Middelsom herred helt hen til skjellet mellem *Langå* og *Grensten* med stød, så man siger e*t* ligesom i Vestj., og det er da den eneste stødtone, man i disse egne har. Det samme er tilfældet grænsesognene öst for Guden å: *Saal*, *Trust*, *Gjern*, *Fårvang*, *Tvilum*, *Vole*, *Lind*, *Mollerup* og *Grølsted*, hvorimod man i *Tovstrup* og alle de östligere egne siger *it* uden nogen stødtone. Det kunde da næsten se ud til, som Vestjysken i gammel tid har været erobrende og kun efterladt sig dette svage minde. Hvordan det nu forholder sig, så er dette en for mig meget mærkelig kjendsgjerning.

Et andet sært målskjel er det imellem w og v i forlyd. Her har vi et tværskjel, hvorimod de to foregående går i længden. Syd for Agger kanal bruges det ikke meget (kun i et par sogne), derimod i Ty, Vendsyssel, Mors og Fur. I Öst-Himmerland, hvor jeg nærmere har undersøgt grænsen, støder den på *Rold skov*, hvor en mose, kaldet *Sorte-mose*, gjör skjellet mellem *Årestrup* og *Ravnkilde*. Öster på går en stor dal, som kaldes *Skjeldalen*, og i to henseender svarer den til sit navn. Fra skovens östre ende går skjellet omtrent lige i öst, indtil det mellem *Veddum* og *Skelum* stikker i sydöst ned vest om *Alsodde*, så at altså denne by er det sydligste östjyske punkt, hvor man har w. I Vest-Himmerland véd jeg, at *Års* og *Sønderup* har w, hvorimod *Binderup*, *Brorstrup* og *Haverslev* har v.

Også værd at agte på i Jylland er næselydenes udbredelse, som man i alle danske landsdele hyppigst træffer på Fyn, men også på de andre øer öst for Jylland, Samsø iberegnet. Den sydlige del af *Vendsyssel* har næselyden meget stærkt fremtrædende, men dog ikke så stærkt som på Fyn. *Syd for Limfjorden* aftager den gradvis, og i *Stövring* og *Årestrup* er det kun i få ord, hvor den ret kan høres. Nede mod *Hobro* hører den aldeles op og træffes ikke sydligere i Jylland undtagen måske i enkelte kystdistrikter på *Mols*. Disse egne har jeg dog ikke undersögt. I det vestlige Himmerland træffer man heller ingen næselyd, rent undtagelsesvis i Ty.

Vendsyssel indtager i det hele til Jysken en besynderlig særstilling. Fælles med Östjysken har målet her ikke den för omtalte stødtone, ej heller det forved stående kjendeord, men hverken fælles med Öst- eller Vestjysken har man de naturlige kjön: han- og hunkjön, sådan som det også er fremtrædende på Fyn. Uagtet nu denne kjönsdeling for de indfødte er så naturlig som vel mulig, ser den for de uindviede meget uregelret ud. *Hæl* er han, *tå* er hun, *ryg* er han, *lænd* er hun, *mund* er han, *næse* er hun, *kind* er han, *hage* er hun, *plov* er han, *harve* er hun, *port* er han, *dör* er hun, *mose* er han, *hede* er hun, *bæk* er han, *å* er hun o. s. v. Der er dog spor til en kjönsforskjel i visse enkelte ord i andre egne af Jylland, og det synes da, som det er små sprogrester, man her træffer på. I *Himmerland* står f. eks. kalv, hund, kat og loppe i hankjön, og livløse ting gjælder noget lignende om.

Höjst mærkelige er meget begrænsede særheder, der pletvis fremtræder i målene. Nordligst i *Öster-Hornum* og derfra helt op til *Limfjorden* bruges den mouillerede lyd ld og nd (som betegnes med ľ og ň) slet ikke. I nogle enkelte sogne syd for Horsens høres det tykke l. I visse sogne nord for *Kolindsund* høres r for d i forlyd. *Rugsø* har i visse ord en påfaldende lighed med nogle vestjyske egne og med Himmerland. Selve *Vestkysten* har på en længere strækning det bløde đ i endelyd, men denne taber sig, så snart man kommer lidt ind i landet, erstattes da af den rivende d-lyd, der noget ligner r, kommer atter frem inde ved *Herning*, taber sig atter hen imod *Silkeborg*, forsvinder så aldeles, indtil den på *Mols* påny fremtræder i meget skarp skikkelse. Der er gåder nok at grunde over i studiet af folkemålene, gåder, som det vel kunde have stor betydning at få løste, fordi man alene ad den vej kan få svar på visse spörgsmål angående vort folks nedstammelse og landets bebyggelse, samt udredelsen af beviser for den påstand, at Östjyder og Vestjyder er to forskjellige folkefærd. Der er hidtil gjort meget for lidt med hensyn til den ordentlige sproglige behandling af de jyske mål på selve åstederne, vore sprogmestre har hidtil kun kjendt meget lidt til målgrænserne, og de hidtil tagne målprøver er meget tarvelige og meget lidt pålidelige. Jeg har på mine rejser moret mig med at optegne nogle små stykker på de besögte egnes mål, når lejlighed gaves, og disse fremtræder da her uden at gjøre fordring på andet, end hvad de er: nogle småforsøg, der måske dog kunde få deres betydning ved at give stødet til, at andre gjorde arbejdet meget bedre og fyldigere, det jeg höjlig vilde glæde mig over.

Lydbetegnelsen i stykkerne er meget lidt indviklet. Skridetonen på selvlyden og rulletonen på medlyden er betegnet ved fordobling af bogstavet, stødtonen ved kursiv, og ľ, ň, ŋ, betegner skriftsprogets ld, nd, ng. Den bløde g- og d-lyd betegnes ved *g* og đ, og den særegne k- og t-lyd i Vendsyssel betegnes ved ǩ og ť, hvorimod kj og gj er skrevet som sædvanlig. Næselyden er betegnet ved en krølle under bogstavet (n̥). Yderligere oplysninger behøves sikkert ikke. For oversigtens og ordningens skyld har jeg først taget de vestjyske mål (Vestkysten, Ty, Salling og Vestjylland samt de sydjyske egne), dernæst de östjyske prøver (Vendsyssel, Himmerland og de mange östjyske egne syd for Mariager fjord). Man kan ikke undgå at lægge mærke til den temmelig store *ensartethed* i alle vestjyske mål, og den store *uensartethed* i de östjyske, hvilket naturligvis hænger sammen med den oprindelige bebyggelse, ti at dialekterne er meget gamle, ja, oprindelige, anser jeg for hævet over enhver tvivl.

1. Vestkysten.

1. Fra Hundborg i Ty.

Öwer po Mååš i Flaađe so*w*n æ-*đ*ær en hy*w*, di kaľer Salgjorhy*w*, de ska wæ de hy*w*est ste, dær æ po æ hejel *ø*. I gamel daww boweđ dær en dvæ*r*e hæľe bjæretrö*l*ǰ, som dær æ åse nowe, dær kaľer æ. Han wa fåfæ*r*delig stærk, så tö*l* mæ*ň* ku e*t* klåår sæ mæ ham i stø*r*k, å han war en fåfæ*r*delig plaww får æ hejel æ*j*n, fúr han kræweđ teeň a åľľ de, di æjeđ, å åľľ de, di awwlt, boođe å a*g*er å æ*ŋ* å kreat*u*rer, å n*å*r di e*t* lewe*j*ređ i ræ*t* t*i*; så tu han síel, å somm tier slo han dæm ihjæl, når di e*t* wiľ föjj ham. Mæn så wa-*đ*ær en sme i Flaađe b*y*, han håđ wæt låňt sø*ň*er uuđ i hans oŋŋdom, å dæær håđ han sit en eňňræ*t*neŋ, di kaľt en plå*w*, å s*å*en en jæ*ň* fæk han i seeň å wiľ laww, å så sna*k*eđ han mæ dæhær dwæ*r*e, åm di skuľ e*t* t*e* å plöww Salgjorhy*w*, få så ku di da awwl så mø*j*' mejer, mæ s*å*en j‹*n* ku di plöww liså mø*j*' jæ*n* da*w*, som hejel Flaađe so*w*ns fålk ku graww, »å dæ*ņ* æ hæ*ľ*er slæt e*t* så sle*m* å tre*k*«, så han te ham, »får æ tær gjaar ta mæ p*o* å tre*k* de hall *å*-en, når I så wel tre*k* de åňt hall.« De war æ dwæ*r*e da så sw*æ*r å*p* fúer, å æ sme han kam så t*e* å aarbeđ p*o* en å fæk en da æňelem*o*l åse fære, å så sku di da t*e* å plöww. *Æ* sme wa jo e*t* n*æ* så stærk som æ dwæ*r*e, mæn så war han de klooger, få han håđ no laweđ eđ s*å*en, te han sku g*o* i æ fuur, å så håđ ħan såt hans æňň æ fúer *å*, å i hu mø*j*˙ æ trö*ľ*j rø*ť*, så wa han a*ľ* tier æb*å*g æ*t*er, han tra*j*˙ i æ jo*w*er t*e* æ kn*æ*er, å han swe*t*, te de wå fåskrækelig, mæn i fúer *å* ku han e*t* komm. *Æ* sme hans kowen hon hiđ Hælle, ħon håľt p*o* æ plå*w*, å hon så*t* en så låňt ne*j*er, som hon kuňň, få hon tø*t*, te de wa go*w*e te æ dwæ*r*e, få heňe ma*ň* han rø*ť* jo e*t* nöj. Da di håđ k*ỳ*er nower åmmgåŋŋ, så wiľ æ trö*ľ*j, te di sku slææv æ plå*w* åp æ*t*er å så blåt plöww ne*j*er å æ ba*k*, mæn de tø*t* æ sme e*t*, han såå: »De æ da e*t* nöj få jær å rææn, får æ we*đ* da, I æ mø*j*˙ stæ*r*ker, eň æ ær«. Så mot han jo t*e*-eđ, får han wiľ jo da hæ*ľ*er e*t* læ sæ fåst*o* mæ åňt. Mæn dæ*ň*, dæ fur hujjløshe*j*eđ å træ*t*he*j*eđ e*t* ku såww om æ næt, de war æ trö*ľ*j. Da di så æňelig håđ fåt æ plöweđ, så sku di ha nöj so *i*-eđ. Så blöw di enig å*m*, di wiľ ha måreder, å så sku dæň jænn ha de, dæ wa åwen æ jo*w*er. Mæn æ trö*ľ*j wiľ ha låw t*e* å ta føst, å så wiľ han we*ň*t en bette t*i*˙ fúer å s*i*˙, hudan (huđen) de growe. De wåår e*t* sw*å*e læŋŋ, eňen han bestæ*m*t sæ t*e* å t*å* æ tåp. Så sku æ sme jo h*å* æ ro*w*eđ. De gik he*j*el gåt så læŋŋ, te di sku t*e* å tå æ måreder åp, så blöw æ trö*ľ*j jo ga*l*, får æ sme han fæk så mane tøňer måreder, de wa sw*æ*r, å han s*i*el fæk e*t* åňt eň nu weesen tå*p*. Så te næjjst *o*er så wiľ di so by*g*, å nowe daww æ*t*er di håđ s*o*eđ æ, gik æ trö*ľ*j *u*đ å skra*b*t i æ jo*w*er fúer å s*i*˙ t*e*-eđ. Så s*o* han, te æ bygkjaar wa blö*w*en så stower, å han te*ň*t: »Wel di s*å*en blyw we, så blywe de no å*r*elig knåľľ te æ æ*t*er*o*er«, å så wiľ han ha de, dæ wa næjen æ jo*w*er. Mæn da æ æ*t*er*o*er ka*m*, så wa de mø*j*˙ waar eň de siist *o*er, no wa dær e*t* åňt eň nò weesen stover. Så te*ň*t han, no wil̆ han e*t* nares mejer, te næjjst *o*er så wil̆ han slåås mæ ham om de hejle; dæ*ň*, dæ så ku klåår sæ, sku h*å* eđ åll̆sa*m*en. Dæ*ň* gå*η* æ t*i*˙ dæň naa sæ, så blöw æ sme mø*j*˙ skit tepas, fur han wist alldrig, huđen han sku fo majt öw*w*er ham, Mæn hans kowen Hæle hon war e*t* så fåknøt, hon såå: »Wi feňer nåk po r*å*, læ do mæ om de.« Så en pa daww fåàr di sku t*e* å slåås, gik æ sme *u*đ te æ so*w*ns fâlk fúer å fo dæm t*e* å hjæ*l*p sæ, mæn de wa dær eŋen dæ tuur, få di ͵wa åll̆sa*m*en ræjj fúer ham. Mæn de st*å*eň han war uuđ, håđ hans kowen sla*g*teđ en ka*l*, å æ blø håđ hon komen *i*˙ æ blææs, å dæ*ņ* håđ hon såt eṇ̌en fúer heňe klæ*j*er å*p* fur heňe brøst, å æ låŋŋ å æ löwer håđ hon hæ*ň* we æ sii *å*, å så håđ hon en n*o*l i heňe h*å*eň. Så så hon te djæ dræ*η*, om han wil̆ e*t* ræň åp te æ trö*l̆*j å sæj te ham, »te wå ko*w* æ w*e* å fo ka*l*, om han wel e*t* kom ne*j*er å hjæ*l*p wås, får æ sme ær e*t* hjæmm.« Æ trö*l̆*j han blöw nöj ga*l*, dæ*ň* gå*η* æ dræ*η* ka*m* å rå*b*t te ham, få han wa lig w*e* å wil̆ slă æ t*o*ren ne*j*eđ a Tiiste kjæ*r*k, dæ*ň* håđ han læŋŋ wåt ga*l* po, å han håđ æ ste*j*en i æ sløŋŋ, mæn da han hö*t*, æ dræ*η* rå*b*t, så flöw en *å* æ sløŋŋ fúer ham å fa*l̆* i æ fy*w*r næjen fur Haňňklet, dææ le*g*er en ino, å a hår síel sit en, â en æ så sto*w*er, te di ka wæňň en w*u*en å en par hæjjst p*o* en. Mæn da han hö*t*, æ sme war e*t* hjæmm, så ful̆e han liiwa*l*e mæ ham. Dæ*ň* gå*η* Hæle s*o*, han ka*m*, ræṇ̌ hon *u*đ imo*w*eđ ham, å hon begøňň å klaww sæ, te de war sle*m*, hon håđ gjow ham ulæ*j*˙lihjeđ, »æ ko*w* h*å*e fåt ka*l*.« Så spower æ bjærema*ň* åmm, hwar heňe ma*ň* wa hænn. Ṣå såå hon, te han war gon *u*đ te en-åån sme fúer å fo lå hoorst*o*el i hans næjjl, »fur så ka han bæjer st*å* sæ, når han ska t*e* å slåås mæ-*j*ær. Han æ fåfæ*r*delig ga*l* i dehæær daww, hæær ska I s*i*, hwa han hå gjo*w* mæ hans båår næjjl«, å så læ*t*eđ hon let we heňe klæ*j*er å wiist ham heňe låŋŋ å heňe löwer, å i de samm stak hon i æ blææs mæ æ n*o*l, te æ blø ra*ň* ne*j*er a heňe klæ*j*er. Så blöw æ trö*ľ*j he*j*el fåskræ*k*eđ å spuer å*m*, om han håđ gjo*w* de mæ hans båår næjjl. »Eja«, swåår hon, de h*å*r han reťi nåk, å n*æ*r han no for lå hoorst*o*el *i*-eṃ, så sple*t*er han jæ r*æ*n aj«, å hon r*o*l å klaweđ sæ i en sö*l*e t*i*. Så såå æ trö*ľ*j: »Do ka sæjj te æ sme, når han komer hjæ*m*, te no ka han gjaar behååľj de hejele, fur no wel æ e*t* wæær hær læŋer, fur han ær e*t* t*e* å kom a ste mæj.« Å så om æ næt flø*t* båđe han å hans oŋer te Dawwbjære d*o*s, å di s*o* ham aľer siin.

2. Fra Vorupøre i Hundborg herred.

Dæ wa jæ*n* gå*η* en Hawwbo fræ Wårepøør, han sku te dåwter, få han wa eeňť ræten rask. Da han så kam hjæ*m* ijæn, så hans hååsbeň te ham: »Nå, Ajs Krææsten, hwa så æ dåwter så te-*đ*æ, wa han r*å*er å kom te?« — »Jå—å«, sæ*j*er han, »han wa grome sw*å*er.« — »Mot do så drek bræňňwin?« sæ*j*e hans hååsbeň ijæn. »Ja—a, æ mot boođe fo ro*m* å bræňňwin, mæn to, han såå dæň de*j*el, som saňňhe wår, æ mot eeňť fo sp*i*ritus.«

De wa en dæjjlig poweskmåår fúer åľ wæ*r*den, æ gik *u*đ fúer å ta*k* Wårhære fur å*ľ* de ko*w*er å græs, han i fågåŋen *o*er lo gro*w*. Så kam æ i taŋker å*m*, te æ håđ skåt en ræ*w* fur mane *o*er siin i æ håånbueň. Så gik æ åp po æ låwt fúer å tå æ ske*ň* ne*j*er, så sto æ åp po en toskip l*ø*v, så gik æ boňň *å* æ l*ø*v, å æ faľ ne*j*er po æ låwt å igjæmel æ låwt å slo*w* æ hjöörn *å* æ bo*w*er å wæ*ľ*t en dæjjlig fađfuľ ææ*t*wiľeŋk*o*l å slo*w* mi kowenes Maren Kjæst*i*nes rå*k* i stø*k*er. Ja, mi f*å*er, ja, de æ saňň, ja!

De wa jæ*n* gå*η*, æ håđ en he*j*el sæŋŋfuľ a jæne hwæđegåt, så kamm di fræ æ Søňerhus å æ Naarhus, fræ Öster-A*g*er å fræ Wæjster-A*g*er, fræ Be*t*e-Jæ*r*igs å fræ Kræ Ståjjhållms, så *o*eđ di ål̆l̆ mi hwæđegåt, å dæsom æ mejer sma*j*t be*j*˙ *å* eđ, så Gu læ mi röwwtærrm ræwwn!

En gang kom en Harboørebo ind til Jens Balles i Hundborg. De sidder ved bordet, og manden siger så til ham: »Go-da*w*, Mas Be*t*ekr*æ*n, de æ stræŋŋ wæjjle i d*å*.« — »Ja, de æst en *øø*gd*ø*.« — »W*æ* så go*w*e å sæt dæ ne*j*er, Mas Be*t*ekr*æ*n!« — »Næjj tak, de æ sn*å*er en ska*m* å sæjj eđ I seđer å eeđer jæ dåwer liig mø*t* i mi röwwskuur h*å*r a en by*ľ*. Æ mo wal eeňt sæ*t* mi kåre, de st*å*eñ æ g*o*r tå*w* steær i jæ gå*ŋ*. I ka wal eeñť gi-*m*æ nöj mjælk te en sp*e* b*å*r i en flaask?«

De war en d*å*, dæ gik tå*w* hawwbo*w*ere mæ hinåån dæ nejer ve Wårrepøør str*å*eñ. Så sæ*j*er dæn jænn, de wa s*ö*en en ha*l* skjæ*l*em, så sæ*j*er han te dæn-åån: »H*ø*e, Krææsten«, sæ*j*e han: »hær æ dröwwen en tøññ i la*ñ* i d*å*, å dæ*ñ* æ fu*ľ* a nå gåt nöj, ka du tro*w*, de æ wees nåk nöj gamel ro*m*, kom mæ h*æ* ne*j*er, så skal do bååre s*i*˙, mæn wi ska pas æpo æ strååñfoweđ, a han e*t* ska komm å ta-*w*os w*e*-eđ.« Å så gik di dæne*j*er mæ hinåån, å Krææsten han begøñer å s*i*˙ ætter æ tøññ, mæn dæn-åån ma*ñ* han sku pas æp*o* lig *i*˙ æ t*i*˙ å s*i*˙ æter æ strååñfoweđ. Mæn lig da Krææsten for tæ*p*eđ sæ en go*w*e slork i æ kr*u*s, så roover dæn-åån: »Skø*ñ* dæ, fú*ø*r no ko*m*er han!« Å mæ de samm ho*g*er Krææsten eđ ö*w*er æ mo*ñ*, mæn da han håđ fåt eđ ne*j*er, så begøññ han å smask mæ æ tåŋŋ a*đ* eđ, å så såå han: »*Å*e, hwå de wa fe*j*eđ.« Da war æ tøññ fu*ľ* a tran, å de wa nöj r*ø* å s*i*˙ te, så de ku nåk liggn gamel ro*m*.

3. Fra Harboøre i Vandfuld herred.

Dæ wa*r* en feeskerbo*w*d frå Hærbøør, dæ wa uud o æ ha*w* en gå*ŋ* å feesk, å så kam dær en sto*w*e stå*r*em öwe dæm, å di troweđ da ål̆er, di sku ha komen löweň i la*ň*. Så sæ*j*er æ førima*ň*, han heje Powl Ha*w*, di kål̆t ham hæjjsen æ Kæjjser: »*Å*e, Jöjjses, hwis Wårhaar wel læ wås kom löweň i la*ň* deh*æ*e gå*ŋ*, så skal æ eňda gi tå*w* wågsl*y*s så stowe som skiwsmaaster te æ kjæ*r*k.« — »Tøjs, tøjs, lele bro*w*er«, sæ*j*er hans siima*ň*, »han ku nåk nywes mæ dæm nöj meňer, du sku e*t* t*å* æ mo*ň* slæt så fu*l̆*.« Så hål̆er æ Kæjjser hans ho*w*e ö*w*er te dæn-åån å hwiisker: »Hwys hwys, t*i*' stell m*æ* eđ, b*i*', te wi komer löweň i la*ň*, så ska han«, som han ku baňň, »e*t* fo så mø*j*' som en tallepl*å*is.

Bryllupsindbydelse. Go da*w* i æ ståww! *Æ* h*å*r en flæ*t*ig hællsen fræ Tygger Ysåpsens Tö*g*er å Stowe-Pæ*j*eses Lawwrises Kjæjjsten, om I wil̆ wææ så go*w*e å kom hæ*n* å f*o* en bi ust å br*ø* å så føle mæj te kjæ*r*k å høør en dææle broowils å føle hjæ*m* mæj fr*æ* æ kjæ*r*k å f*o* en skiiful̆ te jær ojen å blyww dær så læŋŋ, som I sjæ*l* gåt løjjster.

4. Fra Agger i Refs herred.

De wa jæ*n* gå*ŋ*, æ Agerbo di wa blöwen ujæns mæ djæ præjst. Hwa de no war o*m*, de we*đ* æ e*t*, mæn nåk æ đe, di blöw đa enig å*m* eđ, te đæ skuld jæ*n* a*đ*æm ræjs ne*j*er te Ållbåre te beespen (æ beesp) å fo reelihe*đ* o æ sååger. No blöw dæň kloogest ma*ň* t*å*en t*e*-eđ å ræjjs, å han begøňň æ ræjjs en søňňda måår. Da han no wa komen nöj åp i Wæjjstewig so*w*n, så no*w*er han dæň riig ma*ň* fræ T*å*bel, dæ vil̆ te Tiiste mæ en las ko*w*er, å da de hær Hawwbo sp*ø*er ham å*m* eđ å fo hans howeser å trææskuur åp å åååg mæ ham, så for han åse låw te đe.

No, đehær Hawwbo han pemper *å*, å đa han så komer te Haaseŋ kjærr*k*, dær æ laňňwæj gor liig wæjjsten o*m*, så ku han høør, te di sa*ŋ* i æ kjærr*k*. No hår æ Hawwboor a*l̆*tier wæt sw*æ*r fleŋ*k* fålk t*e*-eđ å go t*e* æ kjærr*k*, å så wiľ de hær hawwbo åse e*ň* i Haaseŋ kjærr*k*. Dær han no komer e*ň*, så war æ præjst just w*e*-eđ å pre*k* om dæň rig å dæň fa*t*e ma*ň*. Han håđ fåtå*ľ* dæm, h*ú*nt de gik dæň fa*t*e maň, å de wa ju go*w*e nåk te sist. No fåtåľľ han dæm åse, te đæn rigg ma*ň* han døø, å đær war nåk åse en sto*w*er begra*w*els ö*w*er ham. De ka skam wææer, te æ præjst teňň*t*: hwæmm dær håđ wæt præjst dææer, de håđ nåk wæt w*æ*r å wæt mæj tel. Så sæ*j*er æ præjst liig a jæ*n* gå*ŋ*: »Ja, bete fålk, s*ö*en gik eđ dæň fa*t*e ma*ň*, mæn hu blö*w* no dæň rigg ma*ň* *å*?« — »*Å*e«, sæ*j*er dehær Hawwbo, »dæsom han sp*ø*er jæ*n* gå*ŋ* tel å*m* eđ, så skal a sku sæjj ham eđ.« Æ præjst sæ*j*er nåken en gå*ŋ*: »Hu blö*w* så dæň rigg ma*ň* *å*.« — «*Å*e, han kjyr te Tiiste mæ en las hawwer«, såå dehær Hawwbo. »Næ*j*«, sæ*j*er æ præjst, han ræjjst liig te Hællwede.« — ›*Å*e, så fåliiser æ buđe howeser å trææskuur!« å han *u*đ å æ kjærr*k* aľľ de han kuňň å ga sæ t*e*-eđ å buđe rææň å baaň öwer den rigg ma*ň*. Oms*i*er no*w*er han ham i Skjåľľbåre ba*k*, å da han no t*å*er ham, så sna*p*er han i en f*å*rt buđe howeser å trææskuur å æ ma*ň*es w*u*en, å han i fùer *å* te Tiiste. No wiľ æ Hawwbo gjaar ha sæ hæ*w*nt o dæň rigg ma*ň* å buđe gi ham nöj hå*g* å åse skil ham *å* mæ nower pææŋ. Så gik han e*ň* te dæň wiľest dågter i æ b*y* å spower ham o*m*, hu m*ø*j de ku kååst å fo kure*j*red en ma*ň*, dær aľľ æ be*j*en wa slån i jæner sm*o*e st*ø**k*er *o*. »Guj fååđer bew*å*res!« sæ*j*er æ dågter, »s*ö*en en ma*ň* kan e*t* læ sæ kure*j*r.« — »De wa sle*m*«, sæ*j*er æ Hawwbo, »mæn så ska han hæ*ľ*er e*t* gjöres s*ö*en we.«

H*ú*ent de gik æ Hawwbo we æ beesp i Ållbåre mæ hans ææreň, de we*ď* æ e*t*, mæn da di wa fære m*æ* eđ, så ga æ beesp sæ i snak mæ ham å wiľ weđ a*j* ham, om han kjæň nöj t*e* æ bi*b*el, å de lođ æ hawwbo nåk, te han gjowwr. »No«, sæ*j*er æ beesp, »så ka han wal sæjj mæ, hwa Mooses f*å*er hiđ. Æ Hawwbo øňň slæt e*t* å kom te å swåår o đe, men han teňň*t* som så, te slomm*p*lø*k* ær åsse lø*k* »å de ku skam wææær, æ ku gi*t* eđ.« Han stow no å såå så stell we sæ s*ì*el: »Mon æ ramer ham, mon æ ramer ham?« — »Ja, de wa jo ræt, mi wæn, han hiđ Ammram.« Æ Agerbo blöw nöj ståľt a dehe*j*er å sæ*j*er: »Eja, mæn ka f*å*er sæjj mæ, hwa he*j*er Kræn Y*w*esens f*å*er i Wæjjstera*g*er?« — »Næj, h*u*ent skuľ æ đe«, sæ*j*er æ beesp, »da æ jo aľer ke*ň*er en meňesk dææær.« — »Næj, no h*å*r æ sku aľer kjæň mååg! ka så kl*o*g en ma*ň* e*t* gi*t* de, å de, æ spuur omm, ku en eňda mö*j* næmer swåår *o*, få Kræn Y*w*esens f*å*er go löwweň ma*ň* i Ager ino, å dæn-ajen æ kaskisæ d*ø*e får öwer t*i* *o*er sinn!

Måske de fleste siger eňt i steden for e*t* (ɔ: ikke), ligesom i Vorupøre, men min meddeler sagde som ovenfor anført.

5. Fra Dybe i Vandfuld herred.

Æ hå h*ø*er en fåtæ*l*eŋ omm, hu*r*en de gik en gå*η* te æ Æ*η*elsmæ*ň* di gik i la*ň* hææær får æ væjster sii. Da blöw der k*å*st en sto*w*e gra*w* å æ Dannskerer få*r* å møør dæm. Dæ*ň* g*o*r fræ dæň bygg, di kåľer Ramediig å sø*ň*er *o* igjæmel Rame kj*a*er ne*j*er te en h*u*s, dæ hå sta*j*en dær i mane mane *o*er, di kå*ľ*er en æ Swænnskes, få de Las Swænnske hår bo*w*er *i*-en. Wå fålk kåst ju æ wå*ľ* åp få*r* å fåswåår dæm får æ fjæňer, å dææråå*w* hår æ gr*o*ev fåt dæ*ň* na*w*n æ fjæňňkåst. Mæn så ku di liiwal e*t* håľľ dæm dææær, å æ Æ*η*elsmæ*ň* blöw ve öster *o*, te di nåjj hææær *u*r i æ heje øøsteṇ få Faabjære møll. Dææær æ en fåfæ*r*delig lå*η* stræ*k*neŋ mowes å mor*å*s, å dæ*ň* ær å*p*føľt mæ jænne så*r*en lååŋŋ grönn kno*p*er o en læŋŋ mæ en meňesk si gra*w*. De hå mi f*å*er fåt*o*eľ få mæ, te dææær ko*m* er te slaw imæľ æ Dannskerer å æ fjæňer, å åľľ dæmm kno*p*er di skuľ vær komen dæærfr*æ*, te æ Æ*η*elsmæ*ň* ta*v*t æ slaw å fe*j*eľ i swææere mæηη, å så blöw di grawen ne*j*er dæær. Dææra*w* skal dæ*ň* mowes ha fåt æ na*w*n Æηelaňs-mowes. Dæ*ň* fjæňňkåst, som vi sna*k*er omm, dæ*ň* æ så*r*en, te æ dæmmneη æ kåst åp i væjster, å æ gr*o*ev æ breær eň dæň h*æ*er h*u*s o si steær, mæn dæ*ň* æ ju skræjen mø*j*˙ sa*m*el. Så blöw dær bøgger en h*u*s ve æ ææň å æ diig, å dæ*ň* kåľt di Ramediig a*t*er æ wå*ľ*, dæ le*g*er i Rame så*w*n, mæn æ byg leger hæľes i Dyyve så*w*n, å de æ no en lele g*o*er.

6. Fra Ulvborg i Ulvborg herred.

Dæ*ň* gå*η* mæ å mi sali ma*ň* vi wa gowe væner, så lawer er sæ så*r*en, te vi ku fo dehær g*o*er i fææst, som a no hår bo*w*e *i*˙ i sæjs å føretyww *o*er, å vi håj f*o* å æ pææη bæge tå*w*, så kom vi i ta*η*ker omm å t*å* en. Mi ma*ň* han tø*t* e*t* så gåt omm er, får æ huus wa jo sn*å*er nejerfåľen, å han wa ræ*j*˙ få*r* er å kom i gjæ*ľ* (gj*å*ľ), mæn så drest vi wås jo t*e* er. A glæmer er aľer, te æ vægg o æ søňe sii å æ salls di fiľ ne*j*er o æ da*w* a*t*er, te a wa komen hære*ň*, de wa jo e*t* aňt eň ljærr-vægg, å blyveňier wa dær *i*˙ em. Mæn så fæk vi da nåwwe ste*j*en å fæk er muurer åp ijæn, illöwel de wa stræηη, få pæηη haj vi eηen a*w*, dæ wa jo eηen te*η* å ta em e*ň* ve. Dæ war˙ e*t* de meňst å sæll aňň eň klyyn, å vi fæk e*t* un fiir å tyww skjæ*l*eη får æ las. Mæn vi blöw da ve å hæ*η* v*e* æ g*o*er å fæk æ b*a*en (b*a*er) gåt föj åp. De føøst håj vi e*t* un fiir kø*j*er, å di wa reηη, å så håj vi dæ*ň* wånnhæ*ľ*, te vi mest dæn jænn å æ hææst, å så ku vi e*t* öwwn å køjev en ajen jæ*n*. Så kjöjt vi stuuđ å håi dæmm en lå*η* t*i*˙ te å gjyr wå bjæreη å wå arrber mæj. Ja, de wa en træls t*i*˙, mæn Gu ski låw, æ b*a*er æ komen gåt a*t*er er, å a h*å*e mi awwtæjt så*r*en, te a ka fo mi føø te mi døød*å*. Hw*æ*rjenste gå*η* a tæ*η*ker te bååg, mo a tellst*o*, te Wåhæær hå wat go*w*e ve mæ.

7. Fra Husby i Ulvborg herred.

Di gamel hår å*ľ*ti fåt*o*eľ *å*, te dæ hå waṭ en kjæ*r*k imæľ Huusby å Fjaňň, å dæær ær en slææ*t* iṇo, hur en skal ha læ*j*en, dæ*ň* kåľer di Skåårbjære slææ*t*, å dær skal åse hå wat en bø*j*ʼ, di kåľt Ka*w*el. Dæær *u*eđ får ve æ ha*w* — æ ha*w* hår jo skor e*ň* — dæær hå wat så mane stower ka*m*pste*j*en, å de me*j*en di jo sku væær fræ æ byggneŋer å fræ æ kjæ*r*k *å*. A ka så tyđele håwwsk eđ, te dær̩ wår en saňňba*k* liig n*a*r *o* fræ æ g*o*r, te a no h*å*r, å dæær o dæ*ň* stæj dæær viľ eŋen te*ŋ* gro*w*, får dæær wår e*t* aňt eň flywws*å*eň. Så wå*r* eđ ju, a pröweđ å graw ne*j*eđ få*r* å se*j*e, hwa oňerla*w* dær wår, å så fo*ň* a reele fe*j*eđ mooľjo*w*r, te de ku e*t* sle*p* æ spååi, å de wå*r* en all d*y*v. Så kåst a æ s*å*eṇ ne*j*eđ å fæk æ m*o*eľ åwwen *o*, å a ku se*j*e, te de hååi wat plåweđ, dæ*ň* gå*ŋ* æ s*å*eň war komen ö*w*er eđ, får æ plåwwfuurer di lå*w* liså tyđele, som di hååi wat plå*w*eđ dæň samm d*å*. De war åse s*æ*er nåk, få m*æ* å tø*k*, te æ m*o*eľ wa fu*ľ* a en he*j*el håven swå*t* å røø på*t*skoor, mæn di smuľeređ ju *u*eđ, dæ*ň* gå*ŋ* di kam åp, di fljæst *å* em. Dæň stöst ạ̊ æ skoor tu a mæj hjæ*m*, å de wår æ boňň å en på*t*. Dæ*ň* wa he*j*el fl*å*eđ, lissom de ku ha wat en på*t* a dæmm, di bru*j*t å sæt ne*j*eđ i æ hyww i gamel t*i*˙.

Dær æ jæ*ň* å æ prææst, dæ hår söjt nåt ko*w*r e*ň*, di kåľer benå*đ*neŋsko*w*r, få de han håj gin får, te han wa blöwen fårrasket å æ saňňfløwt, å de sw*å*r a å nåwer flejer mæ*ň* i æ so*w*n dæň d*å* i d*å*. Mæn a tø*k*er, te æ præst ær dæ*ň*, dæ hår sta*j*en sæ bæst v*e*-eđ, får han h*å*r nåt a de bææst mark, dær æ t*e* æ so*w*n, de æ læŋst fræ æ saňňfløwt å hår l*i*˙ meňst *å* en.

8. Fra Klitten i Ulvborg herred.

Dæ*ň* g*o*r, mi f*å*ers fåer bowi *i*˙, dæň hå l*å*i å*p* i æ bjære, å æ lååi å en stø*k* å æ siihus knøg a*t*er å æ s*å*eň. Djæ fløňernęđ gik dæň sååm væj, å dær æ*r* en ååskmøđeŋ dær ååp ino ve de ste, vi kåľer Gamel-Gåste bjæ*r*e. Dæ*ň* møđeŋ æ halaňen te tå*w* al hy*w* — i gamel daww to di eđ jo e*t* så nyww m*æ* å kyr æ ååsk *u*eđ som no om tier. Dæ wa lejerveeg i æ byg å dæ*ň* gå*ŋ* æ s*å*eň skre e*ň* o-*đ*æm, skø di ne*j*er öwer en kre*k*, så di mot hales slææv en *u*eđ. Sinn ku di alldrig håľ en tj*o*r o de ste. Fræ dæ*ň* bygståå hææ*r* å så te dæ*ň* gamel dææ*r* å*p* i æ bjære h*å*r dær wat en slææ*t* mæ awerfuurer, di æ sjönnlæ somm steær ino i d*å*. En ka åse træf gamel væjj i æ bjære. Hææ*r* nejer ve Ålldambjæ*r*e ka en se*j*e let a jæ*n*; dæň æ uđskor nạ̊k så p*æ*n en bete stø*k*, å lisådan æ dæ spår a jæ*n* å*p* ve dæ*ň* råň bjære lig hæ noowren får. Nejeđ ve æ ha*w* hår eđ i *o*r tann mane skawt å æ la*ň*, å en ka se*j*e, de skøler te æ gamel kallgoor i æ kaňt ạ̊ æ bjære, ja, en ka gåt træf å se*j*e gamel hywwlsla*w*er å fetråj å hææsttråj dær uuđ så*đ*en lig i æ t*i*ˈ, n*æ*r æ ha*w* skøler æ s*å*eň hæ*n* fræ æ mår. Dær æ ju nåwe bjære, di kåľer døømaňsbjære, fạ̊ de te dær æ blöwen kåst døø fålk ne*j*er *i*ˈ em. Liig hær nåwren får i en bjæ*r*e, di kåľe Ble*k*bjæ*r*e, dææ*r* le*g*er nåwer huňer *Æŋ*elsmæ*ň* kåst ne*j*eđ, di æ fræ dæmm stower æ*ŋ*els orrlågsski*v*er, Di v*e*đ nåk.

9. Fra He i Hind herred.

No, Di hår wat uur å se*j*e »Kolonisten«; ja, de hår a åse da, a wor dænejer i fy*w*r a*t*er*o*r. De æ hæ*j*sen en fåfæ*r*delig stowwre kaas, a mooľ en få fiiseňstyww aal, urren a ræjner æ bowwspr*y* mæj, å æ skråg æ så hy*w*, te di så*t* en stowwre huusstejj t*e*-en får å kom åp, å så nooi eň eňda e*t* så n*æ*r åp te æ ræælеŋ. Di fåtæ*l*er, te eň ska vær by*g*er i Ame*r*ik*a*, dææ*r* hår en wat flowerskiv, men så blöw en kjöjt te Nårre, å dæň siist reejs, en gjoor, de war fræ *Æŋ*ela*ň*. Dææ*r* wor en komen te mæ te*m*er, å så fæk en ballast e*ň* å sku hjæ*m*, mæn di mo ha sp*å*r *o* er, de vel di no gjaan gøjer, få de kåster ju å fo æ ballast i æ skiv å *å* en ijæn. Dæ*ň* gå*η* en så kam hærö*w*er, blöw æ stå*r*em jo få fare, å æ skiv vil̆ e*t* ræt lyster, å så kam en ju få n*æ*r o æ la*ň*. No gik en straňňlåηs en lå*η* tag, å di kuň o eηen måårer fo en *u*r ijæn, så såt di ål̆l̆ æ sæ*j*'l te å så*t* en liig o æ la*ň*, å en ka*m* dær åse g*o*^{u}e nåk. En kam e*ň* mæ æ fårææň, mæn så dræjer hon en o*m*, te en kam t*e* å ræň æ sii te, å dæær st*u* en sæjs all ne^{i}er i æ s*å*eň. Mæn så en tag aa*t*er kam dær ijæn en stå*r*em, å så læ*t*er hon en ijæn å vææň æ fårææň *u*r i æ ha*w*. Mæn de wåår e*t* læηη, faareň en vææň æ sii te, å no ska en wal nåk blyw stååňeň. En wor fåhu*j*'ed mæ mææseη, mæn de pel̆ di jo a*w*; a v*e*r e*t*, om de blöw gj*o*r, eňen en blöw s*o*l̆, mæn da en håj lææter sæ dæň siist gå*η*, tu di ijæn mææseη *å* en får en pa huňe krowwner. Æ kaptæ*j*n ska nåk ha s*å*i, te n*æ*r di fæk æ meta*l* *å* en, så ku di gjaan »læ heň fo*η*ke«, å a tæ*η*ker åw, te de vel kåst mø*j*' å fo en splet ar.

10. Fra Borris i Bølling herred.

De wa*r* en ywwla*w*ten liig ve dæ*ň* t*i*, di sku ha djæ nææđer dær öwer i Wå*t*kjær o æ Søňela*ň*, da ka*m* dær tö*l* röskjæge knæjj*t* e*ň* å a d*a*r, å di fåla*η*t, te æ ko^{u}en hon sku væ sn*å*er m*æ* å sæt æ nææđer o a b*o*^{u}er, å de gjoor hon så, få de hon tuur e*t* aňt, å hon wår så g*o*^{u}e ve dæm, som hon kuň væær. Mæn i de samm fæk hon båj ö*w*er te Loňenes — de wår jo en slåt, dæ l*o* ne^{i}er i æ æ*η* mø*t* imæl̆l̆ bæge *o*er, får dæær l*o* a*l*tier krigsfålk i gamel daww, å dæmm vil̆ hon jo ha ö*w*er å faηη a röwerer. No måt di låww får, dær wår e*t* fl*o*^{u}e dæ*ň* gå*η*, få så kuň en hvæ*r*ken roov ö*w*er hæl̆e fo båj. Da no æ krigsfålk di ko*m* å skø*đ* uđenfår a veňerer, så fil̆ æ skejer *å* æ h*å*eň o dæm å di blöw ta*w*en lig hwææjæ*n*. Så wå*r* et ywwla*w*ten a*t*er, da ko*m* dær en gamel ma*ň* te Wå*t*kjær, å han fåla*ŋ*t å blyww dær o æ næt. Mæn han viľ no absolut leg uuđ i æ køken, å de tø*t* di nåwet s*æ*r omm. I la*w* di sku så t*e* å i sæ*ŋ*, så tu æ ko^{u}ẹn æ yws mæ sæ e*ň* i æ såwwkamer, få hon wå no eŋen høønɧja*t*e ko^{u}en. I dæ*ň* sæŋŋkamer hådđ di en på*t*ka*k*elen, å da hon no håđ læ*j*en en støđ, så höwwr hon nåwet, dæ skromiľ hænn i æ ka*k*elen — få hon ku no slæt e*t* faľ i sø*w*n — å liig mæ jæt s*o* hon dæň gamel ma*ň* stek hans h*o*^{u}e igjæ*m*el æ ka*k*elen. Så t*u* hon æ ywws å språŋ hæ*n* å slow æ ma*ň* få*r* æ paňň. Dæm aňer, som sạ̊*w* i æ kamer, dæmm håđ æ gamel ma*ň* nå*j* å fåt kåst søwwn *o*, mæn heň håđ han e*t* fåt majt mæj, å så nåjj hon liig å fo ham slawen ihjæl. Så o ywwlmåån da ko*m* di fræ di aňer goor å viľ i kjæ*r*k, å så kom di eň i Wå*t*kjær å viľ ha dæm mæ dææærfr*æ*. Da klawet æ ko^{u}en sæ ve, te heňe fålk di lo å så*w*, hon kuň e*t* fo dæm o^{u}egen. Så wå dær jæ*n*, som kjææň heň dæ*ň* r*å*, te di sku ha-*n*å mjælk å dre*k* å en röbroge ko*w* öwe fræ Loňenes, å de fæk di, å så kom æ fålk åp.

Æ röwerståwer di ær å*ꝑ* i Gjaľľbæk he^{l}e, å dæær i dæmm bo^{u}e dær jæ*n* gå*ŋ* en hæslig håwen röwerer. Di håđ le*ŋ*ker, dæ wa tr*æ*ň öwer a væj, få så ku di høør et henn i djæ ståwer, n*æ*r dær kom nåwer fååreň ađ æ væj. Så faŋet di jæ*n* gå*ŋ* en o*ŋ* ko^{u}en, å hon mot gjyr ¦*ĺ*e *o*, te hon viľ alldrig røøv sæ. No mot dæň söle ko^{u}en go omkre*ŋ* å tæg te a röwerer, mæn hon kuň jo aaldrig fåtææl, hwu hon wå fr*æ*. N*æ*r hon no gik å tæget å*ꝑ* i æ søňe graňela, så kom hon jo tit t*e* å sæjj, te dæ wåṛ jo e*t* så hæsle mane stæjer å g*o* imæľľ. Da di blöw så en let kj*æ*ň mæ heň, skuľ hon jo absolut sæjj dæm, hur hon wår fr*æ*. Mæn så swåår hon: »De tör a e*t* sæjj jær, mæn hwis I vel no gjör, hwa a sæ*j*er, så ka I fo et å veđ ily*w*el. I ska stek hwål o mi grynnpo^{u}es, å så kan I lig slaww mæ te, hur a æ fr*æ*.« De gjoor di så, å di fo*ň* a röwerkuul, å a röwerer blöw ta*w*en hwææjæ*n*.

11. Fra Tistrup, Öster-Horne herred.

De war en gå*ŋ* a gjæk öster *o* så læŋŋ, te a kåm t*e* æ Væsterha*w*, dææer l*o* nå ski*v*er o sæjjľ o æ taar la*ň*. Så tå*w* a mæ jæ*n* a dæmm, o de blö*w* en fåfæ*r*delig stå*r*m. Æ skiv fågjæk, o åľľ æ meňesker drowiň så n*æ*e som mæ, a kåm n*e*^{i}er o hawsens bo*ň*, o dææer wår en grö*n* væj, dæ*ň* tåw a mæj. A bløw v*e* o g*o* mæ dæň h*æ*r grönn væj en t*u*r, så kåm a t*e* en kweňňfålk. Så såå a: »Go da*w*, Krææsten!« o så så hon: »Go da*w*, Maaren!« o så wår et æ føst, a fæk å veđ, a hiđ Maaren. A gjæk vier mæ dehær grönn væj, e*ň*te a kåm te en hærrg*o*r, o a gjæk e*ň* o spo^{u}r ađ, om a ku fo tjænest hææer. Jåww, a ku jo da nåk fo tjænest, o a blø*w* dær så. No te*ň*t a dææer i mane *o*r o mane daww. Mæn så en da*w* så tæ*ň*t a: No hå do teňt i så mane *o*r o så mane daww, no mo do nåk ka öwwn o ræjs hjæ*m* o s*e*^{i}e te di f*å*er o di m*o*^{u}er, o som a tæ*ň*t, så gjoor a. A ræjst hjæ*m* dæň samm væj, som a va ko*m*en, o da a så kåm hjæ*m*, så baŋket a *o* æ d*a*r. Da mi f*å*er så høør, dæ wa jæ*n* ve æ d*a*r, så blöw han ræ*j*, o han kröwiľ åp i æ skåsten. Mi m*o*^{u}er hon war e*t* så ræ*j* a sæj, hon gjæk hæ*n* o lot æ d*a*r åp. I la*w* hon så så*w*, de wa mæ, så fåtooľ hon et jo te mi f*å*er. Så viľ han jo stræææw o n*e*^{i}er å æ skåsten, mæn så kåm han ga*l* a stæj, i la*w* han gjæk n*e*^{i}er, å bræ*k*et æ mæľľsier å døø *å* et. Så tæ*ň*t a: No hå do teňt i så mane *o*r o så mane daww, no ka do nåk öwwn å gø^{i}er en g*o*^{u}e begra*w*els öwe di f*å*er, o de gjoor a åw. A böj mane mæj, a böj Krææsten i æ øøsten, o Krææsten i æ vææsten o Krææsten me*t* i æ b*y* o Krææsten mæ æ siim om æ hat o Krææsten mæ æ då*k* i æ rö*w*, o di fæk ow en g*o*^{u}e giľľ, di fæk fæ*m* ræ*t*er, di tre*j*˙ fååđ di wa ťòòm, å di tò*w* wå dær e*t* *i*˙.

12. Fra Darum, Gjörding herred.

Hær öwer o Brameŋg*o*r dææṛ wår æ kåål en da*w* uur i æ æ*ŋ* å sl*o*. Da hö*r* di a*ľ*erbæst, som di g*o*r, en l*y* æľer en röst åp å æ *o*: »Tiden er kommen, men manden er ikke!« Så en let a*t*er komer dær en ma*ň* rie*ň*, å han såå te di hær kåål: »Åå, kan I e*t* gi-*m*æ en drov wa*ň* å dre*k* hææer å æ *o*, a æ da blöwen så tøste.« — »Jåww, de kan vi nåk«, sæ*j*e di, »mæn vi h*å*r e*t* å tæjj et *i*.« — »I ka jo tæjj et i en hat«, sæ*j*er han æ ma*ň*. Så gjæk dæ jæ*n* å æ kåål hæ*n* å tå*w* nåwer wa*ň* i hans hat å flyy ham de, å da æ ma*ň* har dro*k*en et, så døø han mæ de samm. De æ fåt*o*ľ, å de skal åw væ passe*j*ret.

Dæ wå*r* en ma*ň*, som dæṛ dråw tå*w* vrennsk hææst åp, å dæ*ň* gå*ŋ* di blöw no i djæ møňe *o*r, så væ*n*t han dæm i æ töj t*e* å kø^{i}er mæj, å han læt dæm sk*o*^{u}e gåt bååre får å bag. Så war dær en væj, dær gjæk en bro*w* ö*w*er, å oňer dæ*ň* bro*w* wår et fu*ľ* a ull. Så faň han *o* ạ̊ kø^{i}er frą*m* å tebååg öwer dæ*ň* bro*w*, får a han ku fo æ ull åp, å omsier blöw di åse urole, å så kå*m* di. *O* æ stæj di kåm åp, så såt di a*t*er ham, å han tæj hans kny*w* *å* æ lomm å skor æ reev ö*w*er å fæk æ hææst frå æ *u*n. Så komer æ hææst t*e* å slås mæ æ ull, å lå*w* di wår i dæň stæ*r*kest slåsm*o*l, så såt æ ma*ň* a*w* hjæ*m* ar. Han ve*ň*t e*t* å ha s*e*^{i}e hans hææst me^{i}er, löweň da, mæn om måner, la*w* han kåm åp, da sto*j*˙ æ hææst får æ d*a*r å åľľ æ sk*u* hår di slawen frå dæm. Så fæk han nạ̊wer fålk mæ sæ *u*r å s*i*˙ a*t*er et, å da di kóm *u*r o æ mark, da l*o* æ ull aľľsa*m*el splet å sk*i*'ľ ar rø*ň*en omkre*ŋ*.

2. Sydjylland.

13. Fra Føvling, Malt herred.

En ma*ň* vår jæ*n* gå*ŋ* i Riiv å fårææt nowwe ææreňer, hva de no vå. Så høør han da åw, te æ hvileŋ vå så s*æ*r dyyr å æ tå*r*e dæ*ň* da*w*. Da han no komer hjæ*m* te hans koon, så æ nåweđ å de føøst, han fåt*æ*l, te æ væleŋ vå da så rysele dyyr i Riiv i da*w*. »Ja, vi hår æ*t* mö*j*˙ søđ mjælk i da*w*, æjsen ku a jo˙ val koog nåwe«, sæ*j*er hans koon, »mæn a vel slå æ fløøđ i æ kjaan å kjan smör, å så vel a koog en st*o*r gryđ kjaanmjælksvæleŋ, dæmm ka do så driw te stajs mæ. No, hon for så åw kjaanet å kågt en stoorige gryđful̆ kjaanmjælksvæleŋ. Mæn no vå et ga*l*, få kjoor han m*æ*-em, vil̆ di jo ploňt å æ gryyd, å gik han m*æ*-em, vil̆ de hær stoor gryyđ dask ham o æ b*e*n. Mæn så faň di å dæ*ň* r*å*i, te han sku tej æ kjaan å beň o æ rø*g*, få de vå no så næ*m* å kom fr*å*-et. Å s*å*en blö*w* et, æ ma*ň* fek æ gryyđ boňen o æ rø*g*. »Mæn h*ø*r no, Pe*j*er«, sæ*j*er æ koon, »no må do da veeđ, tæ do æ*t* gir fålk, dæ haňler mæ dæj, få mö*j*˙ i tegiwt, do h*å* jo no mane væleŋ mej, å vi ku jo fo en kjö*n* skji*l*eŋ få dæmm, ven do passer *o*.« — »Næjj«, se*j*er æ ma*ň* å s*å* å et halemstr*å*i, dæ lâi o æ gvo*l*, »a ska så mæň æ*t* gi så mö*j*˙ te, som dæ ka væær å de hær halemstr*å*i.« Mæn da han no vil̆ by*k* sej n*e*đ *å* tej de hær halemstr*å*i åp, løv ål̆l̆ æ væleŋ *å* æ gryyđ å n*e*đ öwer æ h*o*i o ham. »Å Hærre Guj!« se*j*er æ koon å slow heň he*ň*er sa*m*el, »no ka a mi-sy*w* æ*t* fo kjaanet igjæn, om a åler så gjaan vil̆l̆, få så ka do jo æ*t* kom dær*u*đ, eňen de æ sil̆e a*w*ten.« — »Næjj, de ka a vol sawt æ*t*«, sæ*j*er Pe*j*er, »de vå æjsen groww kjy*w*som, da di no liig æ så dyyr i da*w*. Å s*å*en gik et tæ, te Pe*j*er kom æ*t* te Riive-tå*r*e mæ væleŋ dæ*ň* da*w*.

14. Fra Vejen, Malt herred.

Dær gor åse l*y*s får kret*u*rer, få de hår a se*j*e, de kan a sæjj får saňň. De war en gå*ŋ* a tjæ*ň*t hær· å*p* i en b*y*, her Gamelby, så jæ*n* a*w*ten, a ståj å*p* i æ tæsklåi, så se*j*er a, dær ko*m*er en l*y*s *u*đ â æ stå*ľ*, som æ hææst ståj, å dæ*ň* g*o*r s*å*en *u*đ a æ g*o*er å o*m* æba*g* djæ haww, å dæ*ň* stoj dæær å bræňň let, å så gik en *u*đ. A stoj å*p* i æ låid*ö*r å s*o* *o* en. Så fåtæ*l*er a et jo, la*w* a komer e*ň* te mi håsbeň. »Dær vel ves ḍ*ø* jæ*n* å æ kret*u*rer, æ*ň*ten en hæst æl̀er en k*u*.« — »Næjj«, sæ*j*er han æ ma*ň*, »dæ gor eŋen l*y*s få kret*u*rer«, a haj ves nåk sej fæ*j*l te, sæ*j*er han æ ma*ň*. Jåww, sæjer a, de skul nåk sæ̣æđ. »Dæň kom *u*đ å æ stall̀d*a*r å gik o*m* ba*g* æ haww«, sæ*j*er a, lisom a håj se*j* eđ. Mæn de war no de samm, han vil̀ e*t* tro*w* et å så næ*j*, å a blöw ve· å sæj jå*w*. Så wåår et ål̀er læŋŋ, så døø dær en g*o*i tå*w*ors pl*a*g, å de traf sæ no, en døø s*å*en tæt te a*w*ten, å får e*t* å hå en læjeň dær om æ nat, så floo vi æ ske*ň* *å* en dæreňň i æ stå*ľ* om awtener, â så blywer dær k*å*st en hål dær omm ba*g* æ haww̦ dæær, hwår æ l*y*s ståj. Dææfår tro*w*er a, dæ gor l*y*s få kret*u*rer mæj, a hår sjæ*l* s*e*^{i}e l*y*s, båå^{d}e får meňisker â d*y*r. Jaa, dær g*ı*es jo dæmm, dær vel e*t* tro*w* et, mæn de æ no saňň nåk. Så war et, dæ*ň* gå*ŋ* vi fæk æ ske*ň* flåj *å* en, så blöw dæň aňen hæst spæň få*r* en, å dæ*ň* slæ*v*t jo dæň døø o*m* te æ hål, â ide di slæver *å*, da gor a æfår *å* mæ æ löjter o*m* te æ hål, som en blöw smet n*e*^{i}er *ı*, å blöw jo så dæær kåst a*t*er, å så såå æ ma*ň* te-*m*æ: »Sløk no æ löjter!« å så gek en jo *u*đ po æ plas. Så sæ*j*er a te æ ma*ň*: »Vel do no tro*w*, te dæ g*o*r l*y*s får kret*u*rer?« Jåww, no vil̀ han tro*w* et; mæn la*w* a fåtool et, viľ han e*t* tro*w* et.

15. Fra Bække, Andst herred.

No^{u}eren få Bæ*k*e b*y*, le*g*er dær tå*w* hiww, dæ kål̀es

Koŋ Kleegǒms hiww; di hå wån ommsåt mæ en kre*ň*s a st*i*en, som så manne aňer hiww. Di fle^{1}est *å* em ær a*t*erh*å*ň tæjen væk, så n*æ*r som dæň søňer ræ*k*e, dær få de me^{1}st st*o*r hæl̆er le*g*er ino. Ve dæň stööst å æ hiww wa dær fle^{1}er, dæ håj s*e*^{1}e en l*y*s bræňň. Æ ma*ň*, dær æje æ hiww å bo^{u}e en pa huňer all dæfråå, han sow en a*w*ten, de war i æ veňter 1858, a tro*w*er nåk, de war i Jæneva*r*i, la*w* ham å æ piig wa gawen e*ň* i æ ææňståww få*r* å jaw en kat *u*đ, å æ d*ö*r vææň *u*đ im*o*^{u}eđ æ hiww, så s*e*^{1}er han en l*y*s ve æ søňe sii å dæň sto^{u}er hi*w*, dæ brææn så kl*å*r, te de lyyst åp ađ æ sier *å* en. La*w* di wa komen e*ň* igjæn, sæ*j*er æ pii*g*: »A tø*t*, dæ ståj en l*y*s hænn ve æ hi*w*.« Mæn æ ma*ň* han såå e*t* nåweđ t*e*-et, han vest jo, de sku væ stelltieň, n*æ*r en sku graww ater pææŋ. Mæn ŏm måner te^{1}ele gek ham å en aňen ma*ň* hæ*n* â graww dæær, hwår han tø*t*, de wår, te æ l*y*s ståj. Så ryy di føst en lele twånnbosk, dæær fo*ň* di en st*o*^{u}er mæsseŋknap o*ň*er. Så væ*l*̆t di tå*w* st*e*^{1}en, dær lo*w* n*e*^{1}er, mæn næ*j*, dær wår ino e*t* nåweđ oňer dæmm. Så ga di dæm t*e* å læ*t* dæň trede, å la*w* di håi f*å*t dæ*ň* lewt nåweđ åp, k*e*g æ ma*ň* e*ň* oňer æ st*e*^{1}en, å så so*w* han, te dær wår s*å*en nåwer sæær tæjjneŋer i æ s*å*eň, å så ræjjst di æ st*e*^{1}en h*e*^{1}el åp, å så hål̆t di åp m*æ* å graww, få no war æ skat foňen.

16. Fra Starup i Brusk herred.

De wa jæ*n* a*w*ten, te gamel M*o*ten (Mo*t*en) gek igjæmel Feenisbåre (Fönixborg) skov. Så lisom han hảđ dræjen fr*å* æ væj å kam e*ň* o æ stii, dæ gek liig n*e*^{1}er æte Feenisbå*r*e, så ka*m* dæ tre*j* hwiiđ pige, å di gek fåbi ham å s*o* ham liig e*ň* i hans i*w*en. Gamel M*o*ten blæw h*e*^{1}eđ om æ øøre å skå*t*et a*t*e dæm, mæn mæ jæt så s*o* han, te di fåswa*ň* liig n*e*^{1}er i æ j*o*^{u}e, å han høøt, te di klawet dæm så må*j* jamelæ. De fåtool gamel M*o*ten tê mane, å han mi*n̆*t, te dæ mot vææ r en lönnga*η* on̆er æ skow n*e*^{i}e te æ g*o*e, mæn dæ va eŋen, dæ vil̆ tråw ham. Så skjæjj et nåwer *o*er a*l*e jæ*n* da*w*, te æ fålk va v*e* å ry st*e*^{i}en åp ne^{i}er o æ mark, å de^{i}e ståđ mane kåål om en st*o*^{u}e st*e*^{i}en. Så a*l̆*ebæst som dæn jænn han steke hans sta*η* e*n̆* on̆er æ st*e*^{i}en, så smut en fr*å* ham, å så ku di høør ål̆l̆ samel, te de ga tre*j*̇ domp, akkur*å*t lisom dæn̆ kun̆ ha fål̆en igjæ*m*el tre*j*̇ gamel röđen lå*w*t. Gamel M*o*ten va sjæ*l* imæl̆l̆, å sa sååđ han: »No ka I sjæ*l* høør, te hjæær æ nowen å di kjæl̇ere, dæ hø t*e* æ lönnga*η*. Så gek di å lo båđe st*e*^{i}en å sta*η* leg, å dæn̆ le*g*e dæ sa*j*t (sa*w*t) on̆er æ st*e*^{i}en ino.

17. Fra Jælling, Torrild herred.

A te*n̆*t i Jaale, de æ jo en pa m*i*l dæ s*ø*n̆er *o*, å dæ*n̆* ko^{u}en, a te*n̆*t, hon wa fö*j*̇ he^{i}er i Jæleŋ. Hen̆ f*å*er he^{i}eđ Hans Skræđer, han gik igjæn, föör han døø, de fåtål̆l̆ hon mæ, å de æ ves nåk e*t* en lö*w*n, hon vil̆ bil mæ e*n̆*, de kan a da e*t* tro*w*. Di ku s*e*^{i}e, n*æ*r han wa hænn å kååst sn*e* om ven̆teren, så ku di se^{i}e, han kam åp te æ h*u*s mæ æ sko*w*l o hans åwseler, mæn så wåår et en lele st*ø*đ, en̆en han regtig ka*m*. Di kjewt biværk, å de danet di så*đ*en *å* te hå*n*e, å så sool̀ di de i puun̆v*i*s. Så wa dær en ko^{u}en, dæ ka*m* dær en a*w*ten å vil kjev hå*n*e, mæn da war Hans Skræđer gawen a*đ* æ b*y*. De gå*η* hon vil̆ så go hæ*n* å væj æ hå*n*e *å* te æ ko^{u}en, så såå hon: »Læ mæ no s*e*^{i}e, Sesel« — hon hjet Sesel, æ ko^{u}en — »læ mæ no s*e*^{i}e, te do væje mæ let gåt.« De gå*η* hon så så ja, så slå*w* han æ ommhæ*η* o*m* te æ sii så*đ*en frå æ sæ*η* mæ bæge hans arrm å k*e*g *u*đ frå æ sæ*η*. Så blæ*w* hon så ræ*j*, få han wa så gjære, mæn så wåår et en st*ø*đ, så ka*m* han *å* æ b*y*, å så vest hon da, han war e*t* dæ hjæmm — immen h*u*en ku de da vææ r? A kan da e*t* tro*w*, hon vil̆ liww om hen̆ æjen f*ạ̊*er, dæ*ň* ko^{u}en. Mæn dæ war alldrig nạ̊wer, dæ hor te, han gik igjæn, siin han wa d*ø*. Dæ war åse mane i æ b*y* å æ nååbore, dæ håđ sjæt ham.

Mi ma*ň*, Jæns Krestjan, han hååđ en br*o*er, dæ te*ň*t i Græjjs, han he^{i}eđ Ị*w*er. Så wa han jo hæn en stæj om a*w*tener. De gå*ŋ* han gik så hjæ*m*, så gik han a*đ* æ kjæ*r*kevæj, som gik frå Græjjs å te Seňňbjære kjæ*r*k, å dææ kam han im*o*^{u}đ en ligskåår, å dæ*ň* ma*ň*, som kjoor får æ l*i*g, han håđ en r*ø* luu *o*, som de wa skik i gamel t*i*˙. Så stå*j*˙ han stell få*r* å vil̆ s*e*^{i}e å tææl æ wuuwn, å han kuň s*e*^{i}e — mæn no kan a e*t* håwwsk, hu mane wuuwn dæ war, få de æ nåweđ, a hår e*t* læ*j*en så stærk majt *o* — huđen æ b*æ*ster war får ål̆l̆ æ wuuwn. De gå*ŋ*e han kam så dæærhjæ*m*, hwu han te*ň*t, så fåtool̆ han et, mæn di kuň e*t* tro*w* et, di gjoor e*t* aňt eň greňet *å* et. Mæn ṣå døø dæ*ň* ma*ň*, mi ma*ň* vist no gåt, hwæ*m* de war, få han kjææň gåt æ b*æ*ster. Æ ma*ň*es søn skul̆ ha kj*o*r få ham, mæn så blæw han så sy*k*, te han kuňň e*t*. Så kam dæň gamel awwtæjtsma*ň* *t*e å kø^{i}er få ham, å han hååđ å hans røø luu *o*. Så ku di jo s*e*^{i}e, de wa saňň, han håđ s*å*, han håđ sjæt et, n*æ*r han såå et føør æ t*i*˙.

18. Fra Gadbjærg, Torrild herred.

De war i dæň sæjjsteň huňer*o*r, da kam mi fami*l*e frå T*y*. De wa dæ*ň* go*ŋ* te æ Swænnskere di rege^{i}er hæær i æ la*ň*, å så slow di dæmm ihjæl, di ku æwekomm uđen dæmm, dæ po*t* dæm å ku kom fr*å* dæm. Ve så æ Swænnskere wa komen *å* æ la*ň*, så wa*r* et jo, te dæ blæw tå*m* få fålk hæær o si stæje. Æ fjæňer håđ jo e*t* hat å sæjjl mæj æ*w*er te T*y*, å dæær blæw æ fålk bew*å*r, å ṣå dråw dæ nåwer *u*đ å æ la*ň* frå T*y* *å*, å de hå wal sajt e*t* wan di riigest, få de æ jo, lisom n*æ*r di no drawer te Amæ*r*ika, å så draw mi awwko*m* *u*đ dæærfr*å*, å ho^{u}er di ku så feňň en g*o*r, te dæ war eŋen fålk *i*, å ku fo æ skååsten t*e* å røøg, så håđ di hjæ*m* dæær, å dæær træfet mi fårfææđre å kom te Klawwshålm hæær i æ så*w*n. Dæň føøst ma*ň* he^{i}eđ Jæns Masen, å æ sön he^{i}eđ Mas Jænnsen. Dæ*ň* Mas han hååđ fle^{i}e söne, å jæ*n* a dæmm, dæ he^{i}eđ Krææsten, han kåm hæær te æ g*o*r i Gajjbjæ*r*e å fæk en i fææst frå Ræwstrop. Så fæk hans sön, Jæns Krænnsen, æ g*o*r ater hans f*å*r, åse i fææst, mæn så kjæ*w*t han en i 1787, å han ga 698 dåler få*r*-en; de go*η* war en o fæm tøňe hårk*ù*en. Så fæk di føst skøøđ 88, de go*η* dæ wa blæwen uđđskiwt æwe de å æ so*w*n, dæ hor te Ræwstrop. Så døø han 1797, å han hååđ tåw söner, di ski*wt* æ g*o*r å fæk hv*æ*r de hall *å* et, tiww ski*p* te hw*æ*r a-*đ*æm. De wa Jæns Krænnsens sön Mas, dæ wa mi f*å*er, å no hå mi sön fåt æ g*o*r ate mæ. Si d*æ*r ko*m*er mi he^{i}el stammlest frå T*y*, så vit a v*e*đ, å dæmm dæ b*o*^{u}er ino i bæge Klawwshålm goor — få dæň gamel g*o*r æ sìen ski*l̆* ađ i tå*w* — dæær b*o*^{u}er ino en gr*e*n *u*đ a samm fami*l*e dæň da*w*· i da*w*.

19. Fra Lindeballe, Torrild herred.

Johanes Ne^{i}elsen i Smeegor han hååđ en piig å te^{i}en, mæn heň na*w*n v*e*đ a e*t*, om en ska sæ*t*, hon he^{i}eđ no hæjsen te dawwle bru*g* Maren Bjø*n*, å hon ku si wåårsta*w*n. Heň hosbeň sku te begra*w*els en da*w*, å hon håđ s*å* ham i æ fårrvæj, te han vil̆ kjør *o* en st*e*^{i}en ve æ hjønn å æ h*u*s, n*æ*e han sku t*e*'n. Så ve han sku t*e* å kjøør, så vil̆ han *u*đ a dæň aňen pwåt, da hon no håđ s*å* ham de om dæ*ň* st*e*^{i}en. Mæn så ståj dær en vu*w*n i æ pwåt, å så måt han dæ*ň* væj, som hon håđ s*å*, å så kjor han åse *o* en, i hu gåt han paset *o*. Hon bru*g*t å leg uuđ om someren o æ lå*w*gwå*l*, dæær hådđ hon jo heň sæ*η*, få hon ku e*t* leg eňň få værrm. Så bliwe hon vååɡen en nat, å de slår æ d*ö*r åp, å så s*e*^{i}e hon, de kome bæœreň mæ en like^{i}est, å hon l*o* met o æ gwå*l*, å dæær viľ et jo sæ*t* æ ke^{i}est, å så måt hon ha åľľ heň tew åp i en hjønn, hæjsen håđ et klæmt heň fådæ*r*et. Di håđ jo mö*j*˙ sjå*w* mæ heň, få de hon kuň høør å*ľ*te*η* i séwwn. Så håđ di tå*w* söner i æ g*o*r, å di kamm jo om a*w*tener så e*ň* i æ ståww, som hon l*o* å såwet. Føst ka*m* dæn jenn å roover å sæ*j*er: »Æ tap ær åå æ ölltøňň!« Så spreŋer hon *u*đ å æ sæ*η* i heň båår særk å sæ*j*er: »Hære Jesu Krest, kom å hjælp mæ!« Mæn så ku hon jo a*j*t, te hon wa na*r*et, å så gik hon i æ sæ*η* ijæn. Så let a*t*er ka*m* dæň aňen, da han tø*t*, hon ku væ v*e* å såww, mæ je*n* træsk å je*n* ho^{u}esf*o*^{u}eđ, å så ga han en st*o*^{u}e stamp mæ æ træsk o æ gwå*l*, å få hwæ go*η* han ga dæ*ň* stamp, så ga ho*n* en st*o*^{u}e hu*j*˙ i æ sæ*η*, å så råvt hon: »De ær æ loŋŋ dræ*η*!« De wa dæň ælst sön, hon me*ň*t, få han wa så hi*w* å så klæ*j*n *i*-et, mæn dæň aňen han wå så*đ*en en lele tyk bo*n*drik, å så gjæ*t* hon da regte de go*η*.

Hon ståj hwæ*r*enste n*y*osa*w*ten vææsten få djæ g*o*r får å s*e*^{i}e, hwa dæ kam te æ kjæ*r*k å brøleper å begra*w*elser, å så ku hon jo fåtææl dæm, n*æ*e hon kam e*ň*, hwæ*m* dæ skul̆ gi*w*tes, å hwæ*m* dæ skul̆ d*ø* æwer æ he^{i}el so*w*n te næst *o*r.

20. Fra Ringive i Nörvang herred.

N*æ*e dæ ska væ brølop i wår æ*j*n, så ska dær gjaan åse nåwe fårrierer, å de bly*w*e så*đ*en en fir oŋŋ kåål (hæl̆e sæjs, lisom de træfer sæ, å æ gil̆l̆ ska væ st*o*^{u}er te). Dææ sammles så di tå*w* ve æ bru*j*˙, å di aňe tå*w* ve æ brøøgom. Så ska di jo dæær ha fr*o*gest, de fåst*o* sæ sjæ*l*, å n*æ*e vi no t*æ*e dæmm tå*w*, dæ ska rii får æ bru*j*˙, så ska di jo, n*æ*e di æ fare mæ æ fr*o*gest, te å *o* æ hææst, å så rie di hæ*n* te æ bru*j*s vu*w*n å hå*l̆*e dæær så læŋŋ, te hon kåmer *o* en, å dææ hå*l̆*e di så*đ*en, te æ ho^{u}e å djær hææst væňer im*o*^{u}eđ æ bru*j*˙. N*æ*e de he^{i}ele så æ laset åp, så rie di en t*u*r, te di kå*m*e, la wås sæ*t*, en pa bøsskåđ fræ æ g*o*r, å da ṿæňe di å rie im*o*ᵘeđ æ bru*j*˙ å tå djær ha*t* *å*. N*æ*e di hå gj*o*e de, så rie di ađ æ kjæ*r*kvæj, mæn dæsom æ brøøgom ska dæň samm væj, mo đi så teⁱele a stæj, te di ka kåm im*o*ᵘeđ ham å vææň få ham åse. O dæ*ň* mååđ kåme di im*o*ᵘed dæmm o æ væj, dæ rie får æ brøøgom oňta*w*en di blywe tawen *u*đ fræ jæ*n* g*o*r, få så føles al̆l̆ æ rieňer ađ. Så*đ*en æ dæ mø*j*˙ å ta wåå[illegible] *o*, n*æ*e en ska hå æ brujjfålk å*r*denlig te æ kjæ*r*k. N*æ*e no di fiir rieňer æ blöwen samel̆ đæær o æ væj, så tæ*j*er di ađ æ kjæ*r*k t*e*’en. N*æ*e di så kåme t*e*’n, så rier di tebååg ijæn å gjö dæær en væňeŋ å ha*t*er få dæm å så tebååg ijæn te æ kjæ*r*kstæ*t*. Så æ di fare mæ de, å hjæ*m* ađ fr*æ* æ kjæ*r*k g*o*r et akkur*å*t lisedan te. Si no æ dær e*t* meⁱer om dæ*ŋ* brujjrien.

Mange i sognet bruger også former som *un*, a*w*, fr*å*, ål̆l̆, t*å*r.

21. Fra Östbirk i Vor herred.

Dæ w*a* en piig fræ Gamelstrop i Tøneŋ so*w*n, hon wa fö*j*˙ die i jæ*n* a di Gamelstrop goor, mæn hon tjæ*ň*t aňe stæje få kåst å l*ö*n. Så bar hon æ l*ö*n hjæ*m* te æ fåræ*ľ*e, få di håe uňt v*e* å swåå djæ ujjgywte, å så håj di lå*w*et heň, te hon sku h*a* æ g*o*r æte dæm. Mæn de h*o*b gik hon glep a*w*, å så gik hon hæ*n* å uňňlywet sæ sjæ*l*. Hon blöw no kåst n*i*e o Gamelstrop mark o æ Tweeg, som di ka*ľ*er et dæň da*w* i da*w* æ, mæn sinn dæ*ň* t*i*˙ blöw dær uròlehe*j*˙ i æ h*u*s mæ spøger*i*˙ å aňt döweldo*m*. Di blöw da nö*j*˙ te å ha Östbjærk præst heňt dærö*w*e, de wa ham, di kaľt dæň lamm Hå*l*ger, få han skuľ s*i*˙ å skaf dæm rólehe*j*˙. Så stelt han æ kusk a*n* fårr ve æ b*æ*ste, å sạ̊ så han te ham, te han måt et kye o*w* æ stæj, eňen dæ ka*m* jæ*n* å sat sæ åp å såå: K*y*e no i Jesu na*w*n, få de wa ham sjæ*l*, mæn aňe mot han et kye mæj. Så gik æ præst, å dæ kam åse en-åån hæ*n* te æ kusk, dæ liggnt en præst å lamet lisom f*å*e sjæ*l*, å han sat sæ åp å såå: »K*y*e no i Jese na*w*n!« så n*æ*e ku han æteliggn et. Mæn æ kusk kjoo et, å så kam dæň regti præst, å siin dæ*ň* t*i*˙ fæk di rolehe*j*˙ i æ g*o*r få de spøger*i*˙.

3. Vestlige Midtjylland.

22. Fra Tårup i Fjends herred.

De wa jæ*n* gå*ŋ*, te Koŋ Fre*d*erik dæ*ň* sjæ*t* han reest i Jylla*ň*, å så kam han fræ Skyww igjæmel Joorbro møll te Kwåste, å dææ gjo han håľt ve dæň føøst g*o*r, han kam te, å så viľ han e*ň* å si, hu*r*en di håår er; dæ wa eŋen skåstjen po æ g*o*r å e*t* uren jæ*n* i æ he^{i}el bø*j*˙. Så kam han da e*ň* te lamm Dårrer å hellst æpo heň, å så wa han tøste å spo^{u}er, om hon e*t* hårr nöj å gi ham å dre*k*. Så så hon næ*j*˙: »A h*å*r sku e*t* åňt eň en to blåsur mjælk.« Mæn så såå koŋen, hu*r*en di kuň fyyr, n*æ* dæ wa eŋen skåstjen, »å ho^{u}er gor æ rø*g* hæ*n*, m*o*^{u}er?« Så pæ*j*˙t låmm Dårrer i æ væ*j*˙er å såå: »Dææ kan han sågu sjæ*l* s*i*˙, mi f*å*er, dææ gor er *u*r å æ lyyr.« Så ku koŋen åse s*i*˙ en hwål i æ tæ*k*i, å så ta*k*er han få g*o*^{u}e oňeræ*t*neŋ å ga heň nu pæŋŋ, å di vel åse fåtæll, te Kwåste blöw fr*i*˙ få ska*t*er i fle^{i}er *o*r, få de de s*o* så sö*l*e *u*r.

(I dette herred, som har et temmelig ensartet mål, har đ-lyden en tilnærmelse til r, hvilket jeg vel har udtrykt ved at skrive r.; men man kan med lige så fuld ret skrive: hu*đ*en di hååđ eđ, som: hu*r*en di håår er. Beviset herfor er, at man lige så tit hører hååi som håår.)

23. Fra Kvols i Fjends herred.

A hå höt nöj om tre*j*˙ bjæremæ*ň*, dæ båwer i tre*j*˙ bjære hææer i æ næærh*e*^{i}er, dæn jænn hår si tehå*ľ* i Wårebjæ*r*e, å dæn-åån (-aňen) i Sæjjsbjæ*r*e, å dæň treri i Bliibjæ*r*e. Wårebjæ*r*e le*g*er n*o*^{u}er fræ Hjaarbæk ha*w*n *å*, dæ*ň* skiler æ österfy*w*r fræ Hjaarbæk. Sæjjsbjæ*r*e le*g*er let væjjsten får 'Løňeropg*ø*r å mø*t* imæľľ Katenshaag å Lååstropkuul. No gik et s*ö*en en t*ı*lå*ŋ*, te di bjæremæ*ň* kam gåt te jæns, å di sto å*p* o djæhyww å ku tåål sa*m*el, mæn så blywer di tå*w* ukl*å*er mæ ham öwer o Bliibjære-tåwt, å di jænes omm, te di viľ ha ham dræft. Så w*a*-et, di slu st*e*^{i}en a*t*er ham får å slå ham ihjæl, mæn dæn jænn hans di ku e*t* no te ham, å di le*g*er i æ fy*w*r uren får æ bjæ*r*e, hur en ka s*e*^{i}e dæm ino, n*æ* de æ laww waňň. Dær æ eŋen te*ŋ*, æ feskerer frø*j*ter me$_i$er får eň å sæjjl fræ Bliibjæ*r*e o*m* te Dalsgor-kåst, de æ så raasendes di st*e*^{i}en dæ le*g*er dæær i æ wa*ň*. Dæn-åån hans st*e*^{i}en di ra*m*t ham å*p* o æ bjæ*r*e, å di slu ham ihjæl. Dær fåtæ*l*es åse om di bjæremæ*ň* ne^{i}e fræ F*u*r. Ham fræ F*u*r han kom æŋkelt gåŋŋ hær åp å besøøg di bjæremæ*ň* hæær. Dæ skal væ höt mosik, få di bru*j*t spe*l* å da*ň*s, å gamel fålk fåtæler, te di ku høør er, n*æ*r di sæjjlt uur i æ fy*w*r. Dæ ska åse wæ komen jæ*n* gåŋeň dæ fåb*ı* æ bjæ*r*e, dæ hå höt dæ*ň* mosik.

24. Fra Fældingbjærg i Fjends herred.

De wa i 1819, da skii er en da*w* lig far a*w*ten, te en k*å*l, dæ te*ň*t i Grönkj*a*er — ja, han wa no hæ*j*s en gywt ma*ň*, hans ko^{u}en sar å vöwer i en huusææň — han wa v*e* å kyr klæ*m* åp i en møreŋ uu i æ mark, å så skuľ er blæňes mæ skuľerer, å hwa di ku fo fat *ı*, få dæ*ň* gå*ŋ* kuň æ måg åľe slå te, å di hårr ju så mø*j* å öwerhøør mæ gyy — så dæ*ň* gå*ŋ* han wa komen åp fræ æ g*o*er o ja*w*n mark, så høør han nöj, dæ klawer sæ ne^{i}er i æ kj*a*er. Han ba*ň* æ tæmm å gik en bete stø*k* fræ æ b*æ*ster å sto å lo*t*er, få han trower, te de wa nöj mæ æ hjårer uu i æ mo^{u}es. Mæn han ku eŋen te*ŋ* s*ı*. De wa no de, å en ku ju e*t* ha slån si l*ı* t*e*-er, om dæ wa e*t* unn jæ*n*, dæ haj h*ø*r er å fåta*ľ* er, mæn de wåår e*t* ľæ*ŋ*, eňen dæ wa mane dæ sna*k*er omm, te di håj |h*ø*r de samm, å de gik vit omkre*η*, så æ præjst fæk åse nys omm-er. Så blywe dæ båjel i Stoolom, å dæær wa æ præjst mæj. Så sp*ø*r han Aňes Moorbjære, om han haj h*ø*r nöj te deh*æ*r. Næjj, åå næ*j*˙, mosk*i*sæ de wa knap nåk, de wa fr*i*˙, mæn han hår e*t* sjæ*l* h*ø*r nöj. Så vil̆ æ præjst låån en kjæp, å dæ*ň* f*o*r han i æ h*ǻ*ň, å så g*o*r han hans væj å æ hænn en ståňs t*i*˙ hæl̆e tå*w*, så kam han ijæn, å da s*o* han eňda nöj fåtawen *u*, mæn eηen fæk å ver, hwa han hår gj*o*r, nåk æ*r* er, te en høør e*t* æ klawwṃol sinn, å fålk hår ju dæ*ň* tr*u*, te han hår wan uur å moon.

25. Fra Mønsted i Fjends herred.

Dær *æ* en hy*w* i Mønste, dæ hir Kobjæ*r*e, dææ̈r hå dæ wåt bjærefålk *i*. Fålk hå sit tå*w* smodræηi mæ en r*ø* luu o æ h*o*^{u}e å en kåverk*i*el o æ rø*k*, å di æ gån n*e*^{i}er te Krågsgor *o* få*r* å heňt wa*ň*. Dær ær åse en hy*w* dær öwer, di kal̆er Wållhyww, dæ*ň* wa dær en ma*ň*, dæ gra*w* *i*˙, å så kåm han t*e* en hu*ň*, dæ l*o* o en k*i*el mæ pæηη i. Han wa troken å hans væst, få de han ku væ nåk så lene te æ arrber, å l*ǻ* en ve æ sii a sæ. Så to han æ hu*ň* å låå eň åwen o æ væst å to så æ k*i*el b*ǻ*g a*t*er. Så såå æ hu*ň* te ham: »De wa gåt, du to-*m*æ så söt å låå mæ så blöt, hår du e*t* gj*o* de, så sku du ha sit, hwa a sku ha gjo ve dæ. Fålk hå åse fåt*ó*l̆ om dæ*ň* hy*w*, te di hå höt, de ga en sw*æ*r tö*r*en eňň i æ bjæ*r*e ve so^{u}el-ne^{i}erg^{å}*η*, å de wa jo en bjæ̣rema*ň*, dæ slu hans pæηηkiist i loos.

26. Fra Fly i Fjends herred.

De wa no, fa Pæ*j*e han døø, da g*o* a jæ*n* a*w*ten fræ Fl*øj*˙ te Å*k*jǽ, å så s*i*˙ a, te dæ ko*m*e en l*y*s ne^{i}e fræ Pæ*j*es g*o*r *ǻ* nåk så stell. »Å̂å«, te*η*ke a, »de æ wal gamel Ann, dææ'l hjæ*m*, å så hå hon e*t* kuň sit å feňň æ væj« — få de wa no nöj mørk dæ*ň* a*w*ten —

å så hå di ginn heň æ lø*j*t mæj fårr'e hon sku e*t* ta fæ*j*l å æ væj.« Mæn så da en kome hæ n*e*^{i}e te Po*w*ls, så dræje en imo n*a*r, å dæň kome næææ å næææ, å da en så æ komen fåb*i*˙ æ sååň, så ku a s*i*˙, hwa de wa, de wa en ligskåår, mæn hwo mane wowwn dæ wa, de ku a'*t* så nyww s*i*˙, mæn f*o* wa dæ e*t*, å *o* æ stæj, som de ræňe mæ i ta*η*ke om de h*æ*e, så wa e hænn. Mæn a lo mæ*r*k t*e* e, da di no kjooe mæ ham, om di no åse kjooe dææ, hwo a håj sit æ, å bestæmt, de past g*o*^{u}e nåk. — S*ö*en wa e je*n* a*w*ten, mæ o Krestjan wa jénn hjémm, å Pe*j*er wa te ma*r*keň i Skyww, te de g*i*e s*ø*en en skaltå*r*n eňň i æ sto^{u}eståww. Vi griive æ l*y*s o ræňe e*ň* óó'l-s*i*˙ a*t*e, hwa de æ, om dæ wa faľen nöj n*e*^{i}e hæľe s*ø*en, mæn dæ wa aľe de me*ň*ste å mæ*r*k o dæ*ň* slaww. Mæn da di kamm mæ hans kiist, så ba dii'n e*ň* i æ sto^{u}eståww *o* så*t* en o æ gwå*l*, o de wa jo de, vi håj höt dæň a*w*ten.

27. Fra Mogenstrup i Ginding herred.

No^{u}eren få Roňes-mus po Mowenstrop kjæ*r*kvæj dæær g*o*r en ho^{u}eløs hæjst. Stiine te Mases hon såå te heňe m*o*^{u}er håj fåt*o*eľ er ater Njæls Kjæ*r*kgor, te han håj trofen en ve Skiren-bro*w*, de ær no en bete stjænnkist i en krom ro*ň*. Mæn så wa dær åse en fa*t*e ma*ň*, dæ skal ha tråfen dehær hæjst en a*w*ten. Han wa no hæjjsen å*p*fö*j*˙ i Sö*w*el so*w*n å s*o*r dær öwer i Fjaňňs hæ*r*er å fæk æ føø som dawwlæjer. Så håj han no wåt hjæmm i hans føøg*o*r, å dæær håj han fåt en fi skipe katåfle, som han så gik å viľ hjæ*m* mæj. Så æ*r* er, te han n*o*^{u}er dehær hæjst dæær ve Skiren-bro*w*. De wa no s*ö*en i æ a*t*erors t*i*˙, te æ hæjjst gik uur, får i gamel daww gik di uur så læηη, te fålk fæk æ seerow tosken *å*, få de blöw å*ľ*ti sat i æ stå*ľ*, å så ku æ hæjjst jo e*t* vææр dær æľe komm dær eňen låňt ate Me*k*elsda*w*. Si no trower dehær dawwlæjer, te de war en regtig hæjst, å da han no noᵘi en, så viľ han læg hans poᵘes *o* en, få han wa træt å æ katåfler, å han ku bæjer træ*k* æ hæjst, eň han ku bææræ poᵘes, tø*t* han jo. Så træker han da løs, å æ̣ hæjst b*o*r æ̣ katåfler en t*i*ˈ nåk så taper. Mæn så viľ han t*e* å s*i*ˈ sæ tebåå*g* a*t*er en, å så blöw han w*o*er, te æ hæjst eŋen h*o*ᵘe hååi, å dæň wa så lå*η*, te han ku e*t* si æ̣ bååɡææ̣ň *o* en. Så faľer er ham liig få*r* æ mo*ň* å sæ̣jj: »Jöse Kresti kås, no hår a aľer sit så lå*η* en hås!« Mæn i de samm kla*t* æ katåfler lig n*e*ⁱer o æ j*o*ᵘer, å æ hæjst swaň hæ*n* mæ̣ de samm. Så mot han sjæ*l* t*e* å ta ve hans poᵘes, å han håj eňda wåt s*ö*en en k*å*el ö*w*er-er, te han håj fåt dehær hæjst t*e*-'er å bæær em.

28. Fra Tjörring i Hammerum herred.

Åľľ nwo*r*est i Tjöreŋ so*w*n le*g*er en bø*j*ˈ, som her Træl*u*eň, å dæ*ň* hår i gamel daww wåt en hærrg*o*r. Så bowe dær en froww o dæ*ň* hærrg*o*r, å hon tu få de mjæst hw*æ*e søňňda te kjæ*r*k i Snæjjbjæ*r*e, få dæ*ň* gå*η* wa dær eŋen kjæ*r*k i Tjöreň; de hør oňer Snæjjbjæ*r*e so*w*n. Mæn som hon no jæ*n* søňňda wa komen mø*t* imæľ Træl*u*eň å æ kjæ*r*k, så høør hon, de reŋeđ sa*m*el, å hon ku da fåst*o*, te hon ku e*t* kom tejele nåk. Så såå hon t*e* æ kusk, han sku vææň å køjjr hjæ*m* ijæn, få hon ku e*t* lii å kom få siľe. Di tå*w* næst søňňdaww a*t*er gek eđ heň hwæ*r*ken waar hæľer bæjer, eň hon kaṁ liig te dæ*ň* samm stæj, n*æ*er di reŋeđ sa*m*el i Snæ̣jjbjæ*r*e. Så tø*t* hon, de wa bæst å fo en kjæ*r*k bø*g*eđ o dæ*ň* stæj, få dæ̣*ň* mot hon da ku n*o* å kom te, n*æ*er hon viľ i Gus h*u*s, å da de wa no så hæ̣ľľdig, te hon wa ri*k* nåk å håđ se*ň* få*r*-eđ, så bøgeđ hon dæ*ň* kjæ*r*k, dæ kåľes Tjöreŋ kjæ*r*k. Hon troww ju åse, de wa Wåhææres vili, te dær sku væær en kjæ*r*k o dæ*ň* stæj, da hon så*đ*en (sö*r*en) wa nå*đ* liig dæte tre*j*ˈ søňňdaww i træ̣k. Æ kjæ*r*k æ ju nåt sempels, får æ̣ stejen ær e*t* hågen, å æ tr*æ* t*e*-en æ skoweđ o æ löwwba*k*er let nowren å øøsten får, mæn i hwe*k*e som, æ fålk i æ nwo*r*erso*w*n fæk mø*j*˙ læ*t*er v*e* å kom a*đ* æ kjæ*r*k å høør en Gus o*w*r, å de wa ju åse en grome læætels ve båjeler å n*æ*r en sku ha li*k* jowwređ å b*a*en döft.

29. Fra Gjellerup i Hammerum herred.

Da vi skröw 1806, da war eđ dæň føst gå*ŋ*, a fæk æ gamel sw*y*n å keňň. A wa fæ*m* *o*r å l*o* mæ nå fle^{i}er hjårer åwenfår Kåloň krat o en hy*w*. Da kam hans ko^{u}en Kjæn R*ø*r kø^{y}ereň mæ ham å*p* fræ Le*ň* o en hywwlboor; di håđ hæ*j*sen en sön mæ, dæ he^{i}đ Simon, mæn han wår få dowen t*e* å hjæ*l*p heň. *Æ* f*å*er, ska a sæjj wås, ku slæt e*t* go, da han en gå*ŋ* hađ fåt æ sener skon ö*w*er i en slasm*o*l. Di hwiil*t* dæm så let ve dæň h*æ*r kon hy*w*, da de wa fååle wa*r*m i æ væjjle, å i samm go la*w* kam en maň kø^{y}ereň væster fr*æ* mæ en las he^{i}etö*r*e, å ham ba Kjæn R*ø*r, om hon måt beň æ seel te æ uunkjæp. De så han ja te, å no gek eđ nåk så løstele n*e*^{i}er ađ Kåloň bø*j*˙ te. Mæn da di kam t*e* en vræj, væ*ľ*t æ gamel sw*y*n å hans kari*o*l. Føj eňda, hwår han baňeđ æ ma*ň*, mæn hwa ke^{i}er han sæ om de, han blöw v*e* å kø^{y}er å skranieđ, så jæ*n* ku høør eđ låňt hæ*n*. Så måt Kjæn R*ø*r ijæn t*e* å ta fat, å da di kam n*e*^{i}er te æ bø*j*˙, tu di e*ň* te en ma*ň*, hwå di plæjeđ å ha kut*e*^{i}er, n*æ*r di kam ađ dæ*ň* kaňt. Da di wa komen *i*˙ æ g*o*er, så*t* hon æ hywwlboor å b*o*r æ gamel sw*y*n o æ rø*k* e*ň* i æ ståww. Så kam hon åse en gå*ŋ* eň te mi f*å*ers å tægeđ. »Ja, de ær stræŋŋ nåk å vær hæjst i s*å*en en warrm«, såå hon. »De ær s*æ*r nåk, I ær e*t* klooger eň å go å slææv o dæ*ň* stoođer«, swåår en ma*ň* fræ Le*ň*, som s*o*đ dær eňň. »Hwa skal a gø^{y}er, bette f*å*er, n*æ*r han e*t* ka g*o*?« — »Do ka en˙ gå*ŋ* køjjr ham *i*˙ en klyyngra*w* å dæær la ham leg.« »Hja*t*e søøđe f*å*er, de m*e*^{i}ener I da wol e*t å*, vi ær æ*g*tev*i*eđ sa*m*el, å så sku a drowwn ham!« De wa te Pe Låŋŋluňs, æ swynnfami*l*i plæjeđ å ta e*ň*. N*æ*r di så håđ fåt tægeđ sa*m*el bođe flæsk å kjöđ, så laweđ di en grome st*o*^{u}er gryđ k*o*l, å dæmm *o*eđ di så, å n*æ*r de wa beste*l̆*, läå di djær b*e*^{i}en oňer æ ka*k*elon å fe^{i}l i sø*w*n, mæn føst söređ di å*l̆*ti få*r* å fo en spaň wa*ň* ve æ sii, da di wa fååle tøste ater dihæær go^{u}e k*o*l. — Kjæn R*ø*r hååđ åse en fååle lele knö*w* vö*w* te ho^{u}esbooň, å de te*ň*t hon nåwer skjæleŋer ve, å da hon no blöw gamel, fæk hon en lele norrba*g*i t*e* å træ*k* æ *u*en. Om æ somer wa dær jo gres nåk o æ væjjkaňt, å om æ veňter tægeđ hon æ føø t*e*-en. Nåwer ga heň en hawern*e*^{i}eg, å nåwer en knep h*ø*^{i}e. *Æ* hællmos war a*l̆*ti i g*o*^{u}e sta*ň*. Hon å æ gamel sw*y*n löweđ i mane *o*er å fæk mane b*a*en. Ho di æ blöwen *å*, v*e*đ a e*t*, mæn a tro*w*er, di æ døø i Haneŋ, få dær æ*r* en gamel madam Vestrop, som ino h*å*r Kjæn R*ø*r heňe vö*w*.

30. Fra Vium i Lysgård herred.

De war o Kjæshå*l*em, dæ le*g*er öwer i To^{u}eneŋ so*w*n, te dæ bowet en fruu, di kal̆t heň fru Kjæsten, å hon håđđ en hu*ň*, te hon hål̆t så gråww m*øj å*. Mæn så ka*m* jo dæ*ň* t*i*, te en døø lisom aňe huňň, å så wa*r* et heňe ønnsk å fo en jo^{u}eret lisom en meňesk å kåst må*l̆ o* å å*l̆* te*ŋ*. Så æ dær en hö*w* hæær a*l*ĕs*øň*est i Viiem so*w*n tæt e*ň* te To^{u}eneŋ skjæl, å dæ*ň* kååster hon en gra*w i* te æ hu*ň*, å så fålåŋer hon æ præjst i To^{u}eneŋ te å kåst må*l̆ o* en. Mæn han wå næ ky*w å*-et, få han wa båŋŋ får, te de vil̆ kåst ham kjowwl å kraww. Så t*å*er hon huňe dååler å s*å* en kåstbar gul̆l̆ke^{i}eđ i æ h*å*eň, å så sæ*j*e hon: »De g*i*er a dæ, dæsom do vel gjö*r* et.« No tø*t* han e*t* wal, han ku læ di go^{u}e sager go fræ sæ, å så låwet han et te sist, han te*ň*t jo, te han slap wal fr*æ*-et o en mååđ. Så en skjö*n* da*w* gor æ begra*w*els få sæ, æ li*g* blywer l*å* i en kiis*t* mæ en gull̆ke^{1}eđ om æ hals, å dæ wa en st*o*^{u}e håben bø*ň*er tes*å* te ligføle. No skul̆ æ præjst jo t*e* å kåst må*l̆* o æ hu*ň*, å de gjör han jo s*ö*en, te han sæ*j*er: »Af jord est du kommen! til jord skal du blive! n*æ*r di aňe huňň stor åp, så ka du sto åp mæj.« Så en t*i*˙ a*t*er fæk hans biskåp å veđ, ho*đ*en de h*æ*er wa gån te, å så sæňt han båj ater bođe æ pråwwst å æ præjst å hører æ præjst *u*eđ omm, ho*đ*en de hæň sa*m*el mæ de h*æ*er. »Ja«, sæ*j*er æ præjst, »Di mo tro*w*, hr. besp, te de war åser en grome kl*o*g å fåsta*n*dig d*y*ṛ å en hu*ň* å væær, hæær ska Di s*i*˙, hwa en hår a*t*erl*å* (-lat) sæ te Dæm. I de samm træker han æ gull̆ke^{1}eđ åp å æ lomm å flø*j*er æ besp dæ*ň*. Han blywer da så glå v*e* å fo s*ö*en en jæ*n*, te de fal̆er ham liig få*r* æ mo*ň* å sæjj: »Åå, dæ*ň* salig hu*ň*!« Mæn de sku han jo e*t* ha s*å*, å så mot han t*e* å læ dæ*ň* sag fal̆l̆, æ præjst fæk låw t*e* å væær i fre, å han blöw v*e* å seđ i æ ka*l̆*, te hans døøda*w*. Si no war dær e*t* me^{1}er om de, mæn a mo e*t* glæmm å fåtæll, te di kal̆er æ hö*w* fru Kjæstens hö*w* dæň da*w* i da*w* ær, å dæ wa en ma*ň*, dæ wa v*e* å vrååđ *i*˙ en få nå *o*er siin, få han vil̆ jo pröww å feňň æ gull̆ke^{1}eđ, dæ wa lå n*e*^{1}er mæ æ hu*ň*. Så gro*w* han en let, mæn så tø*t* han, te de wa, isom han blöw strögen om hans keňer mæ en par regtig kål̆l̆ he*ň*er, å så ræňň han dæ fr*æ*e. Sinn dæ*ň* t*i*˙ hå dær eŋen wå*w*et å graww i æ hö*w*. Fru Kjæsten hon ska nåk sjæ*l* leg i en gamel begra*w*els i To^{u}eneŋ kjæ*r*k, mæn dæň æ mosk*i*˙ lot te no, de veđ a e*t* *å*.

I Lysgård herred bruges det rivende đ, der i visse ord optræder næsten som r. Men rent r bliver det dog aldrig her, lige så lidt som nogen steds, det er endog mindre r end i Fjends herred, omtr. som i Salling.

31. Fra Sjörslev i Lysgård herred.

Mænn mi f*å*er han te*ň*t te Aňes Ka*b*eles i Viiem, så wa dæ jæ*n* gå*ŋ* beňňståww i dæ*ň* g*o*er å så wa Viiem oŋŋđo*m* uuđ å le^{i}eg po Viiem eespi, de war en fal̆ ager no^{u}eren får æ bø*j*. Se så gle*m*per et ne^{i}er i Bååstrop kj*a*r, å så begø*ň*er di oŋŋ: »A ær e*t* ræ*j* får æ lø*j*tma*ň*! næjj, a ær egi hæ*j*er ræ*j* får æ lø*j*tma*ň*!« å s*ö*en blöw di ve, å mi´ f*å*er han sto mæ di tå*w* dreŋi, de wa hans hosboňs söner, Aňes Ka*b*ele å Jören Ka*b*ele, å s*e*^{i}er *o* et. Mæn så æ dær en mo^{u}eđe t*ø*s imæl̆l̆ æ oŋŋdo*m*, po en sæjsten, sø*t*en *o*er, å hon sæ*j*er åse: »*A* æ slæt e*t* ræ*r* får æ lø*j*tma*ň*!« — å hon wa læŋst uuđ po æ ager — »å han ka komm å kys mæ i mi rö*w*!« Ja, mi f*å*er hån hååđ slæt e*t* tro*w* t*e*-et, mæn han sto jo å s*o* *o*-et. Så fly*w*er et liig åp te dæm, å så blywer æ oŋŋdo*m* jo ræ*j* å flywer a æ hjæmen te å e*ň*, å dææ wa hon nåk dæň ba*g*est, å hon kom skjåwtløs e*ň* — æ skjåwt wa trat a heň. Så håđđ di sö*r*en en wånntro*w*, te di gjo kås båđe få veňier å daar, te æ lø*j*tma*ň* sku e*t* kom e*ň* te dæm; mæn så om æ mååån da vil di *u*đ å s*i* dæm får, da l*o* æ skjåwt i en gjaar — dæ wa s*ö*en en stæ*t*, di sku ö*w*er — dææ wa en röwen a heň, å så wa en öwebesat mæ nöj lisom snat hæje be*v*er, sn*å* lisom snat. Mæn mi f*å*er me*ň*t, de wa en ta*k* i æ gjaar, dæ hår tawen *i* en, få han troww e*t*, de wa nö öwenat*u*rlig. S*ö*en hå han fåtå*l̆* mæ.

32. Fra Vindum i Middelsom herred.

No ska a fåtæll jæ, hurren di Ælsbårre mæ*ň* di æ blöwen skal̆l̆hwaret, mæn de æ no mø*j* læŋŋ sien de skiđđ. Dæ wa en ma*ň* fræ Ælsbå*r*e, dæ wa te tö*r*es i Vibå*r*e jæ*n* da*w*. Så hoo han, æ Væjstebo gik å rå*v*t mæ hwil̆eŋ o æ gåår, å dæ*ň* gå*ŋ* han kam hjæ*m* te hans ko^{u}en, så han te heň, hon sku koog nö væleŋ næjst lowerda (eller låweda) — dæmm kal̆e di vileŋ væjster *o* — få han vil åse te tö*r*es mæ væleŋ. Så kå*g*t hon åse en gryđ kjaanvæleŋ o æ låweda æter, å dæmm kam hon *i* æ kjaan lise warrm, som di wa komen *å* æ i*l̆*, å så fæk han æ kjaan o æ ho^{u}e å kam a stæj mæ de samm, få de te di sku væ warrm, n*æ*r han kam tẹ Vibå*r*e. Mæn dææe håđ han dæ*n̆* wånnhæ*l̆* o æ væj, te æ bo*n* slap *å* æ kjaan, å æ væleŋ di fl*ø*đ n*e*^{i}e ö*w*e hans h*o*^{u}e, å skåll̆ ham s*å*en, te æ h*o*er gik *å*, å sien dæ*n̆* t*i*˙ wa han skal̆l̆hwåret. Di an̆e mæn̆ fræ *Æ*lsbå*r*e hå slæjtet ham æter i de stø*k*, s*å*en te di æ blöwen skal̆l̆hwåret hwæjæ*n*.

I den vestlige del af dette herred er den lyd, som skal erstatte đ, meget lidt fremtrædende og i mange tilfælde så utydelig, at den hartad bliver slugt og lige godt kan opfattes som đ og som j og som r. I den östlige del træffer vi Östjysken med sine særegne former. Dette lange herred bliver nemlig afskåret på tværs så hvert mål får sit stykke.

33. Fra Mammen i Middelsom herred.

Dæn̆ gamel Mekel Beriŋ wa gån hæ*n* å s*i*˙ æte hans hæjjst om awtenen, di sto hænn i æ kj*a*er ve Kikbak. Så for han yww po tå*w* bete dreŋi, liig som han kome o*m* ve Skreebak, å di kome slææven̆ mæ en st*o*^{u}e kiist, di håđ hw*æ*r i en æn̆n̆ *å*. Så sat di-’en å wa v*e* å ta pust, liig som han kome o*m* vẹ dæm, å så sæje han te dæm, ho^{u}e di vil̆ hæ*n* mæ dæ*n̆*; »a tøkes e*t*, I ka sto v*e* å bæær en«, såå han. Ja, di vil̆ te Nåre. Han tøt, de wa en lå*η* tag å bæær så st*o*^{u}e en kiist få så sm*o* kåål. Så såå di, te di ku e*t* vææ hær få di mane deŋŋdaŋe, dæmm ku di e*t* nææ dæm få, å så vil̆ di hæl̀st ræjjs djæ væj. Så spuur han dæm åse, om di håđ bå*n* en nå lån̆t. Næjj, di wa komen fræ dæ*n̆* sto^{u}e bak dæ hænn, de wa da Jönnbjæ*r*e, di pæ*j*t op*o*. Så ve*đ* a e*t* me^{i}e om de, mæn di töfelt wal sajt *å* mæ djæ kiist, sinn di tøt, de wa bæje å væær i Nåre en̆ he^{i}e.

34. Fra Balle i Hids herred.

Ne^{i}er o Væjste-Kæjjlstrop bojj dær i gamel daww en froww, dæ to te Seňeŋ te kjæ*r*k, få de dæ war eŋen kjæ*r*k de gå*ŋ* he^{i}er i Bale. Dæ bojj åse en froww i Seňeŋ, å hon æjet dæ*ň* kjæ*r*k, mæn di tå*w* frower kuň e*t* jænes, å så ku di e*t* kom te ræ*t* o*m* å væær i Seňeŋ kjæ*r*k o jæ*n* gå*ŋ*. De^{i}efår wa*r* et, te æ froww o Væjste-Kæjjlstrop bøget æ kjæ*r*k i Bale. Dær ær en sø liig næjen få Bale kjæ*r*k imæľ Bale å Sæjjleŋ, dæ hi Gub sø, å de^{i}e o æ bo*ň* a dæ*ň* sø le*g*er en kjæ*r*k-klå*k*, dær æ søster te æ klå*k* i Bale, få di wa la*w*et a jæ*n* mæjste. *Æ* sø wa dæ*ň* gå*ŋ* mø*j*˙ stöör eň en æ no, å så sku di ha æ klå*k* sæjjlet de^{i}erö*w*e, får de war æ bestæ*m*els, te en sku hæŋes åp i Sæjjleŋ, mæn de gå*ŋ* di wa komen en stø*k* *u*i o æ sø, så væľt en *å* æ b*o*^{u}i få dæm å fiľ n*e*^{i}er i æ wa*ň*, å de^{i}e le*g*er en ino. Di gamel di fåtæle, te n*æ*r Bale kjæ*r*kklå*k* reŋe, så ka en høør, te æ søste hon so^{u}ere heň å sæje daŋŋ daŋŋ ui *i*˙ æ sø. I æ kaňt a Væjste-Skowwba*k* liig væjjsten får æ bø*j*˙ hå dæ wånn en hæ*l*e kiľľ, mæn no æ en skræjen sa*m*el. Fålk ka meňes, te di hå foňen stø*k*e a tennske^{i}e å kåverskjæleŋe å s*å*en noi liggneňdes ve dæ*ň* kiľľ æ da*w* ate sa-Ha*n*s a*w*ten, å di sager hå syg fålk l*å* dæ, n*æ*e di hå brujt æ kiľľ å wasket dæm *i*-en, te tak få de di wa blöwen bæje. En ka s*i*˙ æ kiľľ ino i æ kaňt a æ løŋŋba*k*, å dæ st*o*e åse en bete kon wa*ň* i æ hwål ino.

35. Fra Kragelund i Hids herred.

De wa dæ*ň* gå*ŋ* te a wa foorhjoor, da wa dæ mø*j*˙ me^{i}e he^{i}e i Krageluň, eň dær æ no; ja, a ka sn*å*e sæjj, te de wa he^{i}e de mjæst *å*-'et. Så war-et en ma*ň*, som di kaľt Ađam, han hår bøget sæ en h*u*s uur o æ he^{i}e, å da han hwæ*r*ken hår stuu hæle kø^{y}e låňt meňe hæjjst, så faň han p*o* en-åån måår, å de skul en sn*å*er e*t* ha trowet en meňesk te, får han spæň hans ko^{u}en får æ plåw. De so gråww *u*er, mæn saňň *æ* et iliiwal. No æ bååre æ ma*ň* å æ ko^{u}en døø, mæn i Krageluň æ dæ fålk löweň ino, som hå sit et, å a tæ*η*ke, te n*æ*r dær æ gawen en lå*η* t*i*˙ hæ*n*, så æ dær eηen, dæ vel tro*w*, te dæn jænn meňisk hå spæň dæn-åån får æ plåw å æ hare å po dæ*ň* måår å*p*bræ*k*et æ he^{i}e.

36. Fra Ejstrup i Vrads herred.

Dæ wa jæ*n* gå*η* en gamel ko^{u}en, dæ kom åp å kø^{y}er mæ æ præst. Så såå hon: »Da gjoor wå f*å*er hæ*j*sen en dæjjlig pree*k*en i da*w*.« — »Åå ja, ka m*o*^{u}er håwwsk nåwet *å* en?« swåår æ præst. »Åå næj, så mæ*ň* ka a e*t*, få hwa en læger eηen majt *o*, de gir en hæ*j*er eηen ajt *o*; mæn a ka da håwwsk, te dæ ska væ brøl̆op i Galebjæ*r*e, dææ vel a hæ*n*, få dææ f*o*r a å*l̆*ti så*d*en en g*o*^{u}e alems.«

Præsten havde prædiket om brylluppet i Kana i Galilæa, og dette havde hun forvegslet med Gallebjærg.

37. Fra Ovsted i Vor herred.

Dæ war en ko^{u}en i R*i*s, hon hi Ma Ra*m*, hon båjj i dæ*ň* g*o*e, Pær Aňesen h*å*e no. Hon wa så fåpeňt, te n*æ*renst*i*˙ dæ kam et fate meňisk å vil̆ tæg mjælk, så hæl̆t hon et *i*˙ æ tøňň te heňe swỳen liså møj, som hon vil̆ ha giwen, dæsom en skul̆ ha hat no^{u}i, å så fæk en jow et. Så æ dæ jow et aňt å fåtææl om de, eň så dø^{y}e hon. Dæ*ň* da*w* di war ui å fo heň begrawen, så wa hon hjæmm faar æ ligføle å gik å ga heňe sw*ỳ*en, å hon wa nåk åse eňň i æ kjøken å røør i æ sopgryy, te æ fålk sku ha, å dæ war en dæter, dæ håi æ g*o*er, å hon håi en bete knæjt, å dæ war eηen aňer i æ kjøken, dæ ku s*i*˙ Ma Ra*m*, eň ham, å så rooft han: »Mi ål̆l̆me æ kåmen, hon st*æ*r å rør i æ sopgryy!« Så w*a*-et hon truet a ham mæ æ gryyske, te han sku tii stell. Dæ war åse nåwen òw æ liigføle, dæ håj sit heň, hon så*j*˙ ååp o en håånbjælk, å dæ wa aňe, dæ håj sit heň, hon håj sat ååp skræws öwer æ m*ø*en å æ h*u*s. Så måt di t*e* æ præst å ha ham te å moon hęň n*e*^{i}e, å hon blöw sa sat n*e*^{i}e i et hwål søňen Åwste kjæ*r*k, de æ nætåp po mi æjendo*m*, dææ w*a* et rejti væl̆l̆moras dæ*ň* gò*ŋ*, å dæ blöw ramet en p*æ*l n*e*^{i}e ö*w*e heň. N*æ*renst*i* så æ dræŋi di kom hæ*n* å råket ve dæ*ň* p*æ*l, så ku di høe, hon såå dæne^{i}er i æ hwål: »Råk igjæn, lele dræ*ŋ*, så ska du fo en r*ø* smö*r*ebr*ø*. I de samm hwål wa dær en ællbosk, dæ*ň* bor grönn blåer om so*m*eren å guul om veňteren, dæ*ň* wa dær ål̆l̆ti blåer æp*o*. Mæn vi mo et glæmm å fåtææl, te de hwål he^{i}e Ma Ra*m*s hwål dæň da*w* i da*w* æ.

4. Salling.

38. Fra Fur i Harre herred.

We en gil̆l hejer æpo F*u*r kam no gamel kwåner t*e* å sej sa*m*el, å så kam di t*e* å sej å s*i* æpo en gamel kaakel, te dæ wa nå lösneŋ æp*o*. Dæ sto no: Sooli deo gl*o*ria, mæn de war it ræt reele boosta*w*er, å di ku it feň *ur* *å*, hwa dæ sto. Så sæ*j*er dæn jænn te dæn-åån: »Hwa mon dæ st*o*r æpo dæ*ň* kaakel? Hårr vi hat æ skwållmæjster! dæ*ň* k*å*l ku nåk sæjj, hwa dæ st*o*r.« Mæ de samm komer han e*ň* å æ d*a*r. »H*ø*r, skwållmæjster! ka han sæjj wås, hwa dæ st*o*r æpo dæ*ň* kaakel?« Han griiver i æ lomm å sæter hans breler æp*o* å begøňer: »Dejjr stor å*w* sæjer å*w*, 1 å*w* lå*w*, å*w* lå*w*, *g* ll å*w* glå*w*, a*w* la*w* glå*w*, ææer *i* r*i*, *a* sæjer *a*, å*w*, lå*w* glå*w* r*i* *a*.« — »Hm, de æ da sw*æ*r, som dæ*ň* skwållmæjster kaň uurlæg a*l̆* te*ŋ*. Mæn hwa betyer-er så, skwållmæjster?« — »Hm ja hm, de betyer, hm, te dæ*ň* kaakel æ gjo*w* låňt å*p* i Nåre.« — »Ja«, sæ*j*er æ kwåner, de æ skjö*n* å læær nöj, så ka en åse fåklåår nöj.«

39. Fra Junget.

Dæ bowe en ma*ň* æpo Joŋerg*o*r, han hi Måten Kwestgor, å han ga å*ľ*ti hans fålk en fååle go*w*e føø å is*æ*r nöj grome gåt öl. Mæn så fæk han jæ*n* gå*ŋ* en brø*g*erpiig, dæ viľ gjyr heňer howeser grönn v*e* å law mø*j* öl å let måľt. Si, de øňň æ fålk e*t* så fååle gåt, mæn di war k*i* *å* å sæjj er te æ ma*ň*, få de han war å*ľ*ti så go*w*e ve dæm. Så traf er en d*å*, te di war uur å plåww i æ̣ naarmark, å di håj såt dæm liig ve æ sii å æ skow får å eer djæ mæľľmar, te æ ma*ň* han gik å losker omkrẹ*ŋ* imæľ æ bosker, få han war nysgjære å viľ gjaar høør, hwa æ fålk sna*k*er o*m* imæľ dæm s*e*ˈel. Så mæ*r*ker gamel Nels A*t*fe*ŋ*er, te æ ma*ň* gik dææг æb*ag* ve dæm, å så tø*t* han, te han ku kom næ*m* t*e* å læ ham ve*r* er. Han to så æ öll-læjel å såt-en t*e* æ mo*n*, å da han håj dro*k*en, så sæ*j*er han:

Å, he*m*lens koŋe, si hærne*j*er,
hware öl vi brø*g*er i krestenhe*j*er!
de æ tø*ň* som wo*ň*, de æ s*u*r som l*u*r,
a tro*w*er, de ry*w*er mi tærrmer *u*r.«

Da æ ma*ň* høør de, så komer han te søjen å sæ*j*er »Håhå, falle, æ*r* er så reŋŋ, som I sæ*j*er, så *æ*'r da få reŋŋ.« Nejels l*æ*er, som han blywer he*j*el fåf*a*r, mæn oms*i*er komer han da te sæ s*e*ˈel å sæ*j*er: »Jaja, de æ da reŋŋ.«

40. Fra Vile.

Dær ær en grome lå*ŋ* haag, s*ö*en en sma*l* strevel jo*w*r mæ̣ en sto*w*r knå*ľ* æpo æureræňň, te dær gor låňt *u*r i æ fy*w*r liig urenfår Homelgor, å som di kaľe*r* Hjo*w*thwo*l*em. Hwar en hå fåt si na*w*n fr*æ*, de ve*r* a e*t*, mæn huren en æ blöwen tel, de ska a no fåtææl. I gamel daww, dæ*ň* gå*ŋ* te æ kjæ*r*k i Viil blöw bøger, da bower dær öwer æpo dæň- åån sii å æ fy*w*r i Homelgors ba*k*er en bjæ̣rema*ň*, a han ku e*t* lii, te di reŋer mæ æ klå*k* i dæ hær nø*j* kjæ*r*k. Så fæk han i seňň å ta en sto*w*r bören jo*w*r å wåjj öwer æ fy*w*r mæ de får å kyl er ö*w*er æ kjæ*r*k å begraww-en. Han fæk da fat i hans åľemurs gamel få*r*kel å baň eň omm sæ å fæk en åse aľľ sta*p*fu*ľ* a jo*w*r, mæn han ga e*t* ajt æp*o*, te dæ wa hwål æpo æ få*r*kel, å da han så ga sæ t*e* å wåj *ur* i æ fy*w*r, så drevelt dæ hw*æ*r ta*g*en jo*w*r *ur* igjæmel æ hwål. Han ku wal væ komen næjsten æ hallvæj, eňen han nammst, te æ få*r*kel blöw få læt, mæn da han så s*o* te-baag, blöw han kl*o*g æp*o*, huren de wa gawen tel, å no ku han jo eŋen ulø*k* gøjer mæ de, han har tebaag, is*æ*r hwisomenst*i*˙ te de sku blyw v*e* å drevel *ur* å æ hwål, te han kam he*j*el dær ö*w*er. Så blö*w* han så hwisteňdes ga*l* i æ ho*w*e, å så lo han de hejjele bla*t* å stak i ræ*ň* hjæ*m*. Si s*ö*en æ Hjo*w*thwo*l*em blöwen tel. Mæn æ bjærema*ň* hår eŋen höt hæľe sit siin, å han æ wal sajtens remer *ur* å æ la*ň*, får æ kjæ*r*k st*å*r dær jo hw*æ*r ta*g*en, å æ klå*k*reŋen ku han jo e*t* blyw fri fo^{u}er å høør i hans gamel hjæmen.

41. Fra Rødding.

De wår jæ*n* gå*ŋ* i gamel daww, de æ no så læŋŋ siin, te a ka håww æ histå*r*i fræ mi be*t*e t*i*˙ da fåtooľ di *å*, te dær war sæjs goor i Knuur bø*j*˙ — a ka håww, te di ær blöwen uurfløt no^{u}er *å*-em — å s*å* en bete h*us* — ja, mi kowen ær åw fræ Knuur, så de ær e*t* s*æ*r hon serer å grener æ mi fårt*æ*leŋ — å di sy*w* kwåner, dær war i dæ*ň* bø*j*˙ di war beskyľt få*r* å ku gjör hæ*g*skonster, di ku g*o* i håårske*k*els, å de ku di gjör aľľhwææ rjæ*n*. Mæn så war dær en kowen ve Wa*j*em stræ*m* i æ stræmmhus, hon war e*t* a de slaww. Så som hon st*å*r å lawer æ ywla*w*tensnæ*t*er tel o æ a*t*ermæje, som de war ywla*w*ten, så ko*m*er dær en fa*t*e ma*ň* å spø*r*, om han ka e*t* blyw dær om æ næt. »Næjj, de kan vi e*t*«, sæ*j*er æ kowen, »får dær ær s*ö*en en spitakel i æ g*o*er o æ næt.« Mæn æ ma*ň* han blöw da v*e* å be o*m* er så læŋŋ, te han fæk da låw å blyww. Han vil da nåk vææ̈r dær å prŏww er, såå han. Så ba han omm å f*o* en gryrfuľ tejer o æ i*ľ*, han viľ ha dihær tejer koogeđ. Som han no sor å røør i hans tejerpå*t* å dæ*ň* æ jo v*e* å koog, så ko*m*er dær en beṭe håår e*ň* *æ* æ reňňhwål, s*ö*en en hwål igjæmel æ væ*k*, å så kiiger dæň sæ rø*j*en omkre*ŋ*. Så sæjer han te*l*-en: »Be*t*e mis, kom do te mæ å wa*r*em dæ!« å så krøker dæň jo *å* hæ*n* tel ham. Så kam dær jæ*n* tel, å dæ*ň*, dær kamm føst, sæjer te*l*-en: »Be*t*e mis, kom do te mæ å wa*r*em dæ, s*ö*en så Tuli sme te mæ!« Så blöw di s*ö*en ve, te dær kamm sy*w*, å så sæ*j*er di, da di war blöwen sy*w*: »Vi vel was en daňs mååg.« — »Ja, vel I jær en daňs mååg, så vel a dæň gr*o* kat rååg«, sæ*j*er han, å så t*æ*er han æ påtfuľ tejer å ströj *u*er ö*w*er-em, å di pe*j*ev, å di klawer dæm å kn*ø*g *å* åwen po hwærajer *u*er æ æ hwål å hjæ*m* ar lo di ta. O æ ajen d*å* så vil dæň hær få*t*e maň o*m* å s*i*˙ te æ fålk i Knuur bø*j*, han gik jo i Gus na*w*n, å så kam han te alľ æ Knuur goor, å hwæ stæj han ka*m* så l*o* æ kowen i æ sæ*ŋ*, di hårr jæns sygen hwææjæ*n*. Hower *å* ku de no komm? Så kam han jo i ta*ŋ*ker o*m*, de war dæmm, han hår wår i la*w* mæj *o* æ a*w*ten, di war jo br*æ*eň åp æ stakler, mæn de viľ di jo e*t* go ve. Så fåna*m* æ kowen i æ stræmmhus e*t*, te di ka*m* mejer te heň o dæ*ň* måår, å dær ær e*t* nöj tåål o*m*, æ*ň*ten di kejer dæm ijæn, hæľer hwa di gjòwwr.

42. Fra Jebjærg.

Dæ wa*r* en goorbo i E*ň*trop i Lyyby so*w*n, han så*t* sæ jæ*n* d*å* om æ veňter i æ luhwål, få han viľ sej å sowel sæ, dæ*ň* gå*ŋ* æ so*w*el skeňň å wa blŏwen en bete krom he*j*er, s*ö*en mø*t* o æ d*å*. Så sto*w* æ k*å*el å task i æ lo*w*, å han fæk æ goorbo å s*i*˙ å hö*t*, te han so å såå te ham: »Bej mæ i dæ*ň* t*o*.« Så blöw æ k*å*el fånærrmet æpo ham å spraŋ hæ*n* å skør ham *u*r i æ snø. No s*o* æ k*å*el e*t* mejer te ham, mæn om æ næt kam æ goorbo å to ham *å* æ sæ*η*, i dæ*ň* t*i*˙ han lo å so*w*, å bor ham *u*r æpo en iisdamm væjjsten æ g*o*er. *Æ* k*å*el wowwnt e*t*, eňen de blöw d*å*, å da l*o* han dææær i hans jæne skjo*w*t å vest e*t* de meňste *å*, hwardan han wa komen dææær, får han vest e*t* bæjer, eň te han l*o* i hans sæ*η*.

Fræ dæň ræten gamel t*i*˙, i dæň sæjjsteň sø*te*ň huňer *o*r, hår dær wåt kje*m*per tel, å jæ*n* å dæmm skal ha bø*g*er Röreŋ kjæ*r*k hææær i Saleŋ. De wa*r* en fåfæ*r*delig k*å*el å s*i*˙ æp*o*, a ve*r* no e*t* så liig æ stowwrels o ham, mæn da han såt æ sp*y*r æpo æ kjæ*r*k — å de ær en gruselig hy*w* sp*y*r — da s*o* han æpo hans kn*æ*er, å så ku hans bjænn leg så lååňt nejer, te di nowe ne*j*er te Hæjjsthaww — de ær en g*o*er, dæ le*g*er en stø*k* fræ æ kjæ*r*k. Da komer dær nòwer vowwn køjre*ň* mæ nöj te*m*er å nöj saager te æ kjæ*r*k, å da kjowwr d, ö*w*er hans bjænn. Så rager han o*m* mæ hans h*å*eň, te de hejel bore vowwn å te*m*er å muurste*j*en ræjst ne*j*er i æ wajjsgr*o*w, å så sæ*j*er han: »De æ da no slemm lå*p*er di h*å*r hææær, s*ö*en som di ste*k*er mi bjænn.«

43. Fra Brøndum herred.

Dæ wa jæ*n* gå*η* en ma*ň*, dæ viľ gjaar go i bø*j*˙ om æ a*w*ten; mæn de mot han e*t* få hans kowen, hon wa k*i*˙ *å* å sej så jæner. Så wa*r* er en a*w*ten, han viľ da ha låw te å g*o*, mæn hon swåår ham, te han mo*t* e*t*, urren han ku fo jæ*n* t*e* å ro*w* heň. Ja, de sku han nåk fo, å så gik han hæ*n* å graw en d*ø* åp, dæ nys wa blöwen jåwwrer i æ kjæregor. Dæ*n* ta*w* han mæ sæ hjæ*m* å så*t* en o æ sto*w*el ve æ sii å æ kaa*k*el. Da war er mørk a*w*ten, å æ kowen war uur i æ kyken, dæ*ň* gå*η* han sa*t* ham. Da no dæň døø wa stelt an, så gek æ ma*ň* *u*r te heň å såå: »Nå, bete mo*w*er, no æ dæ jæ*n*, dæ ka ro*w* dæ.« — »Ja, så mo do gåt g*o*.« Let a*t*er komer hon e*ň* i æ ståww, å så snaker hon te dæ*ň*, dæ s*o* dær, mæn han swåår e*t*. Så gor hon hæn å føleṛ æpo ham, mæn han ga eŋen tæ*j*n te ly*w*, å hon tø*t*, te de wa s*ö*en en oňele jæ*n*. Så ta*w* hon djæ bröknу*w* å skor si jænn stowe t*o* *å*. Mæn dæň døø blöw sejeň liig sty*w*, å hon gor så hæ*n* å st*o*r å tremmler mæ dæ*ň* t*o* o æ bo*w*er. Som hon no hår stawen å tremelt dææг mæ dæ*ň* en bete st*ø*r, så begø*ň*er dæň døø:

»Nu galer hanen den røde,
så vågner alle de døde.«

Hon blywer v*e* å tremel. Let a*t*er sæ*j*er en ijæn:

»Nu galer hanen den sorte,
nu åbnes Himmerigs porte.«

Hon bryer sæ eŋen te*ŋ* omm ino. Så sæ*j*er en:

»Nu galer hanen den grå,
t*a* mæ mi t*o*!«

(I det samme gjör fortælleren et udfald mod det lyttende barn, og just som ordet »to« bliver udtalt med dyb, stærk röst, griber fortælleren i en af barnets tæer. Dette bliver da helt ræd og skriger af angst. Historien er altså en af de såkaldte rædehistorier, og den er som flere af samme slags bygget paa et gammelt sagn- eller æventyr-grundlag, hvilket ved forvanskning er blevet til noget helt andet end det oprindelige. Det alvorlige bliver her som så tit til noget skjæmtende).

44. Fra Hvidbjærg.

De wa dæ*ň* gåŋ, da di gjow håww te Kjærgoshwò*l*em, te de hææň, dæ ka*m* en håwwbuueň dær å sku betåål hans teňňpææŋ (laňňgil̆l̆), mæn æ hærrmaň war e*t* hjæmm dæ*ň* d*å*, å så mot han t*e*-ed å blyww dær om æ næt, får æ ma*ň* gjow di ræjjneŋ *o* dæ kam hjæ*m* eňen d*å*. *U*er o æ a*w*ten vist di ham så e*ň* i en sæŋŋkamer, ho^{u}er dæ sto en skrywwpul̆t å nøj me^{i}er å æ hærrma*ň* hans. Hæ*n* o æ næt, de kuň wal s*ö*en vær ve meňestii, tø*t* han, wowwnt han v*e*-er, te dæ war s*ö*en en skrammlen dær eňň. Han blöw jo slé*m* ræ*j*˙ ò vil̆ t*e*-er ò træk æ dyyn öwer æ h*o*ᵘeđ, mæn dæær ve kam han t*e*-er ò ṣ*i*˙ *u*er i æ ståww, å så g*o*r dær en fååle st*o*ᵘer swot hu*ň* ò snøwser omkreŋ, lisom en lje*t* ater nöj, så læŋŋ te en kam hæ*n* te æ pul̆t, fåṛ dæ*ň* sto tæt ve æ sæ*ŋ*, dæær træker en en skof *u*er, å så væň en æ båågææň te ò gjoww en fu*l̆* å jæne bla*ŋ*k speesier. Så skør en æ skòf e*ň* ijæn ò gik hæ*n* ò fåswa*ň* gjæmel æ d*a*er.

Dæň næjjst d*å* skul̆ han e*ň* ò betåål æ hærrmaň dæmm pææŋ, mæn han s*o* så fåstø*r*e *u*er, te æ hærrmaň ku s*i*˙, dæ wa nöj i æ væj mæ ham, ò gå sæ t*e*-er å spør ham *u*er, å så måt han t*e*-er å fåtææl, hoᵘer han håj læ*j*en, å hwa han håj sit, mæn de ka nåk væær, æ hærrmaň blöw vr*e* o hans koᵘen ò skjæl̆t heň sle*m* *u*er, få de hon haj læt en fræmer leg dæreňň. Mæn te æ fæjjstbuueň såå han, te n*æ*r han vil̆ no swæær ham te å al̆er åvenbåạr får noᵘe meňesk, hwa han dæær wa blöwen virrn te, så vil̆ han e*t* blåt gi ham dæmm pææŋ a*t*er, som han no skul̆ ha wåt *å* mæj, mæn han vil̆ åser gi ham dæ*ň* g*o*er te sjællæjj, som han no håj i fæjjst. De låwer æ ma*ň* ham da, mæn a tro*w*er e*t*, han hår hå*l̆*t e, får hu*r*en skul̆ e sa væ komen *u*er imæl̆ fålk?

I Sydsalling udtales r for đ ikke så skarpt som længere nord på og kan snarest betegṇes som et rivende đ. Visse ord udtales også mere med r-lyd end andre. Nogle selvlyd er her snævrerė end i Nordsalling, altså: hoᵘer (hvor).

5. Vendsyssel.

45. Fra Vendsyssel.

Dæ war je*n* gå*ŋ* i præst, dær war så gr*o*ᵘeli jære, han næňt ål̆er te å gi sinn fålk de, di ku ee. Så klawe fålken da ö*w*er er, mæn sạ̊ blöw præsti wr*e* å wil ha dæm får ræten. Han te*ň*t så, de wa bæst å go ö*w*er, hwarhen dejje de wà lawest, så wiľ han føøst åstæ mæ hans gamel röťjer. Da di så kam e*ň* te hæ*r*esfoen, såå præsti te röťjeri: »Do sm*e*đ jo dæ*ň* si*ľ*, do fæk te di dåwer, i swinntro*w*et, de s*o* a jo s*i*el.« Så såå röťjeri: »Jamen s*o* præsti enť åse nåk, te so*w*en wiľ hæ*ľ*er enť h*å* i, hon læt i åse leg.« Men så såå præsti: »Da s*o* a da, do drö*w* dit wost po j*o*ren.« — »Jamen de ku a slæt enť ǧö we, få de ǧik æpo g*o*^{u}elt a sæ s*i*el, mænn a stu å s*o* in̜-aaen wæj.« Så spoor hæ*r*esfoen da röťjeri, om han̜ haa noen wiđđner, hæ*ľ*es ku de da enť nøt noer, hwa han̜ sto å fåtaalt, mæn så blöw præsti båŋŋ å råbt: »H*å*r han̜ noen, så hå han̜ ǩjöbt dæm!« — »Næj, præsti hår så mæn̜ s*i*el båđe ǩjöbt å bet*å*ľt dæm«, s*o*^{u}ert röťjeri, å så beǧyňt han̜ å reŋk åp mæ e tawwlere kleei, han̜ hååe on̜er hans a*r*m, å dæ*r*i war en si*ľ*. »Si h*æ*r mener a æ de bæst wiđen, å de h*å*er præsti båđe ǩjöbt å bet*å*ľt, å dæsom hæ*r*esfoen wel ta i håål *o* sweŋ tr*e* gåŋŋ öwer hans hooe, uđen dæň gor i styǩer, så wel a ǩys præsti å be ham om fårl*a*đels.« Hæ*r*esfoen döwe m̆*æ* å la wææer m*æ* å l*i*, å så ka*ľ*t han̜ præsti e*ň* i hans kont*o*r, å hwa di to*w* snake o*m* dæreňň, de w*e* wi enť, mæn sinn dæ*ň* t*i* kam hwiťen præsti hæľer hans fålk t*e* å klaww me^{i}er.

46. Fra Brønderslev.

1. No ma do lise ǧan go wæsten *u* å stap i töt ha*l*m i hwål å sæjj, do håe waat dær.

2. Han ka sæjj lise m*øj* i fjowten daww som i jen̜ (om den, munden løber al tid på).

3. Wel dooenť ha en sǩæ*l*eŋ får e håll den̜ fle*b*er!

4. De fly*w*er i-*đ*æ som Gus o*w*r i stodæňten, så ma*n̜* om de grönn hawer te hans hææst.

5. »A togter min kuwen mæ guwe u*w*er«, såe ma*ņ*, haņ dröw bi*b*elen i hwåt å k̆æleŋen.
6. Å t*đ*e mæ enť waaren så n*æ*er få så bete i wåst.
7. De æ bijer å wær i guwe röťer eň i skit a*w*lsk*å*l.
8. De æ gråww, som min rö*w* kl*ø*er, de wo nåk gåt smörk̆*ø*eb.
9. A sæ*l*er enť met ly*w* får en paŋŋkag.
10. A æ ma*ņ* i foorstien, n*æ*e weeri ær uu.
11. De æ fåb*i*˙ mæ l*a*men i *o*er, få wi slow weeri ihjæl i g*o*er.
12. Haņ æ så glat, mæ ka skri o kå*ľ* åpå ham i e pa sko*w*e trææskur.
13. Haņ k̆æleŋer få-*m*æ, som kati k̆æleŋer få muksen.
14. Do ær enť bijer w*a*er, eň a skuľ ǧywt mæ mæ-*đ*æ.
15. *Æ*-đæ noon, dæ spø*r* mæ æter, hwar a kome fr*å*, så s*e*er a åll ti, a ko*m*er å søņen, få så ær a-nť sollbræňt.
16. »Læ-os s*i*˙ i gå*ŋ*«, såe ma*ņ*, haņ hå åľe sit.
17. De æ gåt å ha tre*j*˙ kjærester, får tå koŋen jæ*n*, å Wårhærre jæ*n*, så hår a eňda jæ*n* tebååg.
18. »Træten ær e gåt tal, får så ka Faňen ta-*đ*æm i dos*i*nw*i*s, så æ-đær eňda jæ*n* te-bååg«, såe piigen om he kjærester.
19. Do ka sæt dæ t*e* å pel hu*j*en å den skjænnbjæn.
20. Do ka hoľľ få dæmm, dæ ǧör enť (til den, der intet har at bestille).
21. Dær ær een fåår we de wrejj, dær ær een dæ sk̆øør om.
22. No ska do enť læ-đæm bruug den rö*w* te naarstreeger.
23. Næj, föri a skal en skifuľ löwwn, så skal dæ föreň i ta*r*m röwwn.
24. A ær enť så gamel, som a æ gre*m* te.
25. Gu ski låw få ma*đ*en, wi læ*w*nt båđe sk*i*ern å fa*đ*e, håd dæ mier i dæmm wånn, håđ de i wås gonn.

26. Han liiger dæn̜ fate Pjænååtus.
27. A wil̀ jo gåt, som a ål̆e ğör, å så ğowr a il̆l̆, som a al̆lti ğör.

47. Fra Uggerby i Vennebjærg herred.

Di hå bruggt å bruger ino dæ nier låηs mæ stra*n̜*en, nær de hår wat uňt w*e*r, å go dæ n*ı*er å fen̜ stran̜n̜wrag. Så wa dær i ma*n̜*, dæ hjet Balser-Pier, han̜ haa m*ø* dæ*n̜* wånn, a han̜ ğik n*ı*er te stra*n̜*en i gå*η*, de ha wat e grome sle*m* w*e*r, å da traf han̜ på i døneη, som wi kal̆e dæm, å han̜ haa i st*u*er pæηskat om ly*w*e å i st*u*er gul̆l̆re*η* po hans fe*η*er. De fæk han̜ ju løst te å wil̆ ta. Pæηskati dæ*n̜* war ju næ*m* å ta, mæn så war æ re*η*i, dæ*n̜* wil han̜ åse nåk ha mæ sæ, mæn dæ*n̜* war ent̆ så næ*m* å få fat æpå, få fe*η*en dæ*n̜* war trønt̆ s*d̊*ent, a han̜ kun̜ ent̆ træk re*η*i ạ̊, å så tu han̜ hans kny*w* å wil̆ skjæær fe*η*en å, mæn så kam ma*n̜* te lyyw. Han̜ wil jo weri få hans ly*w*, å dær bly*w*er en h*o*er str*ı*˙ imæl̆l̆ dæm, mæn Balser-Pier fæk da båwt mæ ham å slow ham ihjæl. No tu han̜ re*η*i, å så slæbt han̜ ma*n̜* åp å grow ham n*ı*er i i kletebak. Mæn frå dæn̜ t*ı*˙ å haa Balser-Pier åler ro*w* æpå sæ, får we de law om awdeni, som de-h*æ*r wa gon få sæ, så skul̆ han̜ å ste te stra*n̜*en å graw ham n*ı*er ijæn, å de tu sw*æ*t æpo ham. N*æ*r han̜ kam tebaag, så war han̜ båđe swe-e å fåpust, å han̜ kam te å s*ı*˙ mø*j*˙ iil uk. Oms*ı*er blö*w* e ham få stræ*η*t, å så ğik han̜ n*ı*er te Twææerste prææjst, dæ war i mø*j*˙ klo*g* må*n̜* å ha goon i dæn̜ so^{u}et sko^{u}el, han̜ hjet prowst Bjö*r*n. Han̜ war åse wilig t*e* å wil̀ hjælp ham. Så ga præjsti hans k*d̊*el å*r*der t*e* å spæn̜ får å k̆yer n*ı*er te stra*n̜*en mæ ham we dæ*n̜* t*ı*˙, som de wa ga*l*t, å han̜ ba ham o*m* å blyw hål̆i d*æ*r, te dæ kamm jæ*n̜* å sat sæ æpo wo*n* å såå: k̆*y*er i Jesu na*w*n. De war sw*æ*et få præjsti, å de tu lå*η* t*ı*˙ få ham, få dæn̜ døø skul̆ ha slawe b*o*gen frå ham to*w* gåηη, å hwa*r* gå*η* haņ ha ğ*o*r de, så wa dæ komen jæ*ņ* dæ liigt præjsti, å haņ blöw hål̆i ily*w*al. Oms*ɩ*er dæņ trii gå*η* kamm så præjsti å wæl̆t̆ sæ eņ i wo*n* å råbt: »K̆*y*r no i Jesu na*w*n ål̆t̆ hwa remer å tø*w* ka hol̆l̆.« K*å*li ğoor åse lisedant, å fræ dæ*ņ* t*ɩ*˙ å fæk ma*ņ* ro*w*.

48. Fra Mygdal i Vennebjærg herred.

De wa i di daww, di ğo te håww, da wa dæ į buiņ, dæ drö*w* å plöjj på di aager søņen får O*ȷ*ˈen, di gor åp mo Buenhöwen. Haņ ha hans sæn mæ, de wa i kompen på øl̆e tö*l* *o*er, haņ skul̆ k̆øør får ham, få di ha da fiir hææjst får. Så gor da dræ̣*η*i å s*e*ⁱer på höwen å på tre*ȷ*ˈeren i sko*w*i å på dæņ stoᵘer mølldamm, å sommtier s*o* haņ på plåwwo*w*si å usen, dæ s*a* we låηηj*a*nt, i į kra*m*. Så s*e*er haņ: »F*å*er, a g*o*r å teηker!« — »Ho*n*s teηker do wal æpå?« — »Joww, a teηker æpå, de dæsom no ol̆l̆ höww war i je*n* hö*w*, å ol̆l̆ damm war i je*ņ* da*m* å ol̆l tre*ȷ*ˈer war i jet tre*ȷ*ˈ, å ol̆l̆ user war i je*ņ* us, å |så dæņ grusele stoᵘer hö*w* stu met i deņ stoᵘer damm, å de r*æ*ele stoᵘer tre*ȷ*ˈ stu uen æpå hö*w*i, å så dæņ fåskrækele stoᵘer ma*ņ* tu dæņ grumige us å hog tre*ȷ*ˈe o*m* — wil̆ e så ent̆ ği e grome st*o*ᵘer plus, n*æ* tre*ȷ*ˈe fal̆t n*e*ⁱer i da*m*i, hwa,|f*å*er?«

Efter gårdkone Karen Marie Kristensens meddelelse, Gjøggård i Mygdal.

49. Fra Bjærgby i Vennebjærg herred.

H*æ*r på Biierby mark tæt wææsten få prææisgor æ-*đ*ær to*w* stoᵘer baker, som kal̆es Bjærebakeren, å wæster n*ɩ*er frå đæmm le*g*er nooen marker, som wi kal̆er Bjærefa*l*t̆. De ær jæner bete husmaņsløøer m*æ* i r*æ*n imæl̆l̆ hw*a*r lø, å noe wæster n*ɩ*er æ̣på je*ņ* å di løøer war dær i st*u*er stjænnsætneη, som blöw kal̆t Sme*ȷ*ˈs di gr*o* stiien, å åņer di stiien bowe dær i bjærema*ņ*, dæ wa sme, få gamel fålk ha tit h*ø*t, di ha sme*ȷ*ˈæ dereņņ mæ to*w* hamerer. Åp i Bjærebakeren wa dær åse bjærefålk, å di ğik såmmtir te hoob, få fålk ha måner gåηη sit i bete ma*ɲ* mæ e grome st*o*^{u}er hw*i*˙ sk*æ*g, dæ nooi te hans kn*æ* å en r*ø* luu på hwåt, dæ sto lig i w*e*r, go n*i*er te sme*j*˙ i di gr*o* stiien, å få hw*a*r r*æ*n, haṇ ğik ö*w*er, tu rö*w*en imo j*o*ren å ham, höwer wa haṇ eṇt. No wa*r* e je*ɲ* gå*ŋ*, dæ*ɲ* ma*ɲ* skul̆ ha eṇṇhöste, dær haa de j*o*^{u}er, som sme*j*st*i*en l*å* æpå, mæn de war blöwen noe s*i*ent få ham, å han mot blyẇw we te no^{u}e uk po awdeni. De war e p*æ*n l*y*s månnsken, å da b*o*r e se s*å*ent, de dær wa ğill̆ te sme*j*s, få di spellt å dåist s*å*ent, de wa hw*æ*le, å fålken dær uu på marken di blöw ræjj få dæ*ɲ* spitakel å sk*ø**ň*t dæm åľt hwa di kuṇṇ får å blyw faare. Mæn eṇen di west e *or* *å* å sæjj, så kåm dær en h*i*el hj*o*r bete pusleŋer uk å wiľ hjæ̣lp dæm å ryww, mæn de ku ma*ɲ* eṇť lii, få han tu hans swøøb å swepe æte dæm mæ, å så ræňňt di åse djæ wæj. Mæn senn di så wiľ te å ǩør hjæ*m* mæ̣ føreŋi, så wæľt di liså stærk, som di ku rees, å te sist mat di te å læ wo*n* leg te aan da*w*i å ta hæjjsten mæ̣ dæm hjæ*m*. De æ nåk de sist gå*ŋ*, nooen hår h*ø*t nooe om bjærefålken på Bjærefa*ľ*t.

50. Fra Bjærgby.

Dær åp we Hjöreng æ*r* i hö*w*, di kaľer Kloonhö*w*. I gamel daaw bue dær en draag i dæ*ɲ* hö*w*, å hon lo å ruuge ö*w*er en st*u*er kåberǩiist mæ i sw*æ*r st*u*er skat i. Fålk wést nåk *å* å sæjj, deđe draagen hon wa-*đ*ær, mæn dæ̣ skuľ tö*l* brøeṛ t*e* å ta ǩiisten frå her, hæľens wa dær een, ku ta her. Æňdelig omsier wa dær så i ma*ɲ*, dæ fæk tö*l* sæner, å da di grue te, så west di jo nåk, hwa di ha å ǧøør. Mæn skati skuľ t*å*es æ*ň*ten i nymåån hæľer i fu*ľ*måån, a ka enť rejti håww, hwiťen å dielen de ær, å de skuľ nat*u*rligwis ğö*r*es tii. Så kam di jo to t*e* å graww en næt, å omsiier kam di da åse te ǩiisten. Dæ war i re*ŋ* i lå*g*e å hir, å dæ*ɲ* sat di i på*g* i t*e* å træk ǩiisten åp i, få draagen l*å* på her, å hon war sw*æ*r tå*η*. Da di fæk en så åp lig i kån̡ten å hwå*l*, så råbt dæň uŋst å dæm å såå: Hål̆· no we! Mæn i de samm sak Ǩiisten lig n*i*er i hwå*l* ijæn, å så skasilo*w* draagen å såå:

Di Höjereŋs kåål di gro*w* æter gu*l̆*,
mæn ino stor Ǩiisten i Kloonhö*w*i fu*l̆*.

No wa dær en̡t̆ mier no r*o* te å få fat i Ǩiisten, mæn re*η*i wa blöwen seei åpå po*g*i, å dæ*n̡* sat di så i djæ Ǩærked*ö*r te å træk her åp mæ, å æter ham blöw b*y*en̡ så kal̆t Höjjreŋ, å de na*w*n æ sinn blöwen fåra*n̡*er te Hjöreŋ.

51. Fra Öster Brønderslev i Børglum herred.

Dæ wa je*n̡* gå*η* i ma*n̡* å en kuen, å di haa en ko*w* Så war æ je*n̡* da, ma*n̡* han̡ skul̆ i b*y*i, så ser han̡ te kwåen, deđe hon skul̆ ji ko*w*en æ gåt skomp æter wo*n̡*. Dæ*n̡* gå*η* hon så ha fåt ko*w*en wòò*n*t̆, trak hon her åp på hukst, å så ga hon her æ gåt skop, så hon trel̆t n*i*r å bræke bođe bjénn ạ̊ halsi. Da no ma*n̡* kam hjæ*m*, spuur han̡ her æter, hwadant ko*w*en hon haa-æ. »Ja«, swåår kwåen, »tu do såå jow te-*m*æ, deđe a skul̆ ğı her æ gåt skomp æter wo*n̡*, så trak a her op på hu*k*st å skope her n*i*er, no le*g*er hon hæær uu å hòr bræke bođe halsi å bjénn.« — »Åå, tu de wa da ret̆i en st*u*er så*r*e, a miiňt da, do skul̆ ha ğii her noon å di hawwrawwn, dæ le*g*er på lo*w*i, mæn do blywer jo ol̆er klooger.« Om awwtni skul ma*n̡* i b*y*i ijæn, å så ser han̡ te kwåen, dæ*n̡* gå*η* han̡ rest, deđe hon ku jaan s*i* æter håårerer, di skul̆ ent̆ go te ko*l*, mæn han̡ wa wæk. De skul hon da nåk. Dæ*n̡* gå*η* så ma*n̡* kom hjæ*m*, spuur han̡ æter, om håårerer di ha war i ko*l*. »Ja, di h*đ*r«, swåår kwåen, »a wa just nier å tæp no öl, så høør a da, di wa-*đ*ær; a løb da uk æter dæm mæ sweki i hå*n̡*en, å da a så kam e*n̡* ijæn, war olt̆ *øl*t löben å tøn̡en; så tu a de*n̡* sæk m*i*el, wi haa fåt frå møll, å slow dær-i, få de wa da s*å*ent en l*i*e smaar å ha d*æ*r. — »Ja, do ǧör eňť ååňť eň jæner skåå frå måån å te awten«, såå ma*ṇ* mæ æ sok.

52. Fra Tolstrup i Børglum herred.

Dæ wa je*ṇ* gå*ŋ* en kuen, dæ hjæt Maren Træholť, hon wiľ te Hjöreŋ. Så skuľ hon jo æ*ṇ* i b*y*i we tåľľbetjæňti, få de wa dæ*ṇ* t*ı̀*, di skuľ ǧi tå*ľ* å de, di wiľ æ*ṇ* i b*y*i mæ. Mæn så ku haṇ mærk, de hon haa noe åpå hiṇ rø*g*. »Hwa h*å*e do, Maaren?« — »A h*å* sku åľe noen te*ŋ*«, svåår hon. Mæn hon mat illy*w*el mæ ham æ*ṇ*, får haṇ tøt, dæ wa noe. Så trak haṇ hir å hiṇ klæer, å så ha*ŋ* dær en h*i*el si flæsk po hiṇ båår rø*g*. »No blywe de konfisk*e*^{i}ere, Maaren«, sæ*j*er tåľľbetjæňti. Mæn hon war ænť fåknøt, å så sw*å*er hon å s*e*er: »N æjj wæ*ď* do hwa, mæṇ f*å*elel, å hå sku låw å heŋŋ met, flæsk i r*ø*g, hwar a wel, fạ̊ dæ.» Så tu tåľľbetjæňti ænť ta flæskæ.

Dæ war i præst, dæ kam uk te hans k*å*el, haṇ wa we å skjær hakels. Så så præsti te ham: »Jeg synes, de er vel lange.« — Jamen di skal ha ö*w*er ijæn.« — »Ja, så ka di skam blyw go^{u}e«, såå præsti. K*å*li meňt jo, de war hææsten, dær skuľ ǧi dæm ö*w*er ijæn, mæn de wa jo ænť præstis meni*ŋ*.

Dæ war i ma*ṇ*, dæ stuľ̦på Brö*j*sli marrki å fåtaalt in aan ma*ṇ*, hwå sle*m* i dræŋ haṇ ha hat te å pas hans høer i såmer. »Dræ*ŋ*i han r*e* åpå kalen å slo*w* b*i*nen i støǩer åpå l*a*men«, dæfår wiľ han no s*i*el pas hans høer i fræmmt*i*en.

6. Østlige Midtjylland.

53. Fra Lindum i Nörlyng herred.

Dæ æ jo en sygen, dæ kome po kreat*u*rærn hæær, di kaľer iľľsygenen. N*æ*r dæ så wa få mane i fårige tier, dæ blöw syg å døø *ð*-en, så blöw böjmæ*ň*en ju eenig omm, dæ sku drawes i*ľ*. Så sammlæst di po stæwwnstæ*j*et — de ær en grö*n* plæt, dæ æ hænn ve kjærken, å så blöw eđ jo bestæmt, hwa da*w* de sku go få sæ, å hwa g*o*r de sku vær *i*, få de wa e*đ* hwæ g*o*r, dæ wa le*j*ˈlih*e*^{i}eđ, de ku pas, å de sku vær eňň i æ h*u*s i en d*a*r mæ tå*w* jeege-stålper te daarka*r*m, å dæær skul et støki tr*æ* sætes im*o*^{u}eđ stålpen po twærs i d*a*ren; mæn føst laweđ di en bete krom hwål, s*ð*en de ku ta fat, dær æ flæ^{i}e stæjes i bö*j*en, en ka s*i* et. Så kjor di roňt mæ støke*đ* å blöw v*e* å præs så håt, di kun, å dæ sku fle^{i}er kåål t*e* å træk eđ, få de di sku arrbeđ så håt, å di mot tit t*e* å go i skywt. Å liså soor som støkeđ blöw bo*w*rt let e*ň*, så skuľ dæ kiiles får æňen *ð* eđ få*r* å blyw ve å spæň håt op*o*. No, dær ku jo e*đ* kom i*ľ* å de, mæn så sku dær bo^{u}eres eđ hwål twat igjæmel stålpen uđenfr*æ* e*ň* te hwå*l*eđ, som dæ blöw bo*w*rt mæ træstøkeđ, å dææ såt di tø*ň*er *i*, de wa de, de skuľ slå i*ľ* i, å så blöw di ve å kjø^{y}r, te dær kom i*ľ*. Mæn så wa dær jit poňtom te, å de wa sn*ð*er de fånæ*m*est *ð*-eđ. Å̂ de war omm, a dæ skul e*đ* vær i*ľ* i bö*j*en, få så kuň di draww så læŋŋ di viľľ uđen å fo i*ľ*. N*æ*r di no håđ arrbeđeđ en ha*l* da*w* å en h*e*^{i}el da*w*, å di kuň e*đ* fo i*ľ*, så bor di jo tw*i*el, å så sku di omkre*η* i bö*j*en, om di ku feň i*ľ* nowe stæjer, å ho^{u}er di faň så i*ľ*, di blöw skyľt får, di wa hægser. En gå*η* skjæđ eđ hæær i bö*j*en, di faň i*ľ* ve en gamel kjæ*l*eŋ, hon håđ i*ľ* i en træsku, dæ wa fåw*ð*ert oňe heňe sæ*η*, å dæ*ň* gå*η* di fæk de tån fræ hen, så ku di fo i*ľ*. No war eđ omm, hu*đ*en i*ľ*en skuľ bru*g*es. Dæn skuľ læ*g*es i en snæwwreŋ imæľ tå*w* gjarer, å dæær skuľ åľľ bö*j*ens höwwđer gjænes ö*w*er, n*æ*er di fæk regtig f*y*er op*o*. Så sku åľ bö*j*ens fålk *u*eđ, dæmm dæ wa rask te b*e*^{i}ens, få*r* å møød å gjænn å dryww å pisk op*o*, få dær æ jo e*đ* s*o*^{u}er mane kreat*u*rer, dær æ får å kom ö*w*er i*ľ*. Så wa sygenen ju sta*ň*st, n*æ*er di kom ö*w*er te hoof.

Der er her spörgsmål, om ľ og ň lyder klart eller måske snarere som rent l og n.

54. Fra Ø i Sönderlyng herred.

Det var i November 1878, at Anders Rydal flyttede her til egnen, og så havde han et stort skab, som ikke kunde stå inde i den stue, han skulde bebo. Han kommer da til akkord med den fraflyttende ejer, Niels Otte, om at bytte med et skatol, som endnu stod i huset, og som ellers strags skulde have været flyttet ud. Handelen blev altså gjort, og skatollet blev stående på sin plads, men skabet blev stående ude i nogle dage. Så var det en dag, da det regnede og blæste stærkt, at True Otte, som boede i nærheden, havde plovfolk, og de fik dem jo af og til nogle dramme for at stå bedre imod vejret. Imidlertid spændte Rasmus-Smeden også for hans plov og gav sig til at plöje. Da han kom til enden af ageren, gav han holdt og blev nysgjerrig efter at se det store skab, som stod i nærheden. Han går hen og betragter det og går runden om og måler det med hans pisk, og til sidst, da han får at se, at nøglen sidder i, lukker han op og går ind i det for at prøve, hvor höjt det var, og om det kunde stå i hans stue. I det samme kommer der et hårdt vindstød og slår dören i — så stod smeden der i skabet. Hvad skulde han nu gjøre? Nøglen sad udvendig i dören, og der var ingen udsigt til at kunne få den op uden at gjøre vold. Nå, han brøler jo af alle kræfter, men ingen hører ham, han bumrer løs der inde, men ingen vilde komme og hjælpe ham ud. Med et vælter skåbet for over, og så vælter smeden med, der lå han nu i en meget ubehagelig forfatning. Endelig får han i sinde at brække bagklædningen og skal så til at krybe ud, men i det samme kommer den gamle kone i huset, som har set, hvad der foregår, løbende og slår ham i hovedet med hendes ruflime, fordi han sådan tog hendes söns skab i stykker. Endelig gjör han en kraftanstrængelse og slipper ud, mens hun basker på ham af alle kræfter, og han løber hen til hans plov, kjører med den hen til den anden ende, får i en fart spændt fra og kjører hjem. True Ottes plovmænd har nemlig stået og set på, hvordan han krøb ud af skabet og fik af ruflimen, og de gottede dem naturligvis svært over det. Siden glemte de ikke at fortælle, hvad de havde set, og sådan kom snakken om smeden langt omkring. En dag vilde han så hen at kjøbe sig nogen uld. Men nu lader vi ham selv fortælle. Så gik a lig ö*w*er te Måľerop. Dæň føst stæj, a kam te, sæjeṙ a go-da*w*. Ko^{u}enen sæje tak, de wa s*å*en en lå*ŋ* st*o*^{u}e kweňňfålk. »Hår I e*t* to*w* å sæll?« sæ*j*er a. »Så mi s*æ*l hår vi e*t*«, sæ*j*e hon, »hur æ du fr*æ*?« sæ*j*e ko^{u}enen. »A æ fræ Mamen«, sæ*j*er a. »Så æ*r* et wal dæ, dæ war i dæň sto^{u}e skav, dæ g*o*e s*å*en en snak omm.« Så blywer a, som a ku baňň. *u*eň, å så gik a dææfr*æ* ijæn lig mæ de samm å en-åån stæj hæ*n*. A sæje lisedan go-da*w*, å ko^{u}enen sæje tak. De wa en bete tyk dommleŋ. »Hår I e*t* to*ẉ* å sæll?« sæ*j*er a. »Næjj, vi h*å*e e*t*, de hå vi så*l̆*. Hur æ do fr*æ*?« sæ*j*e hon. »A æ fræ Mamen«, sæ*j*er a. »Så ær et wal dæ, dæ war i dæ*ň* skav, dæ g*o*e s*å*en en snaken omm.« Så blywe a jo så ærrgelig å så hwæ*r*ken fåwal hæl̆e tak. Da a kom uđenfår, så tæ*ň*t a mæ o*m*. No vel a go liig n*e*^{i}e te mi gamel væn i Væl̆l̆s møll, ham møleren. A lene ål̆e så sn*å*e ståwwd*a*ren, e*ň*en han rå*v*e: »Æ do no komen a ska*v*et, sme?« A bly*w*e så a*r*ig, a wa n*æ*e å slån d*a*ren i få ne^{i}esen å ham. Mæn a beseňe mæ å gor iliiwal e*ň*. Så kjö*w*e a mæ en ha*l* lispuň to*w* ve ham, å han ga-*m*æ no^{u}e drame, å så blöw vi go^{u}e væne. Mæn dæ*ň* fåba*ň*ede skav hår a tit wåt ærrgelig æp*o* boođe dæ*ň* da*w* å siin.

55. Fra Ålum i Sønderlyng herred.

Jæns Lååbjære han båwet i Oolem, å han håå en kå*w*, dæ hå kon jit h*o*^{u}en. Så wa dæ en dræ*ŋ*, dæ hi På*w*l, å hans mo*w*e hon wa sy*g*, å hon håå wåt sy*g* læŋŋ. Så kome På*w*l fåb*i* Jæns Lååbjære jæ*n* da*w*, å så spör han æte, om På*w*l *e* hå sit hans kå*w*. »Jåww, a h*å*e, a ke*ň*e heň gåt, få hon h*å*e *e* uun jit h*o*^{u}en, å hon gik uu i Jæns Östepe^{i}es æ*ŋ*. Så spö*r* Jæns Lååbjære æte: »Æ du *e* båŋŋ få di mo*w*e ska d*ø*, På*w*l?« — »Næjj, hon hå wåt sy*g* så mane gåŋŋ, hon d*ø*e *e* få de.«

De wa tee't begra*w*els i Væneŋ öwe en gårrmaň, dæ hi Gjæ*r*men, å han hå haňelt mæ tr*æ*. Han håå nö fami*l*i i Læjjsten, dæ wa mæ te begra*w*elset, å dæ*ň* ma*ň* so å klawet sæ så stærk få, te Gjæ*r*men wa d*ø*, han wa da så g*u* å så g*u* en ma*ň*. Så æ dæ jæ*n*, dæ sæje te ham: »Hwa wa han da så g*u* mæ?« — »Jåww, han hå ginn mæ så mane skowwlblåå.

56. Fra Helstrup i Middelsom herred.

Dæ g*o*r en håweløs så*w* i Væleŋdal, å dær æ mane, dæ hå h*o*r en, mæn dær æ ves it aňe, dæ hå sit en eň Pe Lååfåww, a hå da it hor tåål om aňe i de meňst Han wa jæ*n* gå*ŋ* hie nie i Hælstrop å spell få di bete, som han wa da så mane gåŋŋ, å så w*a*-et jo, dæ*ň* gå*ŋ* han gik hjæ*m*, s*å*en ve mennætestii, liig da han gik igjæmel Væleŋdal, så reňt et ham ju i taŋke om dæňh*i*e så*w*, å da han så kam liig met i d*å*lt, så ku han høør en, så kam f*y*ren, å han blywe ju gr*u*eli r*æ* å ta t*e* å ræňň å smøører *å* hjæ*m*, mæn jo stærke han l*ø*v, jo næære kam en te ham. Mæn han fæk da så m*øj* mon, te han fæk d*a*ren âp å kam e*ň*. Så så*w* han it dæ*ň* næt, mæn om muenen, da han fåtåll om de h*i*e så*w*, han hå wat i laww mæ, så kamm dæ nåwe i de samm å spuu, om di ha *i*t sit nö te en så*w*, dæ wa blöwen hænn få Kræn Lasen. Han ha gamel bøgneŋ dæ*ň* gå*ŋ*, å dæ wa stue hwåler i veegen, å så wa så*w*en bræket *u*. Si, de wa dæ*ň* så*w*, dæ ræær Pe Lååfåww.

57. Fra Havrum i Hovlbjærg herred.

A hå læt mæ fåtæll, te dæ sku ha *lå* en præjjstgoer i Sal, die åwen få kjærrken, mæn så blöw en fløt hæ*n* te en bø*j*ˈ, di kaľt Ni*æ*r. Dæ wa fårujen bø*j*ˈen et kapæ*l* å en kjæreg*o*e, mæn de blöw åľľsa*m*el röwen n*i*ˈe, å præjjstg*o*eren blöw så *lå* die po dæ*ň* plas. Ja, bø*j*ˈen ska eňda ha *lå* let nueren få, mæn kjæreg*o*eren wa nåk, som æ gåsplas no le*ge*, fạ̊ da di sku t*e* å bøg en nø*j*ˈ stå*ľ* ve præjjstg*o*eren få en snes *o*er hæľe tröje siin, å di sku t*e* å læg gro*ň*, da grawet di meniskb*i*ˈen åp, å di hå ju wåṇ fræ dæ*ň* t*i*ˈ, dæ wa kjæreg*o*e. Så blöw kjæreg*o*eren fløt hææ åp te Hawwrom, å så bøget di kjærrken hie po et st*u*e hö*w* bak, å di sat et grome st*u*e firkaňtet t*o*ren p*o*-en. Så fåtåľľ di gamel åse, hu*j*ˈen de gik te, te dæň hie bø*j*ˈ fæk na*w*n. Dæ wa tå*w* frowe i so*w*nt, å di kåm i træi dæň føst go*ŋ* di wa i kjærrk om st*u*elen, dæn jænn viľ e*ň* i dæň å*w*est, å dæn-åån viľ åse. Så såå dæň føøst: »Jeg vil have rum«, å så kaľt di bø*j*ˈen Hawwrom. Mænn præjsten boi i Sal, da præ*j*ˈket han åse i Swæňňstrop, å så håj vi en dæ*j*ˈn, dæ hi Pie. Mæn ham å præjsten di ku it gåt kom te ræætt. Dæ*j*ˈnen sku åse søŋŋ i Swæňňstrop, mæn han mot it åågmæ ham te såwwn, ạ̊ så go han sæ veŋi å viľ flyww dær ö*w*e. Så w*a* et en søňde, han sku t*e* å pröww et, å han klywe da åp i et glammhwål i Sal kjærrk, mæn de gik skit, få han fiľ n*i*ˈe i kjærkistuelen å tu nåk nå skåå, han fæk ves en a*r*m hæľe et b*i*ˈen i støke. Sien dæ*ň* t*i*ˈ så kaľt di ham Flywwpie. Dæ l*o* jæ*n* bø*j*ˈ let søňen få Ni*æ*r, dæ*ň* hi Tærp, å så blöw dæ*ň* åse bræket n*i*ˈe, å s*å*en blöw hæreg*o*eren Fr*ı*sendal te. Ja, a æ it g*u* te å fåtæll nåj. Næjj, haj Di komen få en ha*l* snes *o*er siin, da ku Di ha fåt noi, mæn de wa mjæst om gjænngåŋere å spøger*ı*˙ å s*å*en noi.

58. Fra Vole i Gjern herred.

Dæ hå i gamel daww wå*n* en bø*j*, di kalt Båterop, dæň hå l*å* uui po Owwl mark. Dæ æ reele eŋen te*ŋ*, dæ viise få, te bø*j*en hå wånn dæ, mæn dæ *æ* en da*m*, dæ kales Båterop da*m*, å dææ teŋke a-*m*æ, te bø*j*en hå l*å* ro*ň*en omm. I mi dræŋet*ı*˙ lo Owwl å Såreŋ å Skaňerop å Mål̆erop marki i hie, å da håj di jo s*å*en l*ø*s dröwt fræ ål̆l̆ bøjern, å n*æ*renst*ı*˙ di slow så höwwjern løøs, så gik di *u*i i hien å sameltes gjænn ve de kj*a*er, n*æ*r di vil̀ hwiil, å de vest mæ*ň*en, så ku di feňň dæm die. Dæ æ nætåp åse gåt j*o*e die omkrẹ*ŋ* de kj*a*er, å de viise jo få, te de æ gamel bømark.

Dær æ åse en-åån te*ŋ*, a vel fåtèèl, te dæ hå gå*n* imæl̆ fålk. Dær *æ* en hö*w* ui i hien, dæ hi Klowwnhö*w*, å dæ sæ*j*es, te hue skyygiň a dæ*ň* ku no te o skjætåsda mo^{u}en, dææ sku en graww, å så ku en feňň en skat. Di kal̆t dæ*ň* skat en koŋŋlösneŋ, å di fåtål̆l̆, te n*æ*e en ma*ň* sa*j*˙ po hans kn*æ*e, så sku dæ vææ så mane pææŋ, te di ku skywwl ham. No æ hö*w*en plå*w*et, å a v*e*i e*t* om dæ æ prö*w*et p*o* å graww æte skaten; mæn de sku da åse ha wonn, faar dæ blöw r*o*er ve hö*w*en mæ plåw. Dæ wa en gå*ŋ* en ma*ň* i Skaňerop, di kal̆t Straňe-Jænns, å han gik en awten *u*i po hien sa*m*el mæ en-åån jæ*n*, dæ hi Bete-Hanns, få di vil̆ pröww å feňň dæ*ň* k*o*ŋŋlösneŋ. Di kam åse te stæ*j*et, mi*ň*t di, mæn så kam dær en r*ø* kåk ate dæm i de sååm, å så ræňň Bete-Hanns liså stærk han ku åp öwe Hjootdal, dæær lö*b* let wa*ň* i bo*ň*en å de dal, de ku kåken e*t* kom ö*w*e. Så wa han ham kwet. Mæn han haj ræ*ň* så stærk, te hans b*ı*en wa blöwen kromm o*w*-et, å han wa hywwlbienet fræ dæ*ň* da*w* *o*. Da dæn-åån wa blöwen jænnle, ku han jo e*t* ujrææt nåj, å så blöw skaten legeň å æ dær eňno.

59. Fra Sorring i Gjern herred.

De wa je*η* go*η* i gamel daww dæ wa en k*ð*el å en piig, dæ hål̆t så m*øj*˙ o*w* hinåån, mæn dæn̩ jænn dæ*ň* haj it m*o*i t*e* å fåteel et få dæn-åån. Så gik di så læŋŋ som k*ð*el å piig å fæk it dje kjærleh*e*^{i} åvenbååret, te di blöw et pa æl̆gamel ujjlöwet nåwe å te skræmsel få ål̆ meniskæ, dæ s*o* dæm. Te sist wa di hæ*l*̌e it tjænnle t*e* å löww, mæn di mot it d*ø*, te straf få de di haj gå*n* s*ð*en å sit po hin-åån i så mane *o*er. Så ba di så méňelæ omm å d*ø*, mæn de ku it teste-es dæm. Eňelæ fæk di da låw te å blyw fr*i*˙ få å go i meniskskikels, å så blöw di go o*m* te et pa fowwl, han blö*w* te'n skronih*ø*eg, å hon blöw te'n viib. Dæm *æ*'t vi ka høø om someawtenen, viiben sæ*j*e: »Hwi vil̆l̆ do it, hwi vil̆l do it, hwi vil̆l̆ do it?« å skronih*ø*gen sæ*j*e: »A tuu it, a tuu it!«

60. Fra Linå i Gjern herred.

A ha no w*ð* hæ i 51 *o*er, få mæ å mi ma*ň* vi håi gul̆l̆bröl̆ep sist so*m*er, mæn a æ hæl̆esen åpfö*j*˙ i Vras i Silestrop møll. A æ no gåt åpfö*j*˙ im*o*^{u}eđ som mane aňe wa. Vi fæk ö*l*ebr*ø* te dåwe, å de fæk vi en bete kon wåst te, mæn hie omkre*η* fæk di gjænn en røøget fesk te djæ ö*l*ebr*ø* om mo^{u}enen, få dæmm faŋet di hæ ne^{i}e i Smeŋe s*ø*, å dæmm ku di fo få gåt k*øj*eb, fiir å tyww skjæ*l*eŋ en skip. Så te o*ň*ene fæk vi æňten let væleŋ hæl̆e gr*ø*i, å di wa jo la*w*et i wa*ň* få de mjæst, å så let öl å dep dæm *i*, ja, n*æ*e dæ wa g*o*^{u}e t*i*˙ opo mjælk, så fæk vi let mjælk i ö*l*et. Om awtenen fæk vi rowwmjælsgr*ø*i, mæn dæ wa å di stæje, hu di fæk ö*l*ebr*ø*, å så di gr*ø*i, te di håj löwwnt om mæjen, dæm fæk di *i*. Mæn dæsom vi fæk gr*ø*i, så fæk vi löwwneŋern om mo^{u}enen æte i ö*l*ebrøet. Te mæl̆l̆maj fæk vi jo mjæst kjöj å flæsk ạ̊ s*å*en noi, hwa vi håi, te et bete støk brø, å de war åse støimo*l* mæ kjö*j*et, de wa, lisom vi håi te, de wa somm tier sl*a*g nåk. Om so*m*eren så malket vi f*o*ren, å de mjælk de skål̆et vi, å så kam vi let bygm*e*^{i}el å et æ*g* i foomjælket å jawent et mæ de; ja, æ*g*et blöw jo pisket å ror *uđ* mæ m*e*^{i}elet, å så tøt vi, de wa noi gåt noi å fo opo brøet i stæ*j*et få smör. De wa åse sjal̆en, vi fæk mjælk i ö*l*ebrøet, få mjælk håj vi let *å*. Te ja*w*nsh*e*^{i}e håj vi sm*o* stålllampe, te vi ku læg en syvi *i*, å så brujt vi jo tran *i* em. Kweňňfålken di gik mæ bl*o* væjjmelsskjörte å et bete striivet liwstøk å så et pa kraprøø beňňærrme. Dæmm faret di jo sjæ*l*, å så håi di et hw*i* hörrgånsklææ om halsen. Skjörteren dæmm faret ḍi i ællbark å sliibstensdø*j*, de wa jo p*æ*n swåt de føøst, mæn så blöw di båđe røø å guul te sist. Wå få*r*kleer wa striibet mæ let grö*n*t å g*u*lt, hwa vi no ku fo å strib et *å* mæj, å de guul wa fa*r*et i jæwwneŋer, de æ nåwe øwte, dæ gro*w*e i he^{i}en (ɔ: Visse). Tøøseren di håi djæ h*o*r klepet *å* rø*ň*eno*m*, mæn di gamel håj en bete swåt luu b*a*g po hoojet te hwædas bru*g*. Mane a fålken gik mæ sto*ň*tfæ*j*e, mæn bø*n*en di gik bååf*o*i, n*æ* dæ*ň* t*i* wa, å så ræňň di uui i hien mæ di bååreste fæ*j*e å fæk dæm stoken så fu*l̆* a kjæleŋtæ*ň*, te di ku e*l* wal fo dæm pelket *å* ijæn. I mølen brujt vi høllsklææere po sæŋin, mæn dæ wa åse nåwe, dæ brujt skåågblorsla*g*ener, å læŋe væjste p*o* brujt di ul̆en skjoote.

Fortællersken brugte enkelte vendinger og former fra Vrads, men hovedsagelig var det dog Linå-målet, det jeg her helt har gjennemført. det jeg har rettet på hendes mål.

61. Fra Tåning i Voer herred.

Dæ wa en præst, te dæ hååi s*å*en nåwe dæjjlig pæære i hans haww, mæn han tøt, di blöw meňe da*w* få da*w*. Så så han te hans dræ*ŋ*: »Har du taget af pærerne?« —

»Næjj«, sæ*j*e dræ*ŋ*en. »Ja, så har du nok tænkt på at gjøre det«, sæ*j*e præsten. Ja, de ku dræ*ŋ*en jo it nææjt, å så såå præsten, te de wa lise fu*ľ*t, som om han hååi t*å* åw pææren. Nåwe daaw æte sp*ø*e præsten, om han håj fløt f*o*ren. »Nææj, mæn de behöwes it, får a hå tæňt op*o* et.«

Dæ wa*r* en gò*ŋ* en dræ*ŋ*, te ‘dæ spelet Faňen et sle*m* pus, få han haj go akkårt mæ ham po dæ*ň* mâi, te han sku ha en skip speesie få hans sj*æ*l. Mæn dræ*ŋ*en håj eŋen bå*ň* i hans skip, si de to Faňen sæ it i aajt få, å de gik næjen å*m* å hjæ*m* å*ľ* de han fyľt i skipen. Te sist blöw gamel Jæ*r*ik ky*w* o*w* et. »Do æ mæ nåk fo kl*og*«, såå han, å så drawwt han o*w*. Si s*å*en fæk dræ*ŋ*en låw t*e* å behåľľ hans sj*æ*l åw dæ*ň* gro*ň*, te Faňen ku it fo skipen tåpfu*ľ*.

No ska a fåteel en histå*r*i om en dræ*ŋ*, dæ gik te præst. Så w*a*-et en da*w*, te præsten spuu ham aj, hwa di løøst hjæmm, n*æ*e di gik te b*o*^{u}es. »Vi h*å*e eŋen b*o*^{u}e«, swåå dræ*ŋ*en. Så sæ*j*e præsten ijæn: »Hvad spiser I da ved?« — »En ke^{i}est.« — »Hwa sæ*j*e I da, faa I begøňe å spiis?« —

»I Jesu na*w*n gjæ vi te ke^{i}est
at spis’ og drikke i de me^{i}est;
gi wos i da*w* wå dawwle br*ø*
å sien Hemerig, n*æ* vi æ d*ø*!«

De wa no gåt nåk, mæn så-il̆ præsten ha å vei, hwa di såå me^{i}e. »Ska*m* sku ha dæ*ň*, dæ-il̆ fålaŋŋ me^{i}e.«

7. Himmerland.

62. Fra Alstrup i Gislum herred.

Omentræňt me*t* væjs imæl̆ wåt å Hesel le*g*er dær en bete b*øj* i Låwens so*w*n, di kal̆er Ho^{u}el, å dæ*ň* hår a höt e moňňhæ*l̆* omm. N*æ*r no go^{u}e væner æ komen sa*m*el å hå fåt sæ såt te e kwot få moorskav, så t*đ*er jen o dem kwoten, n*æ*er hån fo·dæm ginn, å læger dæm te hans siima*ň* mæ di *o*^{u}er: Ta *o*, s*đ*en gjö di i Ho^{u}el. De æ blöwen mæ fåto*ľ*, te dæ båweđ no rakere i dæ*ň* bø*j* få mane *o*er siin, å di flođđ bođe hæjjst å huňň å ka*t* få· fålk rø*j*en omkre*η* i æ*j*ňen. De wa jo annsit får en st*o*^{u}e ska*m* å ta ske*ň* o s*đ*en no d*y*r, å n*æ*r fålken så skuľ ha it å ååňt flo*đ*, så sæň di boj æter rakeren i Ho^{u}el, få di war e*t* k*i* o de arrbe, å de war jo hæ*ľ*er e*t* så sjæl̀en, n*æ*r di blöw heňt hæ*n* å fl*o* en hæjst å fæk djæ beste*l*enη gjo*w*, te di t*u* et gåt støk kjöd mæ hjæ*m* te so*p*gryyđen, å de wa dær eηen, dæ håđ nöj im*o*^{u}eđ, få bø*ň*ern ku e*t* lii o eđ hæjjstkjöđ dæ*ň* gå*η* lisă let som no.

63. Fra Vester-Tåstrup i Rinds herred.

Dæ blöw jæ*n* gå*η* en ywla*w*đen såt en ve*r*ism*o*l i Ulľbjære præjjsgor, om hwæ*m* dæ tur go te Skeňesbro*w* å heňňt en sp*o*^{u}en å bro*w*en. Så wa-*đ*ær en piig, som såå, te de tur hon ta sæ æpo, å hon kam åse astæj. Dæ*ň* gå*η* hon kam så te bro*w*en, så stođ dær en hwi*đ* hæjst boňen dær. Hon to sp*o*^{u}en̥en å løøst hæjsten å såt sæ åp opo rø*g*en *o*-en. Dæ*n̥* gå*η* hon så ræ*j*, så kam dæ jæ*n* ræn̥en æb*ag* æ*t*er hen̥e, å han råft: »Sta*ň*s Ske*m*el i Faňens nå*w*n!« Mæn hon såå: »Spre*η* Ske*m*el i Wårhæres1) na*w*n!« Han wår liig tæt æb*ag* æ*t*er heňe, mæn hon noo da ilywal å kom te præjjsg*o*ren føst å fæk hæjsten såt e*n̥* i stå*ľ*en, å så wa*ň* hon ve*r*ism*o*led. Dæ*n̥* hæjst hâđđ di i mane *o*er dææer i præjjsg*o*ren, mæn så jæ*n* a*w*đen, som dehæ såmm piig soj å malkeđ, så kam dæ jæ*n* e*ň* i nøse å sto å kla*p*eđ dæn̥ hwiđđ hæjst å såå, te »dæ*n̥* hæjst hå wåt m*i*n en gå*η*, å dæ*n̥*, som hå tånn en, ska kom t*e* å skje*j*e en ulø*k*. Piigen hon

---

1) ellers siges: Wårhær.

fæk no råvvneŋ opo kåålen[1] å di kamm å fæk fat opo ham. Han blöw h*æ*eň i dæ*n̡* gali, dæ hå stånn opo Galihö*w*, å dæ*n̡* hö*w* le*g*e dæ tæt ve bro*w*en. Dær *æ* eđ st*o*^{u}er d*y*f væl̆l̆hwål eđ støk dæfrææ å dæęe g*o*e snaken, te han skul̆ å drowwnt en piig i de hwål dæ*n̡* ywlawđen, som piigen to hæjsten, å så håđ han bon̦en hæjsten ve bro*w*en, mæn han gjåww de.

64. Fra Årestrup i Hornum herred.

Wæjjsten få Stöwwreŋ d*æ*r ær en hö*w* me*t* uuđ i Wole Naarhålms he^{i}e, å de æ đæn̦ næjjststöst dær ær så m*øj*˙ n*æ*r hær omkre*ŋ*. Dæn̦ stöst d*e* æ̣ dæ*n̡*, deđe ba*w*nen st*o*r åpo. Så wa*r* eđ en da*w*, deđe Wole Naarhålm å mæ wi war uuđ i hans he^{i}e, å så kam han t*e* å fåtæ*l* mæ, hwådan han̦ å så nå fle^{i}er kam t*e* å graww i den̦ höw æte st*e*^{i}en. De wa dæ*n̡* gå*ŋ* wi laweđ dæn̦ n*øj*˙ lan̦n̦wæj«, såå han̦, »få wi troweđ, dæ wa nå sto^{u}er st*e*^{i}en dæri, å så graweđ wi en krå*n̡*s uđen omkre*ŋ* hö*w*en, mæn d*æ*e ku wi eŋen sto^{u}e st*e*^{i}en fen̦n̦, å så ga wi wås te å graww åwen i hö*w*en. D*æ*e kam wi t*e* en st*o*^{u}er fl*å*đ st*e*^{i}en, mæn hwu st*o*^{u}er e m*o*l dæn̦ hååđ, de weđ a-*t*, å dæ*n̡* gå*ŋ* wi fæk dæn̦ læ*t*ent nöj bete kwon å fæk kån̦ten nöj i wæ*j*ređ, så kå*g*t wa*n̡*eđ liig åp, å wi ku-*t* (kwe*t*) wæær dær få wa*n̡*, så wi måt t*e* å læ en go n*e*^{i}er ijæn å læ de arrbeđ wæær.« S*å*ent fåtal̆l̆ ha*n̡* mæ, å a hå sjæ*l* wåt å*p* å sit dæ*n̡* hö*w*, å dæ war åse æ grö*n* hwål me*t* i hö*w*en. Wole Naarhålm såå åse, dẹ dæsom han̦ håđ hat r*o* t*e*-eđ, så wil̆ han̦ hat hö*w*en graweđ *u* å hat wa*n̡*eđ te a løv ö*w*er hans æjendom, »får a tro*w*er sn*å*r, a ku fo en h*e*^{i}el æ*ŋ* laweđ *u* *o*-eđ«, såå han̦. Så ka jæ*n* nåk fåst*o*, deđe wæ*l̆*en h*å*e åse wåt skarp.

---

[1] **man siger ellers: r*ø*v æ k*å*len ɔ: råb på karlen!**

65. Fra Ersted i Hornum herred.

Ælse Hå*l*m i Ræviľ hon wa mæ å fåløøs en bjæremaňes ko^{u}en. Han kam e*ň* te heňer om awtenen å hællsent heňer fræ hans ko^{u}en, om hon war e*t* så g*o*^{u}e å wil føle mæ ham, få hans ko^{u}en war i bååânn*ø*. Dæň-h*æ*r gamel Ælse Hå*l*m heňer bru*j*t di jo mø*j*˙ te de, får dæ*ň* gå*η* wa dær eŋen l*æ*r jo^{u}erm*o*^{u}erer. Jåww, de war sø*ň* å nægt heňer eđ. »Mæn hwår æ-đu fr*æ*?« de wiľ hon jo ha å weđ. »A ær fræ Öönbjæ*r*e«, såå han. »Mæn hwårdan feňer wi dær*u*đ?« få dær wa komen no nø*j*˙ fålk te Öönbjæ*r*e, hon kjæňň e*t*, å så troweđ hon nåk, dė wa dæ*ň* ma*ň* d*æ*efr*æ*. De war en be*t*e ma*ň* mæ en r*ø* boňen luu opo, de hådd åľľ bjæremæ*ň*en dæ*ň* gå*η*. »De æ så mørk«, sæ*j*er hon. Jaa, han såå: »Wi feňer nåk dær *u*đ, får a hår så te-*đ*æm, di skuľ sæt l*y*seđ i weňed, å de ka vi g*o* æ*t*er«; å så to han heňer i a*r*emen, å så trækeđ han *o* mæ heňer. Lisom di gik å*ľ*bæjst, så slæpeđ di n*e*^{i}er i j*o*^{u}en, å så kam di e*ň*, hwåår bjæremaň*ens* ko^{u}en l*o*. Hon war en skjywwteŋ å dærrfår kuň hon e*t* gjö basel, eňen dæ kamm en kresten te heň. Dæ*ň* gå*η* hon håđ så fåt b*å*neđ, så gik bjærema*ň*en *u*đ å skuľ heňt nå wå*ň* te å gjö b*å*neđ r*e*n i, å så sæ*j*e hon te bjærema*ň*ens ko^{u}en, de gjör Ælse Hå*l*m: »Ja, hærn*e*^{i}er ær a komen, mæn hwådan komer a no hjæ*m* ijæn?« — »Ja, de ska do e*t* frö*j*t får, han føle dæ nåk tebaag, mæn do skal ta wåňten o din höwer h*å*eň å wæň aweđ å sæt en opo ijæn, å de, han wel gi-*đ*æ, de ka-đo ta det fårkel åp å t*a* eđ *i*, å så dåňňser han mæ-*đ*æ tre*j*˙ gåŋŋ omkre*η* en twånnbosk, å dææer ka-đo ta fat we, så t*å*e-đo fat i kleŋkfa*ľ*eđ å din d*a*er, å så wel han sæj gonat te-*đ*æ, å så gj*i*er do ham dæ*ň* h*å*eň, deđe wåňten wæňer aweđ åpo, hæľes t*å*er han dæ mæ tebaag ijæn. Nå, så skuľ ma*ň*en te å føle heňer hjæ*m*, dæ*ň* gå*η* hon war fare, å så kam di te twånnbosken, som ko^{u}enen håđ s*å* eđ. Så sæ*j*er han, hon skul ha næ betå*l*eŋ få dæ*ň* tjænest, hon håđ gjo*w* dæm, å så to hon heňe fårkel åp, å så ga han heňer så mane fleňtsteⁱen. No ga han sæ te å dåňňs mæ heňer omkre*ŋ* twånnbosken, å da han så to fat i en gr*æ*n, så hålt hon we kleŋkfa*ľ*eđ o heňer d*a*er. Såˀwiľ han sæjj heňer gonat, å hon ga ham da dæ*ň* h*∂*eň, deđe wåňten wæň awed opo, no wa hon fr*i*˙ får ham, å hon gik e*ň* å kyľľ sť*e*ⁱenen ofår we heňe ka*k*elo*w*n, å så gik hon i heňe sæ*ŋ*. Om måenen, dæ*ň* gå*ŋ* hon uunet, da war di fleňtsteⁱen blöwen te jæne søllpæŋŋ.

66. Fra Stövring i Hornum herred.

Dæ war en ma*ň*, han hi Røø-An̥es, han wa fræ Hjæs, å han håđ s*∂*en en doorlig uđtòòl, å han war åse mø*j*˙ hjapwon i snaken. Så såå han: »Om måenen a komer åp, de føst a gjör, komer a i dåweren, å så måŋer a kj*y*eren, å så kræŋer a dæm, å så gryter a dæm. Han mjæňt jo, han smult dåweren sa*m*el, å så malkeđ han kjyeren, å så træk̇eđ han dæm *u*, å så fløt han dæm.

En da*w* skuľ han hæ*n* å leⁱeđ om f*o*eren, å da han kom tebaag, så wa*r* eđ han såå, han wa bååđe i Hjeŋ i hjaŋŋ å Breŋ i braŋŋ å Kaŋ i møŋŋ, »å a ku F. pat*e*ⁱer mæ eŋen f*o*er feňň!« De wa jo, te han håđ wåt boođe i Hjæs å i Hjæsbæk å i Byste å Braste å i Kalstrop møll å høør te-*∂*æm.

67. Fra Vogslev i Hornum herred.

De wa jo hjæmm we min fåræ*l*er, dæ wa syggdom po hæjjst, min f*∂*er han mest fiir it *o*er å de fæmt stow å wa sy*g*, å så sn*∂*er di wa beta*l*, så blöw di syg å døø liså soor, mæn enen di blö*w* beta*l*, så skajj di et nöj. Så råjj fålk ham, te han skul søøg kloog fålk, som di ka*l*er eđ å s*i*˙, om han kun et fo bæjer få de. Så bowe dær en ma*n* i Niiv, dæ wa betjænter, å han hi Jakob Hjårt, fålk bilt ham e*n*, deđe han wa så mø*j*˙

kl*o*g, å de war han da ow. Så hådđ min f*å*er eđ hw*i* *ø*g, å så såt han sæ epo de å ræj te Niiv te dehær betjænter, å ham war han no ræjti gåt bekjæ*n* mæ. Så spør han min f*å*er så mø*j* *u*đ, hwa fårætneŋ han fåår *i* te Niiw i da*w*. »Ja, a h*å*r da et bete ææreŋ hæ n*e*^{i}e te bø*j*en, å de wil a hæ n*e*^{i}e å fåræt.« Mæn så t*å*e betjænteren *o*^{u}eređ å sæ*j*e: »A w*e* nåk, hwa-*đ*u ko*m*er æter, få du h*å*er en swåt hæjst, dæ st*o*e hjæmm å æ sy*g* — å dæ*ň* wel do ha mæ åp å kur*e*^{i}er, mæn a kan et kom o min påst, uđen do kan jo fo låw æ frowen, deđe a ka føle mæ-*đ*æ, hon wel sæt jæ*n* i met stæj ijæn.« Frowen, de wa no byskrywerens eŋke. Så måt min f*å*er jo hæ*n* te hener, å så soor hon s*o* ham, så spo^{u}er hon, om han håđ no^{u}en kj*y*er syg. Næ*j*, mæn dæ war en-åån hånte*ŋ*, deđe han troweđ, betjænteren wa klooger *i* eň han sjæ*l*. »Ja, no skul hon sæt jæ*n* i stæ*j*et, så kun han føle mæ. Så læt han ham rii epo *ø*get hjæ*m*, å så gik han sjæ*l* æb*a*g æter, få han wil nåk uun ham dæ*n* fånö*w*els å rii hjæ*m*. Så ba*n* betjænteren *ø*geđ we en gamel *u*en i g*o*ren, å så gik han e*n* å såt sæ i ståwen. Si så kam min f*å*er g*o*en b*a*g æter; å så kam han e*n* å bå ma*n*en walkomen: »De æ sku sann, Jakob, a hå hør sæjj, deđe I war et tåset po kret*u*rer, a h*å*r en swåt hæjst st*o*r hæruuđ i stå*l*en, kun I et sæjj mæ no r*o* te dæ*n*, en ku komm sæ — få han wil et, deđe fålken di sku hoor, hwa han wa f*å*r æter. Si så fules di nat*u*rligw*i*s æđ *u*đ i stå*l*en, å så gik han åp te hæjsten å loost en st*o*^{u}er hå*v*en i hans jænn oør, å de sååå han så höwt, deđe min f*å*er han kun hoor hw*æ*r *o*^{u}er, han sååå. Så to*w* han en bete te*ŋ* åp o hans lomm å put i hæjstens mo*n*, mæn hwa de war, de west min f*å*er et, de tal han eki o*m*, mæn dæ*n* gå*ŋ* han håđ gjo*w* de, så sååå han te hæjsten: »Æ du fåmjænt å eeđ i Dæ*w*lens na*w*n, så *e*đ no de i Gus na*w*n!« De sååå han åse lise hemelhöwt, å så klapeđ han ham po rö*w*en, få de han wil ha ham åp te krøøven, å så så han te min f*å*er, a no skul han gi ham nöj å eeđ, mæn de skul wæ nöj, dæ wa gåt, få de håđ han fåtjænt. Så æb*ag* æter skul min f*å*er føle mæ ham te åll di daar å læmm dæ wa*r* æpo gå*n*, dæ wil han te, mæn hwa han gjoww d*æ*r, si de west min f*å*er et. No skul han boođe lååww ham å håll ham, te han skul åler mest no^{u}er kre-et*u*rer me^{i}er epo dæ*n* mååđ, som de wa mjænt, så læŋŋ han wa ma*n*.

68. Fra Klithusene, Nörholm sogn, Hornum herred.

Dæ wa*r* en k*å*el, han tjæ*n*t en hærrma*n*, å k*å*elen han wa så møj dæwels t*e* å bann, å hærrma*n*en han wa hæ*l*e, han gik i kjærk hw*æ* sønnda, å de wil han åse ha k*å*elen te. Han ba*n*t jo i en hællwedes t*ı*˙, som han wa wæ*n*t te, å spuur omm, hwa han sku g*o* æter. Ja, han skul da be Gu om, hwa han wil ha, så blöw han nåk bönnh*ø*r. »Ja, west a de«, så bann han, »så skul a åse g*o* hw*æ*r sønnda lise gåt som hosben.« Jååww, de wa dær eŋen tw*ı*l omm. Så gik han jo å såt sæ i st*o*^{u}el b*ag* we hans hosben, å så såå han: »Gu sæ*n* mæ huner dååler, ræjster dæ jæ*n*, så t*å*r a em et.« Si, de blöw han jo we mæ en t*ı*˙ å be om dihe^{i}e skjæleŋer. Så for han i ho^{u}eđet, de gjör hærrma*n*en, å ta 99 dååler å læ*g*er dæmm i st*o*^{u}elen, som han west, k*å*elen kamm å såt sæ. K*å*elen han kam i kjærken, å han gor hæ*n* å sæter sæ å war w*e* ø begønn å be, så blywer han pæŋen w*å*er, å så gri*v*er han jo å ja*w*er dæm i hans lomm lise stærk, som han ku. Mæn hærrma*ṇ*en sæ*j*er: »Tæl, tæl!« — »Næjj, hwa Gu g*ı̀*er, de tæler wi et.«

69. Fra Sønder-Kongerslev, Hellum herred.

Wæjsten te Søn̆e-Koŋersle æ dær en lå*η* strækneŋ mæ stjænnstæjer. Å*l̆*enwå*r*est d*æ*r l̇e*g*er stjænnståwen, dæ*n̆* le*g*er po de nå*r*est a Pe Ha*n*sens mark, å de æ blåt en rån̥ st*i*en dær æ såt i en ron̥n̥d*e*^{i}el, å så æ de b*å*et eňň i ståwen. De æ po dæň flååđ mark. Læŋer i sø*ň*er dæær æ Bete-Mo^{u}nus, de ær åse st*i*en i en røňiŋ, å ham, dær ær begra*w*eđ i dæ*ň*, han æ slæjte te dæn-åån koŋŋ. Så komer wi te Sto^{u}e Mo^{u}nus. De ær en fåhö*w*neŋ mæ st*i*en fræ æňň å te æňň he^{i}ele wæ*j*en ro*n̥*en o*m*. Dæn̥ æ lå*ŋ* å mæ tre*j*ˈ begra*w*elser å så en bete lawwneŋ imæľ hw*æ*r dæ twæs ö*w*er. Dæær æ koŋ Maggnus begra*w*eđ teliig mæ hans tre*j*ˈsöner, å dær æ så swæære st*i*en, en sku et tøk, hwođan di ku wæ komen dæte we meniskkraft. Dæ st*o*r jæ*n* i sø*n*er æňň, å dæ*ň* æ wal sæjs al lå*ŋ*. I fårige tier stođ en åp, mæn no hå-đi jo gra*w*eđ w*e* en, te en æ fa*ľ*t. Nier fræ Ræws hå di tåđ st*i*en dær, mæn di mot kjyr dæm dær åp te ijæn, få di såå, dær war uro*w* po gå*n*. De skal wær de riigest stæj i he^{i}ele Dannmark. Så æ dær åse en stjænnstæj hænn po Ræws mark, dæ*ň* kaľer di Ho^{u}esklæjjn, å de hår lisedan wåt en sammleŋ å st*i*en, mæn no hår di nåk tån st*i*enen wæk, å dær ær diger rø*n̥*en omkre*ŋ* marken. Dær hå wes stånn en går i fårige tier. Se dæær skal åse wæær eđ ri*g* stæj, mæn dær hår wåt ljæt om saageren, å eŋen hår foňen nöj, de skuľ da ha wå faar w*å*e t*i*. Di fåtæler om Ho^{u}esklæjjn, te wess fålk hå ku sit som dæň swææreste går dæær om nætet*i*. Dæ war en ma*ň*, dæ hiđ Pe Rasmussen, han bøgeđ sæ eđ stæj dæ sø*ň*er hænn, å han to fy*ľ* å en hö*w*, dæ l*o* po en he^{i}eloođ, å så to han åse nå st*i*en a Sto^{u}e-Mo^{u}nus, mæn han duuđ åľer sinn å døø eđ årst*i*ˈ æter. I dæň samm rætneŋ leger Hæle-hö*w* hænn po Skiwwste mark, å gamel fålk fåtæ*l*er, te di hå håľt fåsa*m*leŋ å bö*n* i åľľ di stæjer få mane *o*er sinn å po di höww hæær omkre*ŋ*, å di hår åse s*å*, te dær hår wåt en gå*ŋ* fræ Sto^{u}e Mo^{u}nus å te Bete-Mo^{u}nus, di wiľ ha te, de war en lönngå*ŋ*, få di håđ graweđ te fle^{i}er rån̥er å st*i*en po dæ*ň* strækneŋ.

Der er i målet nogen vaklen mellem wæsten og wæjsten, et og e*l*, d*æ*r og dææer, nå*r*est og nwå*r*est, tååđ og tåån, ææň og æňň o. s. v.

70. Fra Smidie i Hellum herred.

Får en haltresiňstyww *o*er tebaag sto a en da i møηen å føľt mog a kjoor eđ i marken, å mi søster sprejj mo*g*en. Da a tow i awteræňen å fe^{i}elen å wil løwt em åp, så *ga* eđ e skraľ i Naarbjæ*r*e; wi s*o* eηen te*η*, mæn wi höt eđ. Så spra*η* hon hæ*n* å grew i a*r*men o-*m*æ å såå: »Ånes! hwa wa de? a æ så boηη.« — »Dær æ da eηen fåår«, sæ*j*er a, »de æ jo met om da*w*en.« Så kam dær tå*w* skra*ľ* te dæň samm da, å sinn tå*w* daww i rå lisedan höt wi skraľ i hö*w*en uđen å s*o* nöj. A ka eňda fåtæll en te*η* te fræ dæ*ň* t*i*˙, mænn a war en bete dræ*η*, å de s*o* a mæ min enn ö*w*n. De war, mænn a war en dræ*η* po oot *o*er, da kjøjr a en da i marken mæ min f*å*er om får*o*ren, å han kjøjr mæ et læs k*o*en, han skuľ ha s*o*eđ; å så mæn han̥ håľt mæ de, så kam dær en bete dræ*η* po de samm bjæ*r*e po dæ*ň* hö*w*els som så å mæ en bete spes luu opo som en pekeluu å sto åpo hö*w*en, mæn hwa de war, de mo Gu weeđ. Så sæ*j*er min f*å*er te en k*å*el, dæ tjæňt ham: »Siken jæ*n*, hwa æ de?« — a kan lise tyđelig håww eđ, som hwa a hår gjo*w* i da — å så mæ de samm sak eđ liig n*e*^{i}er åpo hö*w*en, wi s*o* eke de fjæ*r*neste me^{i}er t*e* eđ. Min f*å*er han håđ hæjjst i tyyr åpo de samm bjæ*r*e om næten, mæn om mo^{u}enen war dær ek en hæjst åpo bjæ*r*eđ, di war løøs hw*æ*jæ*n*, å såt han em dæråp om međen, så war di løøs hw*æ*r hæjst klåken mæľ tå*w* å_tre*j*˙ å spra*η* ö*w*er kwånnwåηen we höwwlys da, fă de wa jo i höstens t*i*˙, mæn k*o*neđ sto åpo marken, bete f*å*er. Ja, de war en uňerlig te*η*, mæn sinn a blöw ma*ň*, å a ær fæ*j*˙ i gå*ň*, å hår wåt dær i tåw å halfjæsiηstyww *o*er, da hår a alldrig höt te de meňste.

71. Fra Öster-Hurup i Hellum herred.

A hår höt så håwele tåål om J*o*ns jæger, han håđ jo ønnsket, at n*æ*r han måt behål̆l̆ hans jagt, så måt Wårhær behåll hans hemerig, å de tro*w*er fålk ær ham, dæ ja*w*er i loften, n*æ*r dær ær nöj, dæ hwiiner we nætetii. Dæ wa*r* en piig, hon tjæňt i Tåwwt, å hon tøt, dæ kam en te*ŋ* te heňer met eňň i skò*w*en en awten, å de hæň we heňer hjæ*m*, å så blöw de we å wiis sæ å sögt heňer om næten i sæ*ŋ*en i læŋere t*i*ˑ. Somm tir ka*m* eđ åp we heňer fæđer som en kat, å somm tir som en få*w*l, å så blöw eđ we åp æ heňer wennster sii, te de kam åp po heňer brøst, å så trøt eđ heňer d*æ*r å klææmt heňer, som de skul trøk heňer fådæ*r*et, å de wa hw*æ*er næt. Så blöw hon råj te, de hon skul̆ læg en skarp raagkny*w* i sæ*ŋ*en we sæ, å de gjåww hon. Så wiist eđ sæ, dæ wa blöjjhjasker opo kny*w*en o dæ*w*len om mo^{u}enen. De blöw we å fåful̆e heňer s*ö*en hw*æ*er næt, hon måt søg dågter få*r* eđ, å de hjalp let i noen næter, mæn så wa*r* eđ de samm ijæn. Så så hon tjænesten åp å fløt dæfr*æ* få de sky*l̆*, mæn piigen, dæ kam i stæ*j*eđ ijæn, de blöw de samm mæ heňer, å hon måt åse fløt dæfr*æ* oms*i*er, å eŋen ku leg i sæ*ŋ*en, hæje wil̆ leg dær. Dæ wa fle^{i}er maňňfålk, dæ l*å* dær, å de kam te dæmm åse; dæ wa i de meňst tre*j*ˑ, dæ pröweđ eđ, mæn di blöw k*i*ˑ *o* eđ å wil̆ et leg i sæ*ŋ*en me^{i}er, å de blöw we dær i h*u*seđ i noen *o*er. Så blöw dæ snak om de mæ jæ*n* å en åån, dæ kam dær, mæn æňňlig kam dær en kret*u*rhaňňler å l*å* dær om næten, mæn et i dæ*ň* sæ*ŋ*, han wa fö*j*ˑ om næten klåken tö*l*, å han ku*ň* s*i*ˑ ål̀lte*ŋ*, han såå, de wa tå*w* skowwdware, å di dåňňst mæ hværajer eňň opo eňeståwgwå*l*et, de kuň han leg i sæ*ŋ*en å s*i*ˑ. Mæn så te sist så blöw eđ wæk, å no hår wi et höt nöđ o*m* eđ sinn.

Der høres her undertiden đ i forlyd i visse ord.

8. Östjylland.

72. Fra Udby-nedre i Gjerlev herred.

Dæ war en gamel jæ*n* hær ååp i Åwegor, di kalt ham et*a*sr*å*đen, mæn da han wa krompen, så kaľt di ham dæň kroogeđ fạ̊r eđ spåt*o*r, å så hajj di en riifòweđ, dæ hi Skåľerhanns. Så wa dær jæ*n* i Klatrop, å han war it s*å*en reele kl*o*g, mæn han wa jænnstærk, å ham kaľt di Buus-Ne^{i}els. N*æ*e bø*ň*eren no kam te håww om mo^{u}enen, så sku-đi st*o* ve håwwp*o*^{u}eten klåken sæjs præs*i*s, å n*æ*renst*i*˙ et*a*sr*å*đen han wa ga*l*, så sto han mæ riipisken i p*o*^{u}eten, å så tåľľ han em e*ň*. Mæn somm tier så ku di st*o* i fle^{i}e timer, eňen di blöw lujt e*ň*, å så war å*ľ* te*η* gåt. N*æ*renst*i*˙ han no sto-đær, å di war it komen åľľ, så sku di ha Buus-Ne^{i}els ofår e*ň*. Si så sto han mæ pisken, mæn Ne^{i}els to i a*r*emen o ham å såå: »Hwa vel dæ mæ? dæ ka go e*ň* å hyt di krooge rø*g*, hæjs ska mæ, Dæwwlen bræk mæ, fæŋer dæ!« han ku jo it snak ræt, næj vest eke de. Si så haj et*a*sr*å*đen it noođ a sku ha s*å*e, å så ku-đi kom e*ň*. »Mæ ku jo it komm, faađeň mæ fæk båj, få Kåkeoňerhanns han hoňtėđ hæ*n* m*æ* eđ — de sku jo vær Skåľerhanns, ham kaľt di s*å*en, få de han wa så br*e* öwe skåľeren. Så kamm dæ tå*w* fræ *Æn*slö*w* å sku betål laňňgi*ľ*, å no sku di jo ta luen *o*e i båregosp*o*^{u}eten å g*o* mæ en ob*a*g ve-*đ*æm åp te dæň sto^{u}e d*a*r, mæn de glæmt di, å så komer han fååđen *u*đ mæ pisken: Om di vest it, hwa skik dæ war opo gå*n*, di sku ta djæ luu *o* i båregosp*o*^{u}eten å g*o* m*æ* en ob*a*g ve-*đ*æm åp te d*a*ren. Så sæ*j*e Mas Jænnsen: »Ve de h*e*^{i}er å ve de samm« — de wa no åľľtier hans moňňhæ*ľ* — »så ku a haj taj en *o* i Klatrup, de ku wal hå wåt tiile nåk.« Så sæ*j*e et*a*sr*å*đen te dæn-åån ma*ň*: »Hwæ*m* ær du?« — »A æ höwwå wallboođen Smæjj-Rasmos fræ *Æn*slö*w*.« Han wa nåk åse en hö*w* å raŋk ma*ň*. »Hwa vel de sæ̨jj?« — de såå no et*a*sr*å*đen. »De vel sæjj, a æ hwærken krompen hæje kroogeđ.« Så fæk han de te ål̆t de åån̆t, han haj fåt, å de wa jo får å gjö na*r* a ham. Si di ku jo betåål djæ lan̆n̆gi*l̆*, å så haj di it me^{i}e mæ ham a skaf, få di sku it gjö håww, di haj öwer en m*i*l te Åwergor. Mæn di ajer håwwfålk dæmm ku han bæjer kom omm ve, å di sku rii træhæjsten en gå*ŋ* imæll̆.

73. Fra Dalby-nedre i Gjerlev herred.

Dær æ*r* en lel̆e bak, di hå kal̆t eđ Hæ*j*selbakeđ, å de le*g*er liig noro*w*st få Dalby-næjer, dæ*n̆* kal̆es s*å*en. få dæ hår en gå*ŋ* groweđ hæ*j*sler deråp, di æ hogen åp, sìn¦a ka håww. I m*i*n dreŋit*i*đ da wa-đær jo st*o*^{u}e snak omm, deđe dæ wa bjærefålk de^{i}er i de bak. De haj di jo st*o*^{u}e tro*w* te, is*æ*r dæmm dæ bo^{u}e de^{i}er i di goor tæt ve bakeđ, di kal̆e dæm smæjjgooren, å di fåtåll̆, at di kamm å lån̆t djæ raag, n*æ*đenst*i*˙ di skul̆ baag, å så kamm di mæ en skål̆l̆kaag, som di ka*l̆*er eđ he^{i}er, mæn fålk di wa no o dæ*n̆* me^{i}eniŋ, at di mot it eeđ dæ*n̆* skål̆l̆kååg, få så døø di. Så gå-*đ*i djæ hu*n̆* en, å så døø han. N*æ*đenst*i*˙ a ska no fåteel ål̆l̆ de, a veđ, så wa-đær åse bjærefålk i en hö*w* dæ ne^{i}er opo marken, dæn̆ kal̆es Kløwwthö*w*, å dær æ jæ*n* te, di kal̆er Grönshö*w*, å de war eđ gamel sa*g*n, te dær l*ø*v eđ glo*w*en̆ hy*w*l, dæ wa somm, dæ kal̆t eđ Gul̆l̆hy*w*lt, å somm kalt eđ de glowen̆ hy*w*l, de wa fræ Grönshö*w* å te Kløwwthö*w*, at de hy*w*l kam trilen̆, de gjåww eđ æte siigels da. Så m*ø*đ veđ a da, deđe dæ war en lönngå*ŋ* imæl̆ höwen, mæn dæ*n̆* war it stöör, en̆ en te n*ø* ku kryyv igjæ*m*el en. Å de^{i}er ve Kløwwthö*w* dær ær åse fle^{i}er dæ vel post*o*, å de veđ a så tyđelig, få min swi*g*erm*o*^{u}er hon fåtål̆l̆ hjæmm te wat, te hon haj sit en trej fiir beti dreŋi mæ røø luer opo. Hö*w*en dæ*n̆* haj wånn en vilele sto^{u}erhö*w* en gå*ŋ*, faađen marken blöw skywt, mæn da skjæ*l*et imæl̆ Dæmstrop mark å Dalby-næjer mark kom te å go liig met ö*w*e hö*w*en, så blöw en graweđ igjæ*m*el å dæ blöw som gjo*w* en grøwt met ađ, mæn de wa jo, faađeň a ka håww. Po Roob*øj* æjendo*m* ær en hö*w*, di kal̀er Søňels-hö*w*, si de^{i}e wa de no så mø*đ* fåskrækelig mæ dih*e*^{i}e bjærefålk. Hö*w*en lææt sæ om aawtenen, som dæň stååđđ opo fiir stålper, å dæ ku komm eđ læs gil̆l̆fålk dær *u*đ fr*æ*, å dæ wa mosekaňtere, å di ku båđe høør đæm å s*i* đæm, å dæ wa somm, dæ haj wåt eňň å fo en då*ň*s, mæn så ku di it kom dæfr*æ*, faađeň di dåňňst aweđ om.

74. Fra Stövring, Stövring herred.

Dæ wa*r* en kweňň i Øøste, å heňer kal̆t di Skiper-Mæt, hon hajj så mane bö*n* ve jæ*n*, dæ war åpo Droneŋ-bå*r*e, vi v*e*r it, huefår han wa-*đ*ær, hæj hwa han taj sæ får, mæn di kal̆t ham da Sprækler. Ham å så Skiper-Mæt di wa blöwen jæns omm å ta ly*w*et a di bö*n*, å de gjoww di po fle^{i}e fas*o*ner, di tå*w* a-*đ*æm kyl̆ di da få swo*n*en. Så kam hon t*e* å go mø*đ* ijæn æter heňe d*ø*, å hon gjoww s*đ*en en uro*w* i Øøste, te fålk di blöw h*e*^{i}el k*i* *o* et. Så sæň di båj ö*w*er te Stöwwreŋ te præjsten, ham kal̆t di hr. H*e*, å ham vil̆ di da ha t*e* å man heň n*e*^{i}er, få de war han så vilele te. Så taj han åse ö*w*er te Øøste, å da han kam ne^{i}er te fjå*n*, så blöw han sæjjlt ö*w*er, få Øøste le*g*er jo po dæn-åån sii öwer i Råwsø, å han fæk fat po Skiper-Mæt — ja, de war da om mørkawđdenen de gik få sæ — å så fæk han en selketr*o* boňen o*m* heňer å træket å stæj mæ heňer igjæ*m*el Øøste, han vil̆ jo *u*đ i kj*a*ret dæ næjen få böjen ne^{i}er ve fjå*n*, å så sku hon manes n*e*^{i}er de^{i}er. Mæn da han no træket mæ heňer, så möt di næ kåål å piger de^{i}er po gååđen, å a trò*w*er, di vil̆ håte gjö na*r* a ham, å så hår a h*ö*t, te han så nååđ te-*đ*æm, mæn de ka a it håww hwa war. Ve de no præjsten ga sæ t*e* å snak, så fæk spøøgelset majt ö*w*e ham å blææst åpo hans jæn ke^{i}ev, så dæň blöw la*m*, å han ku-it snak liig i t*i*en, å de wa n*æ*r å blöwen g*a*lt mæ ham, mæn han war iliiwa*l*er dæň stærrkest å fæk heň træket *u*đ i kj*a*ret, å så maant han heňer. No sku han jo t*e* å strææv å kom hjæ*m* ijæn. Han kam åse gåt nåk åpo hans w*o*en, å dæ*ň* kjoor mæ ham te Stöwwreŋ åľt hwa *ø*gen ku løøv, å lise stærk som di ku løøv, lise stærk kam spøøgelset oňer jå*n* te gruugra*w*en, dæ le*g*er væjsten få præjjstgå*n*, å da præjsten håľt få hans d*a*r, så wa hon åse på heňe plas. De^{i}er råft hon lise såren: »A kam åb*a*g, a kam åb*a*g!« å s*å*en sæ*j*er fålk, hon fåårer ino væjjsten om bö*j*en *u*đ te kjølen, å så de^{i}erfr*æ* å te Spæňňdrop; hwa hon ska de^{i}er æter, de v*e*r a it, mæn a hå no h*ø*t, de war it ååňt eň ve ywweltii, di ka høør et. Dær æ mane fålk ino i Stöwwreŋ, dær ka høør heňer, å di fåtæ*l*er, te hon hå begra*w*et et b*å*n hæ ne^{i}er i gruugra*w*en, å de^{i}efår æ*r* et, te hon fåårer he^{i}er öwer i w*å*e bö*j*.

Det er egentlig to historier, der er sat sammen, det ene om Skipper-Mette, der blev manet i kjæret ved fjorden, det andet om en pige, der har begravet sit barn i grusgraven ved Stövring og sandsynligvis har været fra Spentrup eller er begravet på Spentrup kirkegård.

75. Fra Mellerup i Stövring herred.

De war mi gammelmå*w*er, hon hajj en søster, dæ war uuđ i Jænom he^{i}e å heňt djæ ky*j*er, å så kam dær en k*å*l te heň å såå: »Vel du-it ha-*m*æ, bete piig?« Så så hon jå*w*, de viľ hon gåt, få hon wa s*å*en nååđ rask p*o* et. Så gik hon hjæ*m* å teňt it mier ö*w*er de faareň om awdiŋen, da ka*m* han å kaľt o heň. Hon wa gon i sæ*ŋ*, å så kam han đier te heňe sæŋive*g* å såå: »Maaren — få hon hiđ Maaren — Maaren, kom *u*đ! å de blöw han ve mæ, te hon kamm. S*å*en blöw han ve å komm i fle^{i}er awdiŋer, å di læt heň g*o*, å n*æ*r hon hađđ wån uuđ let, så kam hon e*ň* ijæn å gik i heňe sæ*ŋ* å snaket eŋen te*ŋ* o*m*, hon vil̆ it sæjj dæm nååđ omm et. Mæn så blöw di k*i*˙ å de å hål̆t hen̆ ẹn̆n̆, å så blöw hon let s*æ*r i håweđet. Han blöw v*e* å komm å kal̆l̆, å så wa*r* et en awden han såå, dæ*n̆* gå*ŋ* han no mærket, hon kamm it: æn̆ten sku Maaren kom *u*đ, hæjer skul̆ de bròòn *ø*g støwwt. Di læt hen̆ liiwa*l*e it kom *u*đ, mæn så om muenen, dæ*n̆* gå*ŋ* di skul̆ t*e* å s*i*˙ e*n̆* i stå*l̆*en, så wa de bròòn *ø*g støwt, hon l*o* i stål̀l̆stæ*j*et å wa d*ø*. Så awdiŋen æter så kamm et ijæn å kal̆l̆t, å så gik hen̆e br*o*er *u*đ i kallgud*a*ren å lađet hans bøss mæ en søllknap å sk*ø*đ hæ*n* ve ve*g*en, å dier s*o* han nå swåt nååđ, dæ spra*ŋ* n*i*˙er a kallgudiiget å bul̆teret n*i*˙er å gyyđen. Så kam et it dier o*m* mier, mæn så kam et e*n̆* i gå*n*, mæn så ka a it rejtig håww, huđen de war, de gik te, di hin̆t nåk præjsten, de tro*w*er a nåk di gjoww, mæn dæ blö*w* liigåt to*m*el dæær i gå*n*, te hon døø, de kam te sist e*n̆* i ståweren å hålt sjå*w*. Hon blöw v*e* å leg s*å*en å wa h*i*˙el s*æ*r, mæn så døø hon jo. Hwå læŋŋ de wåårt, de v*e*đ a it, de hår a˙ glæ*m*t, få de blöw jo å s*å*, mi gamelmå*w*er hon hå fåta*l̆* mæ-et.

76. Fra Ørsted i Rugsø herred.

Dæ wa*r* en hærema*n̆*, å han hađđ en gå*ŋ* t*i*˙ dawwlæjerer, dæ sku arrbæ*j*t få ham om h*ø*sten, å di wa så dowen, te di ga ent bestell noᵘeđ. Så kam han en da *u*đ i marken, å så lå di å så*w* ållsamel. Så wåwwnt han dæm å såå: A vil gien ha å veeđ, hwæ*m* a-*j*ær dær æ mjæst dowen, ham vel a gi en dååler. Så wa-*đ*ær n*i*˙, dæ ragt hæ*j*ern fra*m* å vil ta imođ dååleren, mæn dæn te*nn* roor sæ ekke a stæ*j*et, å han såå: »Vel dòònt væ så g*u*, håsben, å put en i mi væstlomm?« Så såå hærema*n*en: »Ja, no ka enhwær ilö*w*ele da fåst*o*, te do fåt*i*˙ener å fo dååleren, æfår ve di ajer, sien doont en gå*ŋ* vel ræk h*o*nen *u*đ æter pæŋen.

Dæ wa*r* en gå*η* en kåk, å dæ*n* sto æpo møđiŋen å gåll å slå*w* mæ veŋen. Så kamm ræ*w*en hæ*n* t*e* en, å dæ*n* så goda*w*, »a hoor nåk, du wa v*e* å gool, mæn ka u no åse st*o* æpo jet b*i*en å båđe gool å sòww?« — »De k*a* a så mø*đ* gåt«, så kåken, å så st*o* en æpo jet b*i*en, mæn dæn så*w* ent ant en mæ-*đ*æ jænn öww, å da en ha g*o*r de, så slo*w* en mæ veŋen, som om dæn hađ g*o*r nå st*u*et. »De wa p*æ*nt«, såå ræ*w*en, »de æ lisedan, som n*æ*e præjsten mæser i kjærken. Mæn k*a* u åse sto æpo jet b*i*en å gool å sòww mæ bæje ö*w*n a jæ*n* gå*η*? de tro*w*er a knap, do kan«, såå Mekel. »De kan a nåk«, såå kåken, å så stelt han sæ an å ga sæ te å gool, mæn så snapet han ham i naken å löv i sko*w*en mæ ham.

Noget særegent for dette mål er en særegen tyk l-lyd, som i ordet: dååler. Dernæst savner man, eller sporer kun meget svagt, den mouillerede ľ- og ň-lyd.

77. Fra Vissing i Galten herred.

En håňňværksbås kåm e*ň* et stæj, å så sæ*j*e han: »Åå, moor, kan ik nik en glas bier krii*ge*n?« — »Næjj, vi h*å* så mæň eŋen b*i*, vi hår eki en floww, di flöw hæ*n* i fjö*w*e hwæ.« — »Øøl, moor!« — »Næjj, vi hå så mæň eŋen øøl, a s*i*e, vå kåål di beňe djæ plæjjl mæ væjerpæse.« — »Si sint jo dåll, moor.« — »Næjj, a æ så mæň it då*ľ*, næjj, da skul I ha sit mæ få tyww *o*r sinn, da a sto bru*j* i san-Hywsle kjærk i mi skeňňkoov mæ de røø o*m*, da wa a så mæň då*ľ*.« Så læ̣æte han ve kaskæten å sæ*j*e: »Adjö, moor, es stenk så fåwwl hier.« — »Næjj, a steger så mæň it fowwl, a seđer å fjææ̈rte, mæ gamel so*w*.« Så g*o*r han e*ň* i nååbog*o*ren, få han ku jo mærk, de blöw it te nåj die. Så sæ*j*e han te dæ*ň* ko^{u}en: »Åå, motter, kan ik nik en glas bier kriigen?« — »Åå, sæt jær liig n*e*^{i}e et ywwblek, mænn a löver *u*i å heňte w*å*e Hanns, han ka tyskes mæ-*j*æ. Da Hanns kome så e*ň*, så spö*r* han ham jo, hwa han viľl: »Hwa gåt?« — »Glaubs du nik, das ik en glas bier kriigen kön?« — »Jåww så mæ*ň* ka du så«, sæ*j*e Hanns. »Hwa æ*r* et, han vel ha?« sæ*j*e så Ha*n*ses må*w*e. »Ii mæn Hære Guj, må*w*e, kuň I it fåst*o* de, han viľ jo ha wå byh*o*^{u}en å tui *i*. De löver ko^{u}enen så hæ*n* å ko*m*e mæj. Mæn de håj håňňværks-swæ*ň*en jo eŋen bru*g* få, han gik knoreň å baňeň *u*i a d*a*ren.

En karl mødte ved sessionen, og der blev han tagen og skulde være soldat naturligvis. Da han så er bleven indkaldt, siger hans kapitain til ham: »Hwa h*i*e do?« — »A hi æňten Sååren hæ*j*e Pe^{i}e.« — »Hvad, ved du ikke, hvad du hedder!« — »Næjj, a v*e*i it, få mi må*w*e hon fæk tweleŋe, da a blöw fö*j*ʼ, å mi f*å*e han æ huusma*ň*, han håj eŋen b*æ*ste hæľe nåj å kye mæ. Så låå han wos bæge tå*w* i en hwållboor å kjo wås hæn te præjsten å fæk wås döft, å dæn jænn kom te å hi Sååren, å dæn-åån kom t*e*'n å hi Pe^{i}e. Da han kjo så hjæ*m*, så døø dæn jænn a-*w*os, å dæsom de wa no Sååren, dæ døø, så hi a Pe^{i}e, mæn war et Pe^{i}e dæ døø, så hi a Sååren. Mæn mi f*å*e han vest it, hweken a-*w*os dæ døø.

78. Fra Virring i Sønderhald herred.

Dæ w*a* en præjst i Öster-Aleŋ, å han hi Hiro*n*imus, ạ̊ så hađđ di en dæ*j*n, han hi Rasmos, han wa toŋŋh*o*r, mæn præjsten wa ble*ň*. Han wa no så *u*mærket i hans præjken, te di ræjjst mane m*i*'l æter ạ̊ høø ham. Så ga han a*n*sö*g*neŋ e*ň* te koŋen, de go præjsten, om de ku it blyw bevilget, te dæmm dæ kom i hans kjærk som uveđko*m*endes, di skuľ åfer, få kjærken ku it gåt romm hans æjen sowwnfålk. De så koŋen ja te, te hwæ*m* dæ kom i Öster-Aleŋ kjærk, dæ it hor so*w*neđ te, di skuľ åfer, mæn dæ wa it ommtåål o*m*, hwa di skuľ åfer. Så dæň føst søňde æter, te de wa blöwen bekjæ*ň*g*o*r — ve de no præjsten wa ble*ň*, så ku han it s*i*ʼ, hwa di åfret — mæn han wa liigåt begj*æ*rlig å vil ha åfret, eňen han gik po præ*j*ˈkst*u*elen, dææræter stiilt han hans præjken, så mæst han et, å dæ*j*nen swåår, mæn de wa po tysk. No vel a begøňň: »Hwæ*m* ko*m*er hær i kjærken i da*w* og gjör kjærkegang, kjære Rasmus?« Så swåår han: »Her kommer to fattig' konner fra Fav̀sing og gjör kjærkegang, kjære hr. Jeronymus.« — »Hwa ligger di po Herrens alter i da*w*, min kjære Rasmus?« — »Di ligger ikkuns to ennesteskillinger, min kjære hr. Jeronymus.« Så sku han søŋŋ et væs, å så sa*ŋ* han: Fra mennesken haver jeg vendt min hu, til dig min sjæl opløfter nu! Så preeket han, han go no ål̆l̆tier en g*u* preeken. Mæn så aňen sø*ň*da*w*en så kom dæ to*w* fåpagtere som uveđko*m*endes, a tro*w*e nåk, de wa ham po Klawwshå*l*m å po Gamel-Eejstrop. Så blöw et dæň sååm seremon*i* mæ mæsen, mæn di åfret fii dok*a*te hwæ*r*e. Si dæ*ň* đa*w* sa*ŋ* han en-åån sallm: Af höjheden oprunden er, kom par, kom par og følges ad! så er jeg godt fornöjet. Mæn så treri sø*ň*da*w*en så preeket han ijæn, han go jo noᵘe fåra*ň*reŋ po preekenen hwæ da*w*. Så kam dæ to*w* greever, dæn jænn wa fræ Fr*ı*senwå*l̆* å dæn-åån fræ Gamel-Eejstrop, han wa komen te w*å* greeve, å di wa fu*l̆*es ađ hærö*w*er, si di åfret sy*w* rosjona*b*ler, a v*e* skam it, hwa rosjona*b*ler ær. Si dæ*ň* da*w* preeket han, så dæ spra*ŋ* tå*w* vøňeruer i kjærken. Mæn så dæň fjæær søňňde da fæk han skræk i sæ, da kom dæ tå*w* rekmæjstere uuđ fræ Oorhus. Så mæset han: »Hvem kommer her i kjerken i da*w*, min kjære Rasmus?« »Der kommer to*w* rikmæjstere fræ Oorhus og gjör kirkegang, min kjære hr. Jeronymus.« — »Hoho!« tæňt han, »dæ mo wank noođ. Hvad ligger di po Herrens alter i da*w*, min kjære Rasmus?« — »Di ligger to*w* karabiner og to*w* la*j* pistoler på Herrens alter, min kjære hr. Jeronymus.« — »Höjj!« så hwæl̆l̆ han, «æ kjærkedören åben!« å han befål̆l̆ strags, te di sku søŋŋ dæn h*æ* sallm: Vil Gud vor herre ej med os stå, når vore fjender de komme. Fræ dæ*n̆* t*i*˙ *o* fålaηt han alldrig åfer å nowen meneske, så ku di komm hvæ*m* dæ vil̆l̆, å s*å*en gik et te, te han iliiwal fæk skræk i sæ.

Præstens og degnens messe og samtaler er en blanding af dialekt og bogmål.

79. Fra Lime i Sønderhald herred.

En dræ*η* kome te en præjjstg*o*r å vel ha tjænest, å de w*a* no i di tier, da sto^{u}e drǽηi po en töl, træten *o*er it ku løøs. Si så vel præjsten jo høør, om han ku bruu ham, å så g*i*e han ham føst de spörsm*o*l: »Kan du læse, min dreng?« No, dræ*η*en wa slæ it så tåsit, mæn løøs de ku han iliwwal it, å så vel han jo go uen o*m* et, å så swåår han: »Ja, a ka læs båe h*y* å tòre.« Præjsten han troww jo, te dræ*η*en ha it fåstånn ham rejti, å så vel han sæjj et nå mie tyele: »Ja, du misforstår mig, min dreng, jeg mener, om du kan løøs.« No ka dræ*η*en it slep fr*æ* et po dæ*n̆* moe læηe, å så swåår han: »Ja, a ka løøs ål̆l di knue, f*å*e ka sl*å*.« Så ku præjsten æn̆ele fåst*o*, de wa en skjæ*l*em, han ha få sæ, å så sæ*j*e han: »Nu, kan du det, du må vist være en stor gavtyv.« — »Næjj, a æ*r*-iki, mæn me f*å*er æ.« — »Er han det, hvordan da?« — »Jåww, få han tå*w* et stek lat i awws, de wa et stek, dæ wa lå *u* å sku ble^{i}eges.« — »I, gjorde han det«, sæ*j*e præjsten, »Gud bevares, det var jo grovt.« — Ja, de tøt me må*w*e åse, de wa wal gråww te skjoote.« Vi ka jo nok fåst*o*, te dæ*n̆* dræ*η* han wa it fålæ*j*en få swar.

80. Fra Öster-Alling i Sønderhald herred.

Fre*đ*erik dæn̆ fjææ wa hæl̆es it så r*å*r en koηη, som mane troww, få han sta*l* en piig hæe fræ Klashå*l*em. Koηen wa jo gywt, å piigens må*w*e vest gåt, at koηen hađ fåt løst te dæteren, å hon past jo p*o* så gåt hon kun̆n̆, mæn koηen mo jo ha ha*w* nåwen t*e* a hjælp sæ, få han st*e*ler piigen *u* a et vøner om næten. De føøst han hå fåt heň po jå*n*, så sat di dæm bægi tå*w* i w*o*enen å kjoor alt hwa di ku te Rajjs. Så viľ han ha hans inn præjst t*e* å v*i*˙ dæm, mæn de vil præjsten it, få han hå awwl*å* j*e*đ po bi*v*len, å han wa nåk en gufrøgtig ma*ň*, å han såå, dæ wa eηen æærlig ma*ň*, dæ vil gø^{y}er et. Mæn koηen fæk så fat po så m*öj*˙ usel en pjalt, å ham go han liig stragš te præjst, n*æ*e han så vil v*i*˙ dæm. De blöw så gor *o* båe po dæn jenn å dæn-åån måå. Dæn h*æ*e pjalt wa no blöwen præjst, å koηen haa fåt en nø*j*˙ ko^{u}en. Hen ræjjst han så mæ te Kjövenha*w*n, å som skek å bru*g* ær, så gik di i kjærk dæn føøst søňňde æte. Mæn di kom it e*ň*, fören præjsten wa komen po preekst*o*^{u}elen. De wa no ham, dæ it vil v*i*˙ koηen, å da han s*i*˙ dæm, så sæ*j*e han: »Se, se, der kommer den babyloniske hore.« Mæn di o^{u}er di kåst å præjsten båå hans kjå*w*l å hans kraww.

Vaklen meľlem ň g n, ľ og l, og hørligt r i slutningen af ordene.

81. Fra Lyngby i Sønder herred på Mols.

Så skuľ a đa t*e* å fåtøøl en histå*r*ig, mæn a k*å* wal eηen, dær æ nåweđ we. F*o*lk sæ*j*er, a kjærken i Lemmbe æ begeđ a tå*w* jo*m*fruer, dæn jænn begeđ kjærken, å dæn-åån sat kjærkesm*u*ren, å dæ*ň* kåst to skjæ*l*eη me^{i}er eň kjærken. Dæ skuľ åse g*o* e liigl*å*em, å dær wa me*j*˙ snak imæľ di gamel om ligl*å*međ, å fle^{i}er fåtål ľ, a di ha sjæt eđ. De war en mo^{u}en regtig tiile, min bæstemå*w*er hon gik fra Lemmbe å hjæ*m*, å hon west åse, a ligl*å*međ sku g*o* đæ̣r, mæn hon håđ åle sjæt eđ. Så k*å*m l*å*međ å fules mæ heň e stek. De fest blew hon baηη få*r* eđ, få hon ha h*o*er, de wa æňtes gåt a feles mæ, å hon troẇeđ, de wiľ gæ heň fåtræ. Mæn så ba hon heňe faađerw*o*er, å no wa hon æňňt baηη læηer. Så gik eđ næærer te heň å begeňt å gnii sæ åṗ a heň, mæn da ku hon s*i*˙, a de war en hw*i*˙ kat. Så spr*å*ŋ en wæk fra heň, å mi bæstemå*w*er hon gik no nåk så moᵘeđe hjæ*m*. Så, no æ dæ*ň* histå*r*ig te ææň, dæň wa æňtes ræt la*ŋ*, mæn de bæst æ v*e*-en, a dæn æ saňň.

82. Fra Koed i Sönder herred på Mols.

A l*o* i mi f*å*es haww jæ*n* da a hoor, hwådan wå nååboma*ň*, Nels Skowwfåweđ go sæ vr*e* å slå*w* mi goᵘe wæn Mekel. Hans må*w*er hon hieđ Eŋebå*r*e, å hon kom fra marken mæ heňe ke*j*˙er, å Mekel heňe sæn lo å laŋket sæ ujenfår ko*w*husd*æ*ren. Så rooft hon te ham: »Mekel! lok ko*w*husd*æ*ren åp!« Mæn Mekel såå: »Næjj a ve*ł*-iki.« Så rooft hon igjæn m*øj*˙ meⁱe iľter. Mæn han t*u*-et mæ ro*w* å blöw legeň. Så rooft hon jæ*n* ga*ŋ* te, a han skuľ lok ko*w*husd*æ*ren åp, å hon hwiint fåskrækelig dæ*ň* ga*ŋ*. Mæn han wa liig knote. Så kom dræ*ŋ*ens f*å*er, å han wa vr*e*: »Ka do æňt go hæ*n* å lok ko*w*husd*æ*ren åp, som hon ba-*đ*æ, din swinnhu*ň*, da ska a misel læær dæ!« Så dæær-mæ t*u* han hans ree luu å*w*, å dæ*ň* wa fjæte å to*ŋ*, å så ga han Mekel en regtig dask mæ luen ve hans håweđ. De wa nåweđ, dæ faľt we Mekel, å han bråľl, som dæ sa*đ* en kni*w* i halsen a ham.

83. Fra Lisbjærg i Vester-Lisbjærg herred.

I Lisbjæ*r*e hå di åse hat skwållmæjjstere òw de gamel slaww, å dæň sist ow dæm hir Såren Knusen. Da han måt ståp mæ skoᵘelen, så søø han, te no durr han nåk it te å væ skwållmæjjste læŋe, få s*å*en nåwe t*u*ere ku han it læ̣æ bö*n*en, han ku hwærrken lææ dæm å klyww i galin hæľe gjø krommsspre*ŋ*, som di n*øj*˙ skwållmæjjstere ku. Dæň h*i*e Sååren wa hwa di kaľe gåt l*å*e, å han ku åse løøs i Cepriåånus, mæn de wa han lii gåt it så m*øj*˙ døggti te, få de gik så ga*ł*t jæ*n* gò*η*, te ståwen blöw fu*ľ* òw be*j*˙, mæn han løøst, å dæ blö*w* s*å*en en brommlen dæreňň, te han k'wit wal vææ dæ. Mæn så fèk hans ko^{u}en båjj æter en kl*o*g ma*ň*, te dæ borr hænn ve Heňerop. Han kamm åse sn*å*et, mæn da wa dæň såle Sååren næjjsten kwæ*ľ*, å sw*e*ren væľlt *u* òww ham. De føøst dæň kloog ma*ň* no goo, de wa å løs te bååg de, Sååren ha løst ga*l*t, å i de såmm gik han hæ*n* å prak et hwåll i veňesblø*j*et mæ en knapen*o*el, å de^{i}e dröww han be*j*en *u*. En ko^{u}en i Lisbjæ*r*e haa åse l*ø*st mø*j*˙ i Cepriåånus, å hon wa n*æ*e blöwen tompet ö*w*er et. Dæ blöw så sæň båjj æter en kl*o*g ma*ň*, te han sku komm å hjællp heň. Han kam åse, mæn di fæk it rejjti fat *i*˙, hwa r*o* han bruggt. Han søø blåt, te de wa ͵en gre*m* b*o*g å løøs *i*˙, n*æ*e di it wa kj*æ*ň m*æ*-ň, mæn de ku gåt g'wa*n*, n*æ*e di taw dæm i ajjt få di støki, dæ wa stræget eňň, få̖ så wa de ååňt grome gjæ*w* å løøs. Han søø åse, te di ku gi'nn i a*r*e te n*i*˙, mæn dæň teňň, dæ fæk en, k'wit blyw ski*ľ* v*e*'n. Så wa dæ åse en tjænestk*å*el, dæ fæk yww o Cepriåånus, ho^{u}e han teňňt, å så blöw han nyyseň å løøst å dæň føøst sii: No l*ø*se a Guuj å åľľ værrden imorr, å å de næ*j*est òw bl*å*et storr dæ: Kåst o*m*! Mæn han kåst it o*m*, få han hå fåt nåk. Hæľes hå di fåtå*ľ*, te Cepriåånus æ skröwen mæ sto^{u}e røø boggstaww.

84. Fra Lisbjærg.

1. Jo læηe en lö*w*e, jo me^{i}e en prö*w*e.
2. Pølls pined*o* å goos fjætebr*ø*! (udråb, når der sker noget, man meget undres over).
3. N*æ* en hjælpe t*i*˙ gå*η* å it ka dæň öľet, hå en lii gu tak f*å* et.
4. He^{i}e å vææ æ um*u*lit, læηe å komm æ besw*æ*rlit.
5. Åå, det söle ske*ň*, do g*o*e haruu å kome åľe e*ň*!
6. R*e*n ha*l*m i støwwlen!

7. Åå, Faňen mæ heňň, a Wạ̊hæær væ mæ dæ, så kome I i hwæ set riig.
8. A fiire it te skit, få skit fiire it te mæ.
9. De æ eŋen sagg å gjö na*r* å fålk, mæn å væ fålks na*r* de æ nå ååňt.
10. Do æ*r*e, te do sweere, å arrbejte, te do fr*y*se.
11. Dæ*ň* tjænnst, fålk gjö òw sæ sjæ*l*, æ me^{i}e w*a*e eň dæ*ň*, dæ ska fålaŋes.
12. Sy*w* m*i*'l ö*w*e plåwwj*o*r de hå it no^{u}e å sæjj, n*æ* di go te kjæresten.
13. Omm Gujj vel, å men træskostøwwl ka hål̆l̆!
14. De æ eŋen sagg, næ fålk æ fresk, di ka eňda tøk dæ æ nåk i væ*j*en.
15. Kòm no mæ di mo*ň*, lisem do plæ*j*e! (når man kysser).
16. Di gw-it ow væ*j*en te vænehu*s*, di go ål̆e å lææte b*i*en.
17. Do skò h*a* et køss å en kna*ľ* å så swøøves å hæ*n* å såww, så så*w*e do nåk gåt (knald ɔ: stykke sukker).
18. Git met br*ø* wa æt, å men klæ*j*e wa slèt! (når man er kjed af livet).
19. S*å*en *æ*-t, såmm h*å*-t, å såmm f*o*-t, å såmm græ*r*e, få di ka ål̆e n*o*-t.
20. Do hå eňňfa*ľ*, lisem fate maňs veegi hå uṛrfa*ľ*.
21. De hjælpe lise mø*j* å sl*å* åpo et k̇weňňfålk, som å sl*å* åpo et f*o*r.
22. Blywe a ga*l*, som Gujj fåbyy, så *æ* a-t menesk, som eŋen ka styyr.
23. De æ it gåt f*å* en skrære å væ skoma*g*e.
24. Kweňňfålk å kate di æ sæjjlywet, mæn kåålfålk å huňňhwallp di æ it.
25. Spøt en klat å sæt dæ *å*, så se*r*e do it å dæň båår j*o*r!
26. Vel do it ha kafe mæ m*i*el *i* å en veeg t*e* å røø *i* et mæ?
27. Do go rø*ň*en o*m* å gjö wall imor eŋen.

28. Taŋke æ tåll̆fr*i̓*, å joon aage æ knåll̆fr*i̓*.
29. Vel dw-it blyww bæje, så æ dw-it mø*j* fjæt w*å*e.

85. Fra Mårslet i Ning herred.

Dæ wa en præjst, dæ hađ fåt en nø*j̓* k*å*l, mæn så ku han it spis katåfle. Så søøđ præjsten te ham, de wa s*æ*t, »få de ka jæ så mæň.« — »De ka wal vææ«, sæ*j*e k*å*len«, n*æ*e a ka fo dæm k*o*gt i fløøđ å depet i smör, så kan a åse. Mæn n*æ*e en ska ha dæm k*o*gt i wa*ň* å ha kåwen m*i̓*el å blåsur mjælk å dep dæm *i̓*, så æ et eŋen hææ̈gen kåst.

Dæ wa en kuen, dæ hå wå i kjærk. Så snaket hon te præjsten i waamelset, å så søđđ hon: »De wa da en gjæ*w* preeken, f*å*e goo i da*w*.« — Tøt wå m*u*e de? ka hon da sæjj mæ, hwa en haňelt o*m*.« Næjj, de ku hon it. Ja, da haňelt en om Jeesu l*i̓*đels å d*ø*. »I, Hære Guđ!« sæje kuenen, »æ han no d*ø*, de hå vi slæ it h*o*, få vi b*o* så laňt uu i hien, a vi f*o* hwærken bröww eň av*i̓*se.«

De wa i dæ*ň* t*i̓*, di gik te håww, så hađ di en bete fåwaĺter po g*o*ren[1]), vi plæje no å kal̆ en håwwgå*n*. No han wa så bete, å fålken reent ham wal let, så n*e*e han så vil̆ skywt l*y* imæl̆l̆ dæm hæl̆e sæjj dæm nue, dæ sku ræt ha klæ*m*, så klöw han åp i en u*w*n å søđđ: »Skal a rees mæ åp!« De hjalp wal it mø*đ*, te han goo de.

Po dæň soom g*o*e wa dær en stærk Norrma*ň*, å han hađ ve*r*it mæ di aňe kåål o*m*, han sku bæ tå*w* tøňe hweeđ åp po låwtet uđen å hwiil. Mæn met i g*o*ren ga han dæm et løwt, å de vil̀ så di aňe påst*o*, de war å hwiil. Mæn da di så hađ snaket let o*m* et, få han hađ jæ*n*, dæ sto po hans sii, så sæ*j*e Norrma*ň*en te ham: »Ta do no Mooten å Mas, så skal a ta di aňe fæ*m*!«

---

[1]) det er Vilhelmsborg.

De wa no et pa grome stæærk nåwe di tå*w*; mæn Mas Ryter å Mooten di wa å et pa bjönn.

86. Fra Tiset, Ning herred.

1. Han æ så t*æ*e, en ka bååg ve ham, n*æ*e de wa it få bræňeŋs sky*ľ*.
2. A æ t*e* å fløt mæ uđen å skill ađ.
3. A hå dæň brøstswaagh*e*đ, a ka it høø.
4. Do æ lisådan åbag som å di røg.
5. A h*å* met tö*w* vaa eň nåwe kjæľtreŋ.
6. De piiner ö*w*nen å leg uuđ om næten uđen skjoot.
7. A ska nåk viis dæ væ*j*en te ræňňst*ı*enen!
8. N*æ*e de æ få stræŋŋ få-*đ*æ å kom igjæmel værden, så ka do go uđen o*m*-en.
9. Vi h*å*e å*ľ*te*ŋ* te sup uňta*w*en kjöđ.
10. Do æ en h*o*e hu*ň* i bl*ø*đ måg, do ka eeđ sy*w* las uđen å bræk dæ.
11. Git do måt löww i huňer *o*r å sliđ din b*ı*en åp te din båå l*o*, så blywe do it skjöwwbinet! (Födselsdagsønske.)
12. Han r*e*s bøste lisom Baatel i gr*ø*đen.
13. De wa dæ*ň* go*ŋ* mi må*w*e dỳje, å a wa it hjæmm, de ska it sk*e* mie.
14. Han gj*æ*e, som han hå huňe viiber i saľt.
15. Han st*æ*e o bagbienen å snorke, lisom mawer sw*ı*n i fråst.
16. A se*đ*e lisom blomen i et æ*g*, n*æ*e de wa it få met arig se*ň*.
17. De æ s*å*en en stå*r*m, vi ka pell mæ de båå åwwselhå*w*đ.
18. De æ så ga*l*t om y*w*len, få mawen ka it ta de, ö*w*nen ka s*ı*, få de vi h*å* it mier eň jæ*n* maww, mæn tå*w* ö*w*en.
19. »St*o* do kon no, Pie, no st*æ*e do re*ň*t å gåt«, s*å*en søø Ma På*ľ*s, da di sat heňe ma*ň* i gra*w*en.

20. Dæ*ň* ma*ň*, dæ it v*e*đ, hwålæŋŋ han hå tebååg ow hans löwst*i*˙, han æ it ræt gåt l*a*e.
21. De æ s*å*en en stå*r*m i da*w*, te fæmten kjæleŋ ka it hòľľ en swønnbøst (ell. et kallske*ň* ell. dæň sæjjsteň ve jå*n*).
22. Vi wa v*e* å kjænn, å de blöw te skit, så kogt vi veľeŋ *i*˙ et.
23. Han glå*w*e lisom en k*u* å en r*ø* p*o*^{u}et.
24. Do tæske lisom Pie om y*w*len, n*æ*e han ær it i låen.
25. Maww, ku du ta, sike daww ḍu ku ha!
26. N*æ*r uhæ*ľ* ska wåggn, så ka röjteren lise gåt fo ka*l* som t*y*ren.
27. Han liggne rompen ow en hæ*r*esfooeđ.
28. Skiiđ få en æævelskyww, vi ka gye nåwe flie!

87. Fra Sjelle i Framlev herred.

I gamel t*i*˙ da wa dæ jow it kjærk i di hie böje, di sögt te Skyhållm te kjærk. Så wa dæ tå*w* fr*ø*kene fræ Sjæle skowwg*o*e — ḍe kaľes no Veresľ*u*eň — di viľ ö*w*e te Skyhållm te kjærk jæ*n* søňňde, å dæ*ň* gò*ŋ* gik dæ væj öwe Sjæle mark å Hææskeň marke, mæn så haj di fåviľet dæm å kam n*i*e i Tweleŋkj*a*e, å så blöw di væk, de wa da fålkes meeneŋ, te di wa dr*o*n, mæn dær æ eŋen sa*g*n o*m*, te di hå sögt æte dæm hæľe foňen djæ li*g*; dæ*ň* gò*ŋ* wa dæ*ň* mo^{u}es et st*u*e waňňhwål. Die ve sien åw de kj*a*e æ dæ en lele fåhö*w*neŋ, å de kaľe ˈvi Domiňsbjære — dæ wa en ma*ň* fræ Kjövenha*w*n, dæ søø få-*m*æ jæt *o*e, a tåľľ ve ham, te de skuľ væ To*w*maňsbjære, de wa no hæľes ham, dæ moľt markeren åp få Gener*a*lst*a*ben. Få ræjsten tæŋke a mæ, te æ*j*nen hå w*å*e noi ubebå*j*˙ hier omkre*ŋ* i fårige tii, å de æ groňet å*w*, te dæ wa en koŋens sko^{u}el hier i Sjæle, å dæ gik tre*j*˙ böjes bö*n* t*e* en, ja, få ræjsten fii, å så wå dæ kon jæ*n* kjærk i dæň hiele ommæ*j*n. Et lele fjareŋvæj östen få Skyhållm kjærk die feňes Borem*æ*shöww, å die grawet di jow de li*g* *ui*, som ska ha w*å*e preňs Booris, æte hwa sa*g*net fåt*e*le, å æte ham *æ* et, te Boorom hå na*w*n. A s*o* åw hans h*o*er å hans bæľt, da di haj gŕawet et *ui*. Ja, dæ feňes no hæľes it mane höww åpo marken hier omkre*η*. På wå mark dær ååp ve sko*w*en æ dær et hö*w* stæj, di kaľe Hawwbaket, å en g*o*^{u}e ha*l* m*i*l die no^{u}eren å østen få æ dær en bö*j*, vi kaľe Lajeŋ, å dæ*ň* m*i*en di jo hå wå lajjplas, å po dæ*ň* måi mo ha*w*et jow ha gjæmelsk*o*e baket s*o*en, te dær æ blöwen et pa höwwajte stæje ve hwæ si sii som Lajeŋ å Hawwbaket, å gon e*ň* imæľľ dæm, å ujen få faľe dæ en diel måse å Lajeŋ s*ø* å Breňňbæken i de samm dallströg, å dier ui, hu no Boorom å Gieŋ s*ø* å Tejelst å Lisbjæ*r*e å Måľerop å Væjjlbö*j* mo^{u}es no æ dier æ jow et h*i*el dallströg mæ æ*η* å mo^{u}es, dæ go h*i*el *ui* te ha*w*et ve Ææge fjæjj. Mæn dæ go åse et dallströg søňen få Sjæle, å de æ mö*j* mö*j* støøre, de g*o*e få væjjsten i dæň soom rætneŋ, å de begøňe ve Væjste-Måľerop let östen få Selkibå*r*e, å så blywer et ve mæ jæne æ*η* h*i*el e*ň* te Oos.

88. Fra Galten i Framlev herred.

Dæ wa nåwe kool å nåwe piger fræ Gaľten, dæ viľ te Höwe te liegståww. Da di så kam metvæjs imæľ böjeren, så wa die et waj, å die l*o* nåwe trepst*i*en te å trep ö*w*er *å*, mæn da de haj r*e*nt stærk i di siist daww, så wa trepstienen öweflåt mæ wa*ň*. Mæ*n* di no stoj å snaket o*m*, hujen di sku kom ö*w*e mæ taa fæ*j*e, så stoj dæ lig mæ jæt et hw*i* b*æ*st får ve-*å*æm. Så sæ*j*e jæ*n* åw koelen: »Die æ-et b*æ*st, vi ka sæt wås åp å ri ö*w*e *å*.« Så sat dæň føøst sæ åp, å da han wa komen åp, så wa dæ plas te jæ*n* te, å så sat han sæ åse åp, å dæ blöw liigåt plas te jæ*n* ino. Da di wa ååp åľľsa*m*el, så n*e*e som jæ*n*, så kome han te å s*i* op*o*, te b*æ*stet wa så lo*η*, å så sæ*j*e han: »Jöses Kås! no h*å* a åľe sit så lo*η* et hås«, å så mæ jet så gek håset met ö*w*e, å så stoj di i wa*ň*et hwæjæ*n* uňta*w*en ham, han kam te liegståww, mæn di aňe di mot go hjæ*m* mæ dje wooi fæ*j*e. Æte dæ*ň* t*i*˙ hå di kaľt wa*j*et Håswaj, de æ die i Præjjstdammuesen, hu dæ dæ*ň* go*η* w*a* et waňňlåv, mæn no æ dæ-en mues, å de æ liig væjsten få, hu væ*j*en fræ Gaľten å *u*^{i} te laňňvæ*j*en no gj*æ*e.

89. Fra Stjær i Framlev herred.

Dæ sku ha w*å*e jæ*n* i ælldre t*i*˙, hæ nie i dæ*ň* lawwneη, vi kaľe Mårrbæk stiin, de wa en st*u*e sw*æ*e ma*ň*, han hii LåηηBen Riisen, å han viľ te å samel byli i bakiern. Han sku ha w*å*e så lo*η*, te han ku leg die nie å samel byli, å n*æ* han stræket *u*i, så tråt han en lawwneη få hw*æ*e allboww han l*o*, te dæ blö*w* et bæklåv få hwæ stæj, å dæ blö*w* et hwål, hue han l*o* hwæ a*r*m. De føøst go*η* han stræket sæ, så blöw dæ tå*w* hwåle, å de jenn o*w* dæm de ær it så låňt hie fræææ, de æ lig hær ujen få, å de kaľe di Hwållbæk, de ååňt æ liig få stæ*j*et hie, let væjjsten få h*u*st, å de æ Perishawwbæken. Så stræket han sæ let mie ijæn, å så blö*w* dæ tåw aňe hwåle, de jænn de kaľes Hywwlbæk, å de ååňt de æ Rø*g*sbæk. Liig som han sku t*e* å plok, så l*o* han sæ po arrmen, å die blö*w* en sle*m* lawwneη, dæ*ň* kaľe di Kjæleηdal. Mæn så l*o* han jow å tra*j* mæ bienen å spjatet, te dæ blö*w* åse en lawwneη die, hue han tråt mæ fæ*j*eren, å d eæ Møgelæ*η*.

90. Fra Stjær.

De wa ååp i di Stjaa baki, de wa i dæ*ň* t*i*˙ da bø*ň*ern di bruugt tijele om får*o*ret å leg ve b*æ*steren (hææsteren) opo græs, å så wa-et let kåľt om næten, å så go di et st*u*e b*o*l t*e* å warrm dæm ve. Så kom di h*i*e ællkjæleηe å røø dreηi å åľt s*å*en noi å stoj å warrmt dæm. Så wa dær en k*o*el, dæ sku pas b*o*elet å ællkjæleηen hon stoj å søø: »Skuskrip, skuskrip!«

— »A ska sku skrip mæ-*d*æ«, søø k*o*elen, å så jawet han en br*o*eň åp imæľ bienen a heň. De go*ŋ* hon no wa br*e*ň, så roobt hon po: ælldræ*ŋ* å røø-dræ*ŋ* å åľľ de kra*m*, dæ wa i sko*w*en a dæ*ň* slaw f*o*elk, t*e* å komm, å så k*o*em di; de wa, lisom hiele sko*w*en sku ha væľt, å liig te greenen di ruugt å drååst n*i*er o*w* tr*æ*eṛn. Så ræňň b*æ*steren te åľľ væ*r*dens hjöne, de go*ŋ* di hoor dæ*ň* raslen å skrabaľeren, å om aňen da*w*en så ku di ït feňň dæm, jæ*n* soj i dø*j* jæt stæj, å en-åån et ååňt stæj, å di fo*ň*-em it i flie daww. Dæ*ň* go*ŋ* di no haj fåt dæmm foňeň så skuľ di t*e* å s*i* åp, hu*n*en de haj sæ die, hue di haj hat i*ľ* *d̊*. Da wa dæ ek en br*o*ň ro*ň*en omkre*ŋ*, hue b*o*let ha w*d̊*e, ooň de wa ky*ľ* så låňt hæ*n*, te de wa fåålet, de wa spræ*j* så vit å så brèt.

91. Fra Randlev i Hads herred.

Dæ wa je*n* go*ŋ* en præjst, han hađđ no et gjæ*w* gåt ka*ľ*, å så wa han jåw blöwen let trywele, som it wa så s*e*et, å så wa han en bete la*w* kòel. Temæ wa han grome ræ*đ* oww sæ å viľ nøđe ò*w* mæ ly*w*et. Så je*n* da*w* sku han hæ*n* te kjærken — òm dæ wa nåwe, dæ sku gywtes, hæľe han sku døøb et bete b*o*en, de v*e*e a misel it. Mæn kjærken l*o* et bete støk frè præjjstg*o*eren, å som han no bæjjst gj*e*e å væjen å tæŋke å eŋen te*ŋ*, så kom hans nåb*o*es kj*ø*e beeseň mæ hoolen i væ*j*ret å t*y*eret sleebeň æte sæ (dæm) dæn jenn steerke eň dæn-oon. Så blywe præjsten så fåfeket, te han reň[1] å trepiet å vest oľe, hvek sii han vïľ reň te. Die kome han t*e* å træjj å et t*y*e å faľe ò*m* å støøđe sæ å en bite st*i*en å et ves stæj. Han tråwet, te hans ly*w* hađ èèň, få s*o*en en klempææs hađđ han òľe wå *i* faa, å han wa no i mèniŋ o*m*, te de wa en stå*w*e r*ø* k*u*, dæ hađ reň ham öwe eeň mæ hwonen. Di fæk ham da hjæ*m*, å k*o*elen måt kjø æte dåkteren, å piigen måt a stæj te kjærken å fo fålken te å kom ijèn en-oon da*w*. Dåkteren ku knap boo sæ f*o* å grenn, da han s*o*, te præjsten fæjjlt it mie, mæn han skrö*w* jåw ily*w*l nođ åp å søø, te de wa it så gjæ*w*t, å så kom præjsten jow æňele ö*w*er et, Så sku han da te begra*w*els en da*w* å kåst j*o*e å en gamel kuen, dæ wa d*ø*. Imæ*n* di no fo heň i gra*w*en, å dæ*j*nen stæ å sø*ŋ*e, så s*i*e præjsten æte hans nòbos kj*ø*e, dæ stò tæt ve kjæærgosm*u*ren å ren ro*ň*en o*m* å kemmset, få de wa beesvæ*j*e, å dæ wa mane flåwe. Han hål̆t mest yww mæ dæn røø, å så sæ*j*e han: »Da *æ*-et da gråww, som hon spjate«, han meňňt jåw k*u*en, mæn dæmm, dæ hoor-et, di tråwet jåw, te de wa kuenen, han snaket o*m*. Præjsten begøňt jåw så å kòst j*o*e *å*, men han hål̆t yww mæ dæn røø, å da hon så le*g*e sæ n*e*e, så sæ*j*e præjsten nåk så glađ: »No lòò hon sæ!« Så æ dæ en ma*ň* dæ sæ*j*e: »Ja, no le*g*e hon dæ misel.« Han kåst jåw så j*o*e *å* ijen, mæn da han s*i*e ö*w*e te k*u*en, så hå hon r*e*st sæ ijen, å så sæ*j*e han h*e*el atawen: »No r*e*s hon sæ åp!« Fålk tråwet jåw, te kuenen vil̆ go ijen, å så sæ*j*e dæň soom ma*ň*: I-tu de ka a da it veeđ. Mæn så rot dæn røø sæ l*ø*s å reň liig imođ kjæærg*o*eren, dæň vil̆ jạ̊w hæ*n* te væ*j*en; mæn præjsten tråwet, te de wa ham, dæň vil̆ æte, å så sæ*j*e han: »No ko*m*e hon d*ø* å piin liig hæråp!« Å så sm*e*đ han spòen n*e*e i gra*w*en å så a stæj, å òl̆l̆ di aňe bag æte de bæjjst di hađ l*a*e.

---

[1] ellers reeň, når ordet står ene.

Den mouillerede lyd er meget lidt fremtrædende. Ordet it lyder med en særegen t-lyd, næsten som iđt.

92. Fra Gylling i Hads herred.

De wa, d*a* a tiňt o Åkj*a*e, te a sku go te Faleŋ je*n* awden å hiňt mææ't pa træsku, å så wa a it kj*æ*ň å (mæ) væ*j*en. Da a så k*å*em uđenfå alléen, så so aa't ly*w*s, dæ sto let dæfrææ. Så tæ̀æ̀ňt a: Die le*g*er et h*u*s, no ka do sajt, få n*o* æ do snòet ve bö*j*en, få a vest it, hue *a* wa. Mæn d*a* a så kåm let læŋe hæ*n*, så tæ̀æ̀ňt a ijèn: Nææ̣*i*̓, de æ jèn, dæ gj*æ*e mæ en löjt, no mo do stræ̣æb å n*o*-en. A nåđđ en åse, å d*a* a så kåm dæte, så wa*r* et, tøt a, ẹt lyws, dæ tremelt s*å*en ve sien å væjjgrøwten öwe po ageren, de wa it uđen en all fræ væ*j*en. Så blöw a ræ̣*đ*, a hå ål̆e w*å*e så ræ*đ* i min daww. De wa så lywwst, a ku ha sit å foňen en skjæ*l*eŋ å væjen, mæn a blöw jo ve å pjasket hæ*n* i å*l̆* skitet met å væjen, å de blöw v*e* å g*o*, te de gik bag Jæns Bokes haaw, å så slutes et die baag ve dæ*ň* haaw, å så faal̆t a lise lo*η*, som a wa, å lise sn*å*e de slutes, så blö*w* et så mørk som en kwålendes br*o*eň. A blö*w* v*e* å g*o*, te a kåm te Faleŋ bö*j*, å d*a* a så k*å*m lii te bö*j*en, så kåm dæ tå*w* rieň, å så faal̆t a ìjèn. Ja, de wa dæň vææst kniib, a hå wå *i* i min daaw. Så gik a e*ň* te træskuma*ň*en å tæ̀æ̀ňt, a vil̆ ha søđ et te ham, mæn da tu-a-it ily*w*el, få a wa jo o*η* dæ*ň* go*η*. A fæk træskuen å gik igjænn. Da a kåm te de stæj, hue ly*w*set slutes, die faal̆t a igjænn, å træskuen flö*w* så loňňt fræ*m*æ, te a håđđ n*æ*e it foňen em. Ja, de æ verkelig saňň. Æňelig k*å*m a te-*m*i søste, hon sku kom *u*đ å mødes mæ-*m*æ, hon ku jo høø mæ loňňt hænn, så fåp*u*st w*a* a å a*η*est, å så søø a heň, hwa a håđ sit, å huđen a wa komen å stæjj.

93. Fra Falling i Hads herred.

De wa jé*n* go*η* te mi ål̆l̆f*å*e ræj fræ Ålstrop te Døŋŋbö*j* å sku hæ*n* å s*i* te bans søste, få hon wa sy*g*. Da han så kåm te Bjærra*g*e kjærrg*o*e, så hoo han så øňňdi en salmmsa*η*, å han kjæňň båje sallmen å toonen. Da han så k*å*em te hans søste, kåst han sallmen åp, å så sa*η* han dæ*ň*. Da hans søste så dyeđ, sa*η* di dæň sååm sallm ö*w*e heň ve kjærken.

De wa en-åån go*η*, te mi ål̆l̆f*å*e han wa hènn å slöw hy*w*l i Faleŋ, å da han så gik hjæ*m* ve law klåken t*i*', så k*å*em dæ tre*j*' hwiiđ meniske, da han kåm te hans æjen mark, å dæň jènn sat sæ åp po rø*g*en å ham, å di aňe tå*w* gik hwæ ve sien åw ham, å di fuľes mæ ham, te han kåm hjæ*m*, å da han så kåm e*ň* te hans kuen, søø han: »Do ska it roŋst*ì*e så stærk mæ-*đ*æm, Ann, få do bly*w*e sn*o*et nowe o*w* dæm leđe, å de dyeđ åse tre*j*' ow hans b*ø*en, eňen *o*ret wa omm.

Dæ*ň* go*ŋ* mi mårrbrå*w*e teeňt i Tuuskj*a*e, w*a*-et jè*n* ŋøjosawten, da dí hađ sp*ì*st, te han vil̀ *u*đ å fue b*æ*steren. Da han så kåm *u*đ i d*a*ren, s*o* han et hwi*đ*' menisk, dæ stò å s*o* e*ň* å hærrbærevinjet. Så kaľt han å Maaren, s*o*en hiđ kuenen, te hon sku kom å s*i*', å så k*å*em hon åse, å hon ku åse s*i*'-et. Så kaľt hon å heňe søste An Mar*i*', mæn hon kw-it s*i*'-et. Mæn di så sto å s*o* p*o*-t, k*å*em et lii åp imo*đ*' dæm å så blö*w* et væk ii mæ de såmm, å An Mar*i*' hon dyeđ så sist åm veňteren.

Medens man i Hads herred siger: båđe, leđe, siger man ind imod Århus, altså længere nord på: båje, leje. Når man i Hads h. siger: de blywe te r*e*n, siges i Middelsom h.: de blywe te wa*ň* o. s. v.

94. Fra Syd-Samsø.

Ji*ṇ* ga*ŋ* wa dæ nowe Ærrbo*w*-feskere froosen eňň i Stawwns fjö*w*e. Da di ha wå froosen eṇṇ i nåwe t*i*', begøṇt Small-Hånns å kom ombo^{u}er te dom, mæn ham håwe di wes eṇt ræt gåt, få di kam så tit i looṇ å wulľ björe let te føen. Så ji*ṇ* ga*ŋ* ha di wo we å ta stak e*ṇ* i Stawwns, så ha di faŋe i h*i*el hov rote, å så tæňt di: »No ska di fåsuľt Ærrbo*w*ere fo dom i g*u*e miawtensma.« Di flåjj roteren å stæjj dom, å så bøj di Ærrbo*w*erne ö*w*e å spiis we dom. De wa di så mö*j*' gla te å møøt åse gåt nåk. Roteren wa blöwe br*å*st å braŋke å so sw*æ* gåt *u*i, å di tow jo gåt få dom åw rææteren. Da di æṇele wa blöwe færrdi mæ å spiis, sæ*j*e få*ľ*ken i g*o*ri — di ga no få, te di haa sp*i*st — om di no west, hwa de wa, di ha sp*i*st. Næj, de west di jo da en̥t. Ja, de wa da stæ*j*˙ rote, å de harr di knap sa*w*e, fæň så k*a*m hiile st*i*gi igjæn. Siin dæ*ņ* t*i*˙ wuľľ di åľe spiis we bø*ņ*eren i Stawwns.

Ji*ņ* ga*η* wa dæ tå*w* skipere, dæ møøt hwæran̥e uui å ha*w*e, å så blö*w* di eeni om å go i looň o i li*l*e há*l*m, dæ l*o* tæt dæwe, får å koog i kåp kaffe. Mæn da di ha fåt k*e*^{i}eli i k*o*g å sa å røøgt en piv tobak, söjt hå*l*mi båe mæ skipere, k*e*^{i}el å hiile klasiimen. A ska sæjj wos: de wa i sto*w*e fesk, dæ ha lawe sæ t*e* å såww åwen apo wa*ņ*e, å da han̥ mærke, de begøn̥t a waarm igjæ*m*el rögi, gik han̥ te bå*ľ*s.

95. Fra Jærlev, Jærlev herred.

Dæ wa tå*w* mi*ň*, dæ wa blöwen jæns o*m* å vil kog k*o*el i æ skræwdes. Så sku dæn jænn stææl en ronnvær, å dæn-aňen æ k*o*el, å di fæk så snaket *å*, te di vil stææl en ve æ præst. I la*w* han var eňň i æ fooste, dæ skul̀ t*å* æ ronnvær, så ko*m*er æ piig *uđ* i æ g*o*er å roove o æ hu*ň* te si na*t*er, å dæ*ň* hjæt Væle. Sa sæ*j*e hon no: »Væle, Væle, Væle!« — »Næjj, a væle«, som han ku baňň, »e*t*, a t*å*e liig få h*å*eň.« I de samm kome dæ båj ater æ præst, han sku hæ*n* å berææt jæ*n*, å han skuľ absolut h*å* en b*o*g mæ sæ, dæ var i æ kjæ*r*k. Mæn dæ var eŋen, dæ tur[1]) go dæråp aň æ rö*j*ter. De va regdenåk de vææst, te han va la*m*, å æ kjæ*r*k lo så hiwt, så han kwe*t* (ɔ: ku e*t*) gåt ma*j*t å go dæråp, mæn så böj æ a*w*lsk*ǻ*l te, han viľ bæær ham dæråp. Dæň ga*η* di kam dæråp, da va han kòmen, dæ haj ståleň æ k*o*el, å han ståj eňň i æ skræwdes å ve*ň*t ate dæn aňen. Så roove han: »Æ en bra*w* f*e*^{i}eđ?« — »Ja, æ*ň*ten en æ f*e*^{i}eđ hæľe ma*w*er, så h*å*e do ham de^{i}er!« Å mæ de samm så smi*đ*er han æ rö*j*ter e*ň* te ham, å han a stæj hjæ*m* de bæst han kuňň, å æ rö*j*ter ibag a*t*e, å han kam föör hjæ*m* eň dæn-aňen, ihwå la*m* han va.

---

[1]) i andre forbindelser udtales det to^{u}er.

Dette stykke er ved en fejltagelse blevet forbyttet med det fra Östbirk, hvilket henregnedes til Sydjylland. Det hører til vestlige Midtjylland, hvorimod det her stående hører til Sydjylland. Som man ser, er Jerlev syd for grænsen for w som forlyd. Vejle å danner skjellet.

96. Fra Mollerup i Gjern herred.

Dæ boi tå*w* mæň i Måľerop, å di wa sjællæjere. Dæn jænn o*w* dæm goo så mø*j* *u*i o*w* å blyw ofàr mæ sit arrbit, å han hi Sto^{u}e-Kn*u*i, dæn-åån hi Jæns Batelsen, mæn di löwet hæ*ľ*esen gåt sa*m*el. Så w*a* et en gò*η* di plåwet a*g*er om a*g*er, så håi Sto^{u}e-Kn*u*i læ*j*et en ma*ň* fræ H*o*rop t*e* å komm å plåww en da*w*, å da wa Kn*u*is plåwwfålk blöwen ob*a*g, ve de plåwwmaňen blöw få læηη, eňen han kamm. No gek Kn*u*i ve dæm å s*o* p*o*, mæn di plåwet, mæn han viľ e*t* en gå*η* hælls opo ma*ň*en fræ H*o*rop, få de han wa komen få siľe. K*å*len i g*o*ren ku nåk s*i*, te håsbeň war e*t* gåt tefres, å om awtenen snaket di sa*m*el, hudan di sku bæ dæm aj får å blyw ofår om aňen da*w*en. Så lòò di dæm i hakeľsh*u*set ve b*æ*steren, å så viľ di åp så tiile å ha får, faa Jæns Batelsens fålk kam, å få de di skuľ e*t* høø, te di draww så tiile *å*, så baň di ha*l*m om b*æ*sterens fæ*j*e. Så kam di *u*i å plåww å blöw no lise möj ofår, som di faa håj wånn ob*a*g. Dæ*ň* gò*η* Sto^{u}e-Kn*u*i kam *u*i te-*đ*æm, som di plåwet, så hællst han nåk så glaj, få de di håi åpræætet de, di håj fåsömt da*w*en faa.

De wa en gò*η* om hösten, da wa di åse blöwen ob*a*g te Sto^{u}e-Kn*u*is. Så sku di ha et pa gamel fålk fræ Læne te å hjælp dæm, å da no dæ*ň* ma*ň* kam *u*i i marken, så sæ*j*e han te hans ko^{u}en: »No ka de e*t* hjælp, te vi g*o*e æte di aňe fålk, få vi ka e*t* føle mæj; no vel vi begøňň he^{i}er uui opo dæ*ň* a*g*er.« Da Kn*u*i så komer *u*i te dæm om ætemæjen, så kam di aňe fålk te di tåw gamel de^{i}e, hu di gek, å så wa Kn*u*i no blöwen så m*ø*j ofår, som de di tå*w* håj h*ø*est dæ*ň* da*w*. Da w*a* et de føøst, han fæk å s*i*˙, hwa di h*e*^{i}e tåw fålk hå beste*l*t å så bly*w*e han så fånö*w*et mæ de, te han sæ*j*˙e: »No h*å* a Gus d*ø* å piin e*t* hat stooň t*e* å s*i*˙ æte, om dæ w*a* et hweek*o*en i hwe-et i da*w* faa n*o*.« Si no fæk han mo*ň*en po gò*ŋ*, å han håj eňda e*t* snaket te fålken he^{i}ele da*w*en, få de di håj wår ob*ag*.

98. Fra Gjödvad i Hids herred.

Ja, di vel ju ha te, di ka s*i*˙ noi, dær æ fö*j*˙ en hæ*l*edaw, å a ær fö*j*˙ en pooskmo^{u}en, mæn a hå no hæ*ľ*es e*t* sit noi ujen jæ*n* gå*ŋ*, de wa faareň a blöw gywt. Så war a gawen åp te Bjönnhåľt huus en fastela*w*ns mannde, a skuľ hæ*n* te en væwer, dæ haj nå tö*w* i væ*w*en få*m*æ, å dæ*ň* gå*ŋ* a så gik hjæ*m*, da s*o* a s*å*en et s*æ*e s*ỳ*en hænn po Öster-Kæjjlstrop mark. De wa ju væ*j*˙en fræ Bjönnhåĺt te Gjöwe, a gik mæj, å så wa dær en gröneɳ o en he^{i}elåj et bete støk fræ væ*j*˙en, die s*o* a nå bete fålk, dæ sto å håpet, lisom di go konster, di wa regtig så pææn, tøt a, å di haj hæjjst, di kam åp â rii op*o*. Æ b*æ*ster wa så ujjströ*j*˙et, å så tæ*ň*t a, de wa nåwe, dæ wa ståset *u*i, æte de de wa fastela*w*n. A sto en bete k*o*en å s*o* po di mirakle, di goo, å så s*o* a, di ræj hæ*n* fåb*i*˙ tre*j*˙ goor, dæ lege po raj dær uui ve Gjöwe ujfløtere. Mi f*å*es gåsle ræ*j*˙ di tæt o*m* ve, mæn dæn jænn g*o*e kam di e*t* så n*æ*e te, få da di kam ö*w*e mi f*å*es mark, ræj di noi skrås ö*w*e. Da di så wa ræjen fåb*i*; så gik a mi gå*ŋ*. A v*e*i e*t*, hwa dæ wa skæ*j*˙ hæ*ľ*e dæ sku sk*i*˙ die, mæn noi mo di da ha ræjen dæ få. Tesist to di djæ stråg o*m* aj et dal, di kaľe Smiđidal, å a wa så tit nier i da*l*et, mæn a fånå*m* åľe sien noi t*e* et. De wa no e*t* mane *o*er faar dæ blöw kr*i*, å så tæ*ň*t a åse, om de war e*t* wåår få de.

Man hører de gamle i talens løb tit bruge det forved stående bestemte kjendeord, endskjönt det efterhængte oftest bruges — og målet hovedsagelig har östjysk præg. Det er altså levninger af det vestjyske mål, der for ikke så lang tid tilbage almindelig har lydt her.

Dette og det efterfølgende mål: fra Sejling, er veđ en forglemmelse ikke blevet sat på rette plads, det skulde stå lige för Balle i *Vestlige Midtjylland.*

99. Fra Sejling i Hids herred.

I mi dræŋidaww, mæn a wa hjoo, da fåtål̆l̀ di gamel, te dæ wa bjæremæ*ň* i Swönnhö*w*, de ær en hö*w*, dæ l*o* po mi f*å*es mark hæ no^{u}eren få Sæjjleŋ bø*j*. Dæ*ň* hö*w* sat skræk i mane båđe gamel å oŋŋ, få de dæ wa fåtå*l̆*, te dæ håj bræň l*y*s æp*o* en om æ a*w*ten. N*æ*renst*i* så vi knæ*j*t, som wa hjåre he^{i}e fræ æ bø*j*, samel̆des mæ hinåån, så sku vi å*l̆*tii hæ*ň* po Swönnhö*w*, få de de wa ve æ da*w*, så wa vi sto^{u}e kåål, å så wa vi e*t* ræjj får æ bjærema*ň*. Så tråset vi ham m*æ* å sæjj: Bjærema*ň*, bjærema*ň* bu! æ du hær eňň, kom så hær *u*i mæ di hwitåpet luu! N*æ* vi håj så s*å* de, så wa et jo so*m*tii vi tø*t*, de begø*ň*t å gi raba*l̆*e i æ hö*w*, å så ræňň vi jo fr*æ* en hwæ*m* stæ*r*kest kuňň å frø*j*t få, te æ bjæremæ*ň* vil̆ ve*r*kelig kọmm å ta-*w*ås, å så blöw vi v*e* å ræňň, te vi kom p*o* en fal̆ row, få di gamel håj s*å* wås, te n*æ*e vi kam po row, så kuň han e*t* ta-*w*ås. Dæň samm hö*w* blöw jawwnt få gåt en snes *o*er sinn, å da me*ň*t vi jo, vi skul̆ ha foňen en he^{i}el del pæŋŋ, som æ bjærema*ň* skul̆ ha a*t*erlat sæ, mæn i de stæj fa*ň* vi en p*æ*n grawwka*m*er med let hwæleŋ ö*w*e, å i dæ*ň* ka*m*er lo en dil so^{u}et lerskoor å en lå*η* sa*v*el. Dæň l*o* lise tyđelig, mæn da vi to en åp, så gik en i jæne sma*j*er.

100. Fra Kvorning i Sønderlyng herred.

De sku væ hænn i Ha*m*eshö*w*, dæ hå wåt en sto^{u}e g*o*er, di kaľt Boňňg*o*ren — ja, de sku en gå*ŋ* hå wåt samelt, he^{i}ele Næje-Hameshö*w* i jæ*n* g*o*er. I dehær g*o*er die båwet dæ jæ*n*, di kaľt magister Plæŋŋ. å han æjet Vibåre dommkjærrk. Så gik han ijæn fræ Vibå*r*e å te Ha*m*eshö*w*, dæ*ň* gå*ŋ* han wa d*ø*. Så præjjsten i Vibå*r*e di snaket sa*m*el o*m*, di vil̆ ha ham de fåböjen å ha ham såt hæ*n*. No vest di, hwa t*i* han ka*m*, å di gik så i kjærrken å sæter l*y*s åpo al̆teret. Mæn dæ wa biskåpen han håđđ en gamel stodæňt, som gik ve ham, han vil̆ å mæj, å ham hå biskåpen låwet et ka*l*, n*æ* dæ blöw jit leđe, å dær hå wåt fle^{i}e leđe, mæn han håđ eŋen fåt å-*đ*æm. Han håđđ en wågsveeg mæ sæ, han såt öwe kjærrked*a*ren, de gjoor dehær gamel stodæňt. Så spo^{u}er han dæm ađ, om di vest no, ho^{u}er han war. Næjj, de vest di e*đ*. Ja, da wa han no ve Naar-Møll å no sloggt han sæ fu*ľ* å s*å*eň å wa*ň*, så sku di pas åpo, n*æ* han kamm, få hæjjs slut han djæ l*y*s. Nå, de gå*ŋ* han komer e*ň*, så sloker han djæ l*y*s, di håđđ åp po alteret. Mæn han kuň e*đ* slok wågsveegen, få de s*o* ham, faar han s*o* de, få de sa*đ* jo åwen ö*w*er kjærrked*a*ren. Så sæ*j*er biskåpen, om han vil̆ no træj te ham, så sku han fo de, han håđ lå*w*et ham. Så tråj han å te ham, å gjænngåŋeren slåw dæň føst b*o*g fræ ham, å så lo han ham høør, han hå stålen en kaag. Så sm*e*đ han to skjæ*l*eŋ i fl*a*ven å ham få dæ*ň*. Så t*å*er han dæň aňen b*o*g å sæ*j*er: »Dæ*ň* ska u læ mæ behål̆l.« No løst han ham e*ň*, å så tår han ve a*r*men å ham å træker ham *u*eđ i Rakerkuulen, dæ*ň* war uuđ ve sien å s*ø*en, å de^{i}e såt han ham n*e*^{i}er. Da de wa no te sii, så sæ*j*e han te biskåpen, te dæsom han hålt no e*đ*, hwa han håđ lå*w*et, liså læt som han wa boňen, liså læt ku han løøs ham ijæn, å så fæk han de føst ka*ľ*, dæ blöw leđe, å de håđ han jo åse fåteňt, få de war e*đ* enhw*æ*r, dæ ku ha mæ de å gjör. Mæn han måt gi ham lise mø*đ* mon åwen får jå*n* som en råt får å fo majt mæ ham. å dæ*ň* gik fræ Vibå*r*e å hææ te Hameshö*w* å fartes i djæ stå*ľ* de^{i}e i Boňňg*o*ren, å dæ wa sa*w*et et spår i daartr*æ*et, han hådđ å go igjæ*m*el. De æ, lisom a hår hør eđ fåtæll, å de æ ves hæ*j*er e*đ* po trøk nåwe stæjj, mæn om de æ saňň, de ve*đ* a'*đ*.

Dette mål burde have stået i *Östlige Midtjylland.*

101. Fra Glenstrup i Nörhald herred.

Dæ war en gamel ma*ň*, dæ tjææňt po en g*o*er hær öwer i Anndrop, å han kam æte, te dæ wa mö*đ* spøger*ı* i gå*n*, få n*æ*er han kam te å leg̡ i sæ*η*en om awđenen så viľ døjenen somm ti flyw å ham å go åp te låwteđ. Han sku tit åp om næten å *u*đ i fårståwen får à kom *o* mæ hans wa*ň*. Mæn så wa*r* et en næt, han ṛeest sæ, som han plæjeđ, å gik *u*đ, så kam dær et r*æ*le skatå*r*n, liig̡ som han komer *u*đ i fårståwen, å slow im*o*^{u}eđ trapd*a*ren. De kam åp fræ låwteđ å n*e*^{i}er a trapen å så slow eđ im*o*^{u}eđ d*a*ren, te dæň flöw åp, å så spraŋ ma*ň*en *u*đ a uđed*a*ren å løv *u*đ i gå*n*, å han tur hæ*ľ*er e*đ* sjæ*l* go i*ň* ijæn. Så hwæľľ han å kåålen, om di viľ e*đ* kom *u*đ å hjælp ham i*ň*, å de gjoo di. Så får ætet*ı*en så tuṙ han e*đ* go *u*đ i d*a*ren om næten, så brug̡t han hans jænn træsko*w* te natpåt. De blöw han åse k*ı* *o*, få han sku jo brug̡ træsko*w*en om da*w*en, å så viľ han e*t* vææ dær læŋer i gå*n*. Så drow han dæ-fr*æ*, å så wa han fr*ı* få spøger*ı*et. Mæn sien fæk han å veđ, huđen de wa gån te mæ de spøg̡er*ı*. De war en k*å*el, dæ tjææňt i gå*n* ve ham, han hiđ Mekel å kam sien te å te^{i}en i en g*o*er po Hajest mark, de war ham, dæ spelt ham de pus; han hådđ b*o*^{u}ert eđ hwål ijæmel låwteđ, å dæær hådđ han put en strek ijæ*m*el, te han hådđ boňen po døjenen, å så ku han hes en i væ̣*j*ređ. Så hådđ han åse hæň en knå*ľ* åp öwer hånnbjælken liig̡ få trapd*a*ren, å n*æ*er ma*ň*en kam *u*đ i fåståwen, så ruujt k*å*len i streken, å så faľt klåsen n*e*^{i}er a trapen, te de g*a* et st*o*^{u}er skatå*r*n, n*æ*er en flöw imođ d*a*ren.

102. Fra Handest i Nörhald herred.

Dæ båwet en ma*ň* væjjsten få Hajjst, ham skyľt di får, te han ku hegs, å mane a bö*j*ens mæ*ň* wa båŋŋ få ham. Dæ wa jæ*n* ma*ň*, dæ båwet no^{u}eren få bö*j*en, han hiđđ Laňten, hans f*o*er di blöw syg, å han skyľt dæňh*æ*er hægsmæjster får, han hađ fågj*o*er dæm. Så sögt han te en kl*og* ma*ň* å viľ ha r*o* o ham, å han læært ham, te han skuľ t*a* eđ la*m* å begraww de löweň, å lisom la*m*eđ rödent i jå*n*, så*đ*en skuľ hegsmæjsteren sweňň hæ*n*, å de past åse, han blöw reŋer å reŋer, å te sist wa-*đ*ær e*đ* ååňt eň ski*ň* å b*e*^{i}en tebaag o ham. Så blöw han da sy*g* å kam t*e* å leg i sæ*ŋ*en, mæn d*ø* de ku han e*đ*. Dæ blöw hiňt kwoner dær *u*đ å skuľ s*ı* opo, n*æ*er han skuľ t*e* å d*ø*, mæn han l*o* i sæ*ŋ*en å brægt som et la*m*, å han kwe*t* (ku e*đ*) dø, far jæ*n* het opo å sæt gløer uňer sæ*ŋ*en, å så døø han.

Ved Glenstrup sø er et lille målskjel. I Glenstrup sogn siges: gjænn og kjænn, men i Sønder-Onsild (*U*nsiľ) siges: gjaan og kjaan. Nord for Glenstrup sø siges: de gjör it nååđ, men syd for siges: de gjör e*đ* (e*t*) nød. I ordet e*đ* (hvilket er den almindelige udtale) bliver i visse forbindelser, som: ka đu-e*t* gjö de? đ så hærdet, at dets lyd er bestemt som *t*, hvilken lyd ellers ikke i nogen som helst anden forbindelse forekommer i dette mål.

103. Fra Starup i Brusk herred.

Oense stroense stròens; Johan Fleňt, Johan Sleňt, Johan Raňňsaw, Johan Brå*k*m*å*s, di føør mæ te Tønsbæk ò fra Tønsbæk ò te Nöörgor ò fåsøøg mæ. Jæ*n* ga*ŋ* kam koŋens tåľer te-*m*æ, han la*t*, han'eľ ha tå*ľ* a-*m*æ.

A lat næ*j*˙, mæn han lat jå*w*, a blö*w* så ga*l* o ham, a tåw en kni*w* åp å mi lòmm ò skjar hans struuv e*w*e, te æ stuer ææň dæ*ň* smut *u*đ a hans lile t*o*. A rææň, ò di rovt: »Gr*i*v k*a*len, gr*i*v k*a*len, ma*ň*en le*v*er eke!«[1]) mæn a rææň, a'el̆ hæ*n*, hwo di skååg̡t ò brååg̡t ò gjor hör r*e*n. Die sta*l* a træ*j*˙ hörtawe, så gik · a n*i*e te æ str*å*ň, die l*o* en skiv, dæ wa hwæ*r*ken takel hæl̆e tåw hæl̆e mast *o*, så snùi a bååđe takel ò tåw ò mast a di jææ[2]) træ*j*˙ hörtawe. Så sæjjlt a te, åmsie kam a t*e* en lele h*u*s, så boŋket a *o*: »Lok mæ åp, Marenlel̆!« — »No, æ de dæj, Krestenlel̆!« Så lot hon mæ e*ň* i tö*l* kamer ò slåw træ*t*en loos få-*m*æ, ò die sa*đ* a i træ*j*˙ daww ò halfjæe nat, så boŋket a *o*: »Lok mæ åp, Marenlel̆, a kaň e*t* vææ jææ læŋe.« — »Ja, a ka såmmeň ekhæ*j*t ha dæj læŋe, Krestenlel̆, a ha*k*e mi kjöđ mæ hönnsh*o*r ò e*đ*er et e*ň* mæ krååg̡t*æ*er, mæn a ka sæjj dæj en g*o*^{u}i tææskeplas; Hanns i Knuuđ han va*ň*t sæ en tææsker.« O a kam *u*i te Hanns i Knuuđ, die task a træ*j*˙ kjere ò æ da*w*, ò dæň fjaar sat a åp i dæ*ň* hjønn, a kål̀t æ æærle hjønn. Han la*t*, sâm han'el e*t* s*å*en ha tosken, så fåla*η*t a mi dawwl*ö*n, såm a åse fæk. A blöw giwt ò saňt Eŋebåres da*w* ò fæk en g*o*^{u}i g*o*r uud i æ vææsten, hwor a ku stål̆ tå*w* ronnvæjer e*ň* ò leg̡ i mi sæ*η* ò røør i mi dåwegryyđ, ò ål̆l̆ mi ska*t*er ò mi uuđgi*w*ter de wa t*r*æ*j*˙ rönnswøøvska*w*t. Så gek a n*i*e te æ *o*, die l*ø* en ga*m*el ælltroňt, die vræj a di tå*w* *u*đ *å*, dæň triđe kuň a'*t* fo. Så gek a åp te mi hære ò ·såi: »Go da*w*, mi hære båđe føst å sist, jæær æ ål̆l̆ mi ska*t*er ò mi uuđgi*w*ter.» — »De æ gåt, Krestenlel̆, go do hje*m* ò skek dæj val, do ska bliw en æærle ò ansjèt ma*ň* i di t*i*.

---

[1]) bogsproget.

[2]) måske hjææ, men her dog meget utydeligt.

Som et tillæg til mine målprøver vil jeg lade medfølge et par stykker af O. L. Grönborgs bog »Optegnelser på Vendelbomål« med anførelse af tonehold og næselyd, hvilket kun meget ufuldkomment er betegnet i bogen. Nogen omskrivning af ord- og sætningsforbindelser har også været nødvendig, eftersom det har vist sig, at bogens ord ikke var lige ud af folkemunde. Dernæst har jeg sat et par stykker af St. St. Blichers »E bindstouw«, der har et nogenlunde bestemt præg af en vis egn, for at man kan have bevis for, at Blichers Jysk ikke er taget fra bestemte egne, men er en sammenblanding af jyske ordformer fra vidt forskjellige steder. Herom har jeg dog forhen på sit sted tilstrækkelig udtalt mig.

104. Weel. (Gr. s. 134). (Målet fra Midtlandet.)

Dæ bowe i K̆æmmp i T*y*, dæ hjæt Weel, han̨ wa je*n̨* gå*η* øwer åpå Måås, mæn så hæn̨n̨ť æ sæ, dè da han̨ kam tebaag te su*n̨*ť, wa færen we wææste la*n̨*. Så wiľ han̨ en̨ť ji sæ t*i*, te hon kam tebaag, mæn wååj ø*w*er su*n̨*ť. Mæn de wa så dybt, dè wå*n̨*ť jik uun e*n̨* æ hans stöwwl, å de bly*w*er han̨ fåtröt ø*w*er å ban̨er hans mùùr, dè hon ha fö*j* s*å*nt i knæsleŋ te waaren, dær en̨ť ku go tösko ø*w*er s*å*nt æn smòl rææn̨; å wå*n̨*ť i su*n̨*ť war æňda sin fuľľ fæmten aal. Sun̨ť æ kaľť æte Weel å kaľes Weelsu*n̨*; å in̨ť uuen i fjariŋwæj dæfroo le*g*er Weel begra*w*e i i lå*η* stjènde*j*s, dè đæ kaľes Weels-hö*w*. A hå sit ham flìe gåŋŋ; han̨ le*g*er i Nils Krestjan Fröstes umark i Skjòľľbåre, ligg knap we fy*w*eri. De sist a ka*m* dær, war han̨ ha*l* før hæn.

105. Len̨n̨wa*r*mi (Gr. s. 136).

I gamel daww wa dæ*n̨* båŋk, dè Sun̨n̨by, Hvårop å Len̨n̨hå*l*m le*g*er åpå, æn *ø* i fy*w*ri, å kaľťest Leňňhå*l*m. Så wa*r* e i måner *o*r, dè *ø*en blöw så hw*æ*le pla*w*e mæ röter å m*u*s, dær *o* åp båå k*u*n å græjs å h*o*ns ååņt dī ku kom te. De wa jo stræ*ŋ*t få fålken, dæ bowe dæær, å di sögt r*o* båå hes å h*æ*r, mæn de ḩjalp liig m*ø*. Oms*i*er kam dær i kl*å*g ma*n̜* te *ø*en, å haņ teb*ø* dæm å skell dæm we ål̆l̆ röteren å m*u*sen, dæsom di wil̆ iņņst*o* ham får, dè dæ war een liņņworrm åpå *ø*en. Di wa glåå we deh*æ* tebò å stafææst, dè dæ hvek̆en war hæl̆er haa waat liņņworrm åpå djèèt la*n̜*. De trowe haņ, å så ga· haņ sæ te å tæņ i*l̆* åp å joor i ræjti st*u*e buuleŋ. Så krøb haņ åp i e tre*j* dæ tæt we å ga sæ te å løøs å løøs, så swèèi dreppe å ham. No kam dæ jæ*n* röt å m*u*s æter æn aan å jik i*n̜* i buuleŋi, mæn sinn ďær eņt̆ wa fliir å dæm åpå hiile *ø*en, så kam dær i r*æ*le st*u*e leņņwò*r*m åp å j*o*ren. Haņ sköte bååre åp i træ*j*e æte deņ klòòg ma*n̜*, á så skr*e* haņ liig i*n̜* i buuleŋi; men let æter bryer i m*ø* stöör je*n̜* åp å j*o*ren å rywe trè*j*e åp mæ ruue å skr*i*e mæ de å mæ dæņ klòòg ma*n̜* iņ i i*l̆*en, å di bræ*n̜*test åp buue to*w*. Sinn hår *ø*en ol̆e wat pla*w*e mæ röter hèl̆e m*u*s.

106. (Gr. 123). (Målet fra Åby sogn.)

Dæ*n̜* gå*ŋ* i d*i*l å æŋŋlærn ha søņņt̆, blöw di stöt n*i*r ạ he*m*len. Di å-*đ*æm, dæ faal̆t́ i byyer å goor, kal̆e di goorbuņer, di, dæ faal̆t̆ i mark å skòw, kale di dwære, å di, dæ faal̆t́ i ha*w*e, kal̆e di hawwfålk. Goorbuņern g*o*r i gooren å hå mjèst to*w* hææjst hèl̆e to*w* k̆*y*er å pass, mæn de ma wær æ par, dær æ lig løø, om de ska wæ temåå. Di skal ænndelig ha söö gr*ö* mæ i st*u*e klat smör i te djæ naͭter hw*a*r awten; dær æ rèjtinåk di, dæ wel sèèj, dè di *æ*er een å-*đ*æm, mæn grawe dæm n*i*r i lååen we i stållp, mæn de æ wes nåk iņt́ saņņ. Di ka få ræsten jö dæm usynnle, n*æ* di wel, å dær æ wal di steer, dè di æ*r* æno, om fạlken hæl̆ens wil̆ wæ w*e*-æ. Dwæren bo*w*er i höwen åpå marken, å di hå stòwern ful̆l̆ å sø*l* å gu*l̆*, å måner hår höt om awwteni, hwant di hå sloe ǩister i loos nier i höwen. Di æ nor *u*sle bete knæsleŋer mæ røjj luer åpå hwòòren, dè dæ struťe liig i w*e*r, å di ær usynnle få meṇṇskens ywwn; mæn tå di dwæreluen å, så æ di synnle får ænhwa*r*. — Hawwmæṇern æ nòòn lie skeege teŋestner, mæn non grome noen te å spell. Noen o*ŋ*kåål, fåtæ*l*e di gamel å, hå l*æ*r hawwmaṇsspel å ka jö fålk løsti å gall, lisom di wel, mæ djèt spel. Ham, dæ spelt få Jèrek Ejjg*u*, ha lær hawwmaṇsspel, som I nåk we besk*i*n om. Hawwfrowern æ så dèjjli, dè de ær åľer å beskryww: polisk ywwn å rømwose ǩææber å lå*ŋ* h*o*r, dæ go n*i*e te djèt bèľtste, å tow nyster hwii brøster h*ǎ* di, lisom de dæjjlist kweṇṇmeṇṇsk.

107. Af St. St. Blichers »E bindstouw«. (Fra Bjærgager i Hads herred.)

Som a no ska fåteel, så drow vi da e*ň* i Søňen. Å vi mas*i*eret je*n* da*w* å en-oon da*w*, å så blöw vi et bete k*o*en treet ow dæ*ň* rien å let eem die, hue en æ hö*w*est, n*æ* en samle spoon. Så stu koelen o*w* å gik imæľľ å b*o* bjæselet å a*r*emen. A gik åse, mæn a lo Jænns skøt sæ sjæ*l*. Han fuľe mæ nåk så tro*l*et, å komm nåwe ham få n*e*e, skråľľ han — få di viľ ha, han wa en halltig å viľ båđe biđ å sl*å*. Så kom vi en da*w* te en bø*j* dæruuđ ve Åbenr*o*, å a fek met kut*i*er ve en gårrmaň. De sto gåt te ve ham, mæn de wa en piine hu*ň*, så vi ku it wal fo de, vi ku eeđ. Mæn så wa dæ je*n* ow dæteren — han hađ sæjs ow de slaww — å heň ku a f*a* ræsten gåt lii, å hon ku åse lii mæ få dæ*ň* sag, å hon ga-*m*æ et gåt nøsf*o*^{u}e dæň soom awten, å da*w*en æte — få vi lo ö*w*e die — så wa hon eňda bæje ve-*m*æ, å hon vest oľe de go^{u}e, hon viľ gỳe mæ. Om aňen daws mo^{u}enen, fåå vi to a stæj, så kom hon *u*eđ te-*m*æ i stå*ľ*en, hue a sto å stregelt. »Rasmus!« søø hon, »no drawe do hæ*n*, å så fo vi wal oľe hwæraňe å s*i* mie.« — »De ku jo træf sæ«, sæ*j*e a. »Næjj«, sø hon, »do ka møst det ly*w*, hæle do ka fo dæ en kjærest dær uuđ.« — »V*e*đ do hwa«, sæ*j*er a, »æňten a no löwer, eň a d*ø*e, så f*o*r a eŋen kjærest, n*æ*er do it vel væær-et, Hæle.« No, de æ it w*a*e å gỳe vit å bret ow de h*i*e værker*i*. Vi kom gåt hjæ*m*, å vi lo lywws få*w*òs po preekst*o*elen, å vi håľ brølop de snåårest vi ku f*a*-et, mæn de æ saňň: a hađ næjsten glæmt å fåteel, huđen de gik mæ Mæseŋjænns. Da vi kom te Håsens, så hađ han åse uuđteňt å blöw så*ľ* mæ nåwe aňe uuđsætere. A kjöwt ham, ily*w*el han kåst wal mø*đ*. Mæn a sø te ham: »Mæseŋjænns«, søø a, »a vel ha-*d*æ å plæjj dæ å hæjj dæ po di gamel daww, de hå do fåskyľt.« — »Håhåhå!« søø han, de håwet han. A sn*ø*đ ham hæ*ľ*e it: a hađđ ham å syweň *o*er, å han hađ bæje daww, eň a hađđ sjæ*l*, få han besteľľ slæt it ooňt, eň a ræ*j* å ham en go*η* imæľľ te kjöbstæ*j*en, å i sææt*i*en å i h*ø*esten ku han gỳe et b*i*eđ ivesomda. Mæn vi ka it löww te eevig t*i*, Jænns mot *å* a stæj. A hađđ je*n* go*η* wå hjæmmfrææ i fi daww, å da a kom i g*o*eren, wa dær eki et löweň menisk a s*i* hwærken åp hæľer n*i*e uňtа*w*en mi gamel mo^{u}e, dæ sto å roo i gr*ø*đen i skåst*i*enen. »No h*å*r I mæ«, søø a, »huđen æ et fat, huer æ åľľ di aňer?« — »Di æ uuđ i tåwten ve Mæseŋjænns«, søø hon, »få han vel te å støwt.« A gik dær*u*đ. Di sto omm ham båđe Hæle å begi wå b*ø*en å k*å*elen å piigen, å Jænns l*o* imæľľ dæm å hans sii.

Dæ*ň* go*η* te a sku føst go*η* å sæsj*o*nen, da maŋelt mi f*å*e knap å nap fii *o*er i di tre*j* snees. Så fuľes han å mi m*o*^{u}e ađ åp i præjjstg*o*eren mæ en brek smör å en præjti stå*w*e swåt kåk. Præjjstmadamen behåľt båđe smö*r*et å kåken, mæn præjsten — de wa få ræsten en gjæ*w* ma*ň*, å mø*đ* gåt goo han mođ fate fålk, mæn han viľ ily*w*el it gỳe mi f*å*e æľe, eň han wa, å så mot a spreŋ sold*å*t, ryter sku a sæjj. Jæns Piesen slap bæje, få han fæk en resæft po nåwe apot*e*kersaage t*e* å smøø hans ö*w*en *i*, å så fæk di s*o*en en r*ø* kul*ø*e, hwæ go*ŋ* han kom å sæsj*o*nen, mæn de kåst åse hans f*å*e en ha*l*huňedolesæ*đ*el.

Endelig sætter jeg tre opskrifter af lignelsen om *den tabte sön* til indbyrdes sammenligning. Af denne lignelse har jeg en del flere lignende prøver liggende, og disse her tages næsten på må og få, dog har jeg set noget efter at fremføre stykker fra egne *nærved målgrænser.*

108. Fra Låstrup i Rinds herred.

Dæ war en ma*ň*, dæ hådđ tå*w* söner, å dæň o*ŋ*est å-*đ*æm så te hans f*å*er: »F*å*er, gi-*m*æ dæ*ň* p*å*et å di g*o*er, som dæ ka tekomm mæ«, å så by*t* han de, han hådđ imæl̆l̆ dæm, å e*t* s*o*^{u}e mane daww æ*t*er samelt dæň o*ŋ*est sön å*l̆*t se*t*, å så ræjst han hæ*n* te en fræ̣međ la*ň* låňt hænn, å d*æ*e öjj han å*l̆* de, han hådđ, i en usel löwwneđ. Mæn dæ*ň* gå*ŋ* han håđ såt å*l̆* hans me*đ*el te, så blöw dær slaag tier i la*ň*eđ, å så fæk han få let te føen. Så gik han hæn å fæk tjænest ve jæ*n* æ mæ*ň*en dææer i la*ň*eđ, å så kam han *u*đ i hans mark å pas hans swö*n*. Så teňňt han ve sæ sjæ̣*l*: »Ku a eňda å fåt nöj å de mask, som swö*n*en di f*o*er *å*«, mæn dæ wa eŋen, dæ vil̆ gi ham nöj. Så gjik han å kam i tåŋker o*m*, som han håđ fåsøňeđ sæ, å så sââ han: »Mi f*å*er han h*å*r så mane dawwlæjere, å di hå me^{i}er, som di ka fåtææer, mæn a æ n*æ*e ve å go te å sul̆t. A vel rees mæ å go hæ*u* te mi f*å*er å sæj te ham: »F*å*er, a hå fåsøňeđ mæ imođ Wårhær å imođ dæ, å de ær e*t* w*a*er, do kal̆er mæ di sön la›ŋer, læ mæ vææer som jæ*n* å di dawwlæjere.« Så reest han sæ å gik hæn te hans f*å*er. Mæn han wa låňt hænn ino, dæ*ň* gå*ŋ* hans f*å*er s*o* ham, å han øŋkeđs mø*ň* ö*w*er ham, å han ræ*ň* hæn å to omm hans hals å kyst ham. Så såå sö*n*en te ham: »F*å*er, a hår fåsøňeđ mæ imođ Wårhær å imođ dæ, å a ær e*t* w*a*er, do ska kal̆l̆ mæ di sön læŋer.« Så så f*å*ern te hans kåål: »Go hæn å heeňt de bææjst klæ*j*er, vi h*å*r, å læ ham kom i de å gi ham en re*ŋ* epo hans fe*ŋ*er å sko*w* epo hans fæđer å heeňt dæ*ň* ka*l*, vi hå fe^{i}eđeđ, å slagt dæ*ň* å læ wås så eeđ dæ*ň* å væ glåå, få dæ*ň* sön, a h*å*e hææer, han wa d*ø* å æ blöwen löweň ijæn, å han wa taft å æ foňen.« Å så begøňň di å fånöww dæm. Mæn hans æl̆st sön war uuđ i marken, å dæ*ň* gå*ŋ* te han kam tæt te h*u*seđ, så hö*t* han, te dæ wa spe*l* å då*ň*s. Så kal̆t han å jæ*n* å dreŋen å spo^{u}er ham æđ: »Hwa æ hæ v*e* e?« Så såå han: »De æ di br*o*er, dær ær komen, å di f*å*er hå slagteđ dæ*ň* ka*l*, der æ fe^{i}edeđ opo, få de han hå fåt ham rask hjæ*m* ijæn.« Mæn han blöw vr*e* å vil̆ e*t* kom e*ň*, å så gik hans f*å*er *u*đ å så e te ham o*m* å go e*ň* (tægeđ ham får å kom e*ň*) Mæn han swåår hans f*å*er å såå: »No hår a tjæňt dæ i så mane *o*er, å a hår al̆l̆tier gj*o* de, do ba-*m*æ, å do hår e*t* en gå*ŋ* ginn mæ så mø*ň* som en la*m*, te a ku hål̆ en gjil̆l̆ mæ mi væner. Mæn da di sön æ no komen, dæ hå ho^{u}eređ e åp å*l̆* de han hååđ, så slagteđ do dæň fe^{i}eđ ka*l* te ham.« Så såå hans f*å*er te ham: »Do ska jo ål̆l̆tier blyww ve-*m*æ, mi sön, å å*l̆* de, dær ær hær, de ska do jo ha. Mæn no tø*w*es a, vi ska væ glåå å fånöww wås, få de di br*o*er wa d*ø* å æ blöwen löweň ijæn a wa taft å æ foňen.«

109. Fra Bjærgegrav i Sønderlyng herred.

Dæ war en gå*ŋ* en ma*ň*, dæ hååđ tå*w* sæner, å dæň o*ŋ*est å-*đ*æm så te hans f*å*er: »Gi mæ dæ*ň* p*å*et å æjendo*m*en, som dæ teko*m*e mæ.« Han bytet så de, han hååđ, imæl̆l̆ dæm, å e*t* ræt læŋŋ æter samelt dæň oŋest sæn åľt de, han hå fåt å hans f*å*er, å så ræjst han uđenlaňs, å die öđđ han åľt de, han håđđ, ve et røgesl*ø*s löwwnet. Mæn dæ*ň* gå*ŋ* han så håđ ö*đ* åľt de, han æjet, så blö*w* dær en sw*æ*r ho*ŋ*ersn*ø* i de samm la*ň*, å han begøňňt å li n*ø*. Så gik han hæ*n* å håľt sæ̣ te jæ*n* å mæ*ň*en dier i la*ň*t, å han sæňt ham *u* åpò si mark å pas åpò swo*n*, å han ku gåt pas o*m* å fo så mø*đ*, som han ku ee, å de draw, som swo*n*en fæk, mæn dæ war eŋen, dæ ga ham nåđ. Mæn så fåtr*ø* han hans löwwnet, å så såå han: »Hwå mane dawwlæjere h*å*c mi f*å*er e*t*, som hå me^{i}er eň nåk te føen, mæn a go te å sul̆t. A vel rees mæ å go hjæ*m* te mi f*å*er å sæj te ham: »F*å*er, a hå fåsit mæ imo he*m*elen å imo dæ, å a ær e*đ* læŋe w*a*er å kal̆es di sæn, gjö no ve-*m*æ som jæ*n* å di dawwlæjere.« Å̂ så reest han sæ å kam te hans f*å*er. Mæn da han kamm låňňt hænn, så s*o* hans f*å*er ham, å han æŋkes ö*w*e ham, å så ræňň han hæn im*o*^{u}e ham å to omm hans hals å kjyst ham. Mæn så så sæ*n*en te ham: »F*å*er, a hå fåsit mæ imo he*m*elen å imo dæ, å a ær e*t* læŋe w*a*er å kal̆es di sæn.« Mæn så så f*å*ern te hans kåål: »Kom fra*m* mæ di bæjjst klæ*j*er å læ ham fo dæm åp*o* å gi ham en re*ŋ* åpò hans h*å*cň å skò*w* åpò hans fæ*đ*er å heňt så dæň fe^{i}eđ ka*l* å slagt dæ*ň* å læ wâs så eeđ å væ glåå, få mi sæn wa d*ø* å æ blöwen löweň ijæn, å han wa blöwen hænn å æ komen ijæn.« Så begøňňt di å moor dæm. Mæn hans æl̆st sæn war uu åpò mårken, å dæ*ň* gå*ŋ* han kam hjæ*m* å war n*æ*r ve h*u*st, så hoor han, dæ wa spel å då*ň*s, å så kal̆t han å jæ*n* å dre*ŋ*en å spuur ham omm, hwa dæ wa v*e* et (hwa de wa få nö). Mæn han så te ham: »Di br*o*er æ komen, å di f*å*er hå slagtet en f*e*^{i}eđ ka*l*, få de han æ komen fresk å rask hjæ*m*.« Mæn han blöw vr*e* å vil̆ e*đ* (e*t*) go e*ň*, å så gjek hans fåer *u* å bø ham e*ň*. Mæn han so^{u}et ham å såå: »Si no hår a tjæňt dæ i så mane *o*er, å a hå åle gjo dæ im*o*^{u}eđ, å do hå eňda åler ginn mæ et la*m*, te a ku fånöww mæ mæ mi væner. Mæn no di sæn æ komen, dæ hå øøl*d̊* di pæŋŋ mæ løsag̡tig̡ kweňňfålk, så hå do slag̡tet dæň feⁱeđ ka*l* te ham.« Mæn så så han te ham: »Du hå jo ålľti wåt ve*m*æ, bete sæn, å ålt de, som a h*d̊*r, æ det. Mæn no tøkes a, vi sku væ glåå, få de di br*o*er wa d*ø* å æ komen te lyww ijæn, å han wa blöwen hænn, mæn no æ han foňen ijæn.«

110. Fra Gulev i Hovlbjærg herred.

Dæ w*a* en ma*ň*, dæ håi tå*w* sæṇe, å dæň o*η*est a-*đ*æm så te f*d̊*ern: »F*d̊*e, gi-*m*æ dæ*ň* d*ı*el a æjendo*m*en, te a ka tekomm!« å så byt han de, han håi i vestuset, imæľľ dæm, å e*t* s*o*ᵘe mane daww æte samelt dæň o*η*est sæn åľt set å dråw ujenlaňs te et la*ň* loňt hænn, å deⁱe öjj han å*ľ* de, han håi bååre i oᵘer å pæŋŋ, i-t ösel löwwnet. Mæn da han så håj sat å*ľ* de te, han æjet, så blö*w* dæ en st*u* ma*η*el po føøwåå i la*ň*t, å så begøňňt han å li n*ø*. Så hålt han sæ te jæ*n* å dæmm, dæ boo die, å han viist ham *u*i epo marken å pas swå*n*. Så tæ*ň*t han: »Bååre a ku eňda å fåt nåj a de mask, swå*n*en e*j*e *o*.« Mæn dæ wa eŋen, dæ ga ham nåj. Mæn så gik han i sæ sjæ*l* å såå: »Hwå mane dawwlæjere h*d̊*e mi f*d̊*e e*t*, dæ h*d̊*e i öwefłåj te føen, mæn a sulte jo fådæ*r*et. A må åp, å så vel a t*e* å hjæ*m* te mi f*d̊*e å sæj te ham: »F*d̊*e, a hå fåsøňet mæ bååre mùj he*m*len å dæ, å a æ e*t* w*a*e å kaľes di sæn mie, mo a-*t* blyww ve-*đ*æ som dawwlæje?« Å så reest han sæ å kam te hans f*d̊*e. Mæn da han kamm lååňt hænn, s*o* hans f*d̊*e ham å blö*w* så fåknøt ö*w*e å s*ı*̇ ham, å så ræň han hæ*n* å fel om hans hals å köst ham. Så så sæ*n*en te ham »F*d̊*e, å hå søňet m*o*i he*m*len å dæ, å a æ e*t* læŋe w*a*e, te do ska kal mæ di sæn«. Mæn så så f*d̊*ern te hans tjænere: »Ta-*w*ås nåwe a di bæjjst klæ*j*e å træk ham i dæmm, å sæt så en re*η* epo hans h*o*eň å sko*w* epo fæ*j*ern, å så ska I heň'it dæň fiej ka*l* å slagt dæ*ň* å læ wås eei å væ glåå, få mi sæn hie, dæ wa d*ø*, han æ komen te lyww ijæn, å ham håj a møst, mæn no æ han komen te stee ijæn (no h*å*e a ham ijæn).« Så begøňň di å fånöww dæm mæ hinåån. Mæn hans æľst sæn wa uui opo marken, å da han kam n*æ* te h*u*st å hoo, di spellt å dååňst, så kal̀ľt han a jè*n* a dreŋin å spuu ham æte: »Hwa æ dæ v*e*-t?« Han so^{u}et å såå: »Di brå*w*e æ komen, å di f*å*e hå slagtet dæň fiej kå*l*, få de han hå fåt ham wal hjæ*m*.« De hærrmt han sæ ö*w*e å vil̀ e*t* go e*ň*. Diefå gik f*å*ern *u*i te ham å teget ham få å go e*ň* (snaket gåt te ham). Han so^{u}et å såå te f*å*ern: »Si no hå a teňt dæ i så mane *o*er å åľe go dæ im*o*i, å du hå eňda åľe *gi*˙ mæ et la*m*, te a ku gj*ö*-t båjel mæ miin go^{u}e væne. Mæn da no di sæn æ komen hjæ*m*, dæ hå ho^{u}eret din me*j*le h*æ*n (sat din me*j*le te v*e* ho^{u}erkweňe), så slagtet du dæ*ň* ka*l*, dæ wa fiejet opo, te ham.« Mæn sä så han te ham: »Mi sæn, du æ ål̀ľtii ve-*m*æ, å hwa dæ æ met, de æ åse det. Mæn no buu vi å væ løste å glåå, få de di brò*w*e wa d*ø* å æ blöwen löweň, å wa blöwen hænn å æ hetet ijæn.

Da nedskrivningen af disse dialektprøver kun har været en fritidssyssel for mig, og da de kun er beregnede på at være *minder* fra de egne, jeg efterhånden har gjæstet, er de også blevne til over et meget langt tidsrum, og derfor bærer flere af stykkerne også tydelig mærker af begynderens usikkerhed med hensyn til opfattelsen af lydene. Jeg har dog nu vovet mig ved at udgive dem, men ingen bedre end jeg selv ser arbejdets betydelige mangler. Måske jeg en anden gang kan byde noget bedre, for denne sinde får det blive ved disse prøver, hvoraf nogle er lidt usikre (således især den fra *Fövling*, som andenmand har set igjennem for mig), men som dog for kjendere vil have et vist værd. Skade, at der er så mange trykfejl, i det sætningen har voldt nogle vanskeligheder. De vigtigste fejl vil jeg her strags anføre.

S. 167 lin. 11 f. o. skal stå Hæle, 25 bete; 170, 22 æter; 171, 27 wiľ; 172, 1 og 2 f. n. Hawwbo, 8 hwæ*m*, 13 æ; 173, 2 t*e*, 12 mø*j*, 13 löweň, A*g*er, 21 dæ*ň*, 22 diig, 5 f. n. jæne; 174, 6 bøger, 21 nâwe; 175, 15 åwen, 22 lisom, 2 f. n. f*å*er; 176, 23 ne*j*er, 2 f. n. Nåre; 177, 10 væň; 179, 17 blö*w*, 5 f. n. gø^{y}er; 180, 18, 21 kø^{y}er, 7 f. n. law; 181, 20 haňňler, 7 f. n. Hære; 182, 12 sæ*j*er, 3 f. n. fåtool̀; 183, 21 fåt, 1 f. n. fåtooľ; 184, 20 s*e*^{i}e; 185, 5 hænn, 17 sön, 19 kø^{y}er, 22 föör; 186, 9 dååler, 12 tå*w*; 188, 15 dæ*ň*; 189, 7 Fre*d*erik, 10 s*i*; 191, 19 *i*; 194, 5 lææ*t*els, 14 g*o*, 29 e*ň*; 195 6 fiľ, 14 h*ø*^{y}e, 28 t*e*, wa; 196, 11 fåsta*ň*dig, 24 lisom, 25 kåľľ; 197, 1 le^{i}eg, 25 Ælsbåre, 26 skaľľhwåret; 198, 4 bo*ň*; 199, 4 f. n. k*ø*^{y}e; 200, 21 sw*ỳ*en, mø*j*; 201, 3 så; 202, 13 Å*t*fe*η*er, 16 mo*ň*, 21 fale; 203, 18 fr*i*; 204, 4 kooger, 18 ma*ň*; 205, 17 di, 29 dæ*ň*; 206, 4 f. n. t*e*-er; 208, 27 ğaan; 208, 4 f. n. skjæ*l*eη; 209, 28 skjøør; 210, 21 åler; 211, 16 je*ņ*; 212, 3 f. n. jo t*e*; 217, 2 f. n. kjö*v*e; 219, 29 søňňde; 220, 6 kaľt, 9 kaľes; 221, 9 æľľgamel, 10 åľľ, 17 viľľ; 222, 22 bø*n*en, 30 idet; 224, 8 båj, 17 Uľľbjære; 226, 16 wi; 227, 4 håľt, 18 kj*y*eren; 229, 3 f. n. Wæjjsten; 231, 5 mog, 8 grev, 2 f. n. halfjæsiňstyww; 232, 4 behåľľ, 22 wil̀l, 29 åľľte*η*; 234, 18 skåľľkaag, 19 ga-*d*i; 235, 27 mørkawtenen; 236, 1 jænn; 239, 1 viľľ; 240, 30 waŋk; 241, 18 åľl; 242, 18 og, 30 fuľes; 243, 20 we; 249, 16 Ææge; 250, 26 de æ; 254, 17 lii, 32 Ærrbo*w*eren; 255, 15 va, 20 Så, 29 stålen.

De i prøverne tit forekommende dobbeltlyd, som P. K. Thorsen i sine bidrag til en nørrejysk lydlære kalder uægte tvelyd, har jeg betegnet med e^{i}, o^{u}, ø^{y}. Men nogen vaklen i brugen har jeg ikke kunnet undgå, da det i mange tilfælde beror på den personlige opfattelse m. h. t. betegnelsen. Mellemlydene er betegnede: à, è, ì, ò, ù og betyder mere åbne lyd, så at altså à ligger imellem a og å o. s. v. I store dele af Vestjylland findes ingen »uægte tvelyd«, idet ord som ste*j*en, kowen, döjen, der i Midtjylland lyder som st*e*^{i}en, ko^{u}en, dø^{y}en, her lyder med ren e-, o-, ø-lyd. I Östjylland hører man jævnlig st*i*en, kuen, dyen.

XI.

Præste- og degnehistorier.

1. **Præstens lignelser.** En gammel præst i *Ölby* var meget misfornöjet med, at kirken for det meste var tom, når han prædikede om søndagen. Så var der en dag kommet mange folk til kirke i anledning af en stor stads, og denne lejlighed benyttede han til at holde en skjældprædiken til menigheden. Deri brugte han følgende lignelse: »Dersom Fovsingdal var fuld af sødgrød, og Gimsing-Rishöj var en klat smör, og Kvistrup og Volstrup skov var ophugget og lavet i ene træskeer, så er jeg vis på, at alle I tre sognes beboere vilde haste med at komme og æde, så höjt sætter I den legemlige føde over den åndelige, som jeg meddeler eder.«

2. **En tordenprædiken.** Ovre på *Mors* var der et sogn, hvor folkene ikke holdt af at gå i kirke; der kom så talt aldrig nogen. Det var i et annegs, og så en søndag, der endda var nogle, gav præsten sig til at tordne løs på dem og sagde: »Om vinteren kan I ikke komme til kirke for vinterens kulde, og om sommeren for sommerens varme og om hösten for kratten og riven, og gid Satan vilde kratte og rive eders sjæle i Helvede!«

3. **Lommetörklædet.** En præst var så kjed af at folkene sad og sov i kirken; han prækede af al magt, men tilhørerne sov. Da tager han hans lommeklæde og knytter tre knuder på det, og så står han og giver sig til at kyle med det. Så vågnede de, nu kunde de få öjnene op ved sådant narreværk, men når han talte om Vorherres sag, faldt de i søvn. Det gjorde han nu sådan en præken om.

4. Alvidenhed. Præsten i *Torsted* vilde en gang i sin prædiken forklare menigheden, hvad det vil sige, at Gud er alvidende. Han var nu bange for, at de ikke kunde forstå det udtryk, og så siger han: »Nu vil jeg nævne eder det ved et egsempel. Gud véd jo al ting, og vi véd kuns enkelte ting, det skal jeg nærmere forklare eder ved en lille lignelse. Hver véd jo noget. I véd noget, jeg véd ikke, jeg véd også noget, I véd ikke. Jeg står her på prækestolen med bare ben i stövlerne, det véd jeg, det véd I ikke; men om I vil give mig noget til et par strömper, det véd I jo, det véd jeg ikke, men alt dette véd Vorherre.«

En anden fortæller föjede så til: På den måde fik præsten strömper nok i lange tider, for der kom et par til ham fra hver gård.

5. Örnens rov. En gammel præst skulde holde en brudevielse, og i den sammenlignede han brudgommen med den store örn, der flöj ud om morgenen og flöj hid og flöj did, men kunde intet få. »Så flöj han hjem den dag. Anden dagen flöj han atter ud. Han flöj hid og did, men kunde intet få, og så måtte han flyve tomhændet hjem. Den tredje dag tog han sig en spurv og flöj hjem med. Så sagde de til ham der hjemme: Hvi tog du dig så lille en fugl? Men den store örn svarede: Jeg skulde tage den, jeg kunde få. Og således er det gået med brudgommen, som i dag står her med sin brud ved sin side. Hun er den spurv, som han har fanget og ført med sig hjem i mangel af nogen bedre; han skulde tage den, han kunde få.«

6. Soldet. Præsten havde en karl, som hed Peder, og han havde tjent ham i flere år. En gang forgreb han sig og tog et sold fra præsten. Tyveriet blev opdaget, men sagen blev dog neddysset, da han ellers havde tjent tro og været der i så mange år. Endelig fik Peder i sinde at gifte sig, og så skulde da præsten vie ham. Men nu vilde han så nødig høre noget om det tyveri i brudevielsen og beder da fåer forskåne ham derfor. »Ja, Peder, det skal vi nok komme over, det skal du ikke være bange for. Du kan jo betænke mig for det ved offer og sådan.« Ja, det lovede han, og så kom bryllupsdagen. Præsten talte meget salvelsesfuldt om, hvorledes et par ægtefolk skal dele alt med hinanden, og at der tit skal sættes store prøver på dem, ligesom der og kan komme en eller anden misforståelse mellem ægtefællerne eller falde et vrangt ord. »Men Peder«, siger han, vendende sig til denne, »skulde der så en gang komme en kurre på tråden og vredens bølger rejse sig, og der udsendes sårende ord, så må vi al tid huske på at lade alt gå gjennem det vide sold.« Så havde Peder nok.

7. **Lad det være godt.** Der var en præst, som ikke godt kunde lide kjærestefolk i gården. Nu var der en gang sådant et par, og de vilde gjærne blive ved at tjene der, men var jo bange for, at præsten skulde opdage noget. Så en dag, de var sammen, sagde de til hinanden: »Når nu præsten kommer, lad os så skjændes og bides og rives.« Da stod netop præsten uden for, og han træder ind og siger: »Nej, lille börn, lad det være godt, mens det er godt.«

8. **En ligtale.** Pastor *Kjærulff* i *Balling* holdt en gang en ligtale i Skive. Han stod en tid og sagde ikke noget. Endelig tager han hans klokke op og sætter til øret og siger så: »Menneskens liv er som et urværk; når det pikker sagte, så vil det snart gå i stå, og så er alt forbi.« Efter en lille pavse tager han atter ordet og siger: »Just i denne hule, ja den skal vi alle i.« Så står der en gammel arbejdsmand ved navn Svenning og siger: »Vi kan e*t* kom i dænd hwål hwææjæ*n*.« Men præsten fortsatte: »Just ikke i denne hule, men i en lignende.« — »Da skal vi da for skam ikke have lige så stor en grav te en b*å*r som te en f*ø*r mennesk.« — »Nej, lidt mindre hule

til et barn end til en vogsen«, svarer præsten« og så sagde han amen.

Den samme præst sagde en konfirmationsdag til en konfirmant, som han gav et ørefigen: »Du skal for Fanden og Helvede have pokus!«

Hr. H. Kjerulff var der 1792—1825.

9. Enden. En præst skulde holde en ligtale, og deri lader han de ord falde: »Se, den mand døde, og hans ende gik ud. Ja, jeg mener ikke hans jordiske ende, men hans livs ende!«

10. To blade på én gang. Der var en præst, som ikke var så meget dygtig i hans embede, han kunde ikke andet, end hvad han sådan skulde læse i en bog. Så boede der en herremand i sognet, og han havde en bog lige sådan som den, præsten læste i. Så tykte han ikke, det var værd at gå til kirke, for han kunde jo lige så godt læse det hjemme. Men så var det en søndag, han lige godt vilde prøve, om præsten også læste sådan, som der stod i bogen. Han kom ind i kirken, og det gik nu akkurat, som det skulde, så nær som én gang, da paste præstens ord ikke. Så rejste herremanden sig op og sagde: »Om forladelse, hr. pastor, De kastede vist to blade om i Deres bog.« Præsten så tilbage i bogen og sagde: »Ja, det kan så mænd gjærne være.«

11. Præstens hund som tegst. Der var en præst i *Filskov*[1]) en gang, som også var tækkemand for at få føden ud af det, og så var det ikke så fri, at håndværket gik foran præstegjerningen. En dag, som han sådan lå oppe på huset og tækkede, ser han så mange folk strömme til kirken fra alle kanter, og det kom ham så underligt for. »Det skulde da ikke være søndag i dag«, sagde han, »jeg må til at have regnet efter. Lad os nu se:

---

[1]) i Sønder-Omme sogn, hvor der en gang har stået en kirke.

På mandag lægtede vi,
på tirsdag tækkede vi,
på onsdag stegt' vi ål,
på torsdag hakkede vi kål,
på fredag strøg vi simer,
på løverdag bandt vi limer,

jo, så min sjæl er det søndag!« og nu fik han travlt med at komme ned af huset og ind til konen for at få noget at spise; så sulten som han var, kunde han da ikke tage til kirke. Nu var hun ved at lave kål, og de var ikke slet færdige, han tager da et stykke brød og dypper det i kålgryden, hvor fedtet svömmede ovenpå, og spiste, alt imens han sad og læste på prækenen. Det skulde nu gå i en fart. Så får han öje på et dejligt stykke flæsk, der svömmede i kålen, og lægger bogen på kanten af gryden for at fiske flæsket op, men der er han så uheldig at støde til den, så den falder ned i kålen. Nå, den bliver da også fisket op, og så hænger han den på kanten af stolen, for at fedtet kan dryppe af den. Men lige som han igjen får begyndt på sit måltid, kommer han i tanker om, at han skal jo og i en præstekjole, og springer da hen for at hente den. Men idet han nu er borte, er der en hund, som kan lugte fedtet, og da bogen er godt gjennemtrukken af det, sluger den den helt og holden. Nu så det rent galt ud for den sölle præst, ingen præken havde han udstuderet, og ingen ting havde han at se i, hvorfor han må tage det alt sammen ud af hovedet, og da han kommer på stolen, må han tage til tegst, hvad der er vederfaredes ham selv: »Guds ord går i hundene«, og holdt da en ordentlig tordenpræken for menigheden, som han jo sammenlignede med hunde.

12. En grådig hund. De havde i sin tid sådan simple præster i *Rold*, og så var der da en præst, som selv gik i skoven med hans höveder. Så bandt han en lime hver dag i ugen, og når han havde bundet syv, skulde han hjem og præke. Men da går degnen hen og stjæler én fra ham, og han driver jo i skoven søndag morgen, for det der kun var segs limer. Men da begynder det at ringe, og så må han forlade hövederne, nu var det på höje tid, og hjem til kirken. Han får sig jaget i nogle andre klæder, men skulde også have noget at spise, for han var sulten. Konen var ved at koge kål, som han skulde have, når han kom hjem, og de var ikke slet færdige. Men så tager han noget brød og står og dypper det oven i gryden, samtidig med at han læser i sin præken. Der falder bogen fra ham ned i gryden, og da han får den samlet op, er den jo fedtet, hvorfor han lægger den på en sten der uden for. Da kommer der en stor sluddersulten hund, og den hjavver til og æder bladene. Så måtte han af sted uden bog, og galt var det, for han kunde ingen ting uden ad. Så da han kommer på prækestolen, står han og ser sig lidt om. Endelig tager han ordet og beder menigheden tage til takke med, hvad han kunde uden ad, for det rene Guds ord var i hundeast.

13. **Et godt kald.** Der var en præst i *Gjörding*, som hed *Måberg*. Hans kone sagde: »De siger nok, det er et godt kald, vi har fået her, men jeg siger, vi kom alle dage lige så godt ud af det, da vi var på Vænøland, for der var jo aldrig et bryllup, der blev bestilt, uden at min mand jo også kom til at sy brudgommens klæder, og om sommeren tjente han jo også noget ved at tække.«

Hr. P. Chr. Måberg i Gjörding 1817—1824.

14. **For simpelt klædt.** Da biskop *Daugård* i sin barndom kom ud til den gamle præst *Hassager* i Randersegnen, sagde han en dag til ham: »Jeg synes, De går så meget tarvelig klædt for en præst at være.« — »Nå, synes han det, mosse Daugård? nej, jeg går sin ikke så simpelt klædt; nej, jeg havde en gammel formand, han gik

sin simpelt klædt. Han gik ud en morgen til gåsedammen og havde en pose med sig for at samle de fjer op, som gjæssene tabte, og som han gik der, kom en stodder ud fra præstegården og siger til ham: »Nå, du vil måske også ind i præstegården, men der kan du lige så godt blive fra, for der får du ingen ting. Se, han gik *for* simpelt klædt.«

Hr. H. H. Hassager var præst i Vejerslev fra 1795—1834.

15. Hr. Sören i Levring. Hr. *Sören*, der var præst i *Levring*, kom tit til Palstrup og drak og spillede med herremanden, og så blev han gjærne henne hele natten, løverdag nat med, hvis det sådan kunde træffe. Men så havde han det sådan aftalt med hans karl, at han om søndagmorgenen skulde lægge en seddel op på prækestolen med tegsten på, for at han kunde gå lige fra Palstrup og til kirken. Så vilde herremanden en gang drive löjer med præsten, og han får karlen overtalt til at lægge en blank seddel derop. Da præsten nu kom på stolen, så han seddelen og sagde: »Her er intet«, vendte den om og sagde: »Der er intet — og Gud skabte verden af intet.« Så holdt han en præken over den tegst, som folk aldrig havde hört magen til.

Så var det en anden gang en løverdag nat, han sad og spillede kort på Palstrup. De slog en krinds på bordet — den kaldes æ pulli — og der skød de penge ind i og tog ud af, eftersom de vandt. Så sagde herremanden til hr. Sören, om han kunde holde en præken over æ pulli i morgen, efterdi han var så god til at præke. Ja, det kunde han godt, hvis herremanden vilde følge med og høre den. Så fulgtes de ad til kirken, og da præsten kom på stolen, begyndte han: »Hvad har vi i puljen? synd, usselhed og elendighed!« og blev sådan ved at præke, til alle folk i kirken græd, og herremanden kom grædende hjem.

Det var en søndag, da hr. Sören i Levring gik til kirke, at han sagde til sin karl, han skulde gå hen til en brygger, der hed David, og få en tønde öl. Karlen kom tilbage og gik lige ind i kirken, hvor præsten var kommen på stolen og prækede om kong David. Så lod han de ord falde i prækenen: »Men hvad sa' han så den gode David?« og nu troede karlen, det var ham, han talte til, han rejser sig da op og siger: »Han sagde, fåer kunde ikke få mere öl, inden han betalte det, han skyldte.«

Hr. Sören M. Høg var præst i Levring 1594—1619 og Sören N. Bisted 1739—1768.

16. De fire kulører. Vi véd nok, at *Furboerne* er nogle forvovne asener. Så havde de en gang en præst, der svirede og spilte kort med dem, så det var forskrækkeligt. Det var da påskeløverdag, de havde sviret dygtig og derefter var de komne til at spille höjt spil, og det blev ved til langt ud på natten. Så endte det med, at præsten spilte hen alt hvad han både ejede og havde, og den gang det nu havde ende, da var rusen jo gået noget af hovedet, og så klaggede han sig noget over det. Tillige med skulde han holde præken på æ anden dag, og det var han ikke forberedt på. Da sagde de her svirebrødre til ham, at hvis han kunde nævne både trumf og alle kulører i sin prædiken, så skulde han have hans penge tilbage. Det gik han ind på, og da tiden kom, begyndte han sin præken således: »Triumf for den hellige påske! Om den Onde skulde komme ind ad en af disse ruder og beængste eders hjærter, da vil jeg bede Gud, at han vil spare jer for hans kløer!«

17. Tusend djævle. En præst sad og spilte kort påske-løverdag aften. Hver gang han tabte, sagde han: »For tusend djævle!« Han tabte mange gange, og det kom tit med de djævle. Så siger de andre mænd, at de vilde give ham 50 daler hver, når han vilde begynde prækenen i morgen med de ord. Ja, det gik han ind på. De tre mænd mødte naturligvis i kirken næste dag og skulde høre, hvordan dette her vilde stå af. Så begynder han: »Tusend djævle, ja, så mange tusend djævle der er i Helvede, de kunde dog ikke hindre Kristi opstandelse.«

18. Duen på hanebjælken. I *Vem* var der en præst, som holdt meget af, at menigheden rigtig kunde forstå ham, når han var på stolen. Så havde han en pinsedag fået degnen op på kirkeloftet med en tam due og aftalt med ham, at han skulde slippe den ned igjennem et hul over prædikestolen, så snart han havde sagt et aftalt ord tre gange. I slutningen af prædikenen siger præsten da: »Veni spiritus!« Men i samme godlag bliver der sådan rumlen og skrumlen oppe på loftet, som om der var en, der løb frem og tilbage, og præsten gjentager sit: Veni spiritus! men tummelen blev endnu stærkere. Da endelig præsten tredje gang med höj röst udtaler det aftalte ord, hører menigheden en röst fra hullet i loftet: »F*å*er, a kan e*t* fo fat po ham, han æ flöwen fræ-*m*æ å se*d*er å*p* o æ hååınbjæ*l*k.«

19. En brudevielse. Der var en gang en pastor *Åby*, som tit holdt nogle kunstige taler i kirken. En gang skulde han holde en brudevielse, og det var hans egen karl Morten, der skulde giftes, men præsten syntes ikke om den forbindelse, og så kunde han ikke undlade i talen at lade sin ærgrelse få luft. Han slutter da som så: »Hvad siger ikke Salomon: hvem der annammer en hustru, annammer af Herren en velbehagelighed; men hvem der tager en sådan skidt skejs skrabaldermær? — Morten, Morten, hvad vilde du der? Amen.«

20. Pastor Åby. Den samme pastor *Åby* i *Særslev* narrede en gang en hel del folk fra Bogense, der var komne ud for at høre ham og gjøre grin med hans præken. Men han mærkede uråd, og da han var kommen på stolen, stod han og så sig lidt om, hvorpå han sagde: »Her er én flok, og der er én, og der er nok én. I gode Bogense mænd og kvinder, I er komne for at more jer over en gammel mand. Jo pyt! Amen.«

En anden gang kom et helt læs fra Bogense ud for at høre pastor *Åby*, han var jo så apartig. Da sagde præsten, i det han kommer på stolen: »Her kommer de Bogense vejrhöns og vil høre, hvad den gamle pastor Åby har at sige, men det skal min sæl og salighed blive lögn. Amen!« Dermed var den præken sluttet.

Hr. P. J. Åby var præst i Særslev 1743—1804.

21. **En doven præst.** En anden juledag fik min kones søster, der var mejerske på Nörkjær, lov til at gå i kirke i *Estvad*, og der var sistpræken. Der var vart til kl. 1, men præsten kom ikke, inden kl. var 3. Det var ham, de kaldte den gale præst i Estvad. Så vilde hun have gået hjem igjen, for hun skulde hjem og malke, men en af kirkefolkene sagde, det skulde hun ikke, »for det tager ikke så mange minutter, når han først kommer til det.« Så kom han da, og der blev lige sunget et vers, för han gik på stolen, og så læser han det bibelsprog: »Synden kom ind i verden ved o. s. v.«, og da han havde læst det sprog, sagde han amen. Men han bad fuldstændig for det kongelige hus og nævnede helt deres navne. Derefter tilföjede han: »Der er begjært forbön for en mand, der hedder Lyder; det navn Lyder har jeg aldrig hørt; Gud give ham helsen og sundhed og et langt liv, amen!« Dermed gik han af stolen, og så var det kirkebesøg forbi.

Niels Jensen i Kisum havde to dötre, der blev gift én dag, ikke længe för jul. De var noget bekymrede over, at præsten ikke skulde komme til tiden, for det var de korte dage, og der var rimtåge; og det var ikke rart, hvis spisningen skulde trække for længe ud. Så var Niels nede ved præsten nogle dage för med adskillige foræringer og bad ham endelig sætte en bestemt tid. Han sætter da kl. 11, og Niels Jensen var nu vis på, at det skulde nok passe, han havde snakket så vist med præsten om det. Men den gang tiden kom, var hverken præst eller degn mødt. Så opholdt brudefølget sig en halv time og mente, om de skulde ikke komme. Niels Jensen går da ned til degnen, men så var han fuld og stødede sig om ved siderne og kunde ikke gå lige frem og bandede over præsten. Derefter rejste han ned til præsten, for han tykte ikke, det kunde hjælpe at have mere med degnen at gjøre. Men præsten lå i sengen, som han jo gjorde i almindelighed. »Niels Jensen husker fejl«, sagde han, »det er ikke i dag, det er ikke för i morgen.« Så blev manden noget vred og sagde, at hvis han ikke vilde vie dem, tog de til en anden præst. Ja så skulde han öjeblikkelig være der, og det lovede han bestemt. Så gik Niels Jensen tilbage til kirken, og da var degnen kommen og talte store ord og mente, at han godt kunde forrette det hele, om så var. Så venter de en time endnu efter præsten, og han kommer ikke. Manden går da ned til præsten igjen, og da var han kommen i sengen, han var endda af den og kommen i nogle af klæderne, da Niels forlod ham sidste gang, men nu var han af alle hans klæder. Manden får ham så af sengen og hjælper ham i klæderne og vil have ham med. Præsten sagde, at Niels godt kunde gå for af, men det vilde han ikke, for han sagde, at folkene var blevne utålmodige, og hestene kunde ikke blotte dem der omme ved kirken. Så sang degnen først et lille vers, og præsten sagde da til brudeparret: »Giv nu hverandre hånd, og så er I ægteviede i den hellige trefoldigheds navn.« Derefter blev sunget en hel salme til ofren, men det var så ussel lidt, de ofrede, for de var fornærmede over den behandling, og det blev mørk aften, inden de kom af kirken. De havde sådan en döve med at komme hjem, og måtte ind efter lygter under vejs. A fortæller det, ligesom Niels Jensen selv har fortalt mig det.

22. Minder fra Færøerne. Pastor *Feilberg* i *Ringive* havde først været præst i Vestindien og siden på Færøerne. Han sad ved et gilde hos Johannes Madsen i Give og snakkede ved bordet om, at han kjendte vel nok lopper, men på Færøerne havde de desuden nogle, der var grå og hvide. Lopperne var slemmere til at stikke, og dem kunde en ikke fange, om en så aldrig var så gesvindt, men de andre kunde en nok tage, de var langsommere i det, men de var værre til at krasle end lopperne. Så er der en mand, der svarer og siger, at han kjendte dem nok, de var halvbrødre til lopperne, og de var også her til lands.

En gang var en ung mand død, og han skulde jo begraves; men præsten kom ikke, klokken blev 4, og det var endda bestemt, at de skulde møde ved kirken kl. 11. Så måtte de til at have bud efter ham. Manden spörger, om han havde ikke glemt det. Nej, han havde ikke, men de kunde jo sætte liget i graven, så kunde han kaste jord på det ved lejlighed, sådan brugte de på Færøerne. Der kunde det vare 6, 7 uger, inden han fik kastet jord på et lig, for han havde 7 øer at præke på. Manden vilde nu have en seddel fra ham, at han måtte tage en anden præst, men da farer pastor Feilberg op og råber: »Ja, så skal jeg snart komme! Straks befaler han kusken at spænde for, og et öjeblik efter er han færdig. De kjører nu så rask, at den anden mand havde ondt ved at følge dem, og han var endda ridende, så nu blev det til alvor med begravelsen.

23. En verdslig præst. Pastor *Blich* i *Vesterbølle* kunde gå ned i kirken, mens degnen sang, for salmerne var jo lange den gang, og gjøre en studehandel. »Hør, Eggert, jeg vil døt og pine ikke give mere end det, jeg sagde forleden dag«, kunde man høre ham sige. En dag blev han hentet til Glerup og skulde berette en syg kone. »Nå, god dag, ligger du der! nu kommer det min salighed an på, hvordan du har levet i denne verden«, sagde han til hende; »det kommer døt og pine an på, at du kan få en nådig dom.« Oven på det gav han den syge nadveren. En dag han kom til Österbølle kirke, siger han til en mand, han traf uden for: »God dag, Kræsten, har du fået din kaffe i dag?« — — »Hår a *et* fåt Faanen!« svarede manden. Samme præst var en Nordmand, og deraf kom hans sære udtale.

24. En tillysning. Pastor *Trojel* i *Kornum* og *Løgsted* lyste en gang således fra prækestolen: »Mandagen den 27. september 1850 om formiddagen kl. 8 begynder optagningen af kartofler på præstegårdens mark. Jeg giver hver ottende skjæppe, og folkene de får kartofler og dyppelse om middagen og mere, hvis mine egne folk levner noget. Annammer herpå Herrens velsignelse!«

25. For tidlig opstandelse. En præst i *Hanning* havde for skik at tage vel tit til Ringkjøbing navnlig om løverdagen, så han forsömte sin studering ved drik og kortspil. Da han en søndag morgen kom til kirken, spörger han degnen som sædvanlig: »Hvad er der at forrette i dag?« — »Ja, der er ikke andet end gudstjenesten«, svarer degnen, »og så den begravelse, han véd nok.« — »Ja, det var også kjedeligt, at det unge menneske skulde gå hen og dø«, siger præsten, »men lad os så få begyndt.« Nå, han sagde jo noget ved graven, men det var vel ikke videre godt; og så skulde han til at kaste muld på. »Af jord er du kommen!« Han holdt nu om panden for at komme ved, hvad der så skulde siges, men fik da föjet til: »Til jord skal du blive.« Men så til sidst siger han: »Og på tredje dag skal du igjen opstå.« Den afdødes bedstemoder stod ved siden af, og hun klapper da præsten på skulderen og siger: »Fåer, ær ed e*t* wal tejele?« Så fik præsten da fejlen rettet.

26. En jordspåkastelse. Gamle pastor *Bötcher* i *Kobberup* havde en sön, som red om i gården på svinene og var en rigtig forskødt dreng Så havde de én gammel vædder, der døde, og nu fik drengen en grav lavet i en sandbrink og puttede den der ned i. Faderen havde listet sig bag efter og hørte på, hvordan han kastede muld på den. Han tog en håndfuld og smed ned på den og sagde: »Af jord est du kommen«; tog en anden håndfuld og sagde: »Til jord skalst du blive«, tog den tredje og sagde: »Af jorden skalst du opstå, når alle de andre væddere står op.« Det grinede faderen ad.

Hr. J. Bötcher 1818—1836.

27. Jeg har en skytte. Pastor *Sören Balling* i *Bjærgby* var en sær gammel karl. Som ældre mand fik han kapellan, og når nogen da kom og spurgte efter denne, svarede han: »Jeg har syw ingen kapellan, jeg har en skytte.« Kapellanen var nemlig meget hengiven til jagten, og det var nok hans skyld, at degnen fik sin død, for han skulde følge med ham på jagten, og da han var en meget tyk mand, kunde han ikke holde al den anstrængelse ud.

Hr. S. Balling var præst i Bjærgby 1788—1843.

28. Til bønderne. Pastor *Foersom* i *Hammelev* ved Grenå, sagde en dag til nogle fremmede, der vilde i kirke: »Å nej, bliv af kirken i dag, for det jeg har at præke om, det er kun noget, jeg har lavet sammen til bønderne.« Da han kom hjem, smed han sin præstekjole over stolen og sagde: »Der ligger præsten, og her står Peter Thun Foersom.«

29. Vistoft præst. Pastor *Hammer* var præst i

Vistoft. Så kom biskop Brammer første gang på visitats hos ham, og da begyndte præsten sin præken på følgende måde: »Kristelige tilhørere! I denne höjtidelige anledning, som sjælden indtræffer, vil jeg ikke tale over et skriftsted, men over en sandhed, nemlig, at Gud er aldeles souveræn både i himlen og på jorden.« Da han havde nu udviklet den præken, siger Brammer til ham: »Men pastor Hammer, taler De således til Deres menighed hver søndag?« — »Nej, Deres höjærværdighed, det er kun ved höjtidelige lejligheder; jeg plejer ellers at oplæse eller udvikle et stykke af Kant's og Leibnitz's filosofi.« Næste dag kom biskoppen over til provsten i Kolind og spurgte, om han kjendte pastor Hammer i Vistoft. »Jo.« — »Hvad er det for en mand?« — »Det er en rigtig flink mand.« — »Jamen er han sådan rigtig der øverst oppe?« — »Ja, det vil jeg virkelig ikke bande på, Deres höjærværdighed.« Derpå blev det betydet præsten, at han skulde søge sin afsked. Så gik han ned til Schmidt på Bågenæsholm og rådførte sig med ham, om han ikke mente, det kunde gå an, at han sögte plads et sted som kapellan; når der stod en ansvarlig præst bag ved, mente han, at det nok kunde gå.

En søndag, der var begravelse, og ligfølget var kommet til kirken, kom pastor Hammer hen til degnen og sagde, at han havde rent glemt, der skulde et lig jordes i dag. De efterlevende havde forlangt, at han skulde sige noget ved graven, og han havde slet ikke tænkt på, hvad han skulde tale om. »Kan du ikke synge den længste salme, der er i salmebogen, mens jeg betænker mig lidt? Jo, det skulde han nok, og han sang. Men da degnen sang det sidste vers, gik han hen og hviskede: »Syng den en gang endnu, jeg er ikke kommen i tanker om noget!« Så siger degnen: »Lad os synge den en gang endnu, jeg synes, den gik så godt.«

Ja, de synger, og præsten kommer igjen og vil have ham til at synge den tredje gang. »Nej, nu kan det ikke gå an tiere.« Ja, så skulde han da til det, Han står så for båren og siger: »Kristelige tilhørere! Her ligger nu hun (navnet), det vide I alle; hvorledes hun har levet, vide I også; at hun er død, vide I også. Amen!«

Hr. H. G. M. Hammer var i Vistofte 1819—1849.

30. Tysk i prækenen. En gammel præst omme i *Grejsdalen*, som hed *Olsen*, prækede en søndag over den kristelige glæde, og så endte han prækenen med de ord: »Lad os så slutte, I gode venner, med det vers: Laszt uns alle lustig sein.« Da nu folk kommer ud af kirken, siger de til hverandre: »Hvad var det endda, præsten sagde i dag på stolen? Han sagde: Las æ uend, men der er jo ingen her i byen, der hedder Las, det må være Mads, vi har hört fejl. Der boede nemlig en mand i sognet ved navn Mads Lund, og han var bleven vred på præsten, fordi denne havde taget nogle aftægtsfolk i forsvar, som Mads havde forrasket. I aftægtskontrakten stod der nemlig, at de skulde have to potter mælk om sommeren og én om vinteren. Dette havde Mads taget således, at de kun skulde have to potter mælk hele sommeren og én hele vinteren, hvorimod meningen jo var, at det skulde leveres daglig. Nu troede de altså, præsten havde nævnet Mads, fordi han var bleven vred. Men til yderligere forsikring går nogle mænd om til degnen, Lebæk, og spörger ham om, hvad det var, præsten havde sagt. Men han vidste det ikke, for han havde sovet. Ja, det var sikkert nok med: Mads er uend; men det andet havde de ikke fået fat på. »Så har det vel været: I må alle sky ham, for man skal jo sky det onde.« Ja rigtig, sådan var det nok også. »Der må nok hellere tage et par ud til Mads Lund og fortælle ham, hvordan det er gået til i kirken i dag.« Så rejser der også et par af, men degnen vilde ikke med, for han havde jo ikke hørt det, sagde han. Så kommer de ind, og Mads var meget munter og livlig. »Ja, Mads du skal ikke være så lystig«, siger de, »du har været på prækestolen i dag.« »Hvordan det?« siger han, »a skal da hverken dø eller giftes.« — »Ja, da er det sandt«, og de fortæller ham hele tildragelsen fra ende til anden. »Da skal det pinedød koste ham både kjole og krave!« bröler Mads og bliver meget opbragt. Der bliver strags spændt for, og de kjører alle tre til præstegården. Da præsten ser dem ud ad vinduerne, tror han, det er forloverne for nogle, der skal giftes, og han tager meget venskabelig mod dem. Men de er meget tilbageholdne og giver knubbede ord. Endelig opklares misforståelsen, efter at degnen også er bleven hentet, og så må præsten love, at han aldrig mer skal præke i det tyske sprog, og degnen må love, at han aldrig mer skal sove i kirken.

Hr. O. Olsen var præst i Grejs 1823—1856.

31. Brandt i Katrup. Pastor *Brandt* i *Katrup* kunde sidde og spille kort hele løverdag nat og søndag morgen, til de ringede i Tolstrup kirke. Så skulde der bud efter hans kjole og krave, og han kom i kirken, men han gjorde ikke de ringeste prækener, når han var sådan til lag.

Han holdt strængt på overhøring med ungdommen, de skulde ud at læse hver søndag på kirkegulvet, næsten til de blev gifte, og var der nogen, som ikke kom ud, sagde han det til dem. Den gang gik pigerne med de gammeldags hagehatte og sniptöj, og så står han og spörger en pæn pige til, men hun kan ikke svare. Da bemærkede præsten höjt: »Her står de med deres horn, te de kan stikke folk, og ikke kan de svare.« Så var der en af menigheden, som sagde: »Ja, De behøver ikke, hr. pastor, at tale så meget om vores pynt, for det er betalt.«

Det var så tit, at han kasserede en konfirmant, men når han kunde få løfte på en tønde havre eller to, hjalp det sådan, at han igjen blev antagen, for præsten holdt så meget af hans heste, og hans hunde med kan tro. En konfirmant skulde kasseres, men så siger han: »Min fader skal nok give faer en tønde havre!« Det bevægede præsten, og nu blev drengen konfirmeret. En tid efter kommer han til manden: »Ja, nu kunde jeg sku godt bruge den tønde havre, Deres sön lovede mig.« Det vidste han ikke af, og præsten fik ingen havre. Når han om morgenen kom ind i konfirmantstuen, sagde han gjærne: »Nå, I pjatter på ligesom spurvene på taget eller lænkehunden i gården.« Når de mældte sig hos ham, sagde han: »Hvor er du fra?« — »Fra Uldum!« »Nå—å, fra ham med nathuen!« Men han kom selv til at bruge en nathue til sidst, så han behøvede ikke at gjøre nar ad det. Når en sagde: »Fra Ovsted!« tilföjede han: »Nå, der oppe fra banken!« og sagde de: »Fra Ry!« ryggede han sig langt tilbage med den störste forfærdelse i sine miner: »Gud bevar mig fra Ry, Gud fri mig fra de Ryboere!« og sådan havde han et mundheld til hvert sogn.

Han vandt et par heste i kortspil, og dem havde han at kjøre med i mange år. En gang han var i Horsens og kjørte hjem ad, mødte han nogle af de Hads herreds Jenser, som vi kalder dem. De var noget stridbare og havde vognkjæppe bag i vognene til at slå med. Nu vilde de ikke kjøre af vejen, og det var nede i Hansted huler, hvor der var bakker ved begge sider af vejen. Men så rejste præsten sig op i vognen og truede ad dem, og han var jo en svær, stor mand og i en stor kappe, så han kunde nok sætte folk i respekt. »Da skal jeg Fanden besplitte mig — — —!« mere fik han ikke sagt, for så blev de rædde og kjørte af vejen.

Hans liv var ikke det kjönneste. Han havde meget sin gang hen til et kvindfolk i byen, og da folk vilde lure ham op en gang og tog i dören, kort efter at præsten var kommen ind, vilde kvindfolket skjule ham i et stort dobbelt klædeskab og fik ham også proppet derind og lukket for ham, för de kom ind. Men da han nu var så svær, gik bunden af skabet i stykker, og han plumpede ned i skuffen under neden. Derved tabte han jo ligevægten, vilde gribe for sig, men kom til at tynge så meget over på skabdören, at den sprang op, og han faldt ud på gulvet. Så var han opdaget, og det var en temmelig uheldig stilling, man der så ham i.

Hans stadige mundheld i prækenen var: »I henseende til«, og da han blev ældre, var det helt kunstigt at høre på hans pjat, der i de fleste tilfælde var uden sammenhæng. Evangeliet læste han jo, og så stod han for resten og vævede alt imellem hinanden. Her er en prøve: »I dette öjeblik stå vi stille og betragte det lange og det brede, det dybe og det höje, da disse ting er skrevne. Når vi tro, skal vi have og finde det evige liv. Andægtige tilhørere, i henseende til!« Balles lærebog kunde han uden ad, og den gik han for det meste over i og læste et eller andet stykke af. Til sidst fandt en af tilhørerne på at tage et stykke kride med sig i kirken og skrive en streg på stolen for hver gang han sagde: I henseende til. Det blev så indberettet, og enden på det blev, at han fik tilhold om at tage en kapellan. Det skal være passeret i Katrup kirke.

32. Pastor *Brandt* i *Katrup* var også en gang kommen så dybt ind i kortspillet en løverdag nat, at han rent glemte, te det var søndag om morgenen, og hans kusk måtte da hen og hente ham. Han kom nu på en hest og red lige til kirken, endda han var så fuld, at han kunde ikke vel se. Da han kom ind på kirkegården, og alle folkene var jo samlede og havde været det i længere tid, sagde han til dem: »Ja, jeg har nok

gjort jer tiden vel lang i dag; men nu vil jeg ende det kort og godt.« Men han var jo en udmærket prædikant, og han prækede sådan for dem den dag, at alle folkene måtte gå grædende af kirken.

Det var også en løverdag, han sad lige sådan og spilte kort med bønderne der ovre. Så gjorde de et væddemål med ham om, at han skulde nævne alle kulørerne i kortene i sin præken, uden at de skulde agte det. Ved han nu stod på prækestolen næste dag, siger han: »Gud spar vores hjærter fra den Ondes kløer, at han ikke skal fare ud af disse ruder med os.« Men så var der en mand nede i kirken, der sagde: »Ruder er trumf, faer!« Så havde han tabt sit væddemål, for der var jo i det mindste én, der havde agtet, hvad den tale gik ud på.

33. **Utidig besked.** Pastor *Bruun* i *Sagsild* var en født Nordmand. Han var god til at synge, men dårlig til at præke, degnen derimod var dårlig til at synge, men god til at præke, for han var student. En dag, der var altergang, var en sadelmager af sognet til alters. Som han nu lå og knælede for alteret, og præsten havde givet ham brødet samt sagt det, han skulde, föjede han til: »Du kommer til mig i morgen.» Han havde nemlig bestilt ham til at komme og gjøre hans seletöj i stand, og nu vilde han underrette ham om, hvornår han skulde komme.

34. **Jøde og præst.** Pastor *Lund* i *Levring* gik i sådan korte bukser, som han al tid gik og trak op i. På Knudstrup marked var han en gang nær kommen galt af sted. En Jøde havde narret nogle drenge, og da de så Lund, råbte de: »Der er han!« og stimlede sammen om ham, for præsten lignede meget denne her Jøde. Da han blev klog på, hvordan det forholdt sig, råbte han: »Jeg er ingen Jøde, jeg er Levring præst!« Siden flyttede han til Sevel.

35. En slem vane. Om pastor *Lund* i *Levring* fortæller man, at han under prækenen havde den skik idelig med to fingre at pilke inde på sin hals og så føre samme to fingre til munden. Folk mente, at han var i höj grad plaget af utöj og spiste lusene, når han havde fanget dem. Derfra skulde så hans underlige skik hidrøre. Men denne mening er selvfølgelig uantagelig. Så meget er dog vist, at en gammel rögter på Vindum-Overgård med stort velbehag spiste de lus, han fangede på sig selv, og det samme var tilfældet med en ung ret kjön husmandskone, der tjente som malkepige på Åkjær. Men hun var også i det hele en stor so.

Sml. hermed: Eilert Sundt: Om renlighedsstellet i Norge, s. 414.

Hr. M. H. Lund var i Levring 1811—1832.

36. Godt bænket. En præst, der almindelig kaldtes pastor Kognak, var en gang til et bryllup bleven så godt bænket, at han sank hen i en stille sövn i bordkrogen, medens de øvrige mandlige gjæster lå under bordet. I den stilling kommer der en mand og skal have præsten med til en syg. Han kan ikke opdage ham og spörger höjt, om pastor Kognak var til stede. »Her er jeg«, svarer præsten, og manden får ham da samlet med sig ud på vognen; ti selv at gå mægtede han ikke.

37. Konfirmantforberedelse. Det var den vinter, da Per Adam gik til præst, at pastor *Pingel* i *Svejstrup* ved en vis lejlighed kom til at sige til konfirmanterne, at det meget kaffe, vin og brændevin var usundt; »jeg drikker ikke andet end kildevand.« Det faldt ved Per Adam, for han var en grumme fattig dreng, og derfor var han ikke videre anset hos præsten. Nu stod der en mængde flasker på en hylde inde i konfirmantstuen, og da, drengen en morgenstund kom skjön tidlig, vilde han smage det kildevand i de flasker til pas. Men for en fejls skyld var det den yndigste vin. Uheldigvis kommer

Pingel ind ad dören og ser ham stå med en flaske for munden, og han uden videre smider ham ud og siger, at han skal ikke komme tiere. Men Per Adam møder næste dag igjen. Præsten smider ham atter ud og vil ikke have ham, men drengen møder regelmæssig og får hver dag samme tur. Da det havde gået sådan i nogle dage, går drengens moder endelig der ned med en kok og noget smör, og havde da alt det, hun kunde bære. Hun møder præsten uden for gården, han skulde netop kjøre til Venge, og hun fortæller da, hvem hun er, og det var da hendes dreng, han havde jaget væk, men her var noget til faer, om han ikke vilde tage imod det. Nej, han siger nej, det vilde han ikke, og han svarer hende så meget frastødende. Så mente hun jo, det var forbi, og vilde vende om; men lige idet hun vil til at gå, råber præsten efter hende: »Ja, du kan jo gå ind i gården og se, om min kone vil have det.« Nå, så vender hun om igjen og går ind i kjøkkenet, og der afleverer hun sagerne til madammen, som var meget flink. Næste dag kom Per Adam igjen, og så blev han tagen til nåde.

En husmand havde en datter, som skulde konfirmeres, og han havde mange börn, så det var ham om at gjøre at få hende antagen. »Ja, du er jo dygtig til at kaste grøfter og sætte stengjærder og sådan, så det går vel nok.« Manden kom nu til at arbejde på præstegårdsmarken, men præsten syntes dog, det blev vel lidt, og så viste han pigen af. Nu går faderen atter til præsten og klager sin nød og beder for barnet. Nej, han vilde ikke have med hende at gjøre. Så trækker manden en femdalerseddel op af lommen, som han havde lånt, og da præsten så den, sagde han: »Jaja, så skal jeg dog konfirmere hende.« Men nu puttede manden seddelen i lommen igjen og sagde ham tak for hans godhed. Så kunde præsten ikke undgå at konfirmere hende, men flov var han bleven og ærgerlig på manden.

38. Bælgen. En præst i Vejle-egnen kom ved en kirke-katekisation temmelig dybt ind i rævens naturhistorie, og det foranledigedes ved, at en dreng sagde: »Stik dit sværd i bælgen!« Intet var jo naturligere nu end at omtale en rævebælg, men derved ledede præsten på afveje.

39. Rent ud af posen. En gammel præst i *Ellitshöj*, *Bøggild* hed han, var en vældig jæger og holdt meget af at spille kort. Når han spilte trumf ud, sagde han: »Man skal gå med tavlen, så længe folk er i kirke.« Han sagde om ærter: »Det er en dejlig føde, Vorherre bevar os for at få nogen af dem.«

40. En nysgjerrig præst. De havde en præst i *Lovens* i gamle dage, der hed *Thonning*, han var så nysgjerrig, at han rendte og tog folk op på gaden, og så såre han så en komme hen ad vejen, skulde han nok komme og få snak med den. Så gik han også omkring på juleaften og kikkede ind ad vinduerne ved småfolk for at se, hvad de fik til deres nætter. Sådan kom han også til et hus, hvor der boede en gammel enlig kone, og enden af huset vendte lige ud til præstevejen, som han kjørte ad til sogne. Men hun vidste jo besked og formærkede godt, at han kikkede ind ad vinduet. Så siger hun lige så höjt: »Guds Fanden han tænnd i ham!« Det var en rar bön at give ham, og så kunde han gå med det.

Hr. A. C. Thonning var i Lovens-Alstrup 1801—1811.

41. En djævel til. Pastor *Jantzen* i *Tårup* og *Kvols* holdt ikke af, at der kom mere end to til kirken. Når der var en tredje, sagde han: »Nå, er der nu kommet en djævel til! så skal vi jo have en præken i dag.«

42. Pastor *Kjerulff* i *Balling* lod tit degnen læse en præken for sig i kirken og blev selv hjemme. Så var det en dag, der var altergang, da siger præsten til Simon Vesterby: »Jeg tror min Gud og Herre, at Simon kommer ikke til kirke uden de to gange, han går til alters.« Dertil svarer Simon: »Somme tider kommer a der, og fåer kommer der ikke, og somme tider kommer fåer der vel, og a kommer der ikke, og så er det, vi træffer ikke hverandre.« Det blev præsten fornærmet over.

Han var også ved ham, den gang han lå for døden. »Er du bange for døden, Simon?« siger præsten. »Nej så pinedød er a'*t*.« — »Er du beredt til döden?« — »Ja gu er a så.« — »Det er min salighed godt, og det er ret godt, så kan jeg berette dig med en god samvittighed.«

43. **Offeret.** Da præsten i *Ikast* en første helligdag stod på stolen og lagde ud, som han kunde bedst, kastede han blikket ned i kirken, hvor herredsfoged Brun sad blandt tilhørerne, og sagde: »Hør, asessor, hvad er klokken?« Herredsfogden så til sit ur og sagde besked om, at den var så og så mange. »Ja, så må vi helst holde op, lille börn!« sagde præsten, »men én ting vil jeg sige: mit offer vil jeg have, det kan I rette jer efter.«

44. **Den glemte prædiken.** Da pastor *Corydon* i *Gjörding* en dag stod på prædikestolen og havde læst evangeliet op, föjede han til som sædvanlig: »Disse vare ordene, og nu skal I høre den hellige udlægning.« Dermed føler han ned i lommen, men kan intet finde, og efter at have gjennemsögt alle sine lommer sagde han: »Ak, kjære menighed, jeg har skam glemt min præken hjemme. Men jeg véd, hvor den ligger, og nu skal jeg hente den.« — »Kan jeg ikke hente den?« råber degnen helt tjenstvillig. »Nej, jeg véd bedst, hvor den ligger«, svarer præsten, og dermed løber han ned af stolen og ud af kirken. Lidt efter kommer han tilbage og siger: »Her har jeg den, og nu skal I få den!«

45. **En dårlig andagt.** Da pastor *Richter* i *Boslunde* en dag stod i kirken og döbte et barn og var

kommen noget hen i anden troesartikel, vendte han sig pludselig om til degnen og sagde: »Å, Rasmussen, De kommer til at rulle ned for vinduet.« Det forholdt sig nu rigtig nok, at solen skinnede ham ind i hovedet, og degnen gik da hen og rullede gardinet stille ned. »Nu er det godt!« sagde præsten og fortsatte sin hellige handling. »Å, jeg tror, det var bedst at få det lidt længere ned«, afbrød han igjen, da han var kommen lidt ind i den tredje artikel, og så blev han ved, til handlingen var sluttet. Til konfirmanterne sagde han en dag: »Når I på konfirmationsdagen går ind i kirken, skal I gå med sænket blik, og således skal I stå under den höjtidelige handling; men når I går ud af kirken, skal I hæve blikket, for da er I voksne mennesker.« En dag var han på skolebesøg og vilde fortælle lidt bibelhistorie for börnene. Han satte sig da og begyndte at banke med knoerne på bordpladen. Et öjeblik efter siger han: »Kom ind!« og nu tog han således fat: »Ind trådte Jesus til Marta og Maria, og så tog de imod deres gode ven Jesus.« Med denne banken vilde han altså gjøre Jesu komme mere anskuelig.

Fortælleren heraf besögte ham en dag, og som de nu sad og talte sammen, rejste han sig med et, bredte armene ud og råbte: »Hvor lykkelig er jeg dog ved at tale med Dem, ti med Dem kan jeg dog tale om åndelige ting, men med bønderne kan man jo kun tale om verdens håndtering, om gjødning og græs og vand og slige ting!«

46. Grov tale. Præsten *Hee* i *Sejling* var en meget verdslig mand. Han havde først været møller i Holms mølle. Jeppe Johansen i Sinding, der hørte til den tids kristelig vakte, brugte ham som møller, og så skete det en dag, at Hee spurgte ham, om det var ham, folk kaldte Hellig-Jeppe. Ja, det var. Hvorfor han havde fået det navn. Fordi han var salvet med

Guds ord.« »Å, er du ikke salvet med en kolort!« var møllerens svar. Kort efter blev han præst i Sejling. Han gad ikke holde onsdagspræken i fasten, men Jeppe skrev til bispen, og pastor Hee fik tilhold om at prædike.

Hr. J. Hee var i Sejling 1824—1828.

47. En gjæv præst. Pastor *Schellerup* i *Ullits* svirede de fem dage i ugen, men den sjette var han ædru, det var om løverdagen, da han studerede på sin præken. Det var ellers en gjæv prædikant. Han sagde til præstebörnene, at de skulde ikke gjøre, som han gjorde, men som han sagde.

Samme præst lånte en lieutenant på Hessel 800 rdl., og det var mange penge i de dage. Dem narrede han ham fra, og da lieutenanten var død, sagde præsten til min fader: »Nu er han skam død, tyven der nede, te Fanden han piner i hans sjæl.«

Hr. J. C. Schellerup var i Ullits 1778—1805.

48. Ubetimelig tale. Pastor *J. H. Hansen* i *Sejling* var en meget dårlig præst. En gang han kom fra kirken og vilde gå ind i sin have, så han nogle af bymændene stå henne ved skolen. Han gik da hen og spurgte dem helt alvorlig, hvad de snakkede om. Så var der en af dem — en kådmundet spøgefugl, som sagde: »Å, vi taler om, at vi nok snart må have præsten sat af.« Da han hørte det, gik han meget sagtmodig og stille ind i præstegården, kom siden kun i kirken en eneste søndag og blev snart syg og døde. Man mener, at det svar havde gjort et så voldsomt indtryk på ham, at han tog sin død derover.

Hr. J. H. Hansen var i Sejling 1818—1823.

49. En röst i luften. Hr. *Jon Jensön*, der var præst i *Öster-Hornum* fra 1654 til 1692, er den ældste præst, om hvem der bevares sagn i menigheden. Han skal have været en stor maner og djævlebesværger, og der fortælles, at hans død indtraf just en dag, da soldaterne stod og exercerede tæt ved byen. Der lå den gang og omtrent 100 år efter både fodfolk og rytteri i Hornum. De samlede militære hørte da en röst i luften, der i jublende tone tre gange råbte: »Nu er hr. Jon i Hornum død!« Det må vel have været mørkets ånder, hvis rige han så drabelig havde bekjæmpet, der jublede over, at de var blevne denne farlige modstander kvit.

Mest efter Ö.-Hornum liber daticus.

Hr. J. Jensön var i Öster-Hornum 1646—1684.

50. Præster i Ö.-Hornum. Præsten i *Ö.-Hornum* gik gjærne omkring ved aftenstid og efterså folkene og kom under tiden over dem, når de mindst ventede det. En af karlene, som ikke fandt behag i dette tilsyn tænkte, at han kunde vænne præsten af hermed, og stillede sig da en aften i præstegårdens søndre gårdsled, udklædt som spøgelse. Præsten lod sig imidlertid ikke forblöffe, men begyndte at mane det formentlige spøgelse så kraftig, at karlen begyndte at synke i jorden, og han var allerede manet ned lige til knæene, da han gav sig til kjende. Men nu kunde ikke en gang præsten mane ham op igjen, og løb derfor i en hast ind, fik præstekjolen på og tog altertöjet med sig der ud og berettede karlen, som sad der ude i jorden til knæene. Derpå manede han ham helt ned i jorden for at gjøre ham pinen kort.

Denne historie henføres af pastor Hansen til hr. *Jon Jensön;* men den fortælles i almindelighed om magister *Milling*. Måske henlægges den til ham, fordi hans sön *Ludvig Christian Milling*, der levede i Ö.-Hornum som pensioneret præst (han havde været præst i Romdrup og Klarup) indtil 1819, havde den særhed ikke at ville gå igjennem præstegårdens søndre gårdsled, hvor begivenheden skal være foregået, men bag om gården, da han ej vilde betræde dette vanhelligede sted, og derfor valgte en så usædvanlig vej.

Om Milling skrives: Nidkjær præst var han ingenlunde, allermindst mod slutningen af hans liv, i den henseende bærer han ej mand mod Wallenberg. Hans frue var strængere, skrap, ej god at komme til rette med, men han bar det med frimodighed og formildede hendes skarphed, der dog ej gik til yderligheder. En vis, selv for de tider halvt plump, halvt enfoldig, men med en ydre værdighed halvt modereret manér i hans taler, vakte en opmærksomhed på ham, som de iøvrigt ikke fortjene, da de — efter de prøver, jeg har set og hørt om, bedst kunne sammenlignes med en klump færskt smör med enkelte grove, uopløste saltkorn i.

Af Ö.-Hornum liber-daticus.

51. En nedmaning. Der var en præst nede i *Dalsgård*, og han var så slem til at drikke sig fuld, og han gik jævnlig ind til Nibe og svirede. Det var madammen kjed af, og så siger hun til en gammel karl, der tjente der, at han skulde gå ud ad vejen en aften og ræde præsten. Lige over for Gjelstrup sønden for landevejen lå den gang en bitte knold höj, de kaldte Sorte-Rögel, nu er det en grav, for vejvæsenet har taget fyld der, og der går karlen hen og stiller sig i et lagen. Så kommer præsten, og han har en letter på. Da han nu ser skikkelsen, råber han: »Er du en Kristen så tal, men er du en Djævel, så vig!« Karlen tav stille. Præsten gjentager det, og da han endnu ikke svarer, maner han ham. Så siger han: »Det er mig, fåer!« — »Å, er det dig!« og så gik han hen og så til ham, men det var for sent. »Nu kan jeg ikke redde dig, du er sunken ned over det tredje led.« Så måtte han blive siddende der, imens præsten gik hjem og hentede vin og brød, og så sank han helt ned. På det sted går der noget skidteri den dag i dag.

Den samme præst kom en aften til en ko, der stod på Gjelstrup mark ved vejen til Nibe. Han troede, det var et spøgelse, og gav sig til at mane det. Men da koen begyndte at synke, gav den sig til at brøle, og så opdagede han sin fejltagelse, men da var det for sent, og den sank helt ned.

52. Den nedmanede karl. Der har været en præst i *Snæftrup*, som hed *Jens Storering*. Han havde hans pengekasse i *Ovsted* kirke, og der gik han op og talte pengene om natten. Men hans kone var kjed af det, og så fik hun kusken til at tage et lagen om sig og gå op og kyse ham. Da han var kommen ind i kirken, opfordrer præsten ham til at sige, hvem han var, men det vilde han ikke, og da præsten tilspörger ham anden gang, kunde han ikke gå længere. Så manede han ham ned i gulvet, som han stod, men da han begyndte at synke, råbte han: »Det er mig, fåer!« — »Det er for sildig, min ven«, sagde præsten, og så manede han ham helt ned.

Hr J. J. Storring i Ovsted 1670—1697.

53. I besøg hos bispen. Der boede en præst i *Bjærgegrav* ved Randers, han var meget villere end de andre præster på den tid, for han kunde vende vinden o. s. v. Tillige var han en villele handelsmand. Så var der en herremand på Fusingø, som hed Sprechelsen, og han var en grumme slem en. Så kunde han da ikke blive i jorden efter sin død og blev manet flere gange, men da de til sidst fik Bjærgegrav præst kaldt til, gjorde han det af med ham. Da Hornbæk brændte, vidste de ikke andre råd end at sende bud efter ham, og så kom han og vendte vinden, så det sidste af byen blev reddet. Men hans biskop var af den ny slags, der ikke kunde bruge de gamle kunster, og derfor var det tit galt med præsten og bispen. Denne var en stor ynder af grisesteg, og hver gang det var galt, og præsten måtte rejse op og give forklaring, havde han en gris med, det hjalp ham en tid. En gang der igjen var noget ved det, og han var tilsagt at møde, tænkte bispen jo, da han kom, at han havde en gris med, og gav derfor tjeneren besked om at tage imod den. Men der kom ingen gris, og bispen blev så unådig, at præsten ikke en gang blev budt til bords som sædvanlig; han fik plads på en stol henne i en krog. De var tolv til bords, og under måltidet henvender bispen sig til ham med de ord, om der ikke var noget nyt ude fra hans sogn. »Nej«, siger præsten, »ikke andet, end at min so har lagt tretten grise, og den har kun tolv patter.« — »Hvad så i al verden gjör den trettende?« — spörger bispen helt nysgjerrig, det var jo en sag, der interesserede ham. »Den gjör ligesom jeg nu, den sidder og ser på.«

54. **Penge for nedmaning.** Consistorialråd Bjerregård i Hjermind skriver: En vis gammel endnu levende præst *Åstrup* i *Rödding*, der forfægter den groveste overtro, tog, imedens han var præst i F., efter hans egen datters fortælling 30 rdl. af en af hans sognemænd for at sætte hans kone hen, som havde aflivet sig og gik græsselig igjen.

Hr. L. P. Åstrup i Rödding 1786—1812.

55. **Forgjort.** Samme præst skriver videre: En anden præst, *Grave* i *Vedersø*, havde en sön, som gik fra forstanden, og han troede, at han var forgjort af en gammel frøken, som var i præstegården, og endte mange søndage efter hinanden sin bön for sönnen fra prædikestolen endnu i året 1800 med disse ord: »Forbandet være den eller de, som er skyld i min söns svaghed! forbandet være de nu, ja, forbandet være de til evig tid!«

Hr. N. Grave i Vedersø 1773—1801.

56. Han fortæller videre: 1799, 1. søndag efter påske, da jeg holdt den første konfirmation i Le kirke, foretoge bemældte bys gårdmænd sig imidlertid at dele deres tjæretønde, så at kun én eneste af dem, Kristen Lavrsen, indfandt sig i kirken.

Hr. H. Bjerregård var præst i Hjermind 1798—1857.

57. **En dygtig præst.** Om pastor *Dinesen* i *Sejling* fortælles, at han bankede sin kone. Han havde en röst så stærk, at man, når han talte på Sejling kirkegård, kunde høre ham ovre i Sinding Österskov. En gang han kom fra Sinding, var der ildebrand i en gård, som da lå lige over for nuværende Niels Hansens, og ilden bar ind mod byen, men da nu præsten kom ridende, vendte han vinden, så byen blev skånet. Men derved fik han dårlige öjne og kunde fra den tid ikke se rigtig, så han måtte have prædikestolen flyttet hen til vinduet, hvor den nu står, og lod den lange gang hen til prædikestolen indrette.

Hr. J. J. Dinesen var i Sejling 1799—1818.

58. **Hr. Bagge i Snæftrup.** Den gamle præst *Bagge Snæftrup* han kunde vride vinden. Han vred den, da Tammestrup brændte, for det holdt så hårdt på Odderslyst. Så kunde han også stille löbske heste. I de tider kjørte vognene med et brudefølge al tid ind på kirkegården og holdt runden om ved kirken. Den gang han skulde vie Jens Andersen i Ejer, da var der et par vrinskere for en vogn, og de vilde løbe løbsk. Folkene løb ud af kirken, og præsten vilde med, men kom strags tilbage, da de var blevne stillede, og folk mente da, han vilde været ud at stille dem. Så fortsatte han, hvor han slap. Det første han kom til Snæftrup, prækede han sådan i Ovsted, at det gav gjenlyd ned i Ris skov.

Han viede aldrig et par, han græd ikke, men han var heller ikke ræd for at smække en konfirmant en ved hovedet. Han var i hans præken og snak en stor hader af overtro.

59. **Låret i stykker.** Pastor *Blich* i *Uldbjærg* var sådan noget hård i hans snak. Han var en gang i Hersom, og da han så kjørte tilbage og kom i Uldbjærg hede, sagde han höjt: »Nu kan jeg blæse *ham* et stykke, for nu er jeg på min egen ejendom.« Men det var vel

tidlig, han lod de ord falde, for det var kun det halve af vognen, der var på hans ejendom, og bagenden af den væltede lige over, og præsten kom af og fik hans lår i stykker. Hestene snurrede lige om og løb her over til Tåstrup, hvor de først fandt dem en dags tid efter. Karlen slap heller ikke helt fri, for hans ene stövle var reven af foden og splittet ad. Nu måtte en mand fra Skinderup til at kjøre præsten hjem, og han var jo ilde holden, men han vilde ikke ligge i sengen, alligevel benet var i stykker, og karlen måtte til at ind og holde ham ved selskab; han skulde jo gå og følge ham af én stue og i en anden.

Hr. L. H. Blich var i Uldbjærg 1798—1823.

60. **En stærk præst.** Der var en præst i *Östbirk*, som var så stærk, a véd ikke, enten det var *Treschow* eller *Såby*, han hed. Han havde et par grå heste, og de skulde til smeddis en gang og skjærpes, for det var så glat, og præsten skulde ud at kjøre. Han gav nu karlen besked om det, men da det havde varet noget, gik præsten selv der ned og vilde da se, om de var snart færdige med skoningen. Så lå skoene på gulvet og var slåede de fleste af dem. »Hvem er de krammer til, her ligger?« siger han til smeden. Ja, det var da til præstens heste, de skulde jo skjærpes. Nej, det var meget for klejnt, og så tog han den ene af skoene op og så på den og tog ved begge hagerne med fingrene, men i det samme rettede han skoen ud imellem hans hænder.

61. **En slagsbroder.** Den sidste præst i *Tårup*, *Knud Bjerrum*, var så hård ved sine börn, at han formelig avede dem i svøbet; når de græd, fik de hug, og dårlig blev de født op. Derfor var der aldrig en af dem, som tog på gode veje, de blev skidt til hobe, og en af dem gik til sidst om og tiggede, ham kan a huske, og de kaldte ham Præst-Andreas.

Præsten stod en søndag på stolen og holdt en tordentale. Så sad degnen og sagde: »Det er lögn, sådan står der ikke i bibelen«, for han var nu også studeret. Det tav præsten til, men da de kom ud af kirken og kjørte ad præstevejen vesten for Svoldrup, for degnen fulgte med præsten, måtte han af vognen, og så bankede præsten ham, så han duede aldrig mere. Da sagde degnen: »Det skal komme til at gå ud over dig og dine börnebörn.« Præsten var også slem til at banke en karl, han havde til kusk. Denne havde en broder, som hed Matthis, og han var så stærk. Så klagede karlen en gang til broderen og ytrede, at han godt vilde römme der fra, men det kunde han ikke komme af sted med. »Ja, da skal a se at komme derhen en dag.« Så kom han også en søndag, og da sidder Per ved hans onden, han havde været til sogne og var kommen hjem. Så beder han god dag, og præsten beder ham til bords. Det var suppe, for præsten kunde få suppe hver evigste søndag, han havde det sådan stilt an med andedamme op fra præstegården, som der da er tegn til endnu »Værsgod og spis en skefuld suppe.« — »Nej, a sk.... både ad jer og i jer suppe, men sådan som I banker min broder, det tager a ikke imod.« Så flyver præsten op og tager fat i ham, og nu kom de to til at prøve hverandre. De slog hinanden mod borde, bænke og döre og vinduer og kvadrede det alt sammen, men til sidst blev præsten mæt af det og lod ham gå. Det, der var spoleret, tog præsten tab på, og siden slog han ham aldrig. Han kom en gang kjørende ud til Hvalpsund med to læs korn, og der kom han i træde med skibsfolkene og sloges med dem.

62. En hård præst. Hr. *Knud Bjerrum* i *Torup* var forfærdelig hård ved præstebörnene, En dreng, der ikke kunde lektien og var kommen galt ind i det, skulde have tærsk, og præsten gik hen og tog en pisk og tarsk

ham nu så gruelig i den. »Hold, bitte fåer, hold, bitte fåer!« skreg drengen, men præsten gav ham ikke stunder til at sige mere, »jeg skal sandfærdig lære dig!« råbte han imellem tærskene. En pige fra Svoldrup slog han næsten ihjel, og da hun skulde hjem, måtte et par andre konfirmanter tage i armene af hende og halvt bære hende hjem. Hun døde knap efter.

Han sagde i en brudevielse: »Lige søger lige, siger Syrach, de gamle øg og sanddigerne er også hinandens lige.« Det var jo til et par, som han ikke kunde lide.

Han fik sin bekomst af en Nordmand, der kom og vilde tigge. Præsten bankede ham ud af gården, men da de kom uden for, tog Nordmanden igjen med ham, og så gav han sig til at råbe på karlene, der stod i laden, at de skulde komme og hjælpe ham. Men jo stærkere præsten råbte, jo stærkere tarsk karlene, og der kom ingen, så præsten fik så meget, at han aldrig kom over det.

63. **En kraftkarl.** Hr. *Hans Seidelin* i *Snæftrup* bankede en gang nogle Tyskere i Skanderborg. Der var nogle karle fra Horndrup, der havde givet sig i lag med dem, og de kunde ikke stå dem. Så kom præsten, og han hjalp dem. Han smed præstekjolen, for den gang var præstekjolen deres klæde, så såre de skulde uden dören, og sagde: »Der var præsten, og her er manden!« og nu tog han i nakken af Tyskerne og tog et tag i bugserne af dem og viskede dem så ud en efter anden. Da det var forrettet, sagde han til de Horndrup karle, at de kunde vare dem for at give dem i lag med Tyskerne en anden gang. Han var lige så stærk som to andre og kunde både drikke og slås, men han kunde også nok præke. Han drak sig aldrig på kant, for han kunde tåle det, endda han kunde drikke en pot brændevin ad gangen. Et sted han kom ind, satte han lige en pægl ved sig, inden han nød nogen anden ting. Han har sat præke-

stolen i *Ovsted* kirke, og hans lig blev ført til kirken der og sat ned i en begravelse. Han døde i Tåning annegsgård som pensioneret præst.

Det var en gang, han stod på stolen og prækede så meget om Djævelen, at han var så meget en snedig og forførisk skikkelse. I det samme gik den dör op, der førte ud til vindeltrappen i koret, og der kom en slem raget buk ud af den dör og stod og gloede så fælt op ad præsten. Da denne så havde afpræket, gik bukken ind igjen og blev henne. Den dör er nu tilklinet, og da den blev muret efter, sagde nogle: »Nu kan bukken da ikke komme ud og glo på præsten mere.«

En lignende vindeltrappe findes i Ovsted kirke, dören er oppe ved siden af alteret, og gangen er inde i muren. Den fører op på hvælvingerne, og man kan fra disse endnu tydelig se gangen. Den i Tåning muredes efter 1866.

64. En skudt mynde. Pastor *Bjerrum* i *Torup* kom i tanker om, at der var nogle, som stjal af hans kornrader om natten. Så havde han nogle karle der ude at passe på, men de kom hjem igjen med uforrettet sag. Han vilde nu selv våge og lagde sig der ude med en ladt bøsse. Så tykte han også, der kom en, og han skød, og den faldt for skuddet. Men da han nu var kommen hjem, fortrød han det jo alligevel og kunde nok skjönne, at det kunde blive galt, om også han var en stor herre, og for at det nu ikke skulde blive mandvakt, sagde han til karlene, at de skulde gå ud og begrave liget. De kom ud og fandt det godt nok, men da var det en af Hvanstrup mynder, og så fik de den kastet ned. Ja, det er nok ingen lögn, at det sådan gik til.

Hr. K. Bjerrum var i Farsø 1765—1818.

65. Præster i Stövring. Præsten hr. *Hee* var her i *Stövring* i udskiftningens tid. Han var en vældig jæger, og han valgte da den mark til præstegården, der støder ind til skoven og var meget bakket og fuld af siger og huller, så vildtet holdt til der. För ham var der en præst, som hed *Lund*, og han modarbejdede meget overtroen. Han forlangte at blive jordet norden for kirken, hvor der endnu ligger en sten over ham, som imidlertid er gået i tre stykker og således findes for öjeblikket (1886). Der var nemlig ingen, som vilde jordes norden for kirken, og det hjalp kun lidt, så der i hundrede år ingen kom til at ligge der omme. Først nu er man så småt begyndt med det.

66. I studerekammeret. En præst roste sig af, at der var ikke et sted på hans ejendom, hvor en hare kunde hæle sig for ham. Det sagde han til en gammel bondemand, men denne tager så ordet og siger: »Dersom a var hare, så vidste a da nok et sted, hvor fåer ikke skulde finde mig.« Ja, hvor det da var. »Det er i fåers studerekammer.«

67. En fristelse. Pastor *Møller* i *Ry* havde en vældig jagtlyst. Så var der en kolportør for indre mission i byen, og han bebrejdede ham dette i et brev, samt skrev, at det var forargeligt for hans sognebörn. Da tog præsten sin dublet, skruede begge låsene fra og gik ned til Ry mølle med den, samt smed den der ud i baghøllet. Så var han ikke fristet mere, mente han.

68. En afgift. Hr. *Fæster* var først stuepræst for grev Danneskjold på Samsø, og da han så blev minister, og *Ry* kald blev ledigt, sögte Fæster det og fik det også. Men eftersom *Dover* kald var mere end dobbelt så godt, fik han det ved ministerens hjælp sådan lavet, at Dover præst skulde give 100 slettedaler hvert år til præsten i Ry. Dover var i det samme også blevet ledigt, og nu sögte Feste det, og så da han blev kaldet, blev han selv den første, der kom til at betale den afgift af embedet, han havde sögt ind. Der var jo et mellemrum imellem at det blev ordnet med den afgift, og til den skulde betales, og i den tid var det, han fik Dover.

69. Det fordömmelsens menneske. På samme tid som hr. *Hans* var i *Snæftrup*, var der i *Hylke* en præst, som hed *Johan Wicher.* Han var hellig og kunde ikke lide hr. Hans, han kaldte ham al tid: det fordömmelsens menneske hr. Hans i Snæftrup. En karl fra Brøderup skulde en gang giftes over til Horndrup, og da han så begjærede sit skudsmål, flyede præsten ham det med de ord: »Der har du nu dit skudsmål, du har et godt skudsmål, for du har fortjent det, og nu kan du ved lejlighed overgive det til det fordömmelsens menneske i Snæftrup.« I skudsmålet havde han skrevet, at han nu havde givet et godt får fra sig, og nu måtte hr. Hans sörge for, at det kunde blive ved at være det. Det var netop Lavst Sønderborgs fader, den karl.

70. En hel karl. Provst *Bagger* i *Lindå* var grumme lærd, men noget slem til at tage en stor dram. Han var en gang med nogle andre præster til overhøring i Århus, og da han kommer der aftenen för, kommer han til at spille kort med nogle andre præster, som havde deres fornöjelse af at få ham givet fuld, for at de kunde få magt over ham i overhørelsen næste dag. Så holder de op med kortspillet i dagningen, og da var han slemt fuld. Han skulde nu ud og af med noget vand, men kunde ikke komme af sted med det og står og siger: »Hvor er du? hvad, kan jeg ikke finde dig, da har jeg F. far i mig haft dig, det er kjendt på mit stuegulv (han havde nemlig mange börn).« I det samme kommer en matros forbi, og han stikker en finger ind imellem benene på ham. Så pisser provsten i bugserne. Dernæst går han ind og siger til Sören Mikkelsen, hans kusk: »Jeg må kun sove i halvanden time, og dersom jeg skulde sove over, vil du så kalde på mig?« Sören Mikkelsen har selv fortalt mig det, så det er sandfærdigt.

Men provsten lå ikke over en time, så var han oppe og kom snart i hans fulde puds, for han havde jo taget klæder med. Men den dag havde de aldrig hørt hans lige, han var nær ved at have gået biskoppen på, det var nu så overstilt, som han udtalte sig den dag, så de tjente ikke noget ved at give ham fuld den gang.

Han kom ridende op til min faders en aften, som han gjorde så mange gange, og der var to skovfogder fra Silkeborg til stede, de hed Munk og Brask, samt to andre mænd af Hårup by. Som de nu sidder og drikker og svirer, siger han til min fader: »Jeg vil ikke hjem i nat, jeg kan vel gjærne få en seng at ligge på.« — »Jo, det kan provsten så meget godt«, svarer han. Så siger den ene mand til den ene af skovfogderne: »Spörg provsten efter, hvordan det går med evigheden, når vi er døde.« Det gjorde han også, og da sad provsten ganske stille et bitte korn. »Falli«, siger han, »lever du som et bæst, så dør du som et bæst, og så er du F. far i mig et bæst. Hans Kristensen, træk min hest for dören, jeg vil ikke være her længere!« Se, det viste da, at han ikke vilde have Guddommen trukket ned i svineriet. Ja, han var en dygtig mand på hans plads.

Han var til et bryllup en gang, og der sidder de og drikker kaffe, og provsten sad for bordenden. Så bliver der spildt noget kaffe, og det løb hen ad bordet. Provstens bugser var i det samme faldne ned, og da nu kaffen løb ned i dem, blev det for varmt, og han giver sig til at skyde fra sig på bordet med begge hænder. Så går der en kone på gulvet, og hun siger: »De siger nok, provsten skraber til sig med begge hænder, men det er F. tage mig lögn, for nu kan vi se, han skyder fra sig med begge hænder.« Han var jo ellers sådan noget pengsgjerrig, men behjælpsom var han alligevel, når han kunde skjönne, der var virksomhed. To mænd her fra Hårup havde hver en sön, der skulde konfirmeres.

Dem sagde han til: »I bliver F. far i mig ikke konfirmerede (for der kom ikke noget i køkkenet).« Så gik min fader hen, for den ene af drengene det var netop mig, og skød et par harer og kom med. »Det er jo snavs med min sön«, siger han, »men jeg vilde jo gjærne have ham konfirmeret.« — »Det!« siger provsten, »det er F. far i mig en af de bedste, jeg har.«

71. **For lidt offer.** Provst *Bagger* her i *Linå* og *Dallerup* var meget gjerrig. En gang holdt en kone i Laven sin kirkegang, og hun havde født syv börn, men de var alle sammen døde, inden de kom i kirke, for den gang kom börnene sildig i kirke, men hjemmedöbte var de da. Så ofrede hun to mark, og det tykte provsten var for lidt, da han nu ingen ting havde fået for börnene. Så gik han ned i stolen til hende og skjældte hende ud: »Er det noget for sådan en kone, sådan en rakkermær, at ofre præsten to mark, der har født syv börn, og ingen af dem har været i kirke!« En gang havde nogen stjålet i hans skov, og da gjorde han sådan skjændepræken næste søndag og forbandte dem langt ind i Helvede. Efter tjenesten spörger en mand en anden ude på gaden: »Blev der ingen bedt for i dag?« — »Jo«, svarer han, »og det sådan, at det havde skik.« Der blev også tillagt den provst andre laster. Han var således noget drikfældig, men når han kom i kjolen, var han ligesom ædru, og han prækede godt, så både han og tilhørerne græd. Han vilde gjærne have skolebörnene til at lære sig den salme: O Jesu, livsens herre! Så kunde tårerne trille ham ned ad hans kjæver. Det var en underlig løs karakter, der var i den mand.

Hr. L. H. Bagger var i Linaa og Dallerup 1797—1819.

72. **En dygtig præst.** Der var en præst i *Dover*, som hed *Frederik Beaufin*, og han var al tid ugift. Da han skulde tage imod kaldet, gik han fra Horsens og her til præstegården i Svejstrup og bar hans præstekjole

og krave under armen, det var hele hans flyttegods. Han havde en husholderske, som han kaldte hans lille, og hun ryddede jævnlig hans lommer, for han var så gavmild og gik al tid og gav stodderne hans penge. Han skulde til at bygge præstegården om, og inden han begyndte, vilde han drage om og se, hvordan de byggede et og andet sted. Så fik han også at høre, at de var ved at bygge en gård i Jegsen, og det vilde han hen at se. Da han kjører, siger han med et til kusken: »Holdt, har du ikke en skilling ved dig? Ja, for nu har hun, Gud døde mig« — det var hans mundheld — »ryddet mine lommer igjen, nu har jeg ikke en skilling til at holde stodderne fra mig med.« Men han plejede nu også at give folk en skilling der, hvor han kom hen at se på gårde. Jo, svarer karlen, han havde dem, får flyede ham den anden dag. »Ja, lad mig så få dem«, og så kjørte de til Jegsen, og han betalte dem for hvad de så. Der var ledde for byerne den gang, for de havde jo ager om ager, og når drengene så Beaufin komme ridende, rendtes de om at komme hen og lukke op for ham, de vidste, han gav dem skillinger for det.

Det første hus, han byggede, blev så lavt, at han sagde, da han havde fået de andre bygt: »Jeg tror, Gud døde mig, jeg må have det udskud ned igjen.« Men det kom dog ikke ned, for det står endnu, og de andre huse, han byggede, er derimod senere revne ned og ombyggede. Han var den sidste præst her, der blev begravet inde i kirken.

Det bød sig sådan en dag, at hans karle skulde have ærter til deres onden, og dem yndte de jo ikke. Så var det avlskarlen, idet han nu søber, så vender han skeen om og siger: »Vil I med, så sid op!« Det hørte præstens lille, idet hun gik forbi, og så fortalte hun præsten det. Noget efter kom karlen derfra og blev gift og kjöbte sig et hus i Hemstok. Der kjørte præsten forbi hver søndag, han skulde til Venge, og da nu manden var bleven forlegen for penge, så kommer han ud til præsten en dag og siger: »Det kunde vel ikke lade sig gjøre, at fåer kunde lade mig få et par skjæpper rug, a skal nok se og betale dem en gang.« — »Det véd jeg ikke«, siger præsten, »men jeg kan nok lade dig få et par skjæpper ærter.« Det takker han ham for, og så får han at vide, hvad dag han må komme efter dem. Da han nu kom, fulgte præsten med ham op på loftet at måle op, og der bærer han sig da således ad, at han vender bunden af skjæppen i land og siger ligesom forhen karlen: »Vil I med, så sid op!« Ærterne raslede i det samme ned over skjæppen. Så skriftede præsten ham sådan der oppe på loftet, at de kunde høre det ned i stuerne. Men til sidst gav han karlen to skjæpper rug at gå hjem med. Sådan har de gamle fortalt, at det gik til.

Der var en gang et par folk, som skulde vies. Han havde nu lokket pigen et par gange først, det havde krabaten, og da nu præsten skulde til at vie dem, begyndte han sådan: »Der skal tid til at tale og tid til at tie og tid til at tage i favn, men I har Vorherres hellige død og pine taget for tidlig i favn!« Så skulde han rigtig til at skjære af til dem. »Jeg har gjennemsporet den hellige skrift og ikke fundet en bedre tegst til dette brudepar end Samsons ræve, der var sammenbundne ved rumperne, og de adskiltes igjen.«

Han kunde stå og slå i prækestolen og sige: »Jeg tror, Gud døde mig, jeg præker mig ihjel!«

Bønderne var jo ringe kjørende og dårlig ved det i den tid. Når de kom og vilde have hjælp af et og andet, gik de først til avlskarlen, men denne viste dem til præsten. Denne svarede: »Gå til karlen og tal med ham om det.« Ja, de havde været der. Så fulgte han med dem ud og sagde: Du må ved Vorherre hjælpe dem, om du kan, så får vort eget vente til en anden gang.

73. **Svigersönnen.** Pastor *Langballe* i *Snæftrup* var nok noget sikker og lidt begjærlig, men ellers en hæderlig og uplettet mand, og hvem har ikke fejl. Da han blev gammel, lovede herskabet ham, at hvis en af hans dötre kunde få en theologisk kandidat til mand, skulde denne blive betænkt med kaldet. Så fik han *Bagge* til svigersön og sad nogle år i præstegården som pensioneret præst. Der fortælles, at han først fremstillede den ældste af sine tre dötre, og da Bagge ikke vilde bestemme sig, inden han havde set dem alle, måtte dernæst den anden og så den tredje frem. Præsten vilde jo helst have haft den ældste gift, men Bagge tog den yngste. Det skete i 1788, og stuen, hvori dette forhandledes, er der jo endnu.

74. **Kisteandagt.** De havde fået så meget en skrap præst der oppe på *Harboøre*, og han vilde nu om og se til fiskerne og høre til, om de holdt andagt hjemme. Så vilde han jo også formane dem til at gå til kirke. Der kommer han så til en fisker, som havde mange små börn, og han spörger jo, om de holdt bordandagt. Så siger fiskeren nej. Ja, det var da forskrækkeligt; de skulde da holde andagt, når de gik til bords. Jamen de havde intet bord, de havde blot en kiste. Ja det var lige meget, om de holdt så andagt ved kisten? »Ja lidt!« siger han æ fisker. »Nå, hvordan beder du så?« siger præsten. Han siger da: »Krist, velsign vor kist'!« — »Det var rigtig godt«, siger præsten, »hvordan beder du så efter måltidet?« — »A*t*er æ må*l*dti, så hår æ gremme knæ*j*t gjaar spildt en gromme ho*v*en, så blywer ed gjaar mi snak te-*đ*æm: »I fåbandede Saa*t*ens onger, hår I no l*å* ålld Gus gawwer o æ kiist!« Det var dog forskrækkeligt, siger præsten, sådan måtte han ikke sige.

75. En tvegjænger-historie. Pastor *Hald* i *Snæftrup* havde rele en stærk tro, og når han fortalte en historie, så sagde han: »Det er pinede sandt, jeg har min sæl læst det.« Han kunde fortælle de grimmeste historier, og han troede alt det, han læste, derfor var det gjærne hans mundheld: »Jeg har min sæl læst det.« Han troede, at et menneske kunde blive tvegjænger af at opholde sig længe i et værelse, for der kunde danne sig en skikkelse af hans dunster. Folk sagde om ham, at han var så simpelt lært, men det tror a nu er lögn. Nu skal a fortælle en af hans historier. Der var en student hos en gammel præst, og som han nu en dag går nede i haven, sad præsten der og læste i en bog. Så vilde han ikke forstyrre ham og gik tilbage til hans studereværelse, men da sad præsten også der og læste i den samme bog. Så snakker han til ham og siger, at det var et mærkeligt syn, for han havde nu set ham to steder sidde og læse i den selv samme bog. Da siger præsten, at når han nu så det igjen, om han så ikke vilde komme ind og sige ham det. Det lovede studenten, og nogle dage efter ser han ham så sidde igjen to forskjellige steder. Da præsten nu hører det, så tager han lige hans kjæp i hans hånd og gik lige hen imod skikkelsen, der sad og læste. Men da han kom til den, så vendte han strags om og gik ind igjen, og man véd ikke, om han sagde noget til den, der var i det mindste ingen, der kunde høre det, men han så vist på den. Det første han kom så ind, så døde han.

76. Præster i Sejling. Pastor *Kampmann* i *Sejling* var meget stræng i sin tale, især gik han stærkt til felts imod kvindernes moder og pynt. Han fik dem til at komme i kirken blot med deres uldklæder om hovedet. Han var pietistisk anlagt, meget alvorlig og nidkjær i sit embede.

Pastor *Sörensen* i *Sejling* var mest jurist. Han skød folks grise med egen hånd, når de løb på hans mark.

77. Kortspil. Præsten i *Håsum*, *Lavst Ørum*, havde den skik med konfirmanterne, at de var nede at blive hørt på deres julelectie midt i halvhelligdagene. Da de gik fra præsten, havde de kjöbt mjöd og var komne til at spille kort om det. Det fik præsten at vide, og da de så kom til ham efter jul, sagde han: »Det vil jeg ikke høre, det vil jeg ikke høre!« og så pegte han sådan hen på otte af dem. »I har læst i sjette mosebog, det er kort på dansk, og jeg skal skrive sådan for jer, at I ikke skal blive konfirmerede af nogen præst. Jeg skal sende jer til Afrika, til hedningelandene!« Da var han ikke god. Men de mödte alligevel alle sammen til overhøring næste søndag, og så skulde der foræres. Min faders moder siger så til ham i våbenhuset: »De har nok spilt kort, de slemme drenge! Ja, hvad skal vi sige, de unge de kan lære efter de gamle.« Det tav han til, for han var selv slem til at spille kort, og så fik han den törre. Inde i kirken spurgte han en dreng, om en ko kan flyve. »Ja«, svarer drengen, »vi har en sort ko, den sætter halen i vejret, og så flyver den hjem ad.«

Hr. L. Ørum var i Håsum 1788—1824.

78. Uforstandigt. Pastor *Kjær* i *Håsum* kunde bande så blodig på kirkegulvet ved börnene. Ja, det var en hård karl. Han sagde til et barn, der svarte fejl på kirkegulvet: »Du svarer lige så uforstandig, som når du mödte en mand på landevejen ved Grove, og han så spurgte dig om, hvor denne vej gik hen, og du da svarte ham: Klokken er slået tolv!«

79. På kirkegulvet. Pastor *Tjereby* i *Ullits* kunde ikke lide, når de unge ikke vilde komme ud på kirkegulvet. En dag var der en, som ikke vilde komme ud. »Hvorfor kommer du ikke?« siger præsten. Nej, nu havde han tjent kongen i otte år, og så tykte han, at han skulde være fri. »Har du tjent kongen og intet Gud!« råber da præsten.

Han kom under en overhøring til et par fremmede börn, som også stod på kirkegulvet. Pigen var sådan en hjavveristondt, og hende siger han til: »Hvor est du fra, bitte?« — »A er broder til min bitte bro'r Kræsten, dér står henne.« Så går præsten hen til ham: »Hvor est du fra, bitte?« — »A er fåers sön.« Se de to havde ikke været vidt omkring, og præsten skulde ikke blive meget klog af den forklaring.

Han var al tid i forlegenhed for törv om foråret. En gang kom han til Bjærgmanden og vilde låne nogle, men denne undskyldte sig med, at de var våde. »Jaja, våde törv de er skam bedre end törre sten.«

80. Prækenens indhold. I *Ryde* var der en præst, som var temmelig stræng ved overhøring i kirken. Så en dag var der en pige, som skulde til overhøring, og hun kom for silde. Da hun kommer ind i våbenhuset, går kusken fra Rydhave der, hans herskab var i kirke, og han skulde jo passe på at have vognen kjørt frem i rette tid, efter at tjenesten var endt, derfor gik han og lyttede efter. Så hvisker pigen: »Er prækenen ikke begyndt?« — »Jo, den er lige endt«, siger han kusken. »Å, Gud nåde mig! så er a da ulykkelig«, siger hun, »a var ikke til overhøring sidste dag; og nu vil han bestemt spörge mig til, og han spörger al tid til om, hvad prækenen handler om. Å, lille Per! kan ske sig du kunde sige mig, hvad den handlede om.« — »Ja, det kan a sagt«, siger han, »den handlede om, te Fanden red ind i Viborg domkirke på en hornugle.« Nu var hun da meget glad ved det og lister sig så ind i kirken, hvor overhøringen var begyndt. Der træffer det sig også, at præsten spörger hende til, som hun havde tænkt, og så svarer hun jo det, Rydhave kusk havde lært hende, så hun blev da godt til nar ved samme lejlighed.

81. Skoser. Pastor *Sadolin* skosede al tid med skamflikker, når de kom ud på kirkegulvet og skulde overhøres. De unge skulde jo ud at læse for præsten, indtil de var 24 år. Når pigerne var for pæne, kunde han stå og pilke ved dem og sige: »Sikken pæn slöjfe du har der!« og værst var han ved dem, når de ikke var gode til at læse for ham. Når et par var kjærester, lod han dem også høre det. »Nu er du ikke så meget karl«, sagde han for egsempel, »men den gang du var med den der og der, da var du karls.«

Hr. H. Chr. O. Sadolin var i Strandby 1739—1756 og Hr. M. P. Sadolin 1810—1817.

82. Levende eller død. En bondemand kom til den gamle præst i *Nes* og bad ham ret kjönt om at få kastet muld på hans fader næste søndag. »Nej, det befatter jeg mig ikke med«, siger præsten. »Hvad er det, De siger, hr. pastor! tu a vidste ikke andet, end at De var kaldet til at besörge den slags forretninger.« — »Nej«, siger præsten, »det har jeg aldrig fået kaldsbrev på.« — »Da er det endda, hvad det er«, siger manden, »skal a ligefrem til en fremmed præst for at få kastet muld på min fader.« — »Ja, du kan gjøre, som du vil«, siger præsten, »men jeg befatter mig nu en gang ikke med at kaste jord på levende folk.« — »Levende folk!« siger manden, »ja, hvem siger, De skal det?« — »Er din fader da død?« — »Ja, F. knække mig, er han død, det kan De da vel vide, ellers vilde a vel ikke have ham begravet.« — »Ja, det er en anden sag«, siger præsten, »så kan du godt komme med liget på søndag.«

83. En dum præst. Den gamle *Lydder Bovbjærg*, der har boet i Vibesøhus her i Sepstrup, han fortalte, hvordan han havde gjort ved en præst, han tjente som tøndetærsker. Så siger præsten en dag: »Lydder, hvad skal vi gjøre ved det mødding her i gården, der er sådan en steg af det møg, og det er mig så vederstyggeligt?«

— »Det véd a gode råd til«, siger Lydder, »det møg kan vi komme af med til vor nabo.« Ja, da måtte han endelig sörge for at få den steg af gården. Så render han om til deres nabo, han var præsten nærbeliggende, og siger, om han vil rydde præsten det af vejen. Jo, det var han god mand for og var glad ved, at han kunde få det. »Men så skal du også være forpligtet til at rengjøre hans huse hver dag«, og det gik han ind på, og præsten tykte, da Lydder fortalte, hvad redelighed han havde fået gjort, at det var en herlig lanter, han der havde gjort med naboen. En anden dag siger han: »Lydder, hvad er det der oppe? Han var nemlig nærseende, og så var der en hørl af sivvibuske der oppe oven gården. »Det er al Sallinglands ræve, der er ved at ramle der oppe.« — »I Gud bevare mig nådig vel! tör jeg være på gården?« — Jo, den fare skulde Lydder nok stå, og præsten blev ikke gjort klogere på, hvad det var.

84. **Ingen præster i himmelen.** Pastor *Vissing* i *Höjen* havde en gang været i Vejle og kjørte hjem ad. Da han skulde op ad den höje Vejle sønderbanke, mödte han en skomager fra Vejle, der havde været en tur på landet og nu var kommen ned ad bakken. De kjendte hinanden og bød god dag, hvorpå præsten siger: »Hvor kommer De fra?« — »Jeg kommer her oven fra«, siger skomageren. »Hvad bestilte Vorherre da?« sagde præsten. »Han grundede«, svarede skomageren. »Hvad grundede han da på?« spurgte præsten videre. »Han grundede på, hvorledes det kunde være, at endskjönt der dør så mange præster, så kommer der dog ingen til ham.« Da præsten havde fået dette svar, red han sin vej, den skomager var ham vel dygtig til at svare.

Hr. H. Vissing var præst i Höjen 1800—1837.

85. **Et godt svar.** En mand i Hornbæk, *Sören Povlsen*, var bekjendt for sine snarrådige og træffende

svar. En gang skulde han tillige med en anden mand mødes med præsten i *Nedre-Hornbæk* i en fattigsag, da de var i fattigkommissionen. Men så kom de for sildig af sted, og da pastor *From* var en meget myndig mand, turde den anden mand ikke gå først ind i gården, hvor de skulde mødes, og så måtte Sören Povlsen til det. I det de nu triner ind, kommer præsten farende hen imod Sören og råber: »Hvem skal vente?« — »Det skal den, der kommer først, hr. pastor«, svarede Sören Povlsen rolig, og dermed var præsten afvæbnet.

Hr. J. O. S. From var i Hornbæk 1823—1838.

86. **Gode svar.** Per Skrædder i *Durup* kjørte en søndag og plöjede for en husmand, da præsten kom kjørende til *Tøndering* kirke. Så holder han. »Hør, min gode Per Skrædder«, siger han, »det er ikke ret at kjøre om søndagen, du skulde gå i kirke i steden!« — »Ja men fåer kjører jo, hvorfor må a så ikke også kjøre?« — »Det er noget andet«, siger præsten, »jeg kjører i embedsforretninger, men han kjører i den daglige gjerning.« — »Da står der Guds pine og død ikke, at de skal kjøre hen og lære alle folk, men at de skal gå hen og lære alle folk.« Det havde præsten intet at sige til.

En anden dag møder han præsten, ligesom han går ud af kirken. »Han bier temmelig længe, Peder«, siger præsten. »Det kan Guds pine og død godt være.« — »Jaja, lille Per, kunde vi endda sådan mødes i Himmerig.« — »Det var et sandt ord, fåer, at I kunde gå ud, og a kunde gå ind.«

87. **Sjælesörgeren.** Smeden i *Gjærn* holdt ikke søndagen hellig, han smedede den dag lige så vel som de andre dage. Da sagde præsten en gang til ham, at han som hans sjælesörger, vilde lade ham vide, at det ikke var rigtigt at smede om søndagen og meget upassende, når han kom kjørende forbi til sogne. Dertil svarede

smeden: »Ja, er fåer min sjælesörger, så kan a forstå, at a behøver ikke selv at sörge for den.«

88. En klog smed. En smed i *Boes* var med til et bryllup i Ry mølle, og der kommer han til at sidde midt imellem præsten i *Dover* og *Ry*, som begge var med. Da siger han: »Nu sidder a her mellem to præster, men dersom nu Fanden kom og vilde tage mig, kunde De så hytte mig? for så meget kan a sige, at dersom han kom og vilde tage en af jer, da skulde a F. skal tage mig, nok redde jer!

89. Store brød. Der var en præst i *Bræsten*, der hed *Brinchmann*, han var Nordmand og lidt tåbelig imelld, men ellers en god præst. Så en søndag, de havde evangeliet om bespisningen af de 5000 mand, gjorde præsten det sådan, at han fik dem til at græde snart hveren, for han kunde nok præke, den samme præst. Nu vilde han gjøre det lidt bedre igjen, og så siger han: »Græder ikke, mine elskelige, for det må ikke have været brød som vore brød, nej, det var brød som Bjærgelide eller Skovgårds store lader, og man kan lyve fra én dör og til en anden, hvor meget mere så fra Jerusalem og til dette.« Nu fik han tilhørerne til at grinne i steden for at græde, og så vendte han det om igjen, at de atter kom til at græde. Sådan var han så sær i sin prædiken.

Hr. A. J. Brinchmann var i Bræsten 1772—1793.

90. 5000 brød. Da en præst prækede over bespisningen af de 5000 mand, sagde han fejl og prækede om, at Jesus bespiste 5 mand med 5000 brød og nogle småfisk. Så siger en mand så stille nede i kirken: »Det kunde a også have gjort.« Men præsten hørte det nok. Næste år, da han atter stod på stolen og prækede over det samme, var den mand også i kirke. Da huskede præsten at sige rigtig, og så slår han sådan med hånden ned efter manden og siger: »Kunde du have gjort det?« — »Ja, når a fik det, fåer levnede i fjor, så kunde det vel lade sig gjøre.«

91. **De sorte bugser.** En præst stod og prækede over det evangelium om den rige mand og Lazarus. Så stod han nu og skildrede Helvede, at det var så sort, så sort som — — —. Nu kunde han ikke finde på, hvad han vilde sammenligne det med, men i det samme kommer smeden ind ad dören med et par sorte skindbugser på, og det hjalp på præsten: så sort som smedens bugser. Da manden kommer hjem og fortæller konen, hvordan præsten havde sagt, at Helvede var så sort som hans bugser, siger konen: »Da var det endda ilde, at du skulde få de sorte bugser på, fåer.« — »Ja, hvad vidste du, te vi havde det evangelium i dag«, svarer han.

92. **For sent.** Kræn Jonsen fra *Barmer* sendte bud efter præsten, han skulde komme og berette hans kone. Men præsten havde god tid og kom ikke, inden det var for sent. Så kommer manden rendende ud imod præsten og råber: »Ja, no ka han, Dæwlen tier mæ, lek hende m . ., for no ær hon dø!«

93. **Af kjæppen.** Den gamle Kræn Mølgård fra Rætrup var en lang höj karl og en rigtig ondskabsfuld fyr. Han vilde al tid slå folk, når han kom til dem. Så traf han også en dag pastor *Koefoed* fra *Ejsing*, og spörger ham om, hvem han var. Ja, pastor Koefoed. »Ja, enten du er kofod eller studefod, skal du S. støde mig have en pludder af min kjæp.« Så fik han den, og hver rejste til sin side. En gang vilde han kysse en, men bed næsen af ham.

94. **Spejderne.** En dag, som pastor *Sölling* stod og prækede i *Grene* kirke, tittede der et forskrækket ansigt ind ad kirkedören og råbte: »Æ spæder er i *Dal*.« Det forsvandt strags igjen, og nu løb alle folk ud af kirken, så præsten selvfølgelig måtte holde op med at præke. Da han kommer ud, sèr han alle folk bevæbnede

med, hvad de kunde få·fat i, stokke, høtyve og grebe, forfølge de to spejdere, der kom rendende op imod præsten og kastede sig ned for ham med det udråb: »Å, red vort liv, red vort liv!« Præsten svarede, at de strags måtte love at drage bort; og da de havde gjort det, vendte præsten sig om mod hoben og råbte, at de ikke måtte gjøre dem skade, for nu vilde de rejse.

Hr. Chr. Sölling var præst i Grindsted og Heinsvig 1767—1784.

95. En rude ude. Der var en præst i *Ørum*, han havde skikket bud til kirkeværgen, at der var en rude ude ved hans stol i kirken, og den måtte han få sat ind. Men han lod slide, og der kom ingen i. Så næste søndag, han stod på prækestolen, og kirkeværgen var i kirke, så begyndte han sin præken med de ord: »Jeg, præst i Vejrum, Viskum og Ørum må bekjende, at vejret visker mig om ørene.«

96. Banden i kirken. I *Skibet* skulde præsten holde en ligtale over en, der skulde begraves, og så var der en mand, som snakkede höjt og bandede der imellem temmelig stærkt. Han havde sagtens fået vel meget over tørsten. Så måtte degnen hen til kirkeværgen og bede ham om at få personen ud. Han går også hen til ham og siger: »Du skal ud, for du bander jo i kirken.« — »Nej, a bandede ikke.« — »Jo, kraft bryde mig gjorde du så, vil du nu komme.«

97. En opmærksom tilhører. Præsten i *Selde* kom en søndag til *Åsted* for at holde tjeneste, og da var der ikke et menneske i kirke. Han beder da degnen om at gå ned i Møllegården og se efter, om der ingen var. Så sad der en smed fra Nissum, og han var noget svirende, ham syntes degnen dog ikke om at tage med. Da han nu kommer tilbage til præsten og fortæller ham om den beskjænkede mand, siger han: »Jo, *Dybdal*, han skal sandelig her op at høre et Guds ord; når han er gået til kirke, skal han også have noget med sig hjem.«

Nå, så må degnen af sted igjen og får også smeden samlet med sig. Så begynder tjenesten, degnen læser og synger, og så går præsten på stolen; men lige et öjeblik efter falder smeden i sövn og sover trygt hele tiden, til alt var forbi. Da nu degn og præst går af kirken, siger degnen: »Hvad skal vi gjøre ved ham, der sidder?« for smeden sov endnu lige trygt. »Ja, du må sandelig gå hen og kalde på ham, at han kan komme hjem.« Sådan gik det til, at smeden fik et Guds ord med sig hjem.

98. Plump tale. Ovre i *Hjerk* var der en gårdkone, som sendte sin datter til præsten med to små ost. Præsten takkede naturligvis, men ytrede i det samme: »Mon degnen ikke skulde have den ene?« — »Nej, degnen skal have en l . . ., fåer skal have to, for det de er så små.« Nogen tid efter traf præsten pigens moder og sagde: »Hør, min gode kone, hun må sandelig se at opdrage sin datter lidt bedre, det var forfærdeligt, det hun sagde til mig i sidsten. »Jösses, hvad sagde hun da?« — »Hun sagde, at degnen skulde have en l . . ., og jeg skulde have to.« — »Sagde hun sådan! ja, dersom hun skal sige sådan mere, så må fåer også slikke mig i min r . . !« Præsten kunde nu høre, at galt får får galt lam.

99. Kosten om søndagen. Der var en præst i *Klovborg*, som hed *Barfoed*, han boede i Skade præstegård. Han vilde ikke give karlen kost om søndagen, for da skulde han ikke bestille noget, så urimelig var den præst; men ellers hovede han ham godt nok. Karlen hed Anders og var nu ikke så ræd for præsten, så da han mærker, hvordan dette her skal gå til, gav han sig til at tærske en søndag, ligesom præsten var kommen i kirken. Præstegården lå lige ved siden af, og der var fjæle-logulv, så det dundrede dygtig, og præsten kunde ikke undgå at høre det. Han kommer rendende hjem og hører konen ud. Nej, hun havde ingen skyld i det, og de går ud til karlen. »Det kan skam ikke gå an, at Anders står i laden i dag, hvi mon han gjör det?« sagde præsten, og da de nu kommer hen til gabet, siger de: »Hvorfor gjör du det, Anders?« — »For a vilde også nok have føden i dag, og når a intet bestiller, så får a jo ikke føden.« — »Ja, lad nu det være«, sagde præsten, »så skal Anders nok få føden alligevel.« Siden den tid fik han sin kost også om søndagen.

100. Syrachs ord. Der var en præst i *Skjörping*, som var så nöje og ikke godt kunde unde hans folk det, de kunde spise. Han sagde til dem en dag: »Hør, lille folk, spis mådelig, så sover I sødelig, sådan sagde den vise Syrach.« Så rejste forkarlen sig og sagde: »Syrach, han kan F. tage mig læk min m.., for han gik ikke med høleen i formiddags!« Den karl hed Jens Kristian Kok, og a har kjendt ham.

101. En kløgtig dreng. En præst var så gjerrig, at han ikke kunde nænne at give hans folk det, de kunde æde. Samme præst havde den sædvane at gå op i kirken og gjemme hans penge der, for han var ræd, at folk skulde tage dem fra ham. Når han så var der oppe at se dem efter, lagde han sig gjærne på knæ og bad om hans synders forladelse, for han vilde nu forestille at være en gudfrygtig mand. En aften lister hans tjenestedreng sig bag efter ham, og da han nu igjen beder om forladelse, siger drengen helt höjt: »Ingen forladelse!« Derover bliver præsten så forskrækket, at han går hjem og får sine folk kaldt op midt om natten og dækker bord for dem, og de måtte endelig spise det, de kunde. De undrede sig over det, men drengen gottede sig.

102. Vin og brød. Forhen gik det sådan til i *Rödding*, som alle andre steder, at de skulde til alters to gange om året, ellers kom de i gabestokken på Spötrup. Så var Mads Mand også bleven tegnet til alters, der var 150 mennesker til alters den dag. Nu var det degnen hans skik, at han bar vin og brød op i kirken, når de ringede anden gang, det vidste Mads Mand også. Så gik degnen hjem og ventede, til præsten kom, og fulgtes med ham op til kirken. Da går Mads Mand op i kirken imens, og der drikker han de her fire flasker vin og åd brødet, og den gang han rejser nu af kirken med det, kommer han imod præsten og degnen ved kirkestetten. »Hvordan er det, skal Mads ikke op og have vin og brød i dag?« siger præsten. Mads svarer: »Tak, f*å*er, a hår fåt mi å*t*.«[1]) Det kunde de se, da de kom ad kirken. Degnen måtte til at hente mere, for de kunde ikke nære dem med det, Mads havde fået. Han behøvede da ikke at komme i gabestokken af mangel på vin og brød.

103. Dovenskab. Det var sådan en fattig arbejdsmand, denne her *Mads Mand*, og noget doven var han. Nu var der jo et fattigråd, og han fik lidt hjælp. Men præsten vilde have ham til at bestille noget, og da han så hørte, at der var kommet en præst til *Jegind*, der vilde have hele hans mark omgrobet, så skrev han et brev og sender Mads af sted med det og anbefaler ham til præsten som sådan en forfærdelig dygtig grobkaster. Han blev også antagen, men den gang han havde været i Jegind i otte dage, så sender Jegind præst ham hjem igjen til Rödding præst med et brev, og der stod:

»Her sender jeg dig, din Sallingbomand,
ved ham jeg tabte mer, end jeg vand,
gjærne vild' han æde, men nødig vild' han svede,
når solen skint' hed,
så gjord' han e*t* andt end rögt' tobak og sked.«

104. En fejltagelse. En præst var så slem til at gå ude i stalden og se efter, hvordan rögteren gik og rögtede. Det var denne kjed af, og så en aften, da præsten kom igjen, løb han hen og fattede en kjæp og gav sig til at prygle løs på ham. »Vil du ud af stalden, dit stykke stud!« siger han, »du skal ikke narre mig, som du för har gjort.« — »Nej, nej, det er mig, Hans!« sagde præsten og klagede sig ynkelig. »Nå, er det jer, fåer, a troede, det var Nis.« Men præsten kom ikke tiere ud til Hans på den forretning.

---

[1]) *åt* ɔ: det, han kunde æde.

105. En sagtmodig behandling. *Morten Pedersen* var i *Roslev* præstegård som arbejdsmand, men ellers var han bosiddende i Gamstrup. Så en aften, han vilde gå hjem, møder præsten ham i porten, det var nu ellers provst *Stjærnholm*, og Morten lettede ganske lidt ved huen og lod, som han vilde hilse. Da provsten så, at han tog så lettelig ved den, anede han uråd og gik nærmere, klappede dygtig ned på luen og sagde: »Lad sidde på hovedet, min gode mand!« Men så gik æggene i gras, og blommerne flød ned om kinderne af Morten.

En anden gang kom provsten forbi ladedören, hvor hans karle sad inde i en gemytlig passiar og spillede om en flaske brændevin, som de havde fået hentet. Da provsten kom til dören, blev de usædvanlig stille, hvorfor han ytrede: »Jeg synes, det blev så stille.« — »Ja«, sagde en af karlene, »vi blev en for mange.« — »Så er det så mænd vel mig«, sagde provsten, og så gik han.

Provsten havde en lille mølle, der lå norden og vesten for præstegården i en toft, der endnu kaldes Mølletoften, og den malede de deres korn på. Så havde de en aften malet en tønde rug i to poser, fire skjæpper i hver, men det blev for sildig, så de fik dem ikke hjem. Da de om morgenen vilde hente dem, var den ene sæk borte, og så går de jo ind og fortæller provsten det. Han tager uden videre sin kjæp i hånden og går over til Gamstrup til Morten Pedersen, som var berygtet for at ville rapse lidt. Da han kommer ind, var de netop ved at lægge dej. Provsten tager da ordet: »Nå, jeg ser, at I er ved at dejne mit mel, må jeg få min pose tilbage?« — »Åjo, den kan fåer godt få«, svarer de, og han fik den og gik, og så er den historie ikke mere.

106. **Et fundet barn.** I *Öster-Lindet* var der en præst, som hed *Dochedahl*, og hans kone fødte et barn i dølgsmål, skjönt hun var gift, for hendes mand måtte ikke vide det, og det kom naturligvis af, at han ikke var fader til det, ellers havde hun jo ikke sat det ud. Da det var født, overgav hun det til min bedstemoder og en anden kone, og de bragte det hen til en mand, som boede oven for Fruens kjær. Der satte de det uden for hans dör, og om han vidste af det, vides ikke, men kort og godt, barnet blev taget ind, döbt og kaldet Johannes Finddal og kom siden til at bo lige på den anden side af dalen, indtil han døde som gammel mand for mange år siden. Pastor Dochedahl havde en datter, som senere blev gift med en pastor *Møhl* og kjendtes ved Joh. Finddals börn som faster.

Hr. K. E. Dochedahl var i Öster-Lindet 1783—1801 og hr. St. Møhl 1801—1819

107. **Når hun nøs.** Præstekonen madam *Blich* i *Ulbjærg* var så tyk, og så var hun snøvl. Når hun nyste, og det var hun slem til, så sagde hendes mand somme tider: »Bardusia!« — »Fy ham an, Lavrids«, sagde hun så, »han kan tro, det·lader ilde af sådan en mand at mære så flov i hans tale.« Men var han i godt humør, sagde han: »Velbekoms dig, mo'r!« og dertil föjede hun: »Tak, fa'r, Gud bemare dig, sådan skulde du alle tider mære.«

108. **Den afhuggede finger.** En præstekone var så fin på det, te hun kunde ikke svøbe eller gjøre hendes eget barn rent. Men så ved uheld havde hun en gang taget barnet op og ikke tænkt på at være

forsigtig nok, så hun fik en skiden finger. Så kunde hun ikke lide at have den, da den var så hjasket, og vilde have den hugget af. Men da hun nu skulde til at have det gjort, kunde hun ikke tåle at se på det, for det vilde jo give et slemt svirp; men så fandt kusken på råd. Han borede et hul gjennem dören, og så skulde hun putte fingeren der ud igjennem, så vilde han stå ved den anden side og hugge den af. Men i steden for økse tog han en pilevol og gav hende med den et snært skrald lige over fingeren. Hun snap fingeren til sig i en fart og jog den i munden, og siden den tid var der ikke noget i vejen for hende med at gjøre hendes börn rene.

109. Præstefrue og bønder. Da man en gang spurgte en præstefrue ud om et gilde, hun havde overværet på Bornholm, svarede hun: »Å, der var det höjst kjedeligt, der var i hele forsamlingen kun fem, segs mennesker, men derimod så mange be*n*der, så mange be*n*der (bønder).«

En anden frue klagede over aldrig at have set en bonde, men derimod hørt en del tale om dem, og da hun gjærne vilde se en sådan, fik hendes tjenerskab fat i en gammel stymper og bragte ham ind til hende. Da hun havde set på ham en stund, sagde hun til tjeneren: »Å, han ligner dog meget et menneske, træk ham ud i stalden og giv ham lidt hø.«

110. Magen. Jens Iversen, der ejede den gård, som ligger op til *Villerslev* kirkegård, var en gang ved at kjøre flyttegods for deres præst, og det var en dag, det var meget slemt føre. Så havde han et par meget store træsko på, og de var godt behængte med snavs. Lige da han nu lukker den fine stue op ind til præstekonen og skal have nogen kaffe, sætter han først den ene fod frem. Hun udbryder da: »Min Gud, nu har jeg aldrig set magen!« — »Da kan hun mændt her se måågen«, og så trækker han den anden fod ind til den.

111. Tilovers. Man har til et mundheld, når et arbejde bliver en for svært at udføre, eller når noget vogser en over hovedet: De blöw ham risså ræjn te öwes som »Al eneste Gud« blöw æ præjst. Oprindelsen hertil er således: I ældre tider skulde præsten al tid begynde tonen til den første salme, der skulde synges i kirken, og det var i regelen »Aleneste Gud«. Men så var der en præst, som gik aldeles fast i den tone.

112. På først igjen. »Vi kommer til at begynde på først igjen ligesom *Skader* degn«, er et mundheld, der stammer fra en degn *Madsen*, som var meget drikfældig. Han kunde ikke sige f, og så en dag, han var fuld under tjenesten og skulde læse i korsdören, gik det sådan, da han havde læst fejl: »Du er Panden pine mæ puld, Madsen, du kommer til at begynde på først igjen.«

113. »Fordærvet«. I *Ådum* kirke sang de efter Kingos salmebog, og så skulde degnen da en gang som så tit synge den salme: Af Adams fald er plat fordærvet; men der er det så uheldigt for degnen, at hans börn havde haft fat i salmebogen og revet netop det blad af, som den salme stod på. Nederst på det foregående blad stod begyndelsen: Af Adams fald er plat, og det sang nu degnen uden at mærke, at bladet var borte; men da han skal se op på næste blad, mærker han jo, det er galt, og bliver ved med: »plat plat plat.« Præsten tænker, at han kan ikke så hurtig finde salmen, og hvisker: »fordærvet, fordærvet«, over til ham; men dette misforstår degnen. Han tror, det er præstens mening, at bladet er fordærvet, og siger så: »Det er min sæl værre, det er rent henne!«

114. Kokken på alteret. Når degnen i *Mjesing* skulde ringe til gudstjeneste om søndagen, havde han den skik at spise sin frokost i vamelset imellem første og anden ringen, for der var jo et ophold. Det kjendte hönsene i den gård, der ligger ved kirken, for han smed gjærne lidt krummer til dem, og så indfandt de sig hver søndag. Men en dag kommer præsten over ham midt i måltidet, og han vil da skynde sig at jage hönsene ud, men de vil ikke sådan som han, og derfor tager han hans hat og slår ind imellem dem. Da er han så uheldig at ramme kokken, sådan at den dåner, men han samler den jo op og putter den ind i lommen under hans lange kjole. Så går han nu ind i kirken, og tjenesten begynder; men da præsten er kommen på stolen, sætter han sig til at sove. Da vågner kokken og kryber ud af lommen, kommer op på alteret og giver sig til at gale. Da vågner degnen, for han véd ikke bedre, end at det er præsten, der messer, og i sin befippelse synger han: »Amen!«

115. **Kokken på diget.** Degnen i *Le* var slem til både at spille og drikke, og når han var kommen i et godt lag løverdag aften, var han ikke fri for at sove i kirken under gudstjenesten. Så finder han på en dag, da han var slemt overvåget, at gå ud på kirkegården under prækenen for at jage sövnen væk. Men som han nu har sat sig på en grav, falder han der i sövn. Lidt efter hopper Sören Bødkers kok op på kirkegårdsdiget og giver sig til at gale af fuld hals. Degnen vågner op, og så sövndrukken som han er, springer han op og synger: »Og med din ånd!« for han troede jo, han var i kirken, og det var præsten, der messede.

116. **Amen.** I *Haverslev* kirke sov degnen under prækenen og vågnede ikke, da præsten gik af stolen. Han går da hen, lægger sin hånd på hans skulder og kalder sagte på ham. Degnen springer op og synger höjt: »Amen!«

117. **Böww!** En gammel degn i *Tværsted* var meget drikfældig, og en gang var han kommen fuld til

kirke. Det gik nu ikke så meget godt med sangen og tjenesten i det hele, og lige för prækenen fik præsten ham da ud og lukkede dören for ham. Men han fik fat i en stige, satte den op til det vindue, der var lige ud for prækestolen, og som stod åbent, da det var i sommertiden. Der rækkede han hovedet ind imod præsten og sagde: »Böww!« Så var han ikke skilt ved ham alligevel.

118. **En karl til at præke.** En gammel degn i *Bjærgby, Riber* hed han, var studeret, og det var en karl til at præke, kan I tro, ja, han prækede sådan for de gamle kjællinger, at de sad og slog deres lufvanter sammen, og mændene slog sig for deres bryst, så skråen strittede ud af deres mund. Jo, han var en karl. Men præsten kunde han ikke forliges med, og han vilde ikke kjøre med ham til Mygdal kirke, men da han havde en stor degnegård, så kjørte de hver med sin befordring, og så kunde det nok hænde, at degnen vilde kjøre om ved præsten på vejen.

119. **En myndig provst.** Der var for nogle år siden en mægtig amtsprovst i *Vestervig* i Ty, han havde for skik hvert år, når degnene indsamlede deres mælk og lavede ost, at forlange en fed ost af hver degn til sin egen husholdning, og når så degnene mødte med denne foræring til ham, blev de gjærne vist ind i folkestuen og fik en lille nydelse for deres ulejlighed. Men så traf det en gang, at en meget fattig degn, der havde en stor börneflok at forsörge og ikke godt kunde undvære den ost, han blev borte og beholdt den selv. Dette undgik ikke provstens opmærksomhed, og da han nogen tid efter indfandt sig på visitats hos præsten i *Søndbjærg* på Tyholm, forlangte han oplysning af denne om degnens dygtighed som kirkesanger. »Det er nok dårligt med denne mand, han synger nok ikke sådan, at De kan være tjent med ham i kirken.« Præsten mente jo nok, at det kunde gå, men tilstod, at han ganske vist

ikke var af de bedste til det. »Ja, nu er det bedst«, siger provsten, »at nabodegnen, den gamle *Agerholm*, forretter tjenesten i begge kirker, og han kan så derfor oppebære offeret i begge sogne.« Det var jo et slemt skår i den stakkels degns indtægter at miste höjtidsofferet, men da det havde gået således et år, hittede han på det gode råd at lade lave en ost dobbelt så god og dobbelt så stor som den sædvanlige, og da han med denne mödte i provstegården, blev han atter indsat i sin gamle værdighed som kirkesanger.

Et andet træk af samme provst forefaldt på Mors, hvor han visiterede i *Öster-Assels* skole, der havde en gammel svag lærer, som ikke var rigtig hjemme i sine sager. Ved overhøringen fandt provsten, at börnene læste dårligt, og udbrød: »Det gik meget dårligt, må vi høre, hvordan degnen læser?« Denne stod rystende og skjælvende og begyndte nu at læse; men for angst kunde han ikke rigtig føre det frem. Da slog provsten næsen i vejret, det var al tid hans manér, og sagde: »Hum! ja når degnen ikke kan læse bedre, hvordan skulde så börnene komme til at lære det!«

Samme provst fandt dog sin overmand. Det traf sig, at kongen besögte Ty, og på denne rejse vilde han også gjæste Vestervig og Agger. Provsten havde da gjort sine forberedelser til at modtage kongen i provstegården, men i steden for svingede denne forbi og kjørte først ud til Agger. Provsten håvde nemlig klaget over, at kirken i Agger var så bröstfældig, at han ikke længere turde præke i den. Dette vilde kongen nu have undersögt med egne öjne. Provsten måtte da skynde sig med at komme til vogns og sögte nu at komme der ud, inden kongen med sit følge kom til kirken, for at kunne modtage ham der. Så vilde han skyde gjenvej imellem Tåbøl og Agger, da vejen der svinger i en bue, og han nok kunde kjøre lige frem. Men der væltede vognen, og han forslog sig noget, så det tog tid, inden han nåede til Agger. Da han kom til kirken, havde kongen allerede været der inde og undersögt dens tilstand, og så møder han ham i kirkedören. »Nu har jeg undersögt kirken og finder intet at udsætte. Jeg befaler dig at præke her fra i dag af!« Nogen tid efter blev provsten syg, og man vil påstå, at det var kongens unåde, der blev en pind til hans ligkiste.

Hr. P. Chr. Bendix var i Vestervig 1799—1831.

120. Den fulde degn. Præsten i *Håsum*, der hed *Ørum*, og så degnen de var søskende. En dag gik degnen af kirken, da præsten kom på stolen, og så gik han hen til kroen, og der blev han fuld og kom i en seng. Da præsten så var færdig med prækenen, siger han: »Hvor blev degnen af?« Ja, det var der jo ingen, der svarte til, og så begyndte han selv at synge og gjorde ende på tjenesten.

121. »Du« til præsten. En præst og en degn i *Håsum* var blevne uklar. Degnen vilde gjærne have en stor dram somme tider, og det kunde ikke så lige passe for ham, hvad han tog sig for. Så skjælder præsten ham en dag ud i kirken. Degnen bliver nu noget vred, og sagde »du« til ham. Det vilde han ikke undse sig ved, sagde han. Præsten foreholdt ham det urigtige heri, men han svarede: »Jeg siger du til min frelser, så kan jeg vel og sige du til dig, *Niels Mulvad*!« Det kunde han så ingen fortræd komme i for.

122. Tvetydigt. Der var i et sogn en degn, som hed *Hvas*, og en præst, som hed *Kamp*, de kunde ikke ret forliges. Så var det en dag, degnen skulde iføre præsten messeklæderne, og da sagde han: »Stå, Kamp, imens a lægger det hellige skaberak på dig.«

En kamp er navnet for et gammelt helmis.

Hr. O. G. Kamp var i Skjoldborg-Kallerup 1728—1749.

123. En slem strid. En pastor *Sörensen* fra *Middelfart*-egnen var kommen i strid med sin degn. Imens denne ved altergangen hængte ornatet på ham, stak han ham med en knappenål og sagde: »Stå stille, din skalk, mens jeg hænger skaberakket på dig!« For smærte og harme vendte præsten sig om og gav degnen en lussing, så han fo'r tilbage. Nu gav præsten ansögning ind om afsked og fik den med pension, og bag efter gav han klage ind over degnen, og så fik han sin afsked, men uden pension. Se, det var en klog adfærd af præsten. Siden kom samme præst til at bo i nærheden af Kolding og til sidst i Höjen ved Vejle, hvor han indlejede sig hos nogle husfolk, da han var enkemand. Der havde han det kun dårligt, og da han blev en grumme gammel mand, tvang de ham til at indsætte dem som hans livsarvinger.

124. Det er lögn. Der var en gang en pastor *Christensen* i *Tim*, som var en født Nordmand, og om hvem der er mange fortællinger. På samme tid var der i sognet en degn, som hed *Dalgård*, en af de gamle halvstuderede degne, og han var stivere i bibelen end præsten. Nu var det dennes skik at kapitelfæste sin præken, men somme tider kunde han ikke ret huske, hvor det anførte skriftsted stod, og så gav han det et navn og lod det løbe med, for han tænkte ved sig selv at det var der vel ingen andre, der kjendte så nöje. Menigheden var det nu ikke at forlange af; men Dalgård lagde strags mærke til fejlen, og så kunde det hænde, at der forefaldt følgende optrin, når præsten kapitelfæstede galt. »De æ löwn!« siger degnen höjt, og dertil svarer præsten: »Hold mund, Dalgård!« Lidt efter, når præstens hukommelse atter slog fejl, ytrede degnen igjen höjt: »Atter en Helvedes löwn! hvortil præsten svarede: »Jeg siger, hold mund, Dalgård!« Sådant kunde gjentages flere gange i en prædiken.

Hr. L. Christensen var i Tim 1802—1822.

125. Et godt svar. Det var i slutningen af forrige århundrede, der i *Brørup* var en degn, som hed *Peder Bang* og var en af de studerede degne. Han skal have været et mærkeligt menneske, og der fortælles, at han hver eneste aften, sommer og vinter, til et vist klokkeslæt gik fra *Tuesbøl*, hvor han boede, og hen til kirken og holdt sin bön, det var endda et godt stykke vej. Ved siden deraf skal han have været en meget vittig og morsom mand. En kvinde, som havde fået et uægte barn, skulde stå offentlig skrifte, og det var en almindelig tro, at præsten i Brørup var fader til barnet. Det var nu i *Lindknud*, hun skulde stå skrifte, og degnen kjørte med præsten til kirken. Så om morgenen listede han sig til at se, at præsten vilde tage til tegst Bileams ord til asenet: Havde jeg et sværd i min hånd, så vilde jeg dræbe dig. Han passer nu på at få kvinden i tale, inden de kommer i kirken, og siger til hende, at når præsten nu havde fremsagt denne her tegstes ord, så skulde hun på stedet svare: Ak, herre, spar mit liv for den frugts skyld, det har båret dig. Det gjorde hun, og hele menigheden tog jo til at fnise, og præsten gik i stå i sin tale.

126. En af de gamle studerede. Lærer *Bigum* i *Svingelbjærg* var en gammel theologisk student. Han sagde tit til sin kone: »Ma Gywteknyw, Ma Bæjler, du hå stållen mæ.« Hun havde nemlig i sin tid bejlet og var bleven frugtsommelig ved ham. Han sagde også om hende: »Gud fri mig fra at komme i Himmerig, når Maren også skal komme der.« Han blev meget forfalden til sidst, og en gang han kom fuld hjem, satte han en flaske på bordet, men den tog hun og smed ned på gulvet, så den gik i stykker. Han snappede nu en kjole eller et skjört, smed det ned oven på og trampede og masede det sammen, så det hele blev en uformelig dynge.

Han kunde slet ikke komme ud af det med pastor *Balle*. Da denne en dag kom i skolen og på en seng, som stod der inde, så et storige langt ris, udbryder han: »Hvad, hvad er det?« — »Det er et straffeinstrument, Deres velærværdighed, og ligger det Dem i vejen, så lægger vi det her ned.« Dermed smed han det ind under sengen. Da der blev sag anlagt mod Bigum, erklærede præsten i forhøret, at der næsten hver gang han kom til skolen på besøg stod en flaske brændevin på et bord i skolestuen. Det gjorde Bigum til lögn, da det enten blev til en ölflaske eller en kardus tobak, og præsten måtte tage sine ord i sig igjen. Han var suspenderet i tre år og blev så entlediget, men ikke afsat, da der manglede fuldgyldige beviser. I den tid sagde han til dem, han talte med: »Jeg går imellem tre slags folk: venner, fjender og farisæere; hvad slags folk er du nu af?«

127. **Uheldigt frieri.** Den gamle skolelærer *Reibsner* i *Ramsing* var en dejlig lærer, men han var også en gammel student. En gang var han ude at bejle, men det gik skidt, for både var han enöjet og tunghør og fattig. En del i sognet fik ham sat op på, at han skulde gå hen og fri til en rig enkekone på Ramsinggård. De fik ham så udrustet med klædningsstykker, og han kommer der hen og beder god-dag og skal til at bære hans tale op. »Jeg haver i sinde at bejle til hende, mo'r.« — »Har han ikke i sinde at slikke mig i min r..?« Han hørte ikke rigtig, hvad hun sagde, men kunde nok mærke, det var ikke gunstigt. »Jeg er bange, der er noget i vejen, mo'r«, sagde han så og gik tilbage med den besked.

128. **En degnelus.** Der var en gammel degn i *Gjellerup*, som hed *Lund*, han kunde, når en ofrede ham en af de gamle lybskere eller søslinger, som almindelig kaldtes degnelus, blive så gal, at han tog skillingen og

smed den ned i hovedet på den ofrende med de ord: »A skal Fanden ta' mig lære dig, din mær (eller: din knægt)! kunde du vel slæbe den her op?«

129. En overraskelse. En søndag, da gamle Lund i Gjellerup stod i kirken og læste bönnen i korsdören efter prækenen, kommer han til at kaste öjet ned i kirken, ligesom han skal til at sige amen, og får der öje på provst *Hübertz* fra *Ikast*, som den dag var i kirke, uden at Lund forhen havde vidst det. Derover bliver han så fornummen, at han i stedet for amen siger helt höjt: »Hvad Fanden! tu der er provsten!« Dermed var tjenesten til ende, og folk gik af kirke med det.

H. P. Hübertz var præst i Ikast 1824—1834.

130. En tvegjænger. En degn i *Yding*, der hed *Bolding*, forbød strængt sine folk at snakke til ham, inden han snakkede først, når han kom hjem et sted fra. Sagen var, at han var en tvegjænger, og når han så viste sig og ikke snakkede, var det blot hans skikkelse. Maaske han troede, at han skulde snart dø, eller der skulde ske en ulykke, når nogen talte til den skikkelse. De kunde se ham gå i hans have og endda være henne et helt andet sted.

131. Brændevin i öllet. En gammel bondemand i *Kirkebjærg*, Give sogn, der hed *Niels Pedersen*, han holdt skole i mange år, også for mig. En endestue i en mands hus var lejet til skolestue, og så var der to borde og en åben kakkelovn af mursten, så der blev lagt i den inde i skolestuen. For resten var han en agtet mand og lægsmand, men noget drikfældig. Han var ellers god nok, undtagen somme tider om mandagen. Han var gjærne fuld om søndagen, og når han fik brændevin i hans öl om mandagen, kunde han blive så salig, at han satte sig om imellem pigerne og kunde der falde i søvn. Så listede vi os ud, en efter anden, og legte en tid. Når han kom om morgenen, satte han hans ölflaske og meldmader i et klæde på et gammelt skatol, og for nu at få at vide, hvordan sindet stod om mandagen, listede vi os til at lugte til flasken. Var der da kun öl, blev han ikke god den dag, men var der brændevin i, så blev han god, det vidste vi lige så godt. Det var dog kun om mandagen, han var sådan.

132. Ov-Sören. Der var en skoleholder i *Ejer* en gang, de kaldte *Ov-Sören*, for det han havde al tid det mundheld at sige ov. Sådan sagde han til börnene: »A skal ov lære jer!« Så var det en gang, de havde fået et læs brændsel til skolen, at han gik ud og skar sig en kjæp af det, og nu skulde de da have lystig inde i skolen. Men så var der en knægt, der hed Rask Andersen, en stor stærk knægt, han er nu en gammel mand i Ejer, og han sagde: »Ja, den kan du prøve at bruge, så skal a tage den hjem og vise min fader den, for den er meget for stor at slå i.« Sören gik da hen og skrabte barken af, og nu mente han, den var ikke for tyk, nu kunde knægten nok tåle den. »Jamen du må ikke slå i en hvid kjæp«, sagde Rask. Så sidder han og lyder lidt på det, og så giver han sig til at skjære den lige så små og smider stumperne ud, så fik de ingen prygl den dag i skolen.

Den skoleholder gik om ved bønderne og fik kosten; og da var der ingen skole i Bjödstrup, sådan som nu.

133. Skoleholderens farvel. I provst Eilers provsti var biskop *Tage Müller* en gang på visitats. Så kom han også i skolen hos *Per Jepsen*, en af de rigtig gamle skoleholdere, der skulde høre börnene over i tredje afdelings første paragraf i første kapitel i Balles lærebog. Så begynder han nok så rask: »Hvad er en ånd?« Men börnene svarede ikke andet end: hæhæ — det plejer at være svaret, når man ingen ting kan sige. »Nå, hvad er en ånd?« Nej, de kan ikke, og så skal han selv. »Det er en pusten-vejr.« Provsten sidder på en bænk der bag ved, og så tager han ordet og siger: »Mener han en ronvædder, Per Jepsen?« — »Nej, a mener mi sæl sådan en vejr, der flyver med hø og korn.« Den overhøring blev ikke længere, og bispen bad provsten tage fat, som han og gjorde; men det gik dårlig, for börnene kunde ingen ting. Bag efter skulde de have gymnastik, og det gik lige så usselt som alt det andet. Bispen blev gnaven og siger: »Det kunde han dog have lært dem, for han har jo været soldat.« Men Per Jepsen var også bleven gnaven og siger så: »Det kan være det samme med det hele, a kan tjene lige så meget ved en bonde. Farvel!« Dermed gik han og lod nu bisp og provst gjøre ved skolen, hvad de vilde.

134. **Et pænt vers.** *Lånng-Ajs* (Lange-Anders) var somme tider skolemester og holdt skole for nogle småbörn her i sognet (Villerslev). I steden for aftensang læste han følgende vers for dem:

»Byggen i sin røde rad,
havren i sin grönne tröj',
rugen i sin fulde mo,
nu må I begynd' å go.«

Hans kone hed Kjænn Tiister (Kirsten Mathiasdatter), og hun var en lille kort en. Deres seng var sådan indrettet, og i den krog, herved fremkom, stod hendes rok.

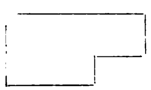

135. **Degn og dreng.** Der var en skolelærer på *Holmslands klit*, det var sådan en af de hjemmegjorte, og da der så en dag var en fremmed mand i skolen for at høre på undervisningen, spörger læreren börnene om, hvem der har reformeret kristendommen. »Det har paven!« siger en dreng. »Det er lögn, du siger!« — »Det er min sjæl sandt«, siger drengen. »Det er D. . . . . t. mig lögn, din grimme dreng!« Så bliver drengen gal og sparker degnen op på skinnebenet, så der var hul i otte dage efter.

Jeg har selv set de næsten fuldvogsne konfirmanter fra Klitten komme vadende over fjorden, både drenge og piger, og derfra gå op til præstegården på Holmsland. Konfirmationen udsattes længe for den lange og besværlige vejs skyld. Sådanne skolebörn kunde det være vanskeligt nok for en hjemmegjort lærer at have med at gjøre. *E. T. K.*

136. I paradisets have. Der skulde være bispevisitats i *Kolind*, hvor *Helt* var skolemester. Han var nu så bange for bisper som hunde for katte, og i sin nød gik han ned til Holm i Ebdrup og bad ham gå et stykke af Balles lærebog igjennem med ham til visitatsen. Det gjorde han, og Holm gav næste dag provsten underretning om, hvad han havde gjennemgået med Helt. Provsten noterede det i sin bog, og da bispen nu kom til stede, siger provsten: »Så skulde vi vel høre lidt af börnenes kristendomskundskab.« — »Ja, det var jo rart nok«, siger bispen. »Så kunde vi vel høre noget om den og den paragraf (det var netop den, Holm havde gjennemgået)». — »Ja så mænd.« Det gik nu ret godt. Men bibelhistorien havde Helt glemt at tage sådanne forholdsregler med, og han havde selv bestemt, at han vilde tale om paradisets have. Det kunde bispen jo ikke vide, og så sagde han: »De kunde vel tale med börnene om Jesu fødsel i Bethlehem.« — »Jo, Deres höjærværdighed« (med et dybt buk). Helt vender sig til börnene: »Gud havde plantet.« . . . . De fortsætter: »en dejlig have udi östen.« Bispen: »Ja-men jeg sagde jo, at De skulde tale om Jesu födsel.« — »Jo, Deres höjærværdighed (med et meget dybt buk). Til börnene: »I denne have« . . . . Börnene: »fandtes mange dejlige træer.« Bispen (noget utålmodig): »Ja-men jeg sagde jo, at De skulde tale om Jesu födsel i Bethlehem.« Helt: »Jo, Deres höjærværdighed« (med et særdeles dybt buk). Til börnene: »Og midt i haven stod« . . . . De fortsætter: »livets træ o. s. v.« Så stödte provsten til biskoppen: »Håhåhå, Deres höjærværdighed, De får ham min tro aldrig ud af paradiset, når han først er kommen der ind.«

137. En god forklaring. I *Boslund* ved Æbeltoft havde de en skolemester, der hed *Guldbæk*, en stor tyk mand. Så var provst *Kampmann* der ovre at holde examen, og Guldbæk skulde da til at tale med börnene om Adams og Evas skabelse. De svarede nu rigtig nok på det første spörgsmål, at Adam og Eva dannedes af jord. Men så vilde Guldbæk have besked om, hvoraf man kunde vide det. Det var der imidlertid ingen, som kunde forklare, og så måtte han selv til det; men det blev nu som ved en lignelse. »Ser I nu, börn, når jeg tager et fad rent vand og vasker mine hænder i det, bliver vandet sort. Jeg kaster det da bort og tager rent vand igjen og vasker hænderne, men vandet bliver atter sort. Sådan gjör jeg hver eneste dag, vandet bliver stadig sort, og I kan jo nok forstå, at det er jorden, der skylles af, altså er mennesket skabt af jord.« Nu havde provsten fået nok, og det blev den sidste examen, Guldbæk holdt.

138. En kløgtig degn. De havde en degn i *Tved*, som hed *Jens Kolling*, og han var ikke af de mest kløgtige. Hans forældre havde også, da han skulde dimitteres, sendt en fed stud til seminarieforstanderen, og den brølte efter sigende så godt, at Kolling fik »Ej uduelig.« Kort efter fik han embedet i Tved, det skulde der jo ikke videre forstand til. Biskoppen kom en gang på visitats og bad ham katekisere med börnene over den paragraf i Balles lærebog, der handler om Guds godhed. Så begyndte han sådan, i det han henvendte sig til den øverste dreng: »Gud er god, Peter.« Denne svarede: »Gud er god, Kolling.« — »Det vil sige, Peter.« — »Det vil sige, Kolling.« — »Han vil al tid sine skabningers vel, Peter.« — »Han vil al tid sine skabningers vel, Kolling.« Nu afbrød biskoppen overhøringen med de ord: »Sig mig en gang, min gode mand, hvem har kaldet ham til dette embede?« — »Det har så mænd Deres höjærværdighed«, svarede Kolling med et dybt buk. »I, så forlad Gud mig min slemme synd, han må naturligvis holde sig en stedfortræder fra i dag af.«

139. I korsdören. Degnen *Pedersen* i *Albøge* skulde en søndag læse korsbönnen som sædvanlig, men han gik i stå i det og havde ikke været så forsigtig at tage salmebogen med. Han så forgjæves hen til præsten og til to seminarister, der var til stede for at skulle hjælpe med sangen, men da der nu ingen hjælp var at få, gik han rent fra koncepterne og sagde: »Menneskekjærlighed, fædrelandskjærlighed, evig salighed. Amen!«

140. En dyr kone. Tang på Nörre-Vosborg gjorde löjer med degnen i *Gjörding*, *Stensgård*, og sagde tit til ham, at han kunde sagtens få det til at slå til. Det var nu i Tangs ungkarledage. »De har et godt kald«, sagde han, »og De kan leve som blommen i et æg.« — »Ja, De kan sagtens snakke«, sagde Stensgård, »De har hverken kone eller börn at sörge for.« — »Ja«, svarer Tang, »når jeg får en kone, så tænker jeg vel, hun kan tjene sin føde.« — »Jo på lag, a forsikrer Dem, a holder ikke min kone for ti daler i året. Så kommer der en kniplingskræmmer, og så skal hun til store-mandags marked i Holstebro, og immer skal der penge til.«

141. Også en hævn. En degn i *Grönbæk*, *Halkjær* hed han, og herremanden på Allinggård kunde ikke komme til rette. Så døde endelig herremanden, og degnen skulde da til at synge over ham. Så valgte han den salme: Synden gjör mennesket blind og lam, og da herren nok også var lam og halv blind, sigtede det godt nok til ham. Han blev nu ved at synge, til der står i et af versene: i Helvede skal du kastes ned, så tog de salmebogen fra ham, det gjorde familien, og de lagde sag an imod ham, for der var en stor familie, og han blev sat af. Men degnen var så godt lidt af bønderne, at de fødte ham alligevel.

142. Vittigt. Skolelærer *Lund* i *Helsted* traf en ejer af Ulstrup, der hed *Koch*. Denne tog ordet og sagde: »Er det skolelærer Lund, det var dog en bitte Lund, jeg ser ingen træer.« — »Nej«, siger Lund, »der er ikke så meget træ, at en kok kan sidde og gale i.«

143. Livlig overhöring. I friskolen i *Åsted* havde de en stakkels fyr til lærer, der ikke kunde svare meget, men han bildte sig dog ind at være noget. Så var provsten i skolen at holde examen og kom da i tanker om at ville ind i friskolen også, for at høre, hvad de der kunde. Han beder så læreren om at spörge börnene lidt til. Ja, han vender og træder længe, omsider siger han da: »Nå, börn, når man er glad, hvad gjör man så?« — »Så synger man.« — »Rigtig.« Efter en lang pavse kom det andet spörgsmål. »Altså, når man synger, hvad så?« — »Så er man glad.« — »Rigtig.« Provsten ventede nu længe efter, at det tredje spörgsmål skulde komme, men det blev ikke til mere. »Ja, nu skal De så mænd have tak«, sagde provsten, og så var det forbi med den overhøring.«

144. Råd mod skoleforsömmelser. Ved en dimissions-examen på Lyngby seminarium var der stort dimissionsgilde. Der kom de til stede værende til at tale med hverandre om, hvad der kunde og burde gjøres for at fremhjælpe en bedre og stadig skolegang iblandt almuen. De var alle sammen enige om, at der skulde mulkteres, med undtagelse af provst *Hövring*, der anså en sådan fremgangsmåde for skadelig. Så tager biskop *Paludan-Müller* ordet og siger: »Tror Deres höjærværdighed ikke, at en lille mulkt en gang imellem kunde gjøre sin virkning?« — »Hvad behager, D. h.! tror De ikke, at bønderne er mere bange for min beskidte kjæft end for at betale tre skilling.« Han gik nemlig omkring og skjældte bønderne huden fuld, når de lod börnene forsömme. Bispen bemærkede meget sagtmodig: »Jo, det kan så mænd være meget troligt.«

145. En nødvendighed. Biskop *Tetens* i *Kjöbenhavn*, der boede lige over for Holberg, havde en hane, der gik og pludrede og forstyrrede Holberg i hans studeringer. Så gik han en gang derover og bad ham lægge den hane øde, for den forstyrrede ham i hans tanker. Ja, dersom hr. baronen vilde være så venlig at betjene hans höns, så vilde han gjærne det.

146. Et uheldigt spörgsmål. Biskoppen i *Århus* var på visitats i *Tåning* kirke, og så kom han til en pige, der hed Else, hun blev siden gift med Jens Povlsen, som I nok kjender, og spurgte hende om, hvor længe Adam og Eva var i Paradiset. »Ikke længere end syv timer!« sagde Else, hun var sådan noget rask på det. »Hvoraf véd du det?« siger bispen. Det havde hun læst i Lucidarius. »Ja, det er en meget skadelig bog«, siger bispen, »den må du ikke læse i, og hvad dit svar angår, så er det noget, som hverken jeg eller nogen af de lærde kan bedömme. Vi véd blot, at de var der fra de blev skabt, til de blev jagede derfra.« Men folk tykte ved dem selv, at når ingen kunde vide det, skulde han heller ikke have spurgt om det.

147. Gjennemgående uvidenhed. I *Bording* kirke holdt biskop *Daugård* visitats, og så var der også et hold börn til stede, som blev privat underviste og brugte Pontoppidans forklaring. Den lærer, de havde, skulde jo høre dem over, men det blev ikke til stort, og så begynder bispen da selv at snakke med dem. Nu vil han lede dem ind på det skriftsted om en ung, der skal holde sin sti ren; men han kan på ingen måde få det frem, og det lod til, som de slet ikke kjendte det. »Det står dog vist i jeres bog.« Ja, der var ingen, der svarte. Så vender han sig til læreren: »Står det ikke i den?« — »Det kan godt være, det véd a slet ikke.«

148. Den første profet. Biskop *K.* spurgte på en skolevisitats en dreng om, hvem der var den første profet. Drengen svarede Samuel; men det svar var biskoppen ikke ret fornöjet med, ti han vilde have haft ham til at svare Moses, og han siger så: »Ja, men hvem var så foran den første profet?« — »Det er der ingen, der kan være«, svarer drengen. »Det har du ret i, min ven«, siger biskoppen, slået af svaret, »sådan er det at spörge dumt.«

149. En stridig præst. Hr. *Jacob Kjer* var præst i *Løsning* ved Horsens. Der skrev han meget imod kancelliet og øvrigheden, så han stod ikke höjt anskreven hos sine overordnede. Så sögte han om at blive fri for at betale nogle expenser, embedet skulde udrede, fordi han foregav at have det så småt, og hvis han ikke kunde blive fri derfor, vilde han andrage om sin afsked. Andet svar fik han ikke, end at afskeden kom. Så sad han i Vejle en tid og sultede, men da rejste hans kone over til kong Frederik den sjette uden mandens vidende og tilladelse, fik avdiens og udvirkede, at han fik *Skorup* og *Tvilum.* Da kancelliet ikke syntes om ham, blev det i al stilhed vedtaget, at han nu ikke skulde have andet embede, og omendskjönt han sögte flere, blev han dog siddende der til sin død.

Det var en grusom stiv mand, og han vilde al tid skjære folk især med sin pen. På Frisenborg gods var det skik, at der blev udvist brænde til skolerne, og en vis skovrider havde den sag under sig at vise brændet ud. Et år kom der så tyndt brænde til Skorup skole, at det ikke var andet end stænger. Heraf tog pastor Kjer anledning til at skrive et takkebrev til greven og udtalte deri tillige, at han nok skulde drage omsorg for, at brændet kom i hus inden Avgust måned, når storken rejste, for at den ikke skulde tage det med sig. Greven forstod godt meningen, blev vred og skjældte ud på skovrideren for det.

Der var en tømrer, Grejs Peter, som jeg meget godt kjendte, han arbejdede en gang i præstegården, da et af udhusene skulde repareres. Så kommer præsten ud til ham en dag, og lige för havde tømreren opdaget en meget stor tudse, der lå bag et stykke tømmer. »Har pastor Kjer nogen sinde set, hvordan det går til at vippe en tudse?« — »Nej, jeg har gon ej«, svarer præsten. »Kunde De have lyst til at se, hvordan man bærer sig ad med det?«. — »Ja, det har jeg gon.« Så tog Grejs Peter jo en tyk stolpe, lagde der over på tværs en 6 alen fjæl og pirrede tudsen op på den ene ende. Dernæst tog han et stort stykke træ og slog på den anden ende, så dyret flöj langt op i vejret og faldt ned på den brede sten, der ligger lige uden for dören. Det gav et ordentligt svup, og præsten morede sig. »Det var gon godt gjort«, sagde han.

Da samme tømrer en dag var inde til meldmad, kom madamen ud i folkestuen til ham og siger: »Herre Gud, lille snedker, det er da også forskrækkeligt« — for hun kunde ikke lide Kjers skriverier — »her skal De se, hvad min mand har været ved at skrive i Randers avis.« Der stod om et forfærdeligt mord, som i de sidste dage var begået i en præstegård på Frisenborg gods, hvor en moder og hendes elleve börn alle var blevne dræbte én nat. Den historie var så vidtløftig, at den fyldte en to, tre spalter. Men da de kom til enden med læsningen, fik de at vide, at det var en høne med elleve kyllinger, som en ilder havde dræbt.

Smlgn. Jyske folkeminder VIII, s. 94.

På en skrivelse med en ansögning til kancelliet fra pastor Kjer, gav provst Winther i Store-Ring følgende erklæring:

Skorup og Tvilum sognekald har al tid været anset for og visseligen er et temmelig godt embede, der tilforn godt har kunnet føde sin mand. Hvor vidt det måtte være större, mindre eller lige med det sognekald, hr.

pastor Kjer för har haft, er noget, hvorom jeg er uvidende. Men at præster med mindre sognekald sörger for deres börns hensigtsmæssige opdragelse uden at falde det offentlige til byrde, det véd jeg. Vanskeligt, for ikke at sige umuligt, vilde det nok blive at bestemme, hvor stort et sognekald skulde være, som kunde tilfredsstille hr. Kjers fordringer i så henseende. Dog, han har behaget at angive Spentrup og Gassum, og gid dette hans ønske da allernådigst måtte opfyldes! hans — for at bruge hans egne ord — sløvede sjæls- og legemskræfter måtte vende tilbage, det offentlige befries for byrden og det höje kollegium fries for sin gjæld til ham! Jeg håber, at sognebeboerne snart skulde forvinde sorgen ved hans forflyttelse. At han ikke ved sin vandel besudler den lære, han forkynder, er, så vidt jeg kjender til hans adfærd blandt hans sognemænd, en sandhed. Og da han er temmelig gammel efter hans eget sigende, så vilde den første den bedste forflyttelse vist i flere henseender vorde den ønskeligste. (Hans brev anser jeg som et foster af uforskammethed.)

Hr. J. Kjer var i Løsning-Korning 1801—1819.

150. Pastor *Beaufin* i *Svejstrup*, var så afholdt i menigheden, at de ønskede, han ikke måtte dø.

Se her foran s. 311, nr. 72.

151. Præstens hul. Ovre ved *Jævngyde* går der en å fra Ravn sø til Knude sø. Lige nord for åen midt imellem de to søer og vel en alen fra åkanten er et vældhul, som kaldes *præstens hul.* Der er en præst fra *Alling*, som hed *Hald*, falden i, da han en dag var ude at skyde, og siden fik hullet det navn.

Hr. A. Hald var i Alling-Tulstrup 1824—1842.

152. En barnedåb. Gal' Kaj döbte selv et barn, som vår sygt, det var hendes söns eller måske hendes datters barn, og det kom af, at der var så langt til præsten, og degnen vilde ikke. Præsten, det var pastor *Brandt* i *Katrup*, fik nu nys om dåben og sendte bud efter kvindfolket for at få at vide, hvordan hun havde döbt det. »Nå, Karen Jensdatter«, siger han så til hende, »I har jo döbt et lille barn. »Ja, F. glow mæ hår a så.« — »Nå, hvordan sagde hun så, mo'r?« Ja, hun nævnede da dåbsformularen, »og så sagde a bagefter: Vig ud du urene ånd og giv den Helligånd rum!« Dertil svarede præsten: »Det var F. besplitte mig godt, mo'r, det var endog mere, end der forlanges.«

153. Trillingernes dåb. Der boede en småmand nede i *Sal*, hans kone skulde gjøre barsel, og jordemoderen kom. Da barnet var født, siger han: »Å, Gud ske lov og tak! så er det da godt overstået!« Jordemoderen var noget ramsk i det, hun siger: »Du skal min sæl ikke takke endnu, der bliver mere ved det.« — »Hvad! er der èn til?« Ja, der var da. Da det andet barn var kommet til verden, takker han igjen. »Det må helst være for det sæt endnu med din tak.« — »Hvad siger du, er der mere ved det?« — »Ja, der er!« siger jordemoderen. »Da er hun vel ikke en so, der lægger et læg ad gangen?« Så fødtes det tredje barn. »Nå, vil der nu komme flere?« siger han? »Nej, nu er det ovre, nu kan du takke, nu har du fået noget at takke for.« Ja, så siger han: »Gud ha' lov, fordi det endelig er overstået!« Men nu var de börn jo noget små og mjaslevorne, og jordemoderen rådede ham da til at få dem döbt, det første var ikke for snar. Det var om løverdagen, og så vilde han til kirke med dem om søndagen; han får noget pansleri, nogle pjalter og klude svöbt om dem, og så lægger han dem i hans støvte, for han var ikke kjørende med andet, og tager te'n med dem. Men den tid var der netop vakance i Sal, og en gammel præst i *Sevel*, der hed *Lund*, skulde præke. Efter tjenesten tog han ind til et hus ved kirken, de kalder Höjsang, for at klæde sig af, og der kommer manden til ham og forlanger at få nogle börn döbt. »Nogle börn!« siger præsten, er der mere end ét?« Ja, der var da. »Ja, kom så med dem, og det skal den være snart, men ét ad gangen!« Manden henter nu ét af börnene, der var ingen kvindfolk til stede, og han holdt det selv over dåben. Da præsten havde döbt det, gik manden ud efter det andet, og sådan blev han ved en syv, otte gange; præsten døber rask væk. »Men er vi da ikke snart færdige?« siger han, »hvor mange er der dog?« — »Ja, a ve-ved det jo ikke, de er jo ligget og komne imellem hverandre!«

154. **Præsten i Skjold.** *Sommerfeld*, som var præst her i *Skjold*, han sagde en gang i en af hans prækener, at der var kuns tre eller fire mænd i hele sognet, som tænkte på ham i slagtetiden.

Han holdt meget af at ride. En gang han var ude til hest, fik han se, at en dreng trak med en ko nede i hans ærter. Men drengen fik også ham at se i tide, og hvad han får at gjøre, han op på ryggen af koen, og den af sted med ham i sådan fart, at præsten ikke fik fat i ham. Sådan kom de begge op at ride.

155. **Misforståelse.** Vi havde en præst her i *Tulstrup*, der hed *Wenzel*, han gik en dag og skjændtes på kirkegården om lærdommen med en mand her i byen, der hed Salomon. Da præsten nu kommer på stolen, falder det sådan ind i prækenen, at han udbryder: »Jeg tilstår, at Salomon har ret.« Det var jo kong Salomon, han mente. Men så rejste Salomon sig op nede i kirken og sagde: »Så hår præsten D. gåle mæ uret!«

Hr. D. Wenzel var i Alling-Tulstrup 1787—1824.

156. **En klog præst.** Pastor *Wenzel* var en Norsker og stærk lært, men han talte så norsk, at folk havde ondt ved at forstå ham. Hans kone døde på rejsen hertil, og så holdt hans to dötre hus for ham. Han var ikke klogere, da han kom til Alling, end at han befalede karlen at kjøre moget ned i dammen,

han vilde ikke have det svineri i gården. Der var en gang gilde i Svejstrup præstegård, og provsten i Skanderborg var med, samt et par bondemænd fra byen. Så gav Wenzel ham et spörgsmål eller et sprog, som han ikke kunde svare på, og dertil ytrede han så: »Kan De ikke svare mig på det, så er De ikke så kyndig som en hjulmand på dette sprog.« Han kjendte hvert barn på Jævngyde gade, endda det var den længst fraliggende by i pastoratet.

157. En mærkelig provst Provst *Bagger* var i *Alling*, för han kom til Linå. Det første sted skulde han have to distriktsheste, og da embedet var lille, sendte han en ansögning ind til kancelliet om at blive fri for dem og tilföjede, at Linå godt kunde have to, da det var så stort et kald. Ansögningen blev bevilget, men da han nogle år efter blev forflyttet til Linå, sendte han atter ansögning ind og fik den ene af hestene jaget hen til Skorup og Tvilum.

Han skulde en gang præke i Århus domkirke og var meget beruset aftenen för. Så begyndte han sådan: »I aftes var jeg fuld af sød vin, men i dag er jeg fuld af Guds ord.« Så blev han ved, og det endte med, at de fleste gik grædende bort. (Se her foran s. 309.)

Min oldefader Knud var tømrer og arbejdede meget for ham, og så drak de jo tit en snaps sammen. En gang han var der på arbejde, sagde han: »Nu vil a ikke arbejde for Dem længere.« — »Hvorfor ikke?« siger provsten forundret. »Nej, for det skal hedde sig, a får en dram, og så holder du glasset sådan« (på hæld). Så blev glasset siden holdt lige, og han blev ved at arbejde for ham. Når præsten kom til Dallerup til gilde, var Knud al tid med ham på vej med en flaske brændevin, og de skiltes først, når de havde tömt den, og så var de dus. Han havde en kok, som havde frost i benene, og så lærte Knud ham, han skulde give den brændevin.

Det vilde de jo gjærne have begge to, og så tænkte de vel, at kokken også havde godt af det.

158. Den morgen, da provst *Bagger* skulde præke i Århus domkirke, gik han og viftede med et hvidt lommeklæde frem og tilbage på gulvet og så sig i spejlet, imens han sagde for sig selv: »Provsten, provsten, provsten skal F. far i mig i kirken. Er det snart på tiden, Rasmus?« Ja, nu var det ved tiden. »Træk mig så i klæderne.« Rasmus havde haft ondt ved at få bukserne törrede, men han fik dem da hæderlig på ham, og så slentrede provsten af hen over torvet med et helt stort følge efter sig. Den dag prækede han, så det havde skik. »Trumf trumf trumf«, sagde han, »men ikke af den slags trumfer, de spillede med i aftes på gjæstgivergården.« Min fader var netop kusk for ham og har fortalt mig det, så det er sandfærdigt.

159. En ivrig jæger. Pastor *Hald* i *Snæftrup* og Per Smed og mig vi gik på jagt sammen, men præsten skød skidt, og han vilde endda nok have noget med sig hjem, så det måtte vi jo sörge for. Når vi så en gammel kjælling, sagde præsten: »Vi vil minsæl ikke mødes med hende, så får vi ingen harer i dag.« Per Smed var et gammelt svin, og hans lommer var fulde af tobak og skidt. Når så præsten kom, og vi skulde af sted, skar han et stykke brød og ost af og stak i den her beskidte lomme. Det kunde præsten godt spise af, men a kunde ikke. Når vi så kom tilbage, nikkede præsten til hans kone, der sad og spandt, og så satte hun mad på bordet, og vi drak dramme sammen. »Du skal minsæl drikke«, sagde han til mig, »du har minsæl godt af det.« Men a kom også til at stå øverst på kirkegulvet, den dag a blev konfirmeret, for det a sådan kunde drikke med ham. Han sagde til mig en dag ved en overhøring på kirkegulvet, inden min konfirmation: »Hvor går agerhönsene? har du set nogle harer?« Da a a havde givet ham besked om det, gik han til den næste og spurgte ikke mig videre. Det var, mens han var her i Alling.

160. Præsten narret. Pastor *Pingel* var slem til at banke hans tjenestedrenge, og han brugte også at sætte dem ned i kjælderen. Så havde drengen ved en slig lejlighed fået fat i en flaske vin der nede, slog halsen af den og skrålte af fuld hals:

»Mig lyster nu at sjunge,
imens jeg fangen er.«

Drengen skulde flytte hövederne, men han smuttede tit ind til en gammel kone, der boede ude ved enden af marken og solgte brændevin. Der sad han og drak og glemte at flytte. Pingel kom en dag der ud for at se ham efter, og da var han netop der inde. Så fik konen givet ham en tiggerdragt på, og han kom da helt frimodig gående i møde med præsten, der slet ikke agtede, at det var hans egen hjordedreng. Da han kom hjem, sagde han til ham: »Nå, er du her! Jeg var inde ved konen, og der var du ikke.«

161. Versemagere. Præsterne *Kjerrumgård* i *Ry* og *Engelbreth* i *Vinding* samt herredsfoged Witthusen i Bræstrup sad omme hos gamle Mathis i Ry og svirede, og så sad de og digtede vers om hverandre. Præsterne fik lavet følgende vers om deres vært:

»Mathis han solgt' sin gård
udi sin' unge år,
men forbeholdt sig skov,
hvoraf han laver skovl og trov.«

Så vilde Mathis også til at rime, og det kom til at lyde sådan:

»Hr. Engelbreth med flere
sit selskab vil formere;
udi Mathises hus
der ta'r de dem en rus.«

162. I Ensomhed. Pastor *Bendtsen* i *Ry* var al tid ugift og hans to søstre holdt hus for ham; men dem havde han næsten intet samkvem med. Han tog hver dag hans meldmad i et lommeklæde og gik så med den ind i hans studerekammer, hvor han senere sad og spiste den, og der sad han nu dagen igjennem. Han har udgivet en prækensbog, der begynder sådan: Da jeg al tid har haft lyst til at leve i ensomhed og være i stilhed . . . Men når han blev bedt til en forsamling, kom han også med, om det end var aldrig så fattige folk. Der var også den mærkelighed ved ham, at han hver dag gik op til en kilde, der løber ud fra en bøgerod på hans mark, for at hente vand.

163. Pastor *Bendtsen* drak aldrig andet end vand, og han gik to gange hver dag ud og hentede to flasker vand ved kilden, ihvad vejr der så var på den dag.

En dag der skulde være ligbegjængelse, og han allerede var kommen i kjole og krave, kom der et brev til ham med tre segl for, og da han havde læst det, smed han lige töjet af sig og sagde, at han var bleven dødelig syg. Folkene ved kirken måtte så have bud efter den gamle pastor Petersen i Svejstrup om at komme og kaste muld på. Så rejste Bendtsen og gjorde ikke mere tjeneste her i Ry, og ingen vidste, hvor han blev af. Hans søstre beholdt hans indbo og sager, og de kjöbte et hus i Ry by og boede der til deres død. Menigheden havde ikke noget at sige ham på, så vi vèd ikke, hvorfor han blev afsat. Men vi formoder, det var for nogle attester, han havde udstedt. Krigskommissær Guldberg sagde på sessionen til min fader, der var lægsmand: »Hvordan kan det være, dine attester er så dårlige i år?« — »Det véd a ikke«, svarer han, »og De kan jo se, de er forseglede.« — »Ja, så kan du tage dem med hjem igjen og fly præsten dem, når han går op at messe, og så skal jeg nok komme om ad ham den dag, han mindst venter det.«

164. Pastor *Bendtsen* var sådan god af sig og lånte penge ud i små summer, men fik dem aldrig. Når han stod og kastede muld på et lig, kunde han stå og sige: »Her har jeg nu begravet 200 daler.« Han sagde al tid hans ord to gange, det var nu sådan hans vane. Når han kom til folk ude, sagde han gjærne: »Uuu! det puster, det puster, der er kuldeskyer i luften, vi får snart regn, vi får snart regn!« I et stormvejr kom en husmand, der styrede hans ting i gården, ind lige så forfipret og siger: »Å fåer, no gjær et galt te, alle mönnetörvene kommer ned af huset.« Men han svarede: »Å Lavrs, Lavrs, lad os tage os en snaps og ønske dem en lykkelig rejse.«

Ved en ligbegjængelse blev han syg og skrev så straks til biskoppen og begjærede hans afsked formedelst sygdom. Svaret lød, at det kunde ske, imod at han besörgede embedet, indtil vakancen blev ordnet. Derpå skrev han blot de ord: »Jeg rejser«, og sendte skrivelsen tilbage igjen. Han tog ikke afsked med nogen, og på vejen traf han en pige i Sandvad kro, som han havde konfirmeret, til hende sagde han: »Nu rejser jeg fra Ry, nu kommer jeg der aldrig mere, Maren.« Da han ikke var for at bukke eller skrabe for noget menneske, kan det nok være muligt, at han har stödt en eller anden overordnet.

165. En hidsig mand. Vi havde en præst her i *Ry*, der hed *Hansen*, ham kaldte de den gale præst, men der sad lige godt et klogt hoved på ham. Han sagde en gang, da han skulde skrive om en sag: »Jeg skal skrive gloendes bogstaver ned til dem.« Men han havde en grøde i endetarmen, stakkels mand, og kunde sidde på hans vandhus to timer i træk. Når der så kom nogen og vilde tale med ham, inden han blev færdig, så var han gal og kunde komme farende imod en som en brølende løve. Da gjaldt det om at kunne bande dygtig, for så undså han sig. Da a skulde have bryllup, kom a og spurgte, om det kunde lade sig gjøre den og den dag. Nej, for da skulde der være ligbegjængelse. Nu tykte a jo, der godt kunde blive bryllup for det, og så spörger a om, hvad tid kirken da var ledig, for a vilde nu have bryllup den dag, og så tog a jo en fra den bager binding og satte på. Det hjalp, og han løb så ind i sovekammeret og betænkte sig. Lidt efter kom han ud og spurgte, om a vilde have det kl. 11. »Nej, a er ikke så næsviset at bestemme klokkeslættet«, og så kom vi godt over det bryllup.

Han havde også en vægst oppe oven i hovedet som et hönseæg, og der på det sted vilde han aldrig have håret klippet af. A har klippet ham tit, og a var godt kjendt med manden.

166. Pastor *Hansen* kunde nu slet ikke styre hans sind, og han var da også separeret fra konen. Han kunde ligge i sengen og tygge hans lagener af ene hidsighed. Der kom en mand fra Fiskerhusene over til ham og siger, at han havde lagt sig et lille barn til og vilde gjærne have det döbt, for det var sygt. »Ja, det skriger vel noget«, siger præsten. Jo, det gjorde det da. »Ja, man skal jo være i kjolen alle tider, kom så med din vogn kl. 2.« Da han nu kom, satte manden og husholdersken hans doktorstol op, men stropperne var gamle og gik i stykker, og vognen passede ikke til stolen. Som de nu stod og bødlede, var præsten stegen op, og med et råber han: »Å, kjør nu ad helvede til!«

Da han sögte forflyttelse, sagde en mand til ham: »Når De nu bliver kaldet til et nyt embede, synes De så ikke, det var rart, De stod på prækestolen med den overbevisning, at menigheden var glad ved Deres valg?« — »Nej, min fa'r, når jeg står med kongens beskikkelse i hånden, siger jeg sku, at her er eders præst, om I så ønsker mig ad Helvede til.« Han flyttede herfra til Haverslev.

167. **En fejltagelse.** Pastor *Bruun* i *Svejstrup* gik i træsko og med en bitte kaskjet på hovedet. Så kommer han over til en gård på Tulstrup mark, hvor de havde sten at sælge, og vilde kjøbe sten til en gavl. Konen troede, det var en rejsende, og gik ind i spisekammeret for at skjære en meldmad til ham. Da stod der en dreng i stuen på en segs år, og han siger: »Hvor er du fra?« — »Jeg er så mænd Svejstrup præst, min dreng.« — »Nå, er du det, så skal du og have vore grise at se, for vi har en so, der har lagt grise.« Konen i spisekammeret havde hørt deres samtale, og hun kommer nu ind, og så får han hans ærende forrettet.

168. **En morsom præst.** Om pastor *Bøggild* i *Östervelling* haves flere morsomme fortællinger. Han var meget veltalende og blomstrende i sit foredrag, men folk gik alligevel ikke i kirke. En søndag var der ved *Helstrup* kirke kun en stor tjenestedreng, og ham var der jo ingen grund til at præke for. Bedre var det da i *Östervelling* til sidst-tjeneste, for der var så mange, at der blev præket. Da præsten kom ind i våbenhuset og så, at der var tilhørere nok, sagde han: »Det glæder mig, at ilden endnu brænder klart her i sognet, for i annekserne er den des værre helt udslukket.« Dertil föjede degnen under nogen munterhed: »Da er der dog en lille gnist endnu i Helstrup.«

Sognefogdens datter i Helstrup skulde have bryllup, og efter at nu vielsen var forrettet, siger Bøggild til degnen, som hed *Ravn*, i det de går ud af kirken: »De skal vel til bryllup.« — »Nej, jeg er ikke buden«, svarer han. »Hvad for noget, da er så mænd jeg, han bød mig den dag, han var hos mig at bestille brylluppet. Men De vil da nok gå med der ind alligevel.« — »Nej, det har jeg rigtig nok ikke tænkt«, gjensvarer degnen, »for det er dog noget flovt sådan at komme snyltende selvbuden.« — »Da kan De være vis på, at De kommer ikke selvbuden på det sted, og har han ikke sagt det til Dem, så har han tænkt derpå, det hele beror på en forglemmelse. Det kan godt ligne den gode mand.« Ja, så følges de også ad til sognefogdens. Alle gjæsterne der var skikkede til sæde, og i det nu hunden begynder at gjø, siger værten: »Der kommer fler endnu, det er vel sagtens præst og degn, der vil have noget i livet oven på den anstrængelse — jo, ganske rigtig, ja, jeg tænkte nok, de vilde komme, og derfor syntes jeg ikke, det var nødvendigt at byde dem.« Der blev nu en almindelig grinen, og da de to embedsmænd trådte ind, så de lutter glade ansigter. Sognefogden var venligheden selv. På hjemvejen fra gildet sagde præsten til degnen: »Det var dog godt, vi kom ind til de gode folk, det var jo tydeligt, at de havde glemt at byde os.«

169. **Ikke at skåne ved.** Der kom en kone, som var separeret og atter gift, til pastor *Mygdal* i *Nörre-Snede* og klagede over, at hendes mand vilde sælge deres hest. »Kan han også sælge den imod min vilje?« det vilde hun da spörge præsten om. »Ja, det kan han godt, mo'r.« — »Da var det dog min hest, för han blev gift med mig.« — »Det er lige meget, mo'r, nu har han ret til at sælge den.« »Jamen når a så går hen og drukner mig?« — »Ja, gjör ikkuns det, mo'r, det skal hun ikke skåne ved.«

170. **Plaget af rykkere.** Der var en pastor *Barfoed* i *Klovborg* her ovre i *Ry* at præke på en vakancetur, og det var en forfærdelig karl til at tale og lægge ud. Når folk troede, han var færdig, så tog han fat igjen, og ingen ting snakkede han om. Så tog han en salmebog, der lå på prækestolen, og sagde: »Så i Guds navn en salmebog«, og nu begyndte han at præke om den, te alle folk i kirken græd, og han græd selv med.

Det var nok ellers snavs med hans finantser. Han havde en omgangsskoleholder til at arbejde noget for sig i haven om sommeren, og så får denne her skoleholder en dag at se, at der kom en skrædder fra Horsens ridende og sigtede efter præstegården. Öjeblikkelig går han op til præsten i overkammeret og fortæller ham det. Præsten bad ham endelig sige, at han ikke var hjemme, og da nu skrædderen klagede sig jammerlig og sagde, at han havde bestemt løfte på penge, foreslog læreren, at han kunde skrive et brev til præsten med det samme. Han gik da op til denne, fik papir og skrivetöj og flyede manden, så han kom til at skrive til præsten, der sad i en stue tæt ved siden af.

171. En fornuftig kone. En præst, der boede i *Stavning*, havde forhen som kapellan lokket en mands søster her i *Ry* og havde et barn med hende. Da drengen så var vogset noget til, var de kjørende der ned med ham, for at faderen skulde se ham. Han var imidlertid bleven gift med en anden, men de havde ingen börn sammen. Nu vilde præsten jo gå fra det, men madammen sagde: »Det kan så mænd ikke hjælpe, du nægter det, lille mand, han ligner dig godt nok.« Da de tog hjem igjen, gav hun drengen et krus fuldt af sølvlybskere, og han blev siden som vogsen en udmærket bendrejer.

172. Godt truffet. Der kom en karl fra Dørup til *Stavtrup* præst, *Blichfeldt*, og vilde have skrevet på hans skudsmål. »Nå, du er der ovre fra Dørup og Ormslev, hvor de drikker de mange tevandsknægte?« — »Ja«, siger karlen, »der kan vel være noget om det, men der er en, der hedder Henrik Blichfeldt, han er kommen tit over til os og har lært os det.« Det var nu præstens sön, han mente, der den gang var hjemme ved faderen og senere blev dyrlæge. Så havde præsten ikke mere, han skulde have sagt.

Hr. E. Blichfeldt var i Ormslev-Koldt 1799—1834.

173. Hans egen sön. Pastor *Rahbek* i *Lindå* var en meget dygtig og nidkjær præst. Han havde en sön, der hed Jens, som var meget forfalden og tit sad i kroen om natten. En søndag morgen, som han kommer og vil gå hjem, skal han over den bæk, der løber gjennem byen, men i det han går på gangbrættet, falder han i bækken. En af drikkebrödrene, der så det, gik nu ind i kirken, hvor præsten var kommen på stolen og prædikede mod drukkenskab. Så siger manden: »Du taler så meget om andre, du skulde tale om din egen sön, der faldt i bækken for lidt siden.« Præsten lod sig ikke forstyrre og endte sin prædiken, men mærkeligt nok var det, han kunde.

174. Passende tekst. Da en vis præst havde bispevisitats, og denne afholdtes en sögnedag, valgte præsten selv tegsten til sin prædiken, og den lød da således: »Skulde jeg, som slog løven og björnen, vel være bange for denne filister!«

175. Godt svaret. Inde i *Falling* i Hads herred siger præsten til en dreng på kirkegulvet: »Hvor mange sönner havde Jakob?« — »Smede-Jakob, han har ingen sönner«, svarer drengen, »han har to dötre.« — »Jeg mener ikke Smede-Jakob, men patriarken Jakob.« — »Ham kjender a ikke, han har ikke været her.«

176. Den stamme student. Der var en gang en student, som var så stam, og derfor havde han heller intet præstekald fået endnu. Endelig da han havde gået længe og ventet på et levebrød, tilbød kongen ham, at han måtte få alle de sogne, han kunde opregne uden at stamme. Det blev han så glad over og sagde så:

»Omm å Håwwn
de æ mi æjen kjærkesowwn;
Grenndste å Grejn
kan a åw betejn;
Gywwsku å Gyww å Rengyww
å så dænd lelle Kapernaum ve æ væj,
a ka ta ta ta mæ dænd mæj!«

Sådan går det, når man er alt for begjærlig. Havde studenten *villet lade sig nöje* med et par sogne, så havde det gået godt, men nu lavede han det sådan, at han fik ingen af dem.

S.-Omme, Hoven, Grindsted, Grene, Givskud, Give og Ringive indbefatter et særdeles vidtstrakt stykke af heden. Hvilken kullet kirke, der menes med det lille Kapernaum ved vejen (ɔ: den gamle alvej, drivevej) véd jeg ikke ret, men formoder, at det er Lindeballe. Historien er satire på, at præster i fattige egne i gamle dage undertiden betjente fire afsides og langt fraliggende sogne.

177. Doktor i det höjere. Til en præst, der var dr. theol., kom en kone ind en dag, og da hun traf pigen uden for, spurgte hun, om doktoren var hjemme. Pigen svarede jo, og lidt efter blev hun ført ind i hans stue. Konen begyndte på hans spörgsmål om, hvad hun vilde, at fortælle, at hun var da så ringe af jegten i hendes side. »Ja«, siger så præsten, »jeg er nok doktor, men det er sådan i det höjere.« — »Ja, så kan det ikke hjælpe noget, for det er i den venstre side, jeg har det så hårdt«, sagde konen.

178. Den stærkeste drik. Der var en mand her oppe i *det slesvigske*, der kom ind til hans præst og vilde have et barn döbt. Han beder god-dag. Da sidder præsten og drikker tevand. Så siger manden: »Kan a få mit barn döbt på søndag?« — »Meget gjærne! hvem skal holde det for dåben?« — »Det gjör æ selv.« — »Nå, kan du så svare rigtig?« — »Æ har alle tider kunnet svare ja.« »Nu ja, det var meget rigtigt«, siger præsten. »Må jeg så byde Jens en kop tevand?« — »Nej tak, fa'r! æ drikker int så stærk drik.« — »Hm, hvad skal jeg så byde Jens? må jeg byde Jens en snaps?« — »Jo tak, fa'r!« Så skjænkede han ham en halv pægl rigtig godt brændevin, og den drikker Jens ud. Så synes præsten, det var da underligt, han kunde drikke brændevin og ikke tevand, og han kunde ikke godt tie det. Så siger han: hvordan det kunde være, da han ikke vilde drikke nogen stærk drik, at han dog havde drukket det store glas ud, »jeg synes dog, brændevin er stærkere end vand.« — »Da har æ, F. tæjj mig, hørt sige om vand, det har slået både diger og dæmninger ned, det har æ aldrig hørt sige om brændevin.«

179. **Uheldige mundheld.** Der var en mand i *Hodsager*, han kommer ned til præsten og siger, da han kommer ind: »Go daw o en mååd!« Så siger præsten: »Velkommen!« — »Tak skal De ha' o en mååd.« — »Ja, hvordan mener du?« — »Ja, a mener, te a vil sige Dem tak o en mååd, for det De byder mig velkommen.« — »Hvad er ellers dit ærende?« — »Ja, det er da, te vor gamle mo'r er død o en mååd.« — »Nå, er hun død på en særegen måde?« — »Nej-j hun er død ligesom andre folk o en mååd, og a vilde da gjærne have hende begravet på søndag o en mååd.« — »Ja, men skal hun begraves på en særegen måde?« — »Nej«, siger manden, »der skal ingen forskjel vææ o en mååd.« Det var nu hans mundheld at sige »o en mååd«, og sådan blev han ved med sin snak.

En anden mand kommer til præsten og siger: »Godaw ijæn!« — »Du tager fejl«, siger præsten, »du har ikke været her för i dag.« — »Nej, det vèd a nok«, siger manden, »men a siger også god-dag igjen, og a er kommen her op for at bede hr. pastor, hvis det er Deres lejlighed, at døbe mit barn igjen.« — »Hvad!« siger præsten, »er barnet döbt én gang?« — »Nej«, siger manden, »men a vilde da gjærne have det döbt på en søndag igjen.« Det var hans mundheld.

180. **En talemåde.** Der er et ordsprog, som lyder således: »Snyd æ lys å gi æ kort, så han Bænnet i æ kjærk.« Der var en mand, som hed Bennet, han sad og spilte kort hele løverdag nat, og da han nu næste dag gik i *Nörup* kirke, faldt han i søvn. Endelig vågnede han op, slog i rygstødet på stolen og sagde·

»Snyd æ lys å gi æ kort«, for han troede jo, han sad endnu midt i kortspillet.

181. Døve-Per. I *Vester-Hornum* var der en præst, som hed *Tilemann.* I samme pastorat var der en småmand, som var meget tunghør, han kaldtes derfor Döww-Pier. Kort tid efter at præsten var kommen til egnen, var Pier i en af de kirker, hvor præsten prækede (vist V.-Hornum), og da nu folk gik ud af kirken, kom Pier til at tale med præsten og råbte, som døve folk al tid gjör. »Hwa æ Djæ Karritør?« — »Hvad behager?« — »A spør om Djæ na*w*n.« — »Jeg hedder Tilemann.« — »Hærreguj! s*ð*en ka di fo i sennd å kald fålk øgenawwn; a hå så maren åsse en swa*w*er, di kalder Pi*l*eken.« (Der var nemlig en husmand, som kaldtes sådan, og Pier havde som sædvanlig hørt fejl.)

Per stod en gang og læssede møg i sin mødding, da en af hans naboer kom forbi. »Gu-da*w*, å Guj hjælp dæ.« — »Ja hæ*n* i dæn-åån uug.« Per havde hørt: Hwitti komme do te kjöbste (til Løgstør)?

En anden præst på samme egn hed *Boeck* (i Ulstrup). Pier hørte poog og sagde: »Det var da et sært navn.« Da han så præsten, der var en lille mand, sagde han: »Ja, de ær så maren en poog, de ær engen lö*w*n.« For resten var Pier en godmodig mand, men dövheden ulejligede ham.

182. Den tunghøre mand. En bonde i *Ölgod* kjørte törv for præsten. Da han kom nu agende med et lille læs, kom præsten ud og sagde, at han havde så lille et læs. Bonden hørte det nok, men hørte det alligevel ikke, for han svarer: »De klarer åp i æ sky, a tro*w*er nåk, vi ska fo taarvær.« Præsten gjentog sit, men nu svarede bonden: »Jåw tak, fåer, nær a for æ törre aw, så ska a nåk kom end.« Sådan er det undertiden godt at være tunghør.

183. Et læs törv. Da en præst i *Vridsted* skulde have sine törv hjem af mosen, lod han gå bud omkring til sine sognefolk, om de ikke vilde være ham behjælpelige i så henseende, og enhver, der var øgkjørende, hentede ham da også et læs eller to, de fleste to. Nu var der en mand af byen, hvis karl kun havde hentet ét læs, og præsten siger da til ham: »Ja, nu kan du hilse din husbond og sige ham tak, skjönt ét læs at hente er ikke noget at takke for.«

184. **Ild i fyrtöjet.** *Slanter-Lavst* var en gang ude at kjøre, og så vilde han have hans pibe tændt, men kunde ikke komme ad med at få slået ild, for fingrene var kolde. Endelig kommer der ild i tønderet alligevel, uden at han mærker det, og i det samme flyr han kusken fyrtöjet og forlanger ham til at gjøre et forsøg. Han havde nu straks mærket, at der var ild, og så siger han: »Slår a nu ikke ild i det første slàg, så må F. tage både mig og præsten.« Dermed slog han og leverede så præsten fyrtöjet igjen. Det kan nok være, Slanter-Lavst fik store tanker om ham ved den lejlighed.

Hr. L. S. Worsøe var i Blegind 1739—1780.

185. **Den døde stud.** Præstens karl i *Vridsted* gik en julemorgen ind til sin husbond og hilsede: »God-morgen og en glædelig jul, den grå stud er død.« — »Er det glædeligt for dig, da er det sku ikke for mig«, svarede præsten og fulgte Mogens ud i stalden. Men da man begyndte at ruske i studen, kom der liv i krabaten igjen, ti han havde kuns sovet, og nu var alt jo godt igjen.

186. **Fitten nødvendig.** Der var en præst i *Sjelle*, som aldrig kunde lide, at hans folk strøg hjöllerne om hösten, for det var ingen nytte til med denne fitten, sagde han. Så lod höstkarlene også være dermed, men et par timer efter begyndte det halve at blive stående, og så råbte præsten: »Å, fit en gang!«

187. **På höjre side.** En præst skulde en dag kjøre ud, og kusken spændte for og kjørte om for den

store dör, hvor præsten så satte sig op. Men da nu karlen skulde til at kjøre, holdt han for nær over mod møddingen og væltede ned i møddingpølen med præst og samt. Men det skete nu sådan, at karlen kom til at ligge på höjre side. Han begynder da at klage sig ynkelig: »Å Jösses, fåer, a kom til at ligge på höjre side.« — »Det skal du slet ikke bryde dig om«, svarede præsten, »for her gjælder ingen rangforordning.«

188. Drengens svar. Der var en dreng, der kom kjørende med et læs klyne. Så kom han om ved præsten, og ham vilde han ikke kjøre af vejen for, for han tykte, hans læs var större end præstens. Lige i det præsten kommer om ved ham, så siger han: hvorfor han ikke kjørte af vejen? Nej, han tykte, det faldt ham til at kjøre til side, for det han var lettere læsset. »Kan du læse, min dreng?« siger præsten. »Ja, min sæl kan a læsse, det kan I nok vide, hvordan skulde a ellers få klynene på.« Da præsten nu hører, han forstår ham ikke ret, så siger han: »Ja men kan du løse min dreng?« — »Det kan få'r nok vide, hvordan skulde a ellers få klynene af vognen.« Om han kunde da sige ham, hvad Jesu moder hed? »Ja, hun hed Maria, det véd a nok, men kan få'r sige mig, hvad min moder hedder?«

189. En tegneseddel. En degn i *Borbjærg*, der slet ikke var så slem til at rime, fandt en dag på at sende præsten følgende tegneseddel:

»En karl ud fra *Hodsager* kant
hos Jakob monne slide,
han kommer både vist og sandt,
derpå tör I nok lide.
En Sidsel *Vandborg* stak sig frem,
en Sören ud fra *Skave*,
fra *Nörre-Hed'gård* kommer fem,
de höje med de lave.

I alt 8.«

Tegneseddel kaldes fortegnelsen på dem, der mælder sig til altergang.

190. **De fede beder.** Ude i *Vrads herred* var der jo en degn og en præst i et sogn. Så havde degnen været ude i sognet og besögt nogle sognemænd, og der havde han set, der stod sådan nogle gode fede beder ude på marken. Så går han om og siger det til præsten: om han havde ikke lyst til, de skulde hver have dem en af dem i nat. Jo, det tykte præsten jo ret godt om. Lige som de var færdige og skulde ud på fangsten, falder der vanheld ind for præsten, der kom en vogn efter ham, han skulde ad sognet og berette en syg. Så måtte degnen jo ene te'n, og han fik et sölle held til det. Da præsten kommer i kirken om søndagen, det var den næste dag derefter, og han kommer for alteret, så rinder det ham i tanker, han skulde have spurgt til, hvad held degnen fik til bedefangsten, og han messer da:

»Hvordan gik det så, fik du disse fårlambæ-æ?«

Degnen svarer:

»Jeg fik Fa'n heller, jeg fik en helvedes slav af en træ!«

Præsten messer igjen:

»Hvem gav dig den?«

og degnen svarer:

»Det gjorde disse Vradsbomænd.«

191. **En træffende lignelse.** I *Favsing* fik de i gamle dage mange rugvælling, og de var gjærne gruelig varme. En gang sagde præsten i *Virring* i sin prædiken: »I Helvede er der så hedt, så hedt . . . . . .«, videre kunde han ikke komme i det. »Som Favsing rugvælling«, fortsatte en rögter nede i kirken. »Ja rigtig«, sagde præsten, »tak skal du have, fordi du hjalp mig, kom op til mig i morgen, så skal du få en tønde rug!«

192. **Brød og fisk.** Da en nu afdød præst i *Lintrup* en gang prædikede over bespisningen af de 5000 mand, udbrød han til en bager og en fisker, der begge var i kirken: »Men det var ikke sådanne brød, som du bager, Mads Bager, nej, de var meget större end hele

Lintrup sogn, og det var heller ikke sådanne fisk, som du fisker, Simon Fisker, nej, halen på dem var meget större end Lintrup kirketårn.«

193. En stram kone. Hr. *N. Hegelahr* i *Gjellerup* havde først været huslærer hos kronprinsen (Fr. 6.), og der fortælles, at denne en dag skød ham ned ad en trappe, men af hvad grund vides ikke, og da fik han den benskade, han aldrig forvandt. Hans kone er det, Blicher omtaler i »E bindstouw«, i det han giver et lille træk af, hvordan det stod til i Sunds præstegård. Mens han var præst i *Skarrild*, skulde madammen en gang bære et af bøndernes börn til dåben, og i det hun nu kom gående op ad kirkegulvet, nynnede hun på den vise:

»Bispens datter i Norge
— Under egegren. —«

så höjt, at menigheden hørte det. Visen er yderst flov, og det viser da, hvor ryggesløs en holdning over for det hellige en præstekone da kunde indtage. Derfra flyttede H. til *Sunds*, hvor han var den sidste præst, ti han gav ansögning ind om også at få Gjellerup, der netop den gang var blevet ledigt, fordi han ikke kunde leve af Sunds alene. Dette blev bevilget, og siden har Gjellerup og Sunds været forenede. Også her lever konen i frisk minde. Man mindes netop det træk, Bl. har fremdraget, og man fortæller om, hvordan hun efter behag skaltede og valtede med sagerne, solgte høet af engen uden hans vidende og holdt den store familie med svigersönner og deres börn ad sig i præstegården, medens han var en stakkels krøbling, der måtte finde sig i det meste. Undertiden greb han sig dog sammen og brugte sin myndighed. Af folk var han anset for en meget klog mand, og man mente, at han kunde få af kongen alt, hvad han sögte om. Han var den sidste præst der på egnen, som havde gået i den sorte skole.

194. Et brev om rindende vand. I *Gjellerup* præstekalds liber daticus findes anført følgende:

»Følgende gjenpart af et brev, som jeg den 17. julii 1820 tilskrev og sendte min nabo Niels Særkjær, meddeles her efterkommerne verbotanus:

Nu har jeg flere gange, ja, endog denne dag på åstedet, sögt at overbevise ham om den urokkelige sandhed, *at det allermindste ophold i vandets fri og naturlige løb fra vældets oprindelse under Baunshöi ned til præstegårdens grund forårsager et ubodeligt tab i denne benificerede gårds ældgamle herlighed.*

Ja, jeg er vis på, at hans egen samvittighed giver ham fuld overbevisning herom. Han vèd, at vældet løber al tid og bör beholde den rende, som forsynsfaderen har anviist det til så mange levende skabningers vederqvægelse. Enkeltes misundelse eller egenyttighed bör ingen hindring sætte for Alfaderens så milde hensigt Enhver beboer i dette nabolag bör lade sig nöje med de dråber, som ham naturligvis iskjænkes, ingen konst må bruges til at forbeholde andre de dråber, som dem af naturen tilbydes — Således tænkte vore ærlige forfædre og forenedes om, at vandet skulde beholde sit naturlige fri løb —

Ikke desto mindre har han selv viist mig, at han har gjort konstige siderender både ovenpå og under jorden for at lede vandet fra sin naturlige rende til afsides, for at benytte sig deraf; men jeg har overbeviist ham om, at præstegården derved taber; han har selv tilstået mig, at forrige sognepræst provst Höst forbeholdt ham denne uskik som fornærmelig for kaldet.

At han dog vedbliver, vil jeg udtyde som eenfoldighed; men sæt sig som en christen i præstens sted. Sæt, at han boede i præstegården, og præsten i hans nu beboede gård — Vilde eller kunde han da tåle, at præsten gjorde konstige og unaturlige vandledninger til hindring i det af skaberen anviste løb; læs en gang landsfaderens allernådigste forbud i danske lov 5—11—6; Så får han vist grundigere tanker, som kunne bevæge ham til at ophæve sine konstanlæg; og herved blev da mit ansvar for kaldets rettigheder beroliget — Lad mig betimelig uden ophold se, at dette skeer — ti mangel heraf aftvinges mig den nødvendighed at søge allernådigst forsvar — Lader os derfor søge som venner og naboer at afgjøre denne sag uden rettergang i christelig venskabelighed! Hvor bedrøveligt vilde det være, om jeg i evigheden skulde føle den urolige anke, at have ved min forsömmelse givet anledning til mangel på vand for mine efterkommere.

Jeg vilde ønske, at han i dette öjeblik vilde betragte den mangel for vand, som nu findes på præstegårdens grund, og så strags gå hjem og stoppe alle sine selvgjorte render, men åbne den naturlige, så skal han om få timer glæde sig med mig ved at se den rige velsignelse af vand, som af forsynet vejledes i præstegårdens damme og dens jorder — jeg gjemmer gjenpart af denne kjerlige advarsel indtil videre.

Gjellerup præstegård, den 17. julii 1820.

N. Hegelahr.«

195. Den røde vest. Ved en bispevisitats på *Tyholm* mødte den gamle skoleholder iført en höjrød hvergarnsvest. Bispen så vist på denne her vest, og den stak ham da sådan i öjnene, at han endelig træder nær hen til skoleholderen og siger: »Hvorfor nu en rød vest?« — Men denne havde straks svar til rede, bukkede og sagde: »Ja, hvorfor ikke en rød vest, Deres höjærværdighed?«

196. Misforståelser. Bispen var en gang på visitats i *Gudum* kirke, og der spörger han så en dreng om, hvor mange personer der er i Guddommen. Men drengen misforstår ham og tror, at det er i Gudum, han spörger om, og så svarer han: »Det er ikke godt at sige i en hast, lad mig se at tænke mig lidt om, holdt! der er 31 foruden husfolk.«

Længere hen i overhøringen spörger bispen en anden dreng: »Hvor boede den gamle Jakob?« — »Den gamle Jakob!« siger drengen, »han bor ved siden af Kræn Skrædder.« — »Nej, du misforstår mig, min dreng! *den gamle Jakob?*« — »Nå! den gamle Jakob, *fader til ham*, han er flyttet ud og bor ude ved heden.«

197. Besked om al ting. En bisp visiterede en dag i *Kragelund* kirke, og blandt ungdommen var der en dreng, som ikke vidste besked om nogen verdens ting, endskjönt bispen spurgte ham til flere gange og gjorde sig ikke så lidt ulejlighed for at få ham til at svare. Dagen efter kjørte bispen til *Torning.* Det var i morgenstunden og noget tåget vejr, så da han kommer ud på heden, hvor de mange hedeveje løber imellem hinanden, blev han snart vild på det og kunde slet ikke finde ud af, hvad for en vej han skulde med. Endelig bliver han opmærksom på en hyrdedreng, der gik ved nogle får, og ham råber han da hen til sig og spörger ham, hvor vejen gik til Torning. Da drengen kommer, kunde han strags kjende bispen, for det var netop ham, der ingen ting kunde svare i går, og så siger han: »Hvad! kjender han ikke æ vej! a tykte, han vidste besked om al ting i går, så er det sært, han véd ikke i dag, hvor vejen går til Torning.«

Efter en anden fortæller svarede drengen: »Å, i går da var det, som I vidste al ting, og a vidste ingen ting, nu får I hjælpe jer selv.«

198. Overhøring i Gudum. Der var kommet en ny præst til *Gudum*, og han holdt nogen overhøring i kirken. Så kommer han hen til en dreng og siger: »Hvor mange hovedstykker har du?« Han svarer nok så rask: »Fem!« — »Det er rigtig, min dreng!« Præsten mente jo, hvor mange hovedstykker der var i Luthers katekismus. »Kan du så nævne mig dem?« — »En ny hat og en gammel hat, en kaskjet, en lue og en kabuds!« Så giver præsten ham strags en på hovedet, og drengen render da ud af kirken og sætter sig ude i våbenhuset. Da han nu sidder der, kommer der en anden dreng nok så muntert og vil ind i kirken. »God-dag, Jens!« siger han. »God-dag, Pæjer! (siges helt sörgelig) hvor vil du hen?« — »A vil sgi ind og læse for den ny præst.« — »Det skal du ikke, for han er gal i dag, a kunde ikke sige ham, hvor mange hovedstykker a har, og så fik a en ved hovedet.« — »Ja, det véd a sgi nok.« — Hvor mange har du da?« — »Tre.« — »Nej, det kan ikke nytte, a har budet ham fem, men dem vilde han ikke nöjes med.«

Imidlertid gik overhøringen for sig inde i kirken, og præsten gjorde lidt efter lidt den opdagelse, at der herskede en forfærdelig uvidenhed blandt menigheden. Så tænkte han: »Mon de ikke for nogle år siden skulde være blevne bedre oplærte og have haft en dygtigere lærer.« Derfor spörger han en vogsen pige: »Hvor mange personer er der i Guddommen?« Pigen siger første gang: »Hvad!« for hun var dygtig tunghør. Da præsten igjen spörger hende, hvor mange personer der er i Guddommen, svarede hun: »Ja, det véd a så mænd snart slet ingen redelighed på, siden udskiftningen er gået over landet.« Hun forstod jo ikke bedre, end han spurgte om, hvor mange gårde der var i Gudum. Men så tænker præsten, om der skulde da ikke have været en tid, da de havde lært noget her i sognet; derfor henvender han til en rigtig gammel kone og siger: »Hør, lille mutter! I kan nok sige mig, hvor mange personer der er i Guddommen, det er jeg vis på.« — »Tu det véd a så mænd snart slet ingen redelighed på, for a kom sjælden op til vor gamle præstes, og der var ikke andre, der holdt aviserne.«

199. En gavmild degn. Vor gamle degn her i *Tulstrup* kunde ikke lide, at fattige folk fik noget, konen derimod var meget gavmild af sig. Han sagde til hende: »Du gav missel din r . . hen, om den var løs.« Så en dag var konen ikke hjemme, og der kommer en fattig kone og vil tigge. Men da hun kaster öjet om sig, tager hun efter dören. »Hvorfor går du igjen?« siger så degnen. »Jo, for i dag får a ikke noget, da konen ikke er hjemme.« — »Da kan du missæl godt få noget for det«, og så gik han hen og kom et fjerdingkar hvedegryn i den ene ende af hendes pose og et brød i den anden. »Nu kan du missæl gå, og så skal du ikke sige en anden gang, te a har ikke givet dig noget.« Da nu konen kommer hjem, siger hun: »Har der ingen fattige været her i dag, bitte mand?« — »Jo, der har missæl været en.« — »Å, Herre Gud, gav du hende så noget?« — »Ja, a gav hende et brød og et fjerdingkar gryn.« — »Å, Herre Gud, bitte mand, det havde været nok til mange.« — »Da er du missæl al tid vred ved, a giver dem ikke noget, nu kan du da ikke sige det.« Den degn hed *Møller*.

200. Brillerne. Der var en gammel degn i *Dejbjærg* ved navn *Åby*, han var sognedegn både for Dejbjærg og Hanning. Da han blev noget affældig, benyttede han ofte en husmand, der kunde synge, til at forrette tjenesten i Hanning kirke. Denne husmand var også noget til års og kunde ikke se i salmebogen uden briller, som var af de såkaldte næsebriller. En dag, da han stod og læste indgangsbönnen i korsdören, faldt brillerne af næsen på ham, hvorover han blev så ærgerlig, at han udbrød: »Næj, se*j*e te de Fandens skidt!«

201. Degn og degnekone. *Seidelin* var degn i *Ry*, og han var studeret, så han havde ret til at gå på prækestolen, men så havde han en skammel at stå op på, for ellers kunde menigheden ikke se ham, han var nemlig en ussel bitte værkbrödt mand. Så kom det en gang i hans præken, at han sagde: »Jeg går til faderen!« og det kom med sådan ivrighed, at skammelen væltede med ham, og han faldt ned. Da var der en nede i kirken, som sagde: »Ja, nu gik han til faderen!« og det blev der så en leen af. Han gik hans tur ud i marken til hans kreaturer at se til dem, når han havde frihed, og der sidder han så en dag og hviler sig oppe på en jynovn. Da kommer der en herre ridende og råber: »Hør, du bitte dreng, hvor langt er der til Ry?« Han svarer: »Omentrent en halv fjerdingvej«, men springer i det samme op på stenen og siger: »Mig tilladelse at spörge, hvor mange drenge har Deres herskab sådan?«

Madam Seidelin var aldrig fornöjet ved gilderne, inden hun fik syv kopper kaffe. Hun og møllerkonen skulde så en aften, da de havde fået kaffen til livs, ud at lade deres vand, og de fulgtes ad. Da kom der en lyd fra den sidste. »Å, bitte madam«, siger så madam Seidelin, »jeg er ingen hoppe, så De behøver ikke at flöjte for mig.«

202. Degnen, der blev kvalt. En gammel skoleholder i *Alsted* havde en meget stærk stemme, og det gjorde han sig også til af, så han lagde vægt på at kunne overstemme alle degne under sangen i kirken. En gang var han til stede under gudstjenesten i et nabosogn, og folk vilde så vide af ham, da han kom tilbage, hvordan det var gået med sangen, for de kjendte jo hans lyst. Han svarede: »Først sang vi: Aleneste Gud, der kunde a ikke tage ham, men så kwolld a ham i den: Guds godhed vil vi prise!«

203. Degnen rædet. I *Gylling* var der en hylde over skoledören, hvor börnene lagde deres kaskjetter og bøger og sådant noget. Så var der en dreng, der hed Morten Hansen, han vilde ræde en anden dreng ved navn Rasmus, og så lagde han sig op på den hylde.

Når drengen kom og lukkede dören op, vilde han give et slemt vræl af sig. Men det blev så fejlt for ham, at det var degnen, der kom, da han gav vrælet, og så blev han så forskrækket, at han faldt ned i hovedet på ham. Det endte med, at han fik sig en dragt prygl.

204. **Tænkeøvelser.** I en skole i *Öster-Lisbjærg* herred sad degnen en dag på katederet, og var falden i sövn, og skolebörnene havde trolig fulgt egsemplet, så de var faldne hen de fleste af dem. Da kommer præsten, og i det han træder ind, så vågner de jo. Han siger da til læreren: »Hvad har I for her inde?« — »Å, vi holder tænkeøvelser, hr. pastor!«

205. **Allerede i arbejde.** Der blev tit klaget over lærer *Nielsen-Dal* i *Vole*, at han begyndte for sildig i skolen om morgenen. Så vilde provsten en dag hen at se til ham, det kunde jo nok være, at der var noget om klagerne, for de var slemme nok der ovre til at spille kort og drikke småsnapse, og degnen tog jo del i det. Provst Sevel var netop ude på kirkesyn i den egn, og så kjører han om ad Vole og er der ved den tid, skolen skulde begynde. I det han holder for dören, ser han ind gjennem vinduet, at læreren er ved at banke en dreng, og han siger så til kusken: »Kjør, for han er jo allerede i fuldt arbejde!«

206. **Et straffemiddel.** *Lavst Terkildsen* var skoleholder i *Alling* og træskomand tillige. Han sad jo og tællede træsko inde ved börnene, og når de nu var uartige, som sagtens kunde ske under sådanne forhold, brugte han ikke andet straffemiddel end hans båndkniv.

207. **Ansögning om et degnekald.** »allerunderdanigst Djeres Erverdighed!!! Jeg vilde gjerne Bede om At blive Deign i Dommerbye djeres Höivelbaarenhed. Thi hiele Sognet siger jeg syngger baade Liflig og kjön — Og jeg haver ingen Lyseholdspenge faaet i 3 Aar, nej ingen slet ingen — Holde Skoeler kan Jeg Ogsaa meiget

vel forstaae at gjøre. — Det skal hver Baarn vidne der har gaaen til meig. Og jeg har vært Garmand i Dalsgaard en Gang i mine Dager. Men de var meig en Piin, min Hu Stod til Bogen den jeg had Lyst til i mange Dager haver jeg nu forstanden Skoelen her i Byen, jeg haver gangen om i hver Mans Stouer, hvor Guds hellige Ord voren elskidt og gjor det jeg haver kundet. — For vor Gamle Degn sang jeg di Hundrede Gange. Den nye Vistoft har og lat mig synge naar han vild ad By. Djeres Velærværdighed kan vel tænke, te jeg kan Gjör, hvad jeg tar mej for og jeg vild saa gjern være Deign i Menigheden jeg beer venlig og Erbødig om at få min Villie. og jeg beer alderonderdanig om de Lyseholdspenge fra Skyuhuus dem jeg snakket om op foroven jeg trænger til Dem o! Djeres Erværdighed hjælp mig nu til saa meiget han kan. Jeg hober til det Bejst Djeres Velborenhed hør min venlige Bön. Adjø Levvel!

Erbødig Djeres Velborenheds Herre hans
ringeste Tjennere og forbeddere

Jesper Jerrigsen Dommerbøy.

Dommerbøy d. 7. Aprilius 1820.

Hr. Pastor Jensens tanker herover udbedes af

Bloch.

Hvad ovenanførte supplik betræffer, da må jeg give Esper Eriksen det vidnesbyrd, at han har vist utrættelig flid ved de små börns undervisning, som have været ham anbetroede; iøvrigt vil hans store uvidenhed og mangel af det rigtige greb på underviisningen lægge uoverstigelige hindringer i vejen for hans ønskes opnåelse.

Underdanigst

L. Jensen.«

208. Spillemærket. En præst havde siddet med sine svirebrödre og spillet kort hele løverdag nat og var da bleven noget omtåget. Der skulde være altergang den søndag, og der tager han fejl og får nogle stabler af hans hvide spillemærker fra kortspillet i oblatæsken i steden for alterbrød. Da han nu kommer i kirken med dem og giver en sölle stodder en sådan brikke, i det han siger: »Dette er Jesu sande legeme«, svarer mennesket: »Så har fåer også givet mig et af benene.«

209. En verdslig præst. Den gamle provst *Celius* i *Smorup* skulde en gang bede for regn i kirken. Så sagde han: »Herre, du lod det regne, men hvordan? Det kom ikke længere på min mark end til Sonesig; du tænkte ikke på mit byg, der stod med lokken bag øret og græd.«

Det var en søndag, han bekjendtgjorde fra prækestolen, at folk skulde komme og kjøre møg for ham. »Om Gud vil, så vil jeg have eder til at kjøre møg for mig på fredag, og I skulle tage store fjæl, at I kunne tage store læs. Annammer derpå Herrens velsignelse!«

Så var det en dag, han holdt altertjeneste i Haverslev kirke, og da siger han til en mand, i det han kommer og lægger hånden på hovedet af ham: »Hvor er dine hövder i dag, bitte?« — »De er i öster, fåer.« Manden troede jo, det var præstens mening, at han frygtede for, de skulde være på Smorup mark, og derfor svarte han sådan. Men præsten tilföjede: »Jeg er min salighed tilfreds, enten de er i öster eller i vester, for så er du dog et skarn.«

Hr. H. D. H. Celius var i Brorstrup, Ravnkilde og Haverslev 1755—1796.

210. For hård ved præsten. De havde en præst på *Harboøre*, som de kaldte den gamle *Måge*. Han holdt ingen folk og havde kuns en pige til at holde hus for sig, men hun var en gammel so. De vanter, hun gik og bar aske ud med om morgenen, dem gik præsten med på prækestolen, og når han nu slog med hænderne ned i stolen så stod aske og skidt ned i öjnene på folkene. Han kunde ikke overhøre konfirmanterne i præstegården, for der havde han ikke mere end ét kammer til sig selv og ét til pigen, og bitte små værelser var det, så han måtte høre dem over i kirken. Men den gang havde de ikke sommerkonfirmation, og så var det jo al tid om vinteren. Drengene krystede da en gang nogle gode store snebolde og tog med der ind i kirkestolene. Da nu præsten kom og gik op til alteret for at lægge hans bog, begyndte de at beskyde ham, men de første bolde mærkede han ikke, da de ramte uden på klæderne. Endelig da han kom nær der op, fik han en lige i nakken, og den fornam han. Så snurrede han sig lige om, og da var hele gulvet fra alteret til dören overlagt med sne. Så begynder han ved den øverste dreng: »Var det dig?« Nej, han sagde naturligvis nej, og sådan blev de ved at sige nej hveren. Ham, der stod for neden, vilde have sagt, hvem det var, men præsten var noget krumme døv og kunde ikke høre, hvad drengen sagde, og han troede, det var noget helt andet. Så råber han: »Hvad! mufler du, jeg skal min salighed mufle dig, smid ham ud af dören!« Det var de andre drenge rede til, da han sådan vilde forråde dem, og den sölle dreng turde jo ikke komme ind igjen. Så blev de andre lige godt kjede af det og fik lov til at sige ham, at han måtte komme igjen næste gang.

En pige havde født et barn i dølgsmål og stukket liget ind under et gravtræ på kirkegården. Men der sad en lille rød klud frem, og da nu konfirmanterne løb på kirkegården, inden præsten kom, fik de kluden at se og blev jo nysgjerrige efter at vide, hvad der var. De kom så til at pirre op ved det og fandt sagerne. Så aftalte de, hvordan de nu skulde bære dem ad med at spille præsten et puds. Da han nu kommer, og de skal ind og høres på lektien, siger de ham, at der er en rød klud der og der »og der er vist noget gjemt i den.« Han følger så med der hen. En dreng begynder nu at rykke i kluden, men han kan ikke få den ud. En anden en tager fat i ham og nok en rykker bag ved, men nej, de kunde endnu ikke tage pjalten. Der kommer en 4, 5 til at rykke i hinanden, og endelig tager præsten fat i den bageste dreng og vil hjælpe at rykke. Det var det, drengene ventede efter, og så slap det løs. De væltede alle sammen baglænds over på præsten og klemte ham halvt fordærvet. »Å, død og pine min mave!« skreg han, og så var de fri for den dag.

En anden præst på Harboøre spillede kort med hans egne hænder som makkere. Han stilte en dram som gevinst ved hver hånd, og når höjre hånd vandt, drak han den dram, dér stod, men når den venstre vandt, gik det ikke bedre, præstens mund fik drammen, ihvordan det gik.

Hr. N. Mågh var der 1810—1817.

211. Taget på ordet. Der blev en gang sådan en udmærket fangst af brasener i fjorden, og her i *Sundstrup* fik de så mange, te det var forfærdeligt da. Så kommer der en mand til kirke her fra byen, og præsten lader de ord falde til ham: »Nu er det ingen sag for dem i Sundstrup, for nu kan de betale med brasenskjel.« Det skriver denne her gamle mand sig bag øret, og han var nu en gavstrik, så da de skulde give pinseoffer, for dette her tildrog sig lidt för pinsetider, da binder han en hel hoben brasenskjel i offersedlen til præsten. Da præsten fik set til dem, var han jo ikke fornöjet med det offer og kommer til manden igjen. Så siger manden: »A troede bitre skam, te de var gode, eftersom fåer selv havde sagt om dem.« Nej, de var ikke gode. »Da troede a bitre skam, te når vi kunde betale med dem, så kunde fåer også.« Enden på det blev, at præsten måtte have noget andet, inden han blev fornöjet.

Den samme præst vilde gjærne komme for silde til gudstjeneste. Det var en gang, han var henne i Lynderup til førstpræken, og så tog han ned til Lynderupgård, og der blev han siddende for længe. Det var sådan om vinteren, og folkene stod på Ulbjærg kirkegård og ventede til solnedgang, men der kom ingen præst. Så blev de kjede af det og gik, men mødtes med ham uden for byen. Så siger han til dem: »Kom nu med tilbage igjen, så skal jeg mon salighed præke for jer, så I har aldrig hørt magen.« Men de tog ved deres hat og takkede ham for den gang, de vilde jo ikke tilbage nu.

Om pastor Blich i Ulbjærg s. foran s. 284 og 303.

212. Når pastor *Blich* i *Vesterbølle* efter endt gudstjeneste gik ned ad kirkegulvet, kunde han meget godt henvende sig til en eller anden mand og snakke med ham om en studehandel, for han vilde gjærne handle, den samme præst. »Hvad skal du have for den stud?« sagde han til en. Ja, så og så meget. »Det er«, som han kunde bande, »for meget, nej, du må sætte den længere ned.«

213. **Snarrådigt svar.** Præsten i *Torup* — det var vist nok *Knud Bjerrum*, ikke rettere a husker — prækede jo både i Björnsholm og Strandby. Som han så en søndag kommer fra Björnsholm og kjører på vejen ved Tanderup, får han at se, at der var en, der holdt oppe i heden og læste lyng. Det var jo strængt forbudt at gjøre sådant arbejde om søndagen, og da det var i den tid, præsten skulde holde opsigt med de ting, så kjører han op til dem og skjælder dem ud, samt forbød dem, at de ikke måtte tage lyngen. Men karlen tiggede og bad så mindelig, om de ikke måtte kjøre med det, de havde fået på, det var omtrent et halvt læs. Endelig siger præsten: »Å, kjør så ad Helvede til med det

da!« — »Så skal a også tænde godt med det, når fåer kommer og skal der ind«, svarede karlen öjeblikkelig.

Se også her foran s. 304 o. fl.

214. *Knud Bjerrums* sönner blev så strængt opdragede, men de var dog så skjødesløse, at de stod ved hushjörnerne og slog efter deres fader med sten, når han kjørte til sogne. Jeg har haft en af hans sönner i kost et år, det skarn; han hed Andreas og var gjort umyndig. En anden af dem boede henne i Blære og brændte der et hus af.

Den præst prækede også i *Vonsild;* han havde så stærk en röst, at når han sang i kirken, kunde de høre ham ned til Årup en fjerdingvej sønden for.

215. Det sidste ord. Om en pastor *Obel* et sted på Mors haves der mange historier. En dag skulde han døbe et barn, og da han nu stod i korsdören og ventede efter barnet, kom der en helt ung pige med det. Da slår han hænderne ned mod lårene og siger: »Der kommer, Herren hjælpe mig, det ene barn slæbende med det andet. Kom så hid med ungen!«

Samme præst kunde ikke binde munden på en vis kjælling der i byen. De skjændtes frygtelig, men alle tider havde kjællingen overtaget og fik det sidste ord. Så var der en søndag en meget stor altergang, og kjællingen var til alters, men var den sidste, og der kunde ikke blive plads, da det sidste sæt var oppe, så hun var helt alene, da præsten skriftede hende. Så fik hun sådan, at det havde klem, og tog imod det alt sammen uden at give et kny. Men da hun var færdig og vendte sig om for at gå ned igjen, sagde hun sådan, at alle kunde høre det: »Ja, i dag kunde fåer sku godt have æ mon, men bi kuns, til vi et andet sted er ene to!«

Hr. A. C. Obel var i Karby 1798—1843.

Efterskrift til disse historier. Det kan for visse læseres vedkommende sikkert være nødvendigt at bemærke følgende. De her ovenfor meddelte historier har i regelen en historisk baggrund, så der er noget sandt iblandt, men hvis man vilde gå ud fra, at alt var helt pålideligt, vilde man aldeles glemme, at disse historier er øst af samme kilde som vore andre folkeminder og hviler på en folkeopfattelse, der *kan være* og *tit er* noget ensidig. Dette udelukker derfor ikke, at flere af fortællingerne og mange enkelte træk deri er meddelte med den störste troværdighed. Det er i alt fald vist, at mine meddelere har haft fuld tro til pålideligheden af, hvad de fortalte, og ikke sjælden har de jo og selv oplevet det, eller de har det på anden hånd fra pålidelige folk. Skulde nogen stødes over at læse slige historier, må de huske på, at tiden forhen var noget friere end nu i retning af, hvad der passede sig for præster og degne, og meget, der nu opfattes som anstødeligt, ikke gjorde det den gang. Det *personlige* har ikke kunnet være hindring for mig, da jeg ikke har villet fornærme noget menneske eller hans familje, og da den, der har ret forståelse af det meddeltes tilblivelse og indhold, vil opfatte det sådan, som jeg ønsker. Man vil få et godt billede af en vis side af folkelivet, og man vil få vink til forståelse af, hvorfor almuens standpunkt overfor det hellige og det religiøse liv i alt fald i visse egne netop i vor tid er, som det er. Vi er nok tidens börn, men vi er også vore fædres börn, og den arv, de har efterladt os, må vi modtage.

En stor del historier om gudstjeneste, overhøringer og andre kirkelige handlinger henhører så åbenbart til *skjæmtesagnene*, at jeg her har måttet udelade dem, og de vil da finde rum i et senere bind.

XII.

Aftryk af en kunstbog.

1. **For orm.** Egstål udglødt og siden filet til spåner er godt, en knivsod for ungt menneske, ældre to og så videre. Det tages i öl eller vin, derefter faste i to timer.

2. **For kolika.** For det røde i ansigtet og rødt udslæt tag så ny æg og kog dem hårde, tag så skallen, held hviden fra blommen, skjær og vrid det hvide hårdt igjennem en ny lærredspose, hvoraf kommer saft, der sættes i et tildækket glas for varmen.

3. **For ringorme.** Skræpperödder, småstödt i eddike, salt, ingefær og peber krystes igjennem en linned klud, og som plaster på ringormen lægges, og den dermed som et plaster pålægges i alt tre gange.

4. **Hjærteværk.** Man kan tage kommen-urt og smøre sig under hjærtet, hvor man fornemmer den störste pine. Siden tage noget hår og hyldeblomster og törre tilsammen i et fyrbækken og komme det tilsammen i en læderpose og lægge det på så varmt som mulig kan tåles.

5. **For frysen.** Tag vilde frø og det syd i¹) vin og lad det blive koldt, smør det hele legeme dermed, så skal du ikke fryse.

6. **Den, som ikke kan lade sit vand.** Tag frisk svinemøg og uskummet honning og mæng det tilsammen, gjör det meget tyndt og stryg det så imellem en lærredsklud, som er dobbelt, gjör det så stort, at det kan nå over det tynde liv og navlen, det hjælper. Item tag skallet rødløg, kog²) dem i tyndt öl og kom roeolie deri og drik det.

---

¹) der står *og det god.* ²) dette ord glemt.

7. **For raseri.** Tag kvindemælk eller gedemælk, blød deri et klæde, slå det om hovedet, så kjøles det strags og giver sövn.

8. **For ligtorne.** Flå husløg og læg på, så går den bort.

9. **Om nogen bliver stiv i lemmer af værk.** Tag bøgeaske og kog med salvie og kamelblomster, af hver en håndfuld og bad dermed varmt.

10. **For sygdom udi ørene og dog de vel kan høre.** Tag husløgsaft, bomolje og løgsaft og kviemælk, lav det tilsammen i et glas, læg ingefær dertil og læg det i ørene.

11. **Hinde, som gror over öjne, börnekoppers blindhed.** Tag den mellemste hyldebark og majmåneds smör og kog det sammen og tör over öjnene, med Guds hjælp så går hinden af.

12. **For sten.** Tag varmt kattemøg og smør på stedet, tag[1]) en linned klud og bind om p....., det hjælper.

13. **At kurere den faldende dryp.** Tag og brænd galde på en ildskuffe, bind det i nakken på en linned klud.

14. **For hævelse, som er hugget eller skåret eller stukket.** Tag god öleddike og klare hvedekorn, så meget som det kan tåle, kog det sammen og rør idelig deri og strø det så varmt, som det kan tåles, det hjælper for hede og hævelse.

15. **Et andet.** Når födder og ben hovner og er stivt og hårdt, smør derpå oleum euphorbium, deraf bliver de slatte igjen, og hævelsen falder.

16. **Emplastrum apostolikum** er nyttig for alt, ungventum album tjener imod skab, kløe og brændt.

17. **At dølge blod, som er hugget eller skåret.** Disse ord tales tre gange med pegefingeren på: Jesus tog til sin egen side og eget hjærte og til sit blod for-

---

[1]) dette ord glemt.

uden, og foruden pine og foruden værk og brå. Marie og hendes sön og G. F. og G. S. og G. d. h. Å., til ende er alt dette, og til intet bliver dette + + +, disse tre hellige kors gjøres på noget andet.

18. **At stille blod.** Tag fjer af en hane og æggeskal og brænd til pulver og læg på såret med korsets betegnelse +.

19. **For kolika eller moderen.** For kvindfolk liljekonval-spiritus for 8 sk. er meget godt, men er pinen meget stærk, da tag dyvelsdræk-spiritus for 8 sk.

20. **For brystværk.** Majmåneds smör og honning, sydet eller kogt i godt öl, og drik det.

21. **For bugvrid.** Dildfrø, kogt i öl, drukket, det hjælper.

22. **Om næsen bløder.** Skriv disse navne på papir: Prilag + Strotag + Brysa + Bora + hæng under næsen, det hjælper.

23. **Et godt öjenvand.** Tag så mange maddiker, som du kan samle för st. Hans dag, om det end var potten fuld, og bind et låg på potten og lad dem koge i deres egen saft og smør öjnene, det hjælper, hvad pine det end er.

24. **For små börn.** Når börn græder meget og er urolige og dog trives, tag og bad[1]) dem tre torsdage i det vand, som står stille og har ingen tilløb og tag så og vrid en vøger og kom barnet der igjennem tre gange, så bliver det rolig igjen.

25. **Om at dølge ild.** Sig i navn G. F.s og G. S.s og G. d. h. Å.s.: Jeg ser gnisten den vrede til alle mennesker bede, jeg ser gnisten den karske, jeg er manden den træske, för jeg min ord mon tale, til jorden, skal den nedfalde, nu skal han strags forsvinde for manden, som på korset hingde, det var Jesus Kristus, er vor

---

[1]) der står: tag bag.

herre, for ham være evig ære, nat er fangen og bunden, for ham være ilden forsvunden, han skal ej mere have magt, end jeg ret haver i agt, han skal vel strags forsvinde, jeg ham med Guds hjælp vil binde.

26. Eller og tag disse ord, skriv stiltiende med[1]) et stykke kirkebly: Eone gion argion terra gramater, og kors over ilden.

27. Eller der kan siges disse ord, om ilden har grebet for vidt, at korset ikke kan gjøres over ilden: H. J. K. bandt Canis flod, noe flus stem rød (?), så binder jeg og dig. Amen. Kom hid, o hellige ånd, sluk denne ildebrand, kom hid, o hellige mø, sluk denne ild og glød, kom hid, o hellige frue, sluk denne ild og lue. Amen. Jeg tager vind[2]) i höjre hånd, Gud give min magt en god ende, så slukker jeg ud den ildebrand, selv mig og hjælpen sende.

28. **Om de andre sympathetiske videnskaber.** Asken af et ormeskind haver atten dyder. Om nogen vil vide noget langt borte, da tag af samme aske i sin höjre hånd stiltiende, når man sover, da synes det i sövne, hvad man begjærer at vide.

29. **Om nogen er forgjort.** Da tag af samme aske og kvægsølv og nyt vogs og bland det vel tilsammen og bind under den syges höjre arm, det hjælper da i navn G. Fs. Hvo som lyster at vide, hvad ham skal overkomme, han tager stiltiende af samme aske i sin höjre hånd i navn G. F. F. F. Når han går til sengs, så ser han udi drömme, hvad ham skal ske og overkomme.

30. **For tyve at bære igjen.** Tag en penning og gak hen, som vandet løber af norden udi sønden og sig disse ord: Jeg maner dig selv, dig måne, at du ikke skinner over denne tyv, jeg maner Lucifer med alt dit

---

[1]) dette ord glemt, kan også være: på. [2]) der står: ven.

onde selskab og alle onde ånder, jeg maner dig vand, jeg maner[1]) dig land, giv mig denne min gave, at du ikke giver denne tyv rist eller ro, förend han har båret det igjen, som han har stjålet. Kast så penningen i vandet og det en torsdag aften, förend solen går ned, så får du dit eget igjen.

31. **For öjnene.** Tag maddike-olje, annis-olje og deri lidt petersille, det er godt.

32. **For ørepine.** En snoet bomuldsvøge at dyppe i samme og lægge i øret.

33. **For öjnene.** Kånitsten (?) sat i blød i rent løbende vand og tör over öjnene, er meget godt.

34. **For køer.** Når et kræ eller kvie har født kalven, da förend hun får noget andet at æde eller drikke, da giv hende rugbrød og malt tilsammen, så skal ingen skade mælkeårerne, og når det falder en ko svært at føde kalven, så giv den strags i halsen 6 à 7 løg eller skjær silderumper i små stykker og giv koen ind eller og i en grød, det er pervin (?) og koges i en[2]) grød, det hjælper med Guds hjælp, når køer af onde mennesker er forgjort» Der menes, at troldfolk skulde forgjøre køer næste dag för Voldborg aftens dag, da plejer de, som varer køerne, at give dem hver morgen en del hvidløg, vintergrönt, pileurter og stenrödder, som vogser på mure og i andre steder, de haver en rød rod, og tag mesterurt, lovstilk, lungeurters rod og malurt, hakket alle små og giv koen at æde. Søg hvert år flittig under dörtærskelen, som fæet går over og ind ad stalden, der findes undertiden deres djævelskab, som fortryller fæet, at det vantrives og dør. Flyvrön, hyperikon, jord, humle, brun marive, pors og moly (?) er godt mod trylleri og gift. Lovstilk er al tid godt til køer for at give mælk.

---

[1]) disse to ord er glemte. [2]) der står: ka og sin.

35. **For tandpine.** Tag en pot öleddike, kom deri for 1 sk. stödt peber, tag så bunden af en sort flaske og gjör gloende i ilden og hærd den deri, lad det svales, tag det som mundfulde, men ej synk.

36. **En kunst at slå en tyvs öje ud.** Først skriv et öje med kridt på et bord, den indvendige streg trækkes med solen, den anden mod og tredje med solen[1]; tag et söm eller en gaffel eller en kniv, sæt den midt i öjet og tal følgende ord: Fihe fihe fihe legalile hihe hihe jalile.

37. **At stille blod.** Salig er den stund, deri Jesus Kristus den herre er fød + salig er den stund, deri Jesus Kristus den herre er død + salig er den stund, deri Jesus Kristus er opstanden +. Disse tre hellige stunder heler dine vunder, at de ikke hovner og ikke bulner og ikke bløder.

38. **En kunst at være skudfri.** Så kjøber du en lås og nøgle uden at prutte noget, det skal være en ny lås og nøgle og kjøbes mandag eller tirsdag ved solens opgang af en jærnkræmmer. Bind dem tilsammen og begrav dem i en ny grav tre nætter og dage og bær det hos dig, at ingen ser det eller kommer i andres hænder. Når nu nøden er, så tal ved dig selv in nominus deus patrius, deus filius, deus spiritus kanali +. Formedelst vores herre Jesus Kristus og hans magt i himmelen og på jorden skal alle dine kjæder nåder (?) ej mere eder lede, men[2] bunden og stiv som jærn og træ stå, indtil jeg dig atter i Jesu Kristi navn vil løse, og dermed luk låsen til i jord.

Løsladningen. Christus er opstanden fra kjæder og fra bånd[3] og fra sin marter alle, atter skal du[4] være løssagt, luk så låsen op.

---

[1] her findes en figur, der forestiller tre cirkler, den ene inden i den anden. Den skal da være en tegning af öjet.

[2] der står: mod. [3] der står: bander. [4] her er indskudt: ellers.

39. **At dølge et gevær.** Sten, stål og lås, jeg byder dig, at du beholder dit skud, ligesom jomfru Marie hendes jomfrudom för födselen og i födselen og efter födselen, in nomine + + +. Siges tre gange.

Løsladningen. Sten, stål og lås, jeg byder dig, at du gjör dit skud, som jomfru Marie hendes födsel + + +. Læses tre gange.

40. **At ingen kan skyde dig.** Skriv disse ord på en seddel og bær den hos dig: + dufa + fadia + aba + franeft + pene pliata + i navn nominem. Vil du ikke tro det, da bind det på en hund og skyd på ham.

41. **At hun skal elske dig.** God morgen hier wohlgemuth[1]), vi er af alle af ét blod, og vi drikker Jesu Kristi blod, derfor er vi alle vel til mod'. Siges tre gange.

42. **At dølge ildsvåde.** Vor frue gik over det, hun førte det barn ved den höjre hånd, hun så der brand, egenlig og jatet (?) hun lod dig den kjære Gud være bekaldet.

43. **At ingen sne skal hænge ved hestens födder.** Når du vil ride, så tag dig vel vare, når du stiger i den venstre stigböjle, og tal følgende ord: Fria frikus barberinus.

44. **Når mælken er borte.** Tag først hår af ryggen på alle køerne, för man malker dem, tag så hårene af patterne og skjær enden af rumpen, så meget som fire fingre, tag så en ny potte og læg et klæde derover og malk så over hårene over alle tre slags, kast så hårene op i bagerovnen, som der er ild[2]), og sig sådan: Din skjælm og taske, der har du dette, du Lucifers ejendom, forgjort dette kvæg til[3]) skade. Tag så derefter og sig: Drik nu! luk alle dörene til, så kommer den inden aften, som har gjort det, dette skal gjøres en fredag morgen, förend solen står op. Kjærn så om mandagen, derefter koen bliver god.

---

[1]) der står: bolge mub. [2]) der er tilföjet ordet: stille. [3]) dette ord glemt.

45. **Om køer.** Sct. Voldborg aften plejer troldfolk at drive deres djævelskab med at tage nytte fra folk, da skal en god husholder tage hvidløg, dild, mel og honning, der skjæres og stødes, urterne små.

46. **At læge gammelt, råddent sår.** Tag en skefuld eller to usaltet majmåneds smör, kom deri en håndfuld skovmærker og en håndfuld af den mellemste hyldebark, en håndfuld af det olmste og bedste kamelblomster, sæt det til ilden at syde, siden vrid det igjennem et klæde og så vel tilproppes det, bruges som salve og kan vare to år.

47. **God lykke i spil.** Da tager man tre unge svaler, som aldrig har været på jorden, og tager deres hjærte og lever ud af livet og koger dem i sød mælk og stikker i pungen til pengene.

48. **En kunst, at en tyv skal stå på stedet, til du løser ham.** Vor herre Jesus gik i haven, det hørte de hellige engle, og jomfru Marie vandrede efter ham, da kom en tyv og vilde stjæle det kjære lille barn, det vilde de 72 engle ikke tilstå. Jeg byder dig tyv ved Jesu hånd, at du må stå som en stok og se som en buk og tælle alle stjærnerne, som stå på himmelen, og tælle alt sand, som ligger på jorden. så lidet og sådant er dig mulig at gjøre, så lidet skal du tyv gå fra dette sted, indtil dine legemlige öjne se dig på dette sted, og min legemlige tunge vil give dig tilladelse dertil, hjælpe dig alle tyve og tyvemestere i navn G. Fs., i navn G. Ss., i navn G. d. h. Ås. Amen.

Løsningen. Vor herre Jesus går ned til Jordan, gå hen, gå hen, gå hen i Guds navn. Amen. Jesus Kristus Guds evige sön kaldte hine fiskere trende, St. Johannes og St. Petrus[1]) og Andreas, Zebedæi sönner, at de skulde gå lige til fiskestranden og drage sig fisk til hånde.

---

[1]) denne apostel glemt.

Jesus tog fiske op af dybet på grundene, kaldte mændene og sagte tog net in nomin deus, fisker i patrius navn, Jehova nomin. patrius i hellig spiritu sancte paternoster, i navn G. Fs., Ss. og d. h. As. Amen. Tag så kirkebly og bævergejl og bred i ovnen.

49. **For forvirrede tanker.** Vor herre Jesus Kristus og den hellige jomfru Marie og deres tolv apostle de lærte mig at binde denne onde jægt med mine fem fingre eller de ti, den skal hverken bryde eller brække mere, disse onde tanker og griller skal bortsvinde og ikke vinde, som duggen for solen, som død mand i jorden, som den hånd forsvand, den vide vand, vor herre Jesus Kristus Guds söns hoved forband, i n. G. Fs., i n. G. Ss., i n. G. d. h. Ås. Vor herre Jesus havde et sår i sin ene side, han bad, at det hverken skal bryde eller svie, i navn G. Fs., i n. G. Ss., i n. G. d. h. Ås. Disse onde tanker skal bortsvinde og ikke vinde, som duggen for solen, som død mand i jorden, som den hånd forsvandt, den vide vandt, vor herre Jesus Kristus Guds söns hoved forbandt, i navn G. Fs., i n. G. Ss., i n. G. d. h. Ås.; så sandt som den hellige jomfru Marie bar Jesus under sit hjærte foruden ve og smærte, så sandt skal disse griller og tanker bortsvinde, som duggen for solen, som død mand i jorden, i navn G. Fs., i n. G. Ss., i n. G. d. h. Å.s.

50. **At stille blod.** Hjorten stod på höje, der mødte Jesus ham: Hvad vil disse Jesus? Dragen han har stukket dig; så skal jeg råde dig bod for det; så snart skal du bod få, som jeg min höjre hånd til jorden kan få i navn G. Fs., G. Ss. og G. d. h. Ås. Det siges tre gange.

51. **At stille blod.** Tag en kile ud af en stige tiendes, lad den bløde over og sving den imod solen om og slå den igjen i stigen tiende.

52. **Når en hest ikke vil lade sig beslå,** så skriv

disse ord på en seddel: Magula, magula kom stata, og brems hesten og seddelen i det höjre øre på hesten.

53. At stille blod. Dette blod stille stå, ligesom Jesus stille stod ved Jordans flod, der han sig døbe lod, i navn G. Fs., G. Ss. og G. d. h. Ås.

54. A B C D E F G H I K L M N O P Q R
I 9 C O K S 6 I Z 4 β P 2 Ø 4 4 Z
S T U V X Y Z Æ Ø
8 v V 5 Z 7 Z E O.

55. Når man ved lodtrækning vil tage et frilod ved sessionen tager man en seddel til sig, hvorpå der står: Filibum strit maso franko.

Den bog, der her er aftrykt, ser ud til at være fuldstændig, d. v. s. at det manuskript, der har ligget til grund for den afskrift, jeg ejer, ikke har været længere. Ti den håndskrevne bog, jeg har liggende for mig, er tydelig nok en afskrift af en meget ældre bog, og afskriveren har været en meget ukyndig mand både med hensyn til meningen og med hensyn til skrivekunstens regler. Derfor har det været et meget vanskeligt arbejde at tage aftryk af den lille bog, så at det på nogen måde kunde træde frem i en anstændig klædedragt. Et ord- og bogstavret aftryk kunde der aldeles ikke være tale om. Man studser måske ved, at jeg bruger ordet »ordret«, men det er dog det rette ord. Afskriveren har ikke sjælden trukket to ord sammen til ét, eller skilt ét ord i to, taget dele af to ord og lavet et nyt ord af o. s. v. Hans bogstavering er tillige så barbarisk som mulig. Emplastrum skrives En Lasstrum; udi: udig; hvad: vad; heler: helder; vi: hvi; usaltet: udsalt; hine: ine; trende: krene; tog: iog; patrius: pattens; spiritu: perihu; hvad: va o. s. v. o. s. v. Jeg har som følge deraf stadig måttet gjætte mig frem, men tror dog nok, jeg i det hele har fundet meningen. Hvor det var mig umuligt at finde den, har jeg måttet skrive, hvad der stod, og bag efter et ?. Min original er skrevet på meget grovt og dårligt skrivepapir og med tre forskjellige hænder, de to første med stykker imellem hverandre, den sidste, en meget yngre hånd, har kun skrevet det sidste stykke. Den, der har skrevet hovedsagelig det midterste parti, har især været en dårlig skribent. Et sted skriver han f. egs. løsladningen, et andet sted bøs lanigen. Indholdet slutter sig for resten en hel del til et nyere aftryk på V. Pios forlag, betitlet »Cyprianus bog« og endnu i handelen.

Da der nu ikke er yderligere plads, vil jeg her blot bemærke, at tre ***brudstykker*** af kunstbøger vil blive aftrykte i det følgende bind, og at jeg der vil give uddrag af en meget stor håndskreven lægebog fra forrige århundrede, som er i mit eje. I den findes nemlig hist og her lignende overtroiske råd og midler for alle hånde sygdomme, indskrevne imellem datidens lægeråd. Måske jeg da og kan give prøver af den såkaldte »obrianus«, Salomons spejl, Salomons videnskabs kabinet, den himmelske kabala, Cypriani ånders tvang o. s. v.

W